

පුරාතනදී සිත්තිය

(සිත්ත නිපාතය - අධික වර්ගය)

පළමුවන කොටස

අති පුස්තකය උඩරේයගම ධර්මසීව ස්වාමීන්වහන්සේ

පුරාවිද්‍යා සූත්‍රය

(සූත්‍ර නිපාතය - අධ්‍යයන වර්ගය)

පළමුවන කොටස

අති පූජ්‍ය උඩරේගම ධම්මජීව ස්වාමීන් වහන්සේ

නිස්සරණ වනය අරණ්‍ය සේනාසනය මිහිරිගල

ධර්මදාය පිණිසයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2021

පුරාතන ජාතික - පළමුවන කොටස
අති පුජ්‍ය උඩරියගම ධර්මජීව ස්වාමීන් වහන්සේ

අයිතිය:

මිනිරිගල නිස්සරණ වනය සංරක්ෂණ මණ්ඩලය

මිනිරිගල, 11742

දුරකථනය: 033 2253295

nissaranavanaya@gmail.com

www.nissarana.lk

ISBN : 978-624-5512-00-3

මුද්‍රණය

කොලට් ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැරිවත්ත පාර,

ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථනය: 0114870333

පෙරවදන

උපෙකකිකො සද සතො න ලොකෙ මඤ්ඤතෙ සමං,
න විසෙසී න නිවෙයොෆා තස්ස නො සත්ති උස්සද.

“සයාකාර වූ උපේක්ෂාවෙන් යුක්ත වූයේ හැම කල්හි සතිමත් වූයේ ලොවිහි කිසිවකු හා තමා සම කොට නොසිතා ද, ‘මම විශිෂ්ට වෙමි’ යන මාන නැතියේ, ‘හීන වෙමි’ යන මානත් නැතියේ ද, ඔහු හට උත්සදයෝ නැත. ඔහු ‘උපශාන්ත’ යයි මම කියමි” - පුරාහෙද සූත්‍රය

එක් සර්වඥයන් වහන්සේ නමකට එක් වරක් පමණක් සිදු වන ‘මහාසමය’ හෙවත් මහා දේවතා සමාගමයේදී, එහි පැමිණි දෙවියන්ට දේශනා කළ සූත්‍ර දේශනා හයක් අතුරෙන්, ඉතා ප්‍රඥවන්ත දෙවියන් උදෙසා දේශනා කළ සූත්‍රය ලෙස සැලකෙන්නේ පුරාහෙද සූත්‍රයයි.

මෙහිදී සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම නිර්මාණය කරන ලද බුදුරුවක් විසින් අසනු ලබන ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු ගාථා 13 දේශනා කරන සර්වඥයන් වහන්සේ, තමන්ගේ කය බිඳී යාමට හෙවත් මරණයට පත් වීමට පෙර තණ්හාව මුලිනුපුටා දැමිය යුතු බව අවධාරණය කරන සේක. මේ කටයුත්ත සාර්ථක කරගත් ඒ උපශාන්ත වූ රහතන් වහන්සේ සතු සුවිශේෂී වූ ගුණ රැසක් මෙම සූත්‍රයේ

ගෙනහැර දක්වා ඇත. තවද, මෙකී ගුණ සමුදය විශේෂයෙන්ම විවිධ සියුම් කෙලෙස් හඳුනාගෙන ප්‍රභාණය කිරීමෙන් සාක්ෂාත් කළ යුතු බව දේශනා කරන සර්වඥයන් වහන්සේ, ප්‍රබල විපස්සනාවක ඇති අගය අපට මැනවින් විදහා දක්වන සේක.

2003 වසරේ මාර්තු මාසයේදී අප විසින් නිස්සරණ වනයේ යෝගාවචර මහා සංඝරත්නය උදෙසා දේශනා මාලාවක් ලෙස ඉදිරිපත් කිරීමට පටන්ගන්නා ලද මේ පුරාහෙද සූත්‍රය, දේශන 23 කින් සමන්විත විය. ග්‍රන්ථයක් ලෙස සංග්‍රහ කිරීමේදී එහි පළමුවන කොටසට දේශනා 07 ක් ඇතුළත් කර ඇති අතර, මේ ඔබ අතට පත් වන්නේ එයයි. මේ සත්කාර්යය සඳහා නන් අයුරින් සහාය දුන් ගිහි පැවිදි සැමටත් මෙය කියවන ඔබ සැමටත් ගැඹුරු දහම් රසයක් විඳගැනීමට ඉඩ සැලසෙනු ඇතැයි අපි සිතමු.

විපස්සනා යෝගවචරයකු තුළ ගොඩනැගිය යුතු ගුණ සමුදය පිළිබඳ යම් වැටහීමක් ඇති වීමෙන් සම්බුදු සසුන විරාත් කාලයක් සත්පුරුෂ ජනයාගේ සිත් පහන් කරමින් සිරිලක වැජඹේවා!

උඩර්ටයගම ධම්මජීව හිමි,
නිස්සරණ වනය අරණ්‍ය සේනාසනය - මීතිරිගල.
2021-02-15

පුණ්‍යානුමෝදනාව

චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධය පිණිස

තුන්කල්හිම උපකාරී සියලුම සත්ත්වයෝ

සුවපත් වූ සිත් ඇත්තෝ වෙත්වා !

සියලු සත්ත්වයන්ට

උත්තම විමුක්ති රසයෙන්

සැනසීම උදව්වා!

පටුන

පෙරවදන	i
පුණ්‍යානුමෝදනාව	iii
පටුන	v
1 පළමුවන දේශනය	1
2 දෙවන දේශනය	31
3 තෙවන දේශනය	61
4 සතරවන දේශනය	91
5 පස්වන දේශනය	121
6 හයවන දේශනය	153
7 හත්වන දේශනය	185

1 | පළමුවන දේශනය

නමො තසංඝ භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

වීතතණ්හො පුරා හෙද - පුබ්බමන්තමනිසසිතො

වෙමජේකඤ්ඤපසඬොයො - තසංඝ නඤ්ඤ පුරෙකකිතං

යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. සද්ධා බුද්ධි සම්පන්න උපාසක මහත්වරුනි, මේ වගේ පිරිසක් මුල් කරගෙන සතිපතා බ්‍රහස්පතින්ද දවසේ පවත්වාගෙන එනු ලබන ධර්ම දේශනා අවස්ථාවයි මේ.

අද අපි අලුත් සූත්‍රයක ආරම්භයක් පටන්ගන්නයි මේ මාතෘකාව තැබුවේ. මේ සූත්‍රය අන්තර්ගත වෙන්නේ ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර පිටකයේ බුද්දක නිකායේ. බුද්දක නිකායේ පොත්වලත් බොහෝ දර්ශනිකයන්ට සහ පණ්ඩිත ඇත්තන්ට ගෝචර වෙච්චි පොතක් තමයි මේ සූත්ත නිපාතය. ඒ “නිපාත” කියන පදය තෝරන්නේ, ඒකේ ඊට වැඩිය ආයේ විස්තර කරන්න ක්‍රමයක් නෑ. අන්තිමම විස්තරේ තමයි නිපාත පදයක රැඳෙන්නේ. දැන් අපි ව්‍යාකරණයක වුණත් නිපාත පදයක් ගත්තොත් ඒක වරනගන්න යන්නේ නෑ. කොයි එකටත් ඒ නිපාතය ඒ විදිහටම වැටෙනවා. වරනැගීමක් කරන්න බෑ. ඒ වගේ තමයි සූත්ත නිපාතයේ තියන පද. සූත්ත නිපාතයේ තියෙන සූත්‍ර. ඒක වෙනමම භාෂා ශෛලියකින් ව්‍යාකරණයකින් යෙදීලා තියෙන්නේ. හුඟාක් වෙලාවට ගාථා බන්ධනවල තියන ඒ ව්‍යාකරණ, සාමාන්‍ය රේඛීය ව්‍යාකරණ ක්‍රමවලට අහු වෙන්නේ නැති තරම්.

නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ වැඩ ඉන්න කාලෙම ශ්‍රේෂ්ඨ කොටසක් වශයෙන්, නැත්නම් ගැඹුරක් වශයෙන් මේ සුත්ත නිපාත පොත, නැත්නම් සුත්ත නිපාත අඩංගු ධර්ම කොට්ඨාශ, සම්භාවනීය තත්ත්වයකට පත් වෙලා තියනව. සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම, උන්වහන්සේ වැඩ ඉන්න කාලෙම, යම් කිසි ගැඹුරකට යොමු කරවීමක් අවශ්‍ය වෙනකොට උන්වහන්සේ සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයකට ගොනුවක් පෙන්නල කියනව, සුත්ත නිපාතයේ අසවල් සූත්‍රය මම දේශනා කෙරුවෙ ඔන්න ඕක නිසා තමයි කියල. සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම සර්වඥයන් වහන්සේ උධාන කොට දක්වල තියනව සුත්ත නිපාතය. සංයුත්ත නිකායේ අංගුත්තර නිකායේ හෙම දකින්න හම්බ වෙනව, සුත්ත නිපාතයේ අසවල් සූත්‍රයේ මම ඔන්න ඕක තමයි එද කියල දුන්නෙ කියල තමන්වහන්සේ විසින්ම උධාන කරල තියනවා. ආන්න ඒ සුත්ත නිපාතයේ අධික වගය, පාරායණ වගය කියන සූත්‍ර වර්ග දෙක දර්ශනිකයන්ගේ විශාලම ගෞරවයට පත් වෙලා තියනව. ඒ දෙකේ තියෙන්නෙ සුද්ධ මූලධර්ම කොටස් වගයක්. සාමාන්‍ය ඵදිනෙද ජීවිතයේ ප්‍රශ්නවලින් ඊකක් මැත් වෙච්ච කොටස්. වෙන විදියකට කියනව නම් ධර්මය ධර්මය සඳහාම වෙනවා වාගේ. ධර්මය ඵදිනෙද ජීවිතය සඳහා නෙමෙයි. ඒකට හේතුව, ඵදිනෙද ජීවිතය හොඳට අත්දැකල විඳල ඵදිනෙද ජීවිතයේ ප්‍රශ්නවලට ධර්මමය පිළිතුරු හොයල යම් ප්‍රමාණයකට ඒ ශක්‍යතාව හා සත්‍යතාව තේරුම්ගත්ත ඇත්තො ඒ ධර්මයේම කිමිදිගන්න වෙලාවක් එනව. නිමග්න වෙන වෙලාවක් එනව. සාමාන්‍ය ලෝකය කියල කියන්නෙ බොහෝමත්ම ලාමක වැඩක්. අපි ඒක කරල තියනව. දන්නව. ඒකේ දක්ෂකමුත් සමහර විට ලබල තියනව. නමුත් ඉන් එහාට ගිහිල්ල ධර්මය සඳහාම ධර්මය හදරන, කිමිදිගන්න වෙලාවක ඒ පාරායන වගයේ, අධික වගයේ සූත්‍ර මේ විග්‍රහයට ලක් වෙනව.

ඉතින් මේ අද අපි ගත්ත සූත්‍රයන් අන්තර්ගත වෙන්නෙ අවධික වග්ගයෙයි. ඉතිහාසය වශයෙන් දීර්ඝ ඉතිහාසයක්, නැත්නම් අපි කියනව නිධානයක් පෙන්නල දීල තියනව. සුත්ත නිපාතෙට සුත්ත නිපාත අවධි කථාව කියල පොතකුත් තියනව. ඊට සාරිපුත්ත මහා ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් සපයන ලද මහා නිද්දේස අවධි කථාවකුත් තියනව. සමහර රටවල ඒ මහා නිද්දේසය ක්‍රිපිටක

පොතක් විදිහටයි සලකන්න. ඒ තරමටම ඒක පසුකාලීන භාෂා විෂයක් නෙමෙයි තියෙන්නේ. බොහෝමත්ම බුද්ධ දේශනාවට සමාන අමුතුව භාෂා ගෞලියකින් සාකච්ඡා වෙලා තියන නිසා බුරුමය ආදී රටවල මහා නිද්දේසයක් සලකන්නෙ ත්‍රිපිටකයට අයිති පොතක් විදිහට. සමහරු සලකනව ඒක අටුවා කථාවක් විදිහට. කොහොම නමුත් ඒ පොත් දෙකේම බොහොම සමාන ගති තියෙන්නෙ - සුන්ත නිපාත අටිය කථාවත් මහා නිද්දේස අටිය කථාවත්. ඒකෙ මේ අටියක වග්ගයට පාර කැපිව්ව හැටි, මේ නිදනය ලැබිව්ව හැටි බොහොම විසිතුරුව සඳහන් කරල තියනව.

මේකෙ සඳහන් කරල තියෙන්නේ සර්වඥයන් වහන්සේගේ ප්‍රථම කපිලවස්තු පුර වැඩිමට පසුව යෙදිව්ව ගමනක්. කෝලිය ශාකා දෙපාර්ශ්වය රෝහිණි නදියේ ජලය බෙදගැනීම සඳහා දේශ සීමා අර්බුදයකට පත් වෙලා එකිනෙකා විෂයෙහි යුද්ධ ප්‍රකාශ කර, ආයුධ අතට ගත්ත වෙලාවෙදි සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ කලනය සංසිදවීම සඳහා ගඟ මැදට වැඩම කරලා ධර්ම දේශනා කරපු අවස්ථාවේදී මහා සමයක් සිද්ධ වුණා කියල. දේවගෝල්ලො බ්‍රහ්මගෝල්ලො විශාල පිරිසක් එතනට රැස් වෙලා තියනව. සර්වඥයන් වහන්සේගේ විවේක ජීවිතයෙ, ඉතාමත්ම නිස්කලංක ජීවිතයෙ මහා සමයක් සිදු වෙව්ව අවස්ථාවක්. අන්න ඒ වෙලාවෙදි එතනට රැස් වෙව්ව බොහෝදෙනා සර්වඥ ශ්‍රීය, බුදු කෙනෙක් ලෝකෙ පහළ විමේදී ඇති සිරිය ඉතාම අගය කරල සලකන්න පුළුවන් තරම් මේ එදිනෙද ප්‍රශ්නවලින් වෙන් වෙව්ව, ධර්මයට යොමු වෙව්ව, විශාල දේව ගණ බ්‍රහ්ම ගණ මනුස්ස ගණ ඉඳල තියෙනවා.

ඉතින් අන්න ඒ වෙලාවෙදි - ඒ වටිනා අවස්ථාවක් නෙ - සර්වඥයන් වහන්සේමයි මේ කල්පනා කරන්නෙ. දසදහසක් සක්වළ ඉන්න දෙව්වරු බ්‍රහ්මයෝ, ඒ වගේම මනුස්සයෝ පණ්ඩිත ඇත්තෝ ඔක්කොම රැස් වෙලා ඉන්නව. ආන් ඒ රැස් වෙලා ඉන්න වෙලාවෙදි කාටත් වගෙ මනදෙළ සපිරෙන විදිහට ධර්මයේ ගම්හීර කොටස් විග්‍රහ කරන්න දක්වනවා නම් හොඳයි කියල උන්වහන්සේට කල්පනා වෙලා තියනව. එතනදී ඉතින් මතු කරන්න බලනකොට - මේ කතාව කියන්නත් ඕනෑ, නොකියත් බෑ. ඇත්තටම ප්‍රශ්නයකට උත්තර දීම

වටිනා දෙයක්. ඒක තමයි ධර්ම සාකච්ඡාව. නමුත් එතනදී නිවැරදි ප්‍රශ්නය නැගීම පුද්ගලාකාර අභිමතයක්. නිවැරදි ප්‍රශ්නය තමයි ඒ සභාව සුමගට යොමු කරන්නේ. අවස්ථාවේ වටිනාකම දන්න, කාලයේ වටිනාකම දන්න කෙනෙක් ඒ නිවැරදි ප්‍රශ්නය නොනැගුවොත්, ඔය කවුරු හරි මොනව හරි අහනව. ඉතින් එතකොට වෙන්නේ මොකක්ද? ඒ වෙලාව ඒ පැත්තට හැරෙව්වට පස්සේ ඉතින් ඒක දිගේ යන්න පටන්ගන්නවා. ඒ නිසා ඉතාමත්ම නිවැරදි ප්‍රශ්නය ඇසීම ඒ සභාවේ ඤාණ සම්පත්තියයි කියලා කියන්න පුළුවන්. ඒ සභාවේ තියන අප්‍රමාදයයි කියලා දැනගන්න පුළුවන්.

ඉතින් ඒකෙදි මෑත ඉතිහාසයේ නිදර්ශන වශයෙන් කියනවා නම්, ඔය මෑතක බුරුමයේ හිටපු සයාඩොලා, ඒ කියන්නේ ඒ මහා ස්වාමීන් වහන්සේලා, අතර ඉතාමත්ම මේකට ඤාණ සම්පත්තිය ලබපු කෙනෙක් තමයි චේඛු සයඩෝ. ඒ චේඛු සයඩෝ එකතු වෙව්ව සභාවක, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේත් එකතු වෙව්ව වෙලාවල දයකයෝ අසන ප්‍රශ්නයෙන් තේරෙනව උන්වහන්සේ දයකයන්ට මොන වගේ පණ්ඩිතයක්ද දීල තියෙන්නේ කියලා. ඒ ලියන ඇත්තෝත් කියනව, අහන ප්‍රශ්නයෙන්මත් උන්වහන්සේ දෙන උත්තරෙන් වෙන වැනවිලි නෑ. හරි කෙළින් උත්තරයක් දෙනව. හරි කෙටියි. ඒ වගේම හරි මිහිරියි. අර ප්‍රශ්නය අනුව තමයි ඒක විසඳෙන්නේ. ප්‍රශ්නය අනුව තමයි ඒකට යොමුව දෙන්නේ. ඒ නිසා ඒ ප්‍රශ්නය ඇසීමම ඉතාමත්ම අභිමතයක්. ලොකු හේතු සම්පත්තියක්.

මේ ළඟදි මම කියෙව්වා ටිබෙට් රටේ මහා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් වෙන්න, නැත්නම් ධර්ම කථිකයෙක් ධර්මධරයෙක් වෙන්න, අවුරුදු දහතරක්ම වගේ ඒගොල්ලො හොඳ දැනුවත් භාවයකින් ඉදිරිපත් කරන වාද නගන්න ඕනැලු. ඒ වාද නැගීමේදී සමහර වෙලාවට අතින් පයින් හිටන් ගහගන්නවලු. ඉතාමත්ම අධිවේගීව ගහගන්නවලු. කොහොම හරි ඒ ප්‍රතිමල්ලවයන් වාදයෙන් පරද්දනව දකින්න දහස්ගණන් විසිදහස්ගණන් සෙනග රැස් වෙලා බලාගෙන ඉන්නවලු. ඒ හැම වෙලාවේදීම බුද්ධාගමත් බොරු, බුදුහාමුදුරුවොත් බොරු කියලා එක් කෙනෙක් වාද නගනව. එතකොට අනික් එක්කෙනා අනික් පැත්ත ඔප්පු කරන්න කපා කරනව. ආන්න එහෙම

කරනකොට අන්තිමට ඉවර වුණාට පස්සෙ ඒ වාද මණ්ඩලවලට මෙයා ඉදිරිපත් කරපුවහම ඒ වාද මණ්ඩලවලින් දෙන සෑම ප්‍රශ්නයකටම උත්තර දුන්නට පස්සෙ මෙයාට හම්බ වෙනවලු අවස්ථාවක් වාද මණ්ඩලයෙන් ප්‍රශ්නයක් නගන්න. ඒ අර මුලින් මුණ දීමේ දක්ෂකම අනුව. ආන්න ඒ වාද මණ්ඩලවලට නගන ප්‍රශ්නයෙන් ඒ ශිෂ්‍යයාගේ දක්ෂකම මනිනවලු.

අන්න එතනදී දැනට ඉන්න දලයි ලාමාතුමා අවුරුදු දහනරේදී ඒ වාද මණ්ඩලවලට ඉදිරිපත් කරපු ප්‍රශ්නවලින් තේරෙනවලු ඇතුළත කියන නැවුම් බව. පුදුමාකාර ධර්මයට රුචිකත්වයක්, නව තාක්ෂණයට රුචිකත්වයක්, අභිවාද්ධියට රුචිකත්වයක් ඒ ප්‍රශ්නවල තියෙනවා කියල කියනවා. ඒ නිසා කියල තියෙනව, වාද කෙරුවට ඒ වාද කරන දෙන්නගෙ ඉදිරිපත් වීම විතරක් නෙවෙයි, අහගෙන ඉන්න ඇත්තන්ගෙන් වඩා ප්‍රයෝජනය පිණිස, කාලයේ වටිනාකම පිණිස ඉතා වැදගත් ප්‍රශ්න නැගීම ඒ මුළු සභාවෙම වගකීමක්. ඒක ඇත්තටම කියනව නම් මේ බණෙන් කියවෙන්නෙ ප්‍රශ්න උත්තර දෙන කෙනාගෙන් වගකීම බවයි. එහෙම නොවුණොත් ඒ කාලය ඉතින් මොනව හරි දෙයකට ගත කරනව. නමුත් ඒක පටන්ගන්න ඇත්තන්ට උදව්වක් උපකාරයක් වෙනව. නමුත් සාරධර්ම මතු වීමට වරින් වර වරින් වර හොඳ ප්‍රශ්න නගන්න ඕනෑ.

ඉතින් අර කලින් කීව මහා සමය ඇති වුණාට පස්සෙ සර්වඥයන් වහන්සේ, අපේ ගෞතම ශ්‍රී සර්වඥයන් වහන්සේ කල්පනා කරනවා - මෙතන ඉන්නවා මේ රැස් වෙච්ච පිරිස අතර දෙවියන් අතර, බ්‍රහ්මයන් අතර, මනුස්ස දේව ප්‍රජාව අතර, සද්ධා චරිත ඇත්තෝ, ප්‍රඥ චරිත ඇත්තෝ, රාග චරිත, ද්වේෂ චරිත, විතක්ක චරිත. අන්න ඒ ඒ ඇත්තන්ට, දැන් රාග චරිතයා අහන ප්‍රශ්නය මේ ද්වේෂ චරිතයාට උත්තරය වෙන්නෙ නෑ. නැත්නම් රාග චරිතයා අහන ප්‍රශ්නයට උත්තරය ද්වේෂ චරිතයාට සතුටට හිටින්නේ නෑ. තේරෙනවා බුදු බණ තමයි කියල. නමුත් එයාගෙ ප්‍රශ්නට ආමන්ත්‍රණය වෙන්නෙ නෑ. තට්ටු වෙන්නෙ නෑ. ඉතින් ඒක නිසා ඒ මහා සමය අවස්ථාවෙදී සර්වඥයන් වහන්සේ, අපි හොඳයි ධර්ම සාකච්ඡා කරමු කියල ප්‍රසිද්ධ ආරාධනාවක් කරනවා වෙනුවට මේ

එක එක වර්තයාට ගැලපෙන, ඒ ඇත්තන්ට අහන්ට නොතේරෙන, ඒ ප්‍රශ්නය අහන්ට වෙනම බුදු කෙනෙක් මවල තියනවා. එහෙම බුදු කෙනෙක් මවල, ඒ බුදුහාමුදුරුවෝ පාත්‍ර සිවුරු දරාගෙන සාමාන්‍ය කටයුතු කරන කෙනෙක් වගේ, හොඳට කිසි කෙනෙකුට හොයන්න බැරි, සජීවී ඉරකින් තව ඉරක් පැවුණා වාගේ, හඳ තියෙද්දී තව හඳක් පැවුණා වාගේ, ඔක්කොමලට මෙහෙම පෙනෙන විදිහට බුද්ධ රූපයක් මවල, ඒ බුද්ධ රූපය තමයි ප්‍රශ්න අහන්නේ. ඒ ප්‍රශ්නවලට දුන්න උත්තර තමයි ඒ සූත්‍රවල සඳහන් වෙන්නේ. පුරාණද සූත්‍රය, කුවටක සූත්‍රය, මහා වියුහ, චූල වියුහ ආදී වශයෙන් මෙහි සූත්‍ර හයක් සඳහන් වෙනව. පසුකාලීන අට්ඨකථාවාරීන් වහන්සේලා දීපු අර්ථ කථනයක්ද නැත්නම් මේක වෙච්ච සිද්ධියක්ද කියන්න දන්නේ නෑ. නමුත් ඉතින් සලකා බලනකොට අද කාලෙට අපිට ප්‍රයෝජනයට ගන්න පුළුවන්.

මේ විස්තරයේ සඳහන් කරල තියනවා අපි මේ අද ඉදිරිපත් කරගන්න පුරාණද සූත්‍රය, බුද්ධි වර්තයා සඳහා නගන ලද ප්‍රශ්නයක්. බුද්ධි වර්තයාට සංග්‍රහ පිණිස, බුද්ධි වර්තයා අධිෂ්ඨාන කරගෙන නිර්මිත බුදු හාමුදුරුවෝ අහනවා ප්‍රශ්නයක් -

කථංදසී කථංසීලො උපසනෙතාති වුච්චති.
තං මෙ ගොතම පබ්බතී පුච්ඡතො උත්තමං නරං

ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේගෙන් අහනව කොයි ආකාරයට දර්ශනයක් ඇති ලෝකෙ පිළිබඳව දැක්මක් ඇති, කථංසීලො කොයි ආකාරයට සීලයක් ඇති කෙනෙක්ද ඔබවහන්සේ උපශාන්ත යැයි කියල කියන්නේ? උපශාන්ත යයි කියන්න වටින්නේ මොන ආකාරයට සීලයක්, මොන ආකාරයට ප්‍රඥාවක්, දර්ශනයක් ඇති කෙනෙක්ද? තං මෙ ගොතම පබ්බතී පුච්ඡතො උත්තමං නරං. මේ උත්තම නරයෙක් වූ, නරසීහ වූ ගෞතමයන් වහන්සේගෙන් මම මෙහෙම ප්‍රශ්න නගනවා කියල ඒ බුද්ධි වර්තයාට ආහාර පිණිස, අධිෂ්ඨානය පිණිස, සංග්‍රහය පිණිස නිර්මිත බුදු හාමුදුරුවෝ නගපු ප්‍රශ්නය.

අපේ සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේදී කියනවා නම් ඔබවහන්සේගේ දැනුම් මට්ටම්වල හැටියට ඔබවහන්සේ උපශාන්ත යැයි කියල කියන්නේ මොන වගේ දර්ශනයක් ඇති කෙනෙකුටද? මොන වගේ

සීලයක් ඇති කෙනෙකුටද? ඉතින් ඉස්සෙල්ලාම බැඳූ බැල්මට පේන්නේ සීලයයි ප්‍රඥාවයි දෙක හුවා දක්වන ප්‍රශ්නයක් වගේ. නමුත් ඒ දෙකෙන් හුවා දක්වන්න හදන්නේ, සීලයෙනුයි ප්‍රඥාවෙනුයි හුවා දක්වන්න හදන්නේ උපශාන්ත කියන පදයයි. උපශාන්ත කියන්නේ ශාන්ත වූ, සමාධිගත වූ, සමථයක් ඉටු කරගන්න පුළුවන්කමයි. ඒ නිසා අට්ඨකථාවේදී පෙන්වන්නේ කථංදස්සී කියන එකෙන් අහන්නේ අධිප්‍රඥ ශික්ෂාව. අධිප්‍රඥ ශික්ෂාව - වෙන විදියකට කියනව නම් විපස්සනා ඤාණ. එතකොට කථංසීලො කියන එකෙන් අදහස් කරන්නේ අධිසීල ශික්ෂාව. සීලය පිළිබඳව අද තියන එක මදි, අද පන්සිල් ගත්ත නම් හෙට ඒක අව්ජ්ඤෙහි අසබලෙහි අකමොසෙහි භුජ්සෙසහි විඤ්ඤාප්පසභෙහි¹ කියන විදිහට නොකැඩිවිව, මැලවිවිව නැති, බාධා වෙවිව නැති, කබර වෙවිව නැති, කැඩිවිව නැති, ප්‍රඥවත්තයන් විසින් පසසන ලද්ද වූ සීලයක් විදිහට පිවිතුරුව මම රකින්න ඕනෑ කියල පන්සිල් පද හොඳට පිවිතුරුව රකිනවා.

පන්සිල් පද හොඳට පිවිතුරුව රකිනකොට හිතනව ඉතින් ඔයට වැඩිය බොහොම වික නෙව තියෙන්නේ ආජීව අට්ඨමක සීලයේ කියල පන්සිල් රැකපු එක්කෙනා ආජීව අට්ඨමක කියන එක අධිසීලයක් කරගෙන ඒක සමාදන් වෙලා රකිනව. ඒක හොඳට තහවුරු වුණාට පස්සෙ උපෝසථ අෂ්ටාංග සීලය, නවාංග සීලය, දසාංග සීලය, සාමණේර සීලය, උපසම්පද සීලය ආදී වශයෙන් හැම වෙලාවේදීම සීලයෙන් සතුටු වෙන්නේ නෑ. ඔය විදියට සීලය අධිසීලයක් බවට පත් කිරීමෙන් නිතරෝම ඉදිරිය බලන ප්‍රගතිශීලී ගතියක් තියෙන්න ඕනෑ. ප්‍රඥවෙන් ඒ මූලික නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණයේ ඉඳල ඉහළට නිතරෝම ඉහළ බලන තත්වයක ඉන්නකොට ඒ පුද්ගලයාට, එහෙම ඉන්න කෙනෙකුට, නැත්නම් ඒ වෙනකොට කොයි තරාතිරමකට පත් වෙවිව කෙනෙකුටද ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ උපශාන්ත යැයි කියල කියන්නේ? අධිචිත්ත ශික්ෂාව කියල මේක අටුවාචාරීන් වහන්සේ පෙන්වනවා. අධිචිත්ත ශික්ෂාවට වැටිලා ඒ පුද්ගලයා එතනම නිවිවිව එතනම සැනසිවිව කෙනෙක් බවට පත් වෙන බව තීන්දු කරන්න මොකද්ද ලංසුව. මොන

¹ අට්ඨම සකක සුත්‍රය, මොග්ගල්ලාන සංයුක්ත, සංයුක්ත නිකාය

තරම් ප්‍රඥාවක් එයාට තියෙන නිසා ඕනෑදේ? මොන තරම් සිහියක් තියෙන ඕනෑදේ කියලයි ප්‍රශ්නය.

ඉතින් ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ ප්‍රශ්නයට පද හතරේ ගාථාවක් දේශනා කරනවා. ඒකට ගාථා පද දහතරකින් පහළොවකින් තමයි උත්තර තබන්නේ. ඉතින් අපි අද ලැබිච්ච කාලේ හැටියට මාතෘකා කරන්න හිතාගෙන හිටියේ පළවෙනි ගාථාව. ඒකේම තියනවා ඉස්සරහට දේශනා කරන්න තියන හැම ගාථාවේම තියන සාර පිණිසය. සාරය. මදය. ඇත්තටම ඒක නිසා වෙන්න ඇති මේ සූත්‍රය බුද්ධි වර්තයාට කියල නම් කරන්න ඇත්තේ.

වීතතණ්හා පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිස්සිතො
වෙමජේඤ්ඤාපසඤ්ඤියො - තස්ස නඤ්ඤි පුරෙඤ්ඤිතං.

මෙතන සර්වඥයන් වහන්සේ සදහන් කරනව වීතතණ්හා පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිස්සිතො. පුරා හෙදෙ - මේ ශරීරය බිඳිල කය බිඳිල මරණයට එන්න ඉස්සෙල්ල; වීතතණ්හා - තණ්හාව සම්පූර්ණයෙන්ම දුරු කළා වූ; පුබ්බමනමනිස්සිතො - කාමසුඛල්ලිකානුයෝග, අත්තකිලමථානුයෝග කියන අන්ත දෙක ආශ්‍රය නොකරන්නා වූ; වෙමජේඤ්ඤාපසඤ්ඤියො - ඒ දෙක මැද තියනවනේ දුක්ඛ වේදනා, සුඛ වේදනා දෙක මැද අදුක්ඛමසුඛ වේදනා කියල එකක්. රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති මනාපං උප්පජ්ජති අමනාපං උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං කියල එකක්. අපි කියනව නේ උපේක්ෂාව කියල එකක්. ආන්න ඒ උපේක්ෂාවෙන් කවදකවත් මැද අල්ලන්න එපා. සංඛ්‍යාවට ගන්න එපා. මෙහෙම මම අහවල් හවයට පත් වුණා කියල මාන්නක්කාර වෙන්නේ නැතුව, මැදින් වෙමජේඤ්ඤාපසඤ්ඤියො - තස්ස නඤ්ඤි පුරෙඤ්ඤිතං. ආන්න එහෙම අන්ත දෙක අල්ලන්නේ නෑ.

ඒක හොඳටොම අපි ධම්මචක්කපචත්තන සූත්‍රයේ කියල දීල තියනවනේ. එතකොට මැද පාර, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වශයෙන් පෙන්වන්නේ. ආන්න ඒ මජ්ඣිම - අර දෙක මැද තියන එකේත්, ඒක මමය මාගේය මගේ ආත්මයය කියන තාලයට ඒක පිළිබඳව ගණන්ගැනීමක්, මමයි මේ මැදින් යන්නේ, මම මේ අන්ත දෙකට අහු වෙන්නේ නැති ජාතියේ කෙනෙක් කියල

තමන්ගේ ඒ විදිහට උසස් කරල සැලකීමකුත් නෑ. ඒ වගේම සංඛ්‍යාවට යාමකුත් නෑ. ඒ භාවයට යාමකුත් නෑ. අන්න එහෙම කෙනෙක් කවදකවත් අනාගත සැලසුම් තියාගන්නෙන නෑ. ඔහුට අනාගතය පිළිබඳව කිසිම දෙයක් සැලසුම් කරන්න අවශ්‍යතාවක් එන්නෙන නෑ. එතකොට තසූ නඤ්චී පුරෙකකිනං. ඒ ඔහුට තණ්හාව පෙරටු කරගත්ත, මාන්තය පෙරටු කරගත්ත, දෘෂ්ටිය පෙරටු කරගත්ත අනාගත සිහින නෑ. මම මේ දේ කළ යුතුයි හොඳින් හෝ නරකින් කළ යුතුයි කියල කිසි දෙයක් ඉතුරු වෙන්නෙන නෑ.

අන්න ඔතැනදී තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ අර කථාදසී කථාසීලො උපසන්නොති වුවවති කියන එකට අපිව යොමු කරවන්නෙන. නැත්නම් අපි හොඳටෝම දන්න ධම්මවක්කපවත්තන සූත්‍රයේ තියන දේ - ඒක දිග සූත්‍රයක් නෙ. මේක ගාථා පද හතරට කොටු කරල තියනව. විතතණො පුරා හෙද, යම් කිසි කෙනෙක් මේ ජීවිතෙන් පස්සෙ මෙහි බුදුන් දකල තණ්හාව දුරු කරනව, මම බුදුන් වෙලා තණ්හාව දුරු කරනව, මම අග්‍රග්‍රාවක වෙලා තණ්හාව දුරු කරනව කියල, මොනම හේතුවක්වත් මේ පුරා හෙද - ඒ කියන්නෙ කය බිඳී මරණයට පස්සෙ තියන පරමාර්ථයක් කියනව නං, ඉතින් කට හෝදලා කියන්න තියෙන්නෙ ප්‍රමාදය කියල තමයි. හුගදෙනෙක් හිතනව මේ දැන් නිවන් දකිනවට වැඩිය සියලු ලෝක සත්ත්වයාත් නිවන් දක්කාගෙන ඉස්සරහට යන බෝධිසත්වවරුන්ට ලොකු පළල් හිතක් තියනව කියල. හිතුවට නම් ඇති දෝසයක් ඇත්තෙන නෑ. නමුත් මේ අප්‍රමාද ශාසනයේ තමන් හැංගිලා කෙරුවට ප්‍රශ්නයක් නෑ. කැකොස්සන් ගහන්න ගියොත් නම් කොහොම කෙරුවත් වෙන්නෙ ප්‍රමාදයට වැටෙන එක තමයි. ඉතින් ඒ වගෙ සුළු පිරිසකට ඇර මේ වගෙ බණ කියන්න යන්න නරකයි. අපලයි. ශරීර සෞඛ්‍යයට හොඳ නෑ.

නමුත් මේකෙ පැහැදිලිව කියල තියනව විතතණො පුරා හෙද එතකොට පුරාහෙද කියන එක පැහැදිලිවම අටුවාවේ සඳහන් කරන්නෙ මේ කය බිඳී මරණයට පත් වීමට පෙරම තණ්හාව සියල්ල දුරු කරන්න. ඉතාමත්ම කෙටි කර දැක්වීමක් මේකෙ තියෙන්නෙන. ඉතින් ඒ නිසා මේ සූත්‍රයේ නම දීල තියෙන්නෙන පුරාහෙද සූත්‍රය

කියල. ඒ තරම්ම ඒ වචනයට සලකලා තියනව. මැරෙන්න ඉස්සෙල්ලාම ඔය තියන තණ්හාවල් ඔක්කොමල අරන්න ඕනෑ. තණ්හාවෙ මුල මැද අග දූකල, ඕව සේරම පදනම් වෙලා තියෙන්නෙ තණ්හා මාන දිට්ඨි මත බවත් වෙන විදිහකින් කියනව නම් ආත්ම ස්නේහය මත බවත් වටහාගෙන, ඒ ආත්ම ස්නේහ වතුරට බැහැල මුහුදක් අතින් කඩා හෙළන්නා සේ උදුරන්න ඕනෑ. ඒක උදුරනකොට තමයි ඔය තමන්ගෙ කිට්ටුවන්තයන්ව මදුරුවෝ වහනකොට කහිනකොට කැක්කුමක් එන්නෙ ඒ තමන්ගෙ එක උදුරගන්න තියන අමාරුව නිසා තමයි. ඒ වගෙම තමන්ගේ හතුරන්ට හරි යනව දකිනකොට කේන්ති යන්නෙ තමන්ගේ තියන ආත්ම සිහිනය කිතිකැවෙනකොට තමයි.

ඉතින් ඒ සේරම තුළින් අපිට තියන මේ ප්‍රධාන රෝගය, අපි ළඟ තියන වේදනා කැක්කුම හොඳට පේන්න පටන්ගන්නවා. ඒක පෙනීම තමයි මනුස්ස ලෝකෙ තියන ඉතාම උතුම් දේ. දිව්‍ය ලෝකවල ඕක වැඩක් නෑ. බ්‍රහ්ම ලෝකවල ඕක වැඩක් නෑ. තිරිසනාට පේන්නෙ නෑ. යක්ෂයාට ප්‍රේතයාට අදුළ වෙන්නෙ නෑ. නිරිසනාට විවේකයක් නෑ. මනුස්සයාට තමන්ගේ ජීවිතය තුළින්, දවස තුළින්, උදේ රාත්‍රි දෙක තුළින්, විත්තක්ෂණයක් පාසා තියන රෝගය තමයි අනුන් එක්ක ගැටෙනකොට ආපහු ප්‍රතිරාව දෙන්නෙ. ආන්න ඒ ප්‍රතිරාව දෙන දේ නොදකින් නොපතන් කියල විසි කරන්න හදනව නම්, එහෙම නැත්නම් ඒක අනුන්ගේ දෝෂයක් කියල දකින්න හදනව නම් ඉතින් ඒකෙන් පේන්නෙ පැහැදිලිවම විතතණ්හා පුරාහෙද කරන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

අපි හිතනව නම් මුළු ලෝකෙම නිවන් දක්කලා ඔක්කොම සුවර්තවාද කරල ඔක්කොම නියම දෘෂ්ටියකට ඇති කරගෙන ඊට පස්සෙ දවසෙ තමයි තමන්ට නිවන් දකින්න හම්බ වෙන්නෙ කියලා, මේක හරිම කාලකණ්ණි අදහසක්. මොකද, හුඟක් දුර යන වැඩක්. නරක නම් නෑ. නරක නෑ කියල කියන්නෙ අද ලෝකෙ තියන බුද්ධාගම, ලෝක බුද්ධාගම ගත්තොත් සියට අනු ගානක් ඕක තමයි අදහන්නෙ. ඒගොල්ලො කියනව තණකොළ පතක් පවා නිවන් දකිනා තෙක් මම ඒ සත්ත්වයන් කෙරේ අනුකම්පාවෙන් මහා

කරුණාව පතුරනව. මේ වේලිව්ව තණකොළ නිවන් දකින දවසට මමත් නිවන් දකිනව. එතකල් මම නිවන් දැක්කොත් හරි ආත්මාර්ථකාමී කියල මහා ප්‍රසිද්ධ අදහසක් මේ ලෝක ප්‍රසිද්ධ බුද්ධාගමේ තියෙන්නෙ. ඕකෙන් ඔන්න ඔය පුංචි මදේ තමයි ථෙරවාදේ කියන්නෙ - ඉස්සෙල්ල උඹේ වැඩේ කරගනින්. උඹ වැඩේ කරගත්තට පස්සෙ ඔය අදහස හරිද? එහෙම නැත්නම් ඔය අදහසට ගොදුරු වන ලෝක සත්ත්වයාට උඹට උදව්වක් කරන්න පුළුවන්ද? කියන එක තේරෙයි. ඊට ඉස්සෙල්ල තමන් ඒ තත්ත්වට එන්න නැතුව, ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් ඉස්සෙල්ලම කථා කරනකොට ලෝක සත්ත්වයාගෙන් ඒ පුද්ගලයාට නම් විශාල ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රසංසා ලැබෙනවා කියන එක එව්වර කලබල වෙන්න දෙයක් නෙමෙයි. ඒක ඇත්ත තමයි. නමුත් මේ හිතන මිනිහට මොකද වෙන්නෙ. ඒ මනුස්සයාගේ වැඩේ පස්සට යනවා.

ඉතින් එයා කියනවා ඒක තමයි මහා කරුණාව කියල. ඉතින් කාල වරෙන්කො. ඒකට අහු වෙන්නෙ නැති කෙනෙක් නෑ. බෞද්ධයෝත් ඉන්නෙ මේ සමයක් දෘෂ්ටිය තියන සීයට අනු ගානක් ලෝක ජනගහන සංඛ්‍යාලේඛනවලට අහු වෙලා. වෙන විදිහකට කියනව නම් මේ චිත්තණේභා පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිස්සිතො කියල යම් කිසි කෙනෙක් ඉතාම වීර්යවන්තව, මේ ජීවිතයෙම මම නිවන් දකින්න ඕනෑ කියල ගියත් ඔහුගෙ චිත්ත ප්‍රවෘත්තියේ සීයට අනු ගානක්ම තියෙන්නෙ තණ්හා නිශ්‍රිත, මාන නිශ්‍රිත, දිට්ඨි නිශ්‍රිත ඔය කට්ටියටත් අඟවාගෙන, ලාභ සත්කාරත් ටිකක් ලබාගෙන, ලෝක බුද්ධාගමත් කරගෙන ගියොත් නරකද කියන අදහස.

එතකොට සර්වඥයන් වහන්සේට ඕනෑ කරල තියෙන්නෙ අර සැඟවීගත්ත පව වෙච්ච නමුත්, සත්‍යය සීයට තුනක් විතර තියන, මේ ජීවිතේ සියල්ලටම කලින් මම නිවන් දකින්න ඕනෑ කියන එක මතු කරන්න ප්‍රශ්නයක් අහන්නයි. බුදුහාමුදුරුවො හොයල බැලුවලු මගෙන් මේ ප්‍රශ්නේ අහන්න සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් ලෝකෙ ඉන්නවද කියල. එතකොට තේරුණාලු මම ඉන්නා තාක් කල් මේ දසදහසක් සක්වළ තුළ ඒ ප්‍රශ්නේ අහන්න තියා සර්වඥයන් වහන්සේ නමක්වත් බලාපොරොත්තු වෙන්න බෑ. ඊට පස්සෙ බැලුවලු මේ

ප්‍රශ්නේ, මොකක්ද මේ ප්‍රශ්නේ? බුද්ධි වර්තයාට ගැලපෙන ප්‍රශ්නයක් අහන්න තරම් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකෙ ඉන්නවාද කියල. ඉන්න බෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ නමක් ලෝකෙ ඉන්න කාලෙක පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේලාට වසන්න බෑ.

ඊට පස්සෙ බැලුවල අග්‍ර ශ්‍රාවක දෙනමගෙන් එක නමකට හරි පුළුවන්ද කියල මේ පිරිසට අනුකම්පා පිණිස මේ ප්‍රශ්නය අහන්න. ඒ කට්ටියට කල්පනා වෙන්න නැතුව ඇති මේ ප්‍රශ්නෙ. ඊට පස්සෙ කල්පනා කළාල මහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාට පුළුවන් වෙයිද මේ වගෙ පිරිසක් සුමග යවන්න මගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහන්න. මොකද්ද? මේ බුද්ධි වර්තයාට ආහාර පිණිස, අනුකම්පා පිණිස, බණක් කියාගන්න වෙලාවක් අරන් දෙයිද? බෑ. මහා රහතන් වහන්සේලාටත් බෑ. ඊයාවට බැලුවල අනාගාමී, සකාදගාමී, සෝවාන්... මිත්. ඊළඟට බැලුවල බ්‍රහ්ම ලෝකෙ ඉන්න දිව්‍ය ලෝකෙ ඉන්න මනුස්ස ලෝකෙ ඉන්න ප්‍රඥවන්තයෙක්. කිසිම කෙනෙක් නැතිල. මේ ඔක්කොටම ඊට එහා විශාල ප්‍රශ්න තියනව. ඒ ප්‍රශ්න ඔක්කොම විසඳනකොට බුදුහාමුදුරුවන්ට අවුරුදු හතළිස්පහත් මදි වෙයි. ඒ නිසා උන්වහන්සේ කල්පනා කළාල මේ සුළු පිරිසක් ඉන්නව ඉස ගිනිගත්තකු සේ, හරියටම ප්‍රශ්නය තේරුම් අරගෙන මේ බුදු හමුදුරුවොවත් කියන බණවලින් සීයට තුනක්වත් නැත්නම් සීයට සුළු ප්‍රතිශතයක්වත් මේ කෙළින්ම ප්‍රශ්නයට අනං මනං නැතුව කථා කරන වෙලාවක් තියනවද කියල බැලුවොත් ඇත්තටම ඇහෙන ප්‍රශ්න දිහා බලනකොට බුදුහාමුදුරුවන්ටවත් කනකමසෙයියාවක් නෑ. කනට ඉස්පාසුවක් නෑ. ඇහෙන්නේම මේක ටිකක් දුර දික් කරගෙන කකා කකා සංසාරෙම ප්‍රශ්න තමයි.

ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ හිතුවේ බුදු කෙනෙක් මවලා ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ මාර්ගයෙන් මේ ප්‍රඥ වර්තයාට ගැලපෙන ප්‍රශ්නයක් අහන්න. ඒ අහන්නෙ කථංදසී කථං සීලො උපසන්නාති චුළ්චිති. ඔබවහන්සේගෙ ඔය මහා සර්වඥතා ඤාණයෙන් මැනල කිරල බලනකොට, මොන ආකාරයට දර්ශනයක් ඇති මොන ආකාරයට සීලයක් ඇති මිනිහෙකුටද, පුද්ගලයෙකුටද උපශාන්තයි කියල කියන්න පුළුවන්? ඒ කියන්නෙ බුදුරජාණන් වහන්සේට ඒ ප්‍රශ්නය

ඇහුණොත් තමයි, ඔය වනාහි සුද්ධ කර කර ඉන්නේ නැතුව කෙළින්ම කෙතට බැහැල වැඩ කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඉතින් ඒක නිසා අපි තේරුම් අරගන්න ඕනෑ ජීවිතයේ අපිට කොයි වෙලාවේදීද, කොයි විත්තක්ෂණයේද ඔය ප්‍රශ්නය අපට නැගෙන්නේ කියල. නොනැගී මැරලා ගියාට භය වෙන්න එපා. ඒක තමයි සංසාරේ කියන්නේ. ඔය ප්‍රශ්නේ නැගෙන්නේ නෑ. ඔය ප්‍රශ්නේ නැගුණට ඒකට බුද්ධෝත්පාද කාලයක් වෙලා, මනුස්සත්ව ආත්මයක් ලබල, ඤාණ සම්පත්තිය ලැබල, කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය ලැබල, පැවිද්ද ලැබල, බණන් ඇහිලා ඕකට යොමු වෙනවයි කියල කියනකොට බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙනව, පස්සෙ කරන යෝගාවචර ජීවිතේ තියන බ්‍රහ්මචරියේ අමාරුකම සියට සියක්ම මැකෙනවා ඔය ප්‍රශ්නයට හිත විත්තක්ෂණයකට යෙදෙනවා නම්. ඒක තමයි මුළු සංසාර ගමනේම වැදගත්ම හැබෑම හැබෑ වෙනස.

මගේ හිතෙත් ලක්ෂ කෝටිවාරයක් සිතිවිලි පැන නගින අතරමැද එකක් දෙකක් නගිනව - මේ ජීවිතයේදී, මේ ගෞතම සම්බුද්ධ සාසනයේදී, එහෙම නැත්නම් මේ මරණ පුරාණේදයට කලින්, පුරාහෙදව, මම මොකද කරන්න ඕනෑ කියල. නමුත් ඒක අනිකුත් සෑම වෛතසිකයෙත්ම බොද වෙලා තනුක වෙලා; මේ හිතිවිල්ල තනිව නැගී හිටින්නේ නෑ. එතකොට ඒ හිතිවිලි නොනැගුණා හා සමානයි. ආන්න ඒ නැගිවිව හිතිවිල්ල අනිකුත් සේරම හිතිවිලි රාශි මැදින් මතු කරන්න නම් මහා වීරත්වයක් අවශ්‍යයි. මහා ප්‍රඥවක් අවශ්‍යයි. මහා සද්ධාවක් අවශ්‍යයි. ඒ වගේම එවැනි හරි දේ තෝරලා මතු කරන කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයක් අවශ්‍යයි.

ඒක හරියට ගොවියෙක් අලුත් නවදූලි හේනක ඇට වැපිරුවට පස්සෙ ඒ ඇට වගෙ දහගුණයක් තණකොළ ඇට වැවෙනව. එතකොට ඒ ගොවියා හරියට දූනගෙන, යන්ත්‍රයක් දල සූත්‍රයක් දල අයිත් කරන්න බෑ. තණකොළ ගහ විතරක් අයිත් කරල හෝග පැලේ ඉතුරු කළොත් අර තියන ඕජාව, අර පස, අර ආහාර, සූර්යාලෝකේ, වතුර ටික හෝගයට ලැබෙනවා. එහෙම නැතුව තණකොළයි හෝගයයි එකට වැඩෙන්න ගත්තොත් තණකොළ කොහොමටත් දිනනව. ඒ මොකද, ස්වභාවික වර්ණයෙන් හැඳිවිව දෙයක්

තණකොළෙයි කියන්නේ. හෝගෙයි කියල කියන්නේ දෙමුහුන් කරල ගත්තු සුපායි ජාතියක්. ඒ සුපායි එකට ඉන්න දෙන්නේ නෑ, ඒ වණ්ඩ පරුසව වැවෙන තණකොළ. බුදු කෙනෙක් පහළ වෙන්නේ අන්න අර දෙමුහුන් හෝගෙ මතු කරල ඒ ප්‍රජාවට ඒකෙන් එලයක් ලබල දෙන්නයි.

ඒ නිසා මේ ප්‍රශ්න ඇසීම ඉතාම වැදගත් වෙනව. නමුත් මේකෙන් භය වෙන්නේ නැති වීම සඳහා, ඒ බුරුම ස්වාමීන් වහන්සේ මෙන් මෙහෙම කතාවක් කියනව. උන්වහන්සේ ඉතාමත්ම දක්ෂයි ප්‍රශ්නවලටත් ප්‍රශ්න උත්තර දීමටත්. උන්වහන්සේ සඳහන් කරනවා තමන් කොච්චර භය වුණත්, කොච්චර මේ පුරාණේද ප්‍රශ්නයට ගරු කරමින් සිටියත්, ඒ තැනට ඒ වෙලාවට ආපු ගොපල්ලෙක් කුඩාල්ලෙක් ආවොත් මොකද කරන්නේ කියල ඇහුවත් ගොපල්ලෙගෙ ප්‍රශ්නය ඇහුවත් උත්තරේ දෙනකොට තමන් මහා බෝසතාණන් වහන්සේ නමක් විදිහට උත්තර දෙනව මිස, උඹ මෙතනට ඇවිල්ල ඔය ප්‍රශ්නේ මොකද අහන්නේ කියල කවදවත් කියන්න එපැයි කියනව. එද ප්‍රශ්නේ අහන්නේ ගොපල්ලෙක් වුණත්, උත්තරේ දෙනකොට මහා බෝසතාණන් වහන්සේ වගෙ උත්තර දෙන්න කියල කියනව. නමුත් එයින් අදහස් වෙන්නේ නෑ මහ බෝසතාණන් වහන්සේ වගෙ කෙනෙකුට අවශ්‍ය ප්‍රශ්නය හැම කෙනෙක්ගෙන්ම ඇහෙනවයි කියල. සමහර විට මහ බෝසතාණන් වහන්සේලාත් මුළු ජීවිතේම තමන් දන්න සත්‍ය එළි නොකර මැරිලා යන්න ඉඩ තියනව. මොකද, ලෝකෙට ඒ තරම් ලාමක ප්‍රශ්න වැඩියි. ඒ නිසා ඒ ශුද්ධව ප්‍රශ්න සාකච්ඡා කරන්න වෙලාවක් හම්බ වෙන්නේ ම නෑ.

ඒක හොඳට තේරෙනව අද තියන ප්‍රසිද්ධ සභාවලට ගියහම, මේ එක එක්කෙනාට කෙනෙහිලි හා එක එක්කෙනාට තියන අනං මනං කථා කර කර ඉන්නව මිසක්කා, න්‍යාය පත්‍රයට යන්න හෝ ගත්ත දෙයක් සම්මත කරන්න කොහොමටත් වෙලා හම්බ වෙන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ සභාවේ සමථයකට එන්නම බොහොම අමාරුයි. කිසි සේත්ම අදළ නැති මොනව හරි වැල්වටාරමක් වැදගතෙක් විසින් කථා කරන්න පටන්ගත්තහම අනිත් කට්ටිය ඉතින් නිකටෙ අල්ල තියාගන බලා ඉන්නවා මේ කොහෙද යන්නේ, මේ වටිනා වෙලාවේ

මේ මොකද වෙන්නෙ කියල. කිසිම සමථයක් නෑ. ඉතින් ඒකයි සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරන්නෙ මගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහන්න සර්වඥයන් වහන්සේ නමක්ම ඉන්න ඕනෑ.

එහෙම ඒ ප්‍රශ්නය ඇහුවට පස්සෙ ගාථා බන්ධන දහතරක් තියනවා. පළවෙනි එක කියන්නෙ -

වීතතණ්‍හා පුරා හෙද - පුබ්බමනාමනිස්සිතො
වෙමඤ්ඤානුපසඤ්ඤයො - තසස නථී පුරෙඤ්ඤතං

ඒ ගාථා පදය ධම්මපදයෙ සඳහන් වෙනව විවිධ පැතිවලින්. නමුත් මෙතන තියෙන්නේ ඉතාමත් සාර මණ්ඩය වගෙ. ඉතින් එතනදී තේරුම්ගැනීම බොහොම අමාරුයි. මොකද හේතුව, අපිට එතෙක්ට එන්න ඉස්සෙල්ලා ඔය කියන සීලයේ ප්‍රශ්න තියනව. අපිට ඔතනට එන්න උපශාන්ත යයි කියන සමාධියෙ ප්‍රශ්න තියනව. ඒ වාගේම අපිට මතෙක්ට එන්න ඉස්සෙල්ල බැලිය යුතු සංඛාරුපෙක්ඛාවක් ගැන කථා කරන්න ඉස්සෙල්ල සංස්කාර කියන්නෙ මොනවද? නාමරූප ධර්ම කියන්නෙ මොනවද? ඒ සඳහා දියුණුව පිණිස අපි කළ යුත්තේ මොනවද? කියන ප්‍රශ්න රාශියක් තියනව. වෙන විදියකට කියනවා නම්, ඒකෙ පසුබිම දන්නෙ නැතුව මේ මාතෘකාව සාකච්ඡා කරන්න අමාරුයි. ඒක නිසා අපිට විවිධ පැතිවලින් නිදර්ශන ගන්න වෙනව, මේ මාතෘකාවෙ මේ ගෙනියන්න හදන කොටස මදයට, මුදුන් පෙත්තට යන්න ඉස්සෙල්ල අපි අපේ චරිතවලට ගැළපෙන තාලයට ඒ පසුබිම සකස් කරගන්නෙ කොහොමද කියල.

ඉතින් ඒකට නිදර්ශනයක් වශයෙන් මම හිතාගන්නා සන්නති ඇමතිවරයගේ කථාව ගන්න. ඒක බුදුහාමුදුරුවන්ගෙ ආශ්චර්යක් වශයෙන්, බුදු හාමුදුරුවන්ගෙ පුරිසධම්මසාරථී ගුණයක් වශයෙන් පෙන්නනවා. මොකද ඒ තරම්ම ඒ කථා ප්‍රවෘත්තිය සිද්ධි බහුලයි. චිත්‍රපටියක් හදන්න තරම් වටිනව. හුගදෙනෙක් දන්නව. නමුත් අපි මේ වෙලාවෙ මතක් කරගනිමු. මේ ගාථා පදවලට බොහොම සමාන ගාථා පද ටිකක් තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ එතනදී දේශනා කරන්නෙ. සන්නති ඇමතිවරයා කියල කියන්නෙ චීර සෙනෙවි කෙනෙක්. ඒ නිසා කොසොල් රජ්ජුරුවන්ගෙ රාජධානියේ පළාතක

ඇති වෙච්ච ආරාචුලක් සංසිදුවන්ට රජ්ජුරුවො බලතල දීල පිටත් කලා. ඒ මනුස්සය ඉතාමත්ම කෙටි කාලයකින්, අඩුම යුද්ධ ශක්තිය යොදවල තමන්ට අඩුම හානියක් කරගෙන අර කැරැල්ල මැඩ පවත්වනවා. ඇවිල්ල රජ්ජුරුවන්ට පෙනී හිටල කියා හිටිනව, දේවයන් වහන්ස, ඒ පැත්තෙ ප්‍රශ්නය සන්සිදෙව්වා කියල.

ඉතින් ඒක රජතුමාට රාජ්‍ය විමසීම් කටයුතුවලට ලොකු වාසියක් නිසා රජ්ජුරුවො කියනවා මම එහෙනම් රටවැසියාට දැනුම් දීල, ඔබට රාජ්‍යය පවරනවා දවස් හතකට. ඒක වරයක් වාගෙ. නැත්නම් පූජා සත්කාරයක් වශයෙන්. රාජ්‍යය පවරනව කියල කියන්නෙ මේ දවස් හත ඇතුළත මාලිගාවේ තියන ඕනෑ සම්පතක් විදින්න පුළුවන්. රජකමම දෙනව නෙමෙයි. නමුත් ඒ වගෙ අවශ්‍ය ඔක්කොම සැප සම්පත් දෙනව. ඒ සැප සම්පත් කියන්නෙ මොනවද? කෑම බීමයි ස්ත්‍රීත්‍රියයි. ඒ තමයි ඉතින් පුරුෂයෙකුට තියන රජ සැප. ඉතින් රජ්ජුරුවො කියනවා මගේ ළඟ ඉන්න හොඳම නාටිකාංගනාවත් දෙන්නම්. කෑම බීමෙන් කිසි අඩුවක් නෑ. ඉතින් උඹේ පිරිවර සමඟ ඇවිල්ල ඕනෑ විදිහට මේ දවස් හත සැප විඳපන්. ඒ තමයි හැබැයි රජ්ජුරු කෙනෙකුට පෙන්නන්නම බැරි දේ. රජ්ජුරුවො කවදකවත් කෑමකි නෑ, රටේ රටවැස්සො ඇති වෙන්න කාල, ඇති වෙන්න සැප විදිනවා දකින්න. එතකොට රජ්ජුරුවන්ට තැනක් නැති වෙනව නේ - ඒකයි. එහෙම වුණොත් එක්කො ඒ මනුස්සය මරනව. නැත්නම් ඒ සැප තියන ලස්සන ස්ත්‍රියාව ගෙන්නලා අන්තඃපුරයට දගන්නව. ඒ තමයි රජ කියන්නෙ. රජ කියන්නෙ කාමෙට රජ. මෙන්න කොසොල් රජ්ජුරුවො තමන්ට කරපු සේවය නිසා, ඊරිසියා කරන්නෙ නැතුව සන්නති ඇමතිවරයට කියනව මට පෙනිපෙනී හරි කමක් නෑ සැප විඳපන් කියල.

ඉතින් සන්නති ඇමතිවරයාත් ඇමති මට්ටමේ නිසා රජ මට්ටමේ සැප විදින හැටි දන්නවනෙ. එයා කරන්නෙ දවස් හතේම සැණකෙළි පවත්වනව. හොඳට කෑමෙන් බීමෙන් මත්පැන්වලින් සන්තර්පණය වෙනවා. එතකොට ඒ සඳහාම, ඇමතිතුමා පිනවීම පිණිසම දක්ෂම නාටිකාංගනාවක්. ඉතින් සෑම පැත්තෙන්ම මේ ඇමතිවරය පිනවනව. මේ නාටිකාංගනාවගෙ තියනවා භයානක

තත්ත්වයක්. දැන් කාලෙ නම් ඕකට කියන්නෙ ඇනොරෙක්සියා කියල. තමන්ගේ ඇගේ තියන සුබනමය භාවය ඇති කරගැනීම සඳහා නොකා සිටීම පුරුද්දක් කරගන්නවා. ආන්න ඒ ඇති වෙන විකෘති භාවය නිසා ඉතාමත්ම සුවඳ ආහාර එනකොට ඒගොල්ලන්ට වමනය යනව. මොකද මේක කැවොත් ඇඟ තර වුණොත් සුබනමය භාවය නැති වෙනවා. නොකා ඉන්නත් බෑ. සුවඳයි. ඒක එනකොට එයා වෙර කරනවා. ඒ කරලා ඉතාම රළු ආහාරයක් ගන්නව. කෙඳි බහුල, සීනි අඩු ප්‍රෝටීන් අඩු ආහාර අරගෙන මුළු ඇඟම ඉඟ සුඟ ගත හැකි මිටින - ඉඟ සුඟ අතින් ගන්න පුළුවන් තරමේ බොහොම සුබනමයතාවක් පවත්වාගැනීම සඳහා, ශරීර රූප සොබාව පවත්වා ගැනීම සඳහා නොකා සිටීම පුරුද්දක්, ඔය තමන්ගෙ නියම ප්‍රමාණයට ඇඟ හදගත්ත රූප සුන්දරියට. දැන් කාලෙ නම් මේ වෙනකොට බටහිර වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රයත් අඳුනාගෙන තියෙනව, සිංහල වෛද්‍ය ක්‍රමත් අඳුනාගෙන තියනව ඒක මානසික අසාමාන්‍ය තත්ත්වයක්.

ඉතින් මේ අම්මණ්ඩි දවස් හතේම ආහාර නොගෙන මේ අලුත රජ වෙච්ච රජ්ජුරුවන්ගෙ සැප පිණිස නටමින් ගයමින් වයමින් සම්භාෂණවලට සම්බන්ධ වෙලා කටයුතු කරනවා. අන්තිම දවසේ තමයි සත්තනි ඇමතිවරයා අර මතෙන් මත් වෙලා උයනට යන්නෙ. එයා සැලසුම් කරනවා ඒ නාටිකාංගනාවත් එක්ක ගිහිල්ල හොඳට නාලා ඒ උයනෙ හදන ලද වේදිකාවක නාටිකාංගනාවගෙ නැටුම් බලමින් අවසාන දවස ගත කරන්න. ඉතින් උත්කෘෂ්ට විදිහට තමන්ගේ සෙනගත් අරගෙන හොඳට මත්ද්‍රව්‍යවලින් මත් වෙලා යනව රජ ආහරණ ඇඳගෙන ඇතා පිටින් උයනට.

එතකොට සර්වඥයන් වහන්සේ පිණ්ඩපාතය වඩිනවා. පිණ්ඩපාතෙ වඩිනකොට අර ඇතා උඩ හිටියත් මත් වෙල හිටියත් මේ මනුස්සය උඩ ඉඳගෙන, බහින්නෙ නැතුව හිස නමා ආචාර කරනවා. ආචාර කරනකොට සර්වඥයන් වහන්සේයි ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේයි දකිනව. ඉතින් මිනිස්සු බලන්නෙ සෙනගනෙ, පෙරහැරනෙ. එතකොට සර්වඥයන් වහන්සේ පිණ්ඩපාතය බෙදන්න ආපු සෙනගත් දූකල, මේ උඩ ඉන්න රජ්ජුරුවො වදිනව දූකපුවහම

ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට සර්වඥයන් වහන්සේ කියනවා ඔය උඩ ඉන්න මනුස්සය අදම රහත් වෙලා අදම පිරිනිවන් පානව. ඕක ඇහිව්ව මනුස්සයො හිතනව මේ බුදුභාමුදුරුවෝ නිකන් කට කහනවට කියන කථා. මේ ඇතෙක් පිට යන මේ රජ කෙළියට රජ උයනට යන මනුස්සය කොහොමද ඔය කියන දෙකෙන් එකක්වත් වෙන්නෙ. අපි වගෙ මනුස්සයෙක් නම් භාවි ඇටුක් එකක් ඇවිල්ල මැරිලා ගියා කීහැකි. මේ මනුස්සය රජ සැප විදින මනුස්සයෙක්. ඒක වෙන්නත් බෑ. මේ බීල මේ නට නට ඉන්න මිනිහ රහත් වෙනවයි කියල කියන්නෙ මේක බුදුභාමුදුරුවොත් නිකන් මේ අවසිභියෙන් තමයි කථා කරන්නෙ. සද්ධා බුද්ධි සම්පන්න ඇත්තො මතක් කළා අදේශ්ඤාවචනා බුද්ධා අමොසවචනා ජිනා. සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟ වචන දෙකක් නෑ. හිස් වචන නෑ. මේකෙ මොකක් හරි සත්‍යතාවක් ඇති කියල ඒ ඇත්තෝ නුවණ පහළ කරගත්ත. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෝ අද දෙන්නම් කියන හැගීමක් පහළ කරගත්තා, අද හැන්දෑ වෙනකොට සර්වඥයන් වහන්සේ කියන දෙයක් වෙන්නත් එපැයි කියල.

ඔහොම ඉන්ද්‍රදී අර මනුස්සය ගිහිල්ල වේදිකාවක් අටවාගෙන නටනකොට අර කාන්තාවත් හන්දවසක් නොකා නටපු නැටිල්ලේ තියන අවසාන නාඩගම තමයි, වේදිකාවේදීම මැරිලා වැටෙනව. සමහර වෙලාවට මිනිස්සු හිතාගෙන ඇති මේ නාඩගමේ කැල්ලක් කියල. මැරිලා වැටෙන කැල්ලක් තියනවා. හැබැයි, ඒක හොඳට වෙන්න ඇති. නැගිටලා බලනකොට ඇත්තට මැරිල. කටත් ඇරගෙන, රෙදින් පිළිවෙළකට නෑ. ඉතින් මිනිස්සු ඇවිල්ල බලනකොට එද තමයි ඔන්න නාඩගම දක්කෙ. ඒ නාඩගම දක්කට පස්සෙ, ඒ කාන්තාව දවස් හතක්ම තමන් වෙනුවෙන් පුදුමාකාර දිව්‍ය සුරංගනාවකට දෙන්න බැරි තරම් සැප දීගෙන හිටිය නිසා සන්නති ඇමතියා තුළ ලොකු ළෙන්ගතුකමකුත් තිබුණා. රජ්ජුරුවන්ගෙ පුරංගනාවක් බව හැබැව. නමුත් පුදුමාකාර ළබැඳියාවක් හැදුණා. ඒ මනුස්සය මැරිලා ඉන්නව දක්කට පස්සෙ ඉතාමත්ම වෙහෙසකට පත් වුණා. මේ සංසාර නාඩගමේ හැටි මෙව්වර උච්ච සැප විදිද්දී මේ වගෙ තත්ත්වවලට පත් වෙන්න පුළුවන් වෙච්චාම රජ්ජුරුවන්ට කියල ඇති වැඩේ මොකද්ද? ඒ වගේම පුරෝහිත බමුණට කියල ගන්න

පුළුවන් වෙයිද මේකට උත්තරයක්. තමන් එක්ක කකා බිබි ඉන්න යාළුවන්ගෙන් නැදැයන්ගෙන් පුළුවන් වෙයිද? කවුරුවක්වත් නෑ.

අර ඇතට යන්න යන්න අනුරාධපුරේ ඇත තියනව රුවන්මැලි සෑයෙ කොත. ඇතට යන්න යන්න වැඩිපුර ජේන්නෙ. හිමාල පර්වතයෙන් ඇතට යන්න යන්න හිමාල පර්වතේ මුදුන ඇතට ජේනව වගෙ, සර්වඥයන් වහන්සේ අර ඇත දිලිසෙන කොතක් වගෙ මේ දෑක්ක - ජේන්න පටන්ගත්ත. ඉතින් අර රාජ්‍ය බලය තියන නිසා කිව්ව, මොකක්වත් නෑ මම කෙළින්ම යනවා සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟට. එතකොට හැන්දෑකොරේ. ඒ මනුස්සය ගිහිල්ල කිව්ව ස්වාමීන් වහන්ස, මට වගෙ මේ වගෙ දුකක් ආවට පස්සෙ ඒක වියළවන්න, ඒක සනීප කරන්න නම් මෙලෝ ක්‍රමයක් ඇත්තේ නෑ. ඔබවහන්සේට තේරෙන්නේ නෑ මම අද විඳින දුක. නැත්නම් මම අද පත් වෙලා තියන තත්වය. මෙව්වර උච්ච සැප වින්ද මම විශාල ප්‍රපාතයකින් ඇද වැටුණ වගෙ මොනවක්වත් කරන්න බෑ කියල. එතකොට මේ බීමතයත් තියනව. අර ස්ත්‍රියාව පිළිබඳ ඇති වෙච්ච රාග අදහසත් තියනව. මෝහයත් තියනව. ඔක්කොගෙන්ම අරක නිකන් මහා අවිච්චි නරකයක් බවට පත් වෙලා තියනව.

ඉතින් සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟට ගියාට පස්සෙ

යං පුබ්බෙ තං විසොසෙහි, පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං.
මජ්ඣෙකෙ වෙ නො ගහෙසුසි, උපසනො වරිසුසි.²

කියල - යමක් ඒ අතීත මතකයක් වියළි ගතියක්, පිච්චෙන ගතියක් තියනවා නම් ඒක වියළවල ඉවර කරල දන්න කියනවා. ඒක නිකන් හරියට, මේ අතේ ගැවිච්ච මඩ පස් ටිකක්, ඔය මොකක් හරි ඇන්න පිහල දපත් කියන්න වගෙ. යං පුබ්බෙ තං විසොසෙහි. ඊගාවට අනාගතය පිළිබඳවත් සැලසුම් කරන්න යන්න එපා. ඉතින් මේක සාමාන්‍යයෙන් අපි හිතමු අතක් කැපිල ලේ යන මනුස්සයෙකුට කිව්වත් පිළිගන්නෙ නෑ. අතීතය අමතක කරන්න, අනාගතය ගැන හිතන්න එපා, මේ ලේ වැක්කෙරෙන තුවාලෙ. අන්න ඒ වගෙ අර අන්තිම උච්ච අවස්ථාවට පත් වෙච්ච මනුස්සයටත් සර්වඥයන්

² බුදුක නිකාය, සුත්ත නිපාත, අධ්‍යාය වග්ග, අත්තදණ්ඩ සුත්ත

වහන්සේ කියනව අතීතයේ යම් හෙයකින් ශෝක පීඩා කන්දරාවක් තියනවද, විසළවලා දපන්. අනාගතය ගැන කල්පනා කරන්න එපා. මැද අල්ලන්නත් එපා. එතකොට ඕන් උපසන්තො වර්ෂ්සයි. උපශාන්තව හැසිරියන් කියනවා.

ඉතින් සාමාන්‍යයෙන් ඔය පුංචි දුක් පුංචි සැප විදින ඇත්තන්ට බොහොම දුෂ්කරයි මේ ප්‍රශ්නය තේරුම්ගන්න - මේ සැපක් දුකක් ආපුවහම ඒ සැප අමතක කරන්න කියල බුදුහාමුදුරුවෝ කිව්වට ඕක ලේසිද කියන එක. හැබැයි හොඳට දන්නව, සභාවේ ඉන්නව නම් අන්ත දුකට පත් වෙව්ව කෙනාට ඕක හරි ලේසියි. ඉතාමත්ම අන්ත දුකට පත් වෙව්වම - මරණය හෝ මරණාසන්න දුකකට ඥාති ව්‍යසනයකට වස්තු ව්‍යසනයකට පත් වෙව්ව එක්කෙනාට ඇති වෙන පාළු නාස්තික වේලිව්ව තත්ත්වයට යනකොට ඒක හොඳට තේරෙනවා මේක මගේ නෙවෙයි කියල. හැබැයි අර ළග ඉන්න කට්ටිය තමන් මළ ගෙදරක වගේ මුණ හදගෙන ඉඳි කියල බලාපොරොත්තු වෙන නිසා නාඩා බැ. නමුත් තේරුම්ගන්නව මගේ නෙවෙයි මේක සම්පූර්ණයෙන් දූන් මේ ධර්මතාවක් වැඩ කරන්නේ. මට මේක දිහා බලන්න පුළුවන් ගතිය හොඳට තියනවා. ඒක හොඳට දූන් ඔය බටහිර රටවල් එකතු කරන්න පටන් අරන් තියනවා, මරණාසන්න දුකට පත් වෙව්ව ඇත්තන්ගේ, ඒ වගේම අන්ත දුකට හෝ අන්ත සැපට පත් වෙව්ව ඇත්තන්ගේ ඒ උච්චතම අවස්ථාව විස්තර කරනකොට ඒක හොඳටම පේනවා, ඒක මම නෙවෙයි කියල. මගේ නෙවෙයි. ඒක මට අයිතිත් නෑ. ඒ තත්ත්වයට එතකොට ඕනෑ කෙනෙක් මේකට එනවා කියන එක සිහි බුද්ධිය ඇති ඇත්තන්ට තේරෙනවා.

ඒක නිසා ඇමෙරිකාවේ ප්‍රසිද්ධ කරල තියනව මරණේට පත් වෙලා නැවත ඒ මරණ අවස්ථාවෙන් ගොඩ ඇවිල්ල වගේ, එලොව ගිහිල්ල මෙලොව ආවා වගේ කට්ටියගේ සීයට හතළිහකට විතර, ඒ තත්ත්වය පිළිබඳව විස්තර කිරීමේ ශක්තිය තියනව. කලින් භාවනා කරලත් නෑ. සමාක් දෘෂ්ටියකුත් නෑ. නමුත් පුදුමාකාර ආශීර්වාද තත්ත්වයක් තියෙන්නේ. කිසිම භාවනාවකින් කරගන්න බැරි අන්ත උපශාන්ත තත්ත්වයකට මෙතෙන්දී යනව. යන්නෙන් කැමැත්තෙන්

නෙමෙයි. එන්නෙන් පාලනයක් ඇතුළු නෙමෙයි. ඉන්න වෙලාවෙදීත් තමන්ට කාලය හා දේශය පිළිබඳ වගකීමක් නෑ. නමුත් නෑ කියන්න බැරි අත්දැකීමක්. ඒකෙන් සියට දසයක් විතර විවිධාකාර ක්‍රමවලින් ඔප්පු කරල පෙන්න්න පුළුවන් තරමෙ, ඒ කියන්නෙ නෑ බෑ කියන්න බැරි තරමෙ අත්දැකීම් ලැබිල තියනවා.

මේ මෑතකදී කීපදෙනෙක් මට සාකච්ඡා කරන්න හම්බ වුණා, භාවනාවෙන්මයි. මෙතන ඉන්න ඇත්තන්ට ඒක නොවේවා! ඉතාමත්ම අන්ත දුක්වලට හා ඉතාමත්ම නොදුරිය හැකි තත්ත්වවලට පත් වෙලා, මොන කරුමයක් නිසාද දන්නෙ නෑ සාකච්ඡා කරන්න හිතල තියනවා. ඒ සාකච්ඡා කරනකොට කියන්නෙත් කනගාටුවෙන් බොහෝමත්ම පශ්චාත්තාපව, අනේ මෙහෙම දෙයක් වනේ වන සිවුපාවෙකුටවත් නොවේවා! කියල කියන්නෙ මූණ බලබලා. මෙහෙම මෙහෙමයි, මෙහෙම මෙහෙමයි වුණේ කියල. හොඳට නිශ්ශබ්දව අහගෙන ඉඳල ඇහුවොත්, ඒ විත්තක්ෂණේ එවැනි දුක්බ වේදනාවලට පත් වෙලා ඉන්න බව තමන්ට දැකගන්න පුළුවන්කම තිබුණා නේද කියල, නැත්නම් ඒ වෙලාවෙ සතිය පිහිටවගන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් තිබිල තියනවා නේද කියල, නෑ ඒව මම දන්නෙ නෑ. පුහුණු කරල තිබුණේ නෑ. හැබැයි, සියට සියක් නොතිබුණත් මේ දැන් ඔබවහන්සේට කියකියා ඉන්නකොට මට තේරුණා මේක මට අයිති දෙයක් නෙමෙයි කියල. ඒක නිසා ඒ තරම් අන්ත දුකටත් පත් වෙව්ව නැති, ඒ තරම් අන්ත සැපටත් පත් වෙව්ව නැති, මැද ඇත්තන්ට තමයි ඔය අනාගැනීම තියෙන්නෙ. කෙළවරටම ගිය එක්කෙනාට තේරෙනව ඒ භයානකම අන්ත දුකට පත් වෙව්ව අවස්ථාව මගේ නොවන බව. මම නොවන බව. මගේ ආත්මය නොවන බව ඒ අන්ත අවස්ථාවේදී වැටහෙන ගතියක් තියනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්න ඒ වගෙ අවස්ථාවක් අත්දැක්වන්න හෝ ඒ අවස්ථාව සිහිපත් කරවන්න කපා කරනකොට තේරෙන්නෙ ආන්න ඒ අන්ත දුකට පත් වෙලා සතියෙන් ඒකට අවදි වෙව්ව මනුස්සය විතරයි, අනික් කට්ටිය ඒ දුකට පත් වුණාම දුක අමතක කරපත් කියන්නෙ. මත්තට එන දුකට යන්න එපයි කියල කියන්නෙ. මැද අල්ලන්න එපයි කියන්නෙ. මේක ඕනෑ කෙනෙකුට

කීහැකි. නමුත් කළ හැක්කක්ද? කරන්න පුළුවන් නම් රහත් වෙල ඉන්න එපැයි, සම්මා සම්බුද්ධ වෙලා ඉන්න එපැයි, මේ අපි වාගෙ දූදරුවන් රකින අඹුදරුවන් රකින එදිනෙද කටයුතු කරන ඇත්තන්ට කරන්න පුළුවන්ද කියල, අර මැද භාගෙට තැම්බිව්ව අල හෙවත් අර්ධ ඥාන හරියට වාද කරනවා. නමුත් ඒකට ගිය ඇත්තෝ පැහැදිලිවම තේරුම්ගන්නව ඒක ස්වාධීනවත් නිරීක්ෂණය කරන්න පුළුවන් බව.

ආන් ඒක තමයි ඒ සන්නති ඇමතිවරයටත් සිද්ධ වෙන්නේ. ඒ මනුස්සයට බුදුහාමුදුරුවෝ කියන්නේ යං පුබ්බ තං විසොසෙති, පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං. තිබුණ එකත් විසළවලා දපන්. අනාගතයට සැලසුම් කරන්නත් එපා. ඔය මැදත් මුකුත් නෑ. දෑත් මේ වෙනකොට අර මනුස්සය මැරිල ගිහිලිල. ඔය දෑත් තියෙන්නේ අරකෙ කුණ. මතකෙ. මේ වෙලාවේ බැලුවොත් දෑත් උඹේ ඉස්සරහ කවුරු හරි මැරිල නෑ. ඉවරයි. ආන් ඒක කිව්වට පස්සෙ උපසන්නොති වුවවති. ආන්න එතකොට උඹට මේ විත්තක්ෂණේ උපගාන්තව ඉන්න පුළුවන්. ඉතින් මම අර හුගදෙනෙක් එක්ක කථා කෙරුවට පස්සෙ ඇහුව ඇයි උපගාන්ත වෙන්නේ නැත්තේ කියල. උපගාන්ත වෙව්වොත් අල්ලපු ගෙදර කට්ටිය බනිනවලු. ඒ නිසා අඬන්න ඕනෑ ඒ වෙලාවේ. ඒ වෙලාවේ කනගාටුවෙන් මූණ අට කරගෙන හිටියේ නැත්නම් ලෝකයා බනින නිසා මම අඬනව මිසක්කා, නැත්නම් අඬන්නේ නැතුව ඉන්න පුළුවන්කම තියනවා කියල. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ පණ පොවන්න හදන්නේ ඒ විත්තක්ෂණේ කවුරුත් නැලෙව්වේ නැතිවට කමක් නෑ. තමන්ට බලන්න පුළුවන් නම් ඒ ඔක්කොම කලබැගැනි අතරමැදත් යම් කිසි විදිහක ඒ තත්ත්වය දැනගැනීමේ ශක්තියක් තමන් තුළ පවත්වන්න පුළුවන්.

ඉතින් මෙන්න මේ අන්ත දෙක ගැන කථා කෙරුවට පස්සෙ අපි නැවතත් අර මුලින් මතක් කරපු සැපත් දුකත් දෙක අතරමැද තියන අදුක්බම සුබය - රූපං දිඤ්චා රූපයක් දෑකල උප්පජ්ජති මනාපං උප්පජ්ජති අමනාපං උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං කියන තැන බැලුවොත්, ඔය කියන අන්ත දෙක නැතුව යෝගාවචරයාගේ ජීවිතයෙදි මේක කොතනදීද කොහොමද සම්බන්ධ කරන්නේ කියල කියන්න පුළුවන්. නැත්නම් අපිට එදිනෙද ජීවිතේට සම්බන්ධ කරන්න

ඕනෑ නෑ කියල අපි කලින් ගත්ත ප්‍රශ්න කෝක වෙනත් සම්බන්ධ කරල දකින්න පුළුවන්.

අපි පසුගිය වතාවේ දවස් හතරක් පහක්ම ඉන්ද්‍රිය භාවනා සූත්‍රයේ සාකච්ඡා කලා ඉඬ හිකඩවෙ හිකඩුනො වකඩුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති මනාපං උප්පජ්ජති අමනාපං උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. මහණෙනි, මේ ගසනේ යම් කිසි හික්ෂුවකට ඇහැට රූපයක් දැකල නැත්නම් කනට සද්දයක් අහල නැත්නම් නහයට ගඳක්, දිවට රසක්, කයට පහසක්, හිතට ධර්මතාවක් මතු වෙනකොට ආපාතගත වෙනකොටම එක්කො මනාපය උපදිනව. එක්කො අමනාපය උපදිනව. එක්කො මනාප අමනාපය උපදිනව. ඒක පෘථග්ජන භාවනා කරන යෝගාවචරයටත් එහෙමයි. සේඛ පුද්ගලයෙක් කියන සෝවාන් සකාදගාමී අනාගාමී ආර්යයන් වහන්සේලාටත් එහෙමයි. මහා රහතන් වහන්සේලාටත් එහෙමයි. බුදුහාමුදුරුවන්ටත් එහෙමයි. රූපයක් දකිනකොට මනාපය, අමනාපය, මනාප අමනාපය උපදිනව. ඒක පිළිබඳව බුදුහාමුදුරුවෝ වග කියන්නෙත් නෑ. රහතන් වහන්සේ වග කියන්නෙත් නෑ. සේඛ පුද්ගලයා වග කියන්නෙත් නෑ. ඒ භාවනා කරන කෙනා වග කියන්න ඕනෑත් නෑ. මොකද ඒ වෙන තාක් කල් කෙලෙස් උපදින වාතාවරණයක් නෑ. මනාපෙ උපදිනව වෙන්න පුළුවන්. අමනාපෙ උපදිනව වෙන්න පුළුවන්. මනාප අමනාප උපදිනව වෙන්න පුළුවන්. මොකද හේතුව, ඒ තාක් කල් තාම තණ්හාවක් හෝ දිට්ඨියක් හෝ මානයක් ඉපදිල නෑ. දන්නෙ නැති කෙනා ඕක පිළිබඳවත් පශ්චාත්තාප වෙනව. මට මේ දැකපු දේට මනාපෙ ඉපදීම හොඳ නෑ කියල. ඒක අනවශ්‍ය ප්‍රශ්නයක්. ඒක කාටවත් වගකීමෙන් විසඳන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි. ධර්මය නොදැනීම නිසා රූපයක් දැකල මනාපය ඉපදීම රූපෙවත් බලන්නාගේවත් වගකීමට වැටෙන්නෙ නෑ. ඒක තණ්හාවෙන් දෘෂ්ටියෙන් මානයෙන් තොරව නියාය ධර්මවල සිද්ධ වීමක්. භාවනා කරන පුද්ගලයටත් සිද්ධ වෙනව. සේඛ පුද්ගලයටත් සිද්ධ වෙනව. අරිහත් පුද්ගලයාටත් වෙනව. රහතන් වහන්සේටත් බුදුහාමුදුරුවන්ටත් සිද්ධ වෙනව.

ඒක දැක්කට පස්සෙ ඒ මනාපයට ලෝභයත් අමනාපයට ද්වේෂයත් මනාපඅමනාපය මිශ්‍ර තැන මෝභයත් පහළ වෙනව. එතන ඉඳල තමයි ඔන්න වගකීම වැටෙන්නෙ. නැත්නම් චේතනා පහළ වෙන්නෙ. එතනින් එහාට තමයි සංස්කාර වෙන්නෙ. ආන්න එතනින් එහාට තණ්හා මාන දිට්ඨි ප්‍රවාහය එන්න පටන්ගන්නව. ඒ නිසා රූපයක් දැකල මනාපය ඉපදෙනකොටම සතියෙන් කරන්නෙ මොකද්ද? මට දැන් ඇහෙන්න රූපයක් දැකල මනාපයක් උපන්නා කියල රූපය දකිනවාත් හා සමගම, මනාපය උපදිනව හා සමගම තණ්හාව ඇති වෙන්න දෙනවා වෙනුවට දැනීමක් ඇති කරල දෙනවා මනාපය උපන්න කියල. එහෙම නැත්නම් අමනාප දෙයක් ඇති වුණා නොදකින්න නොපතන්න කියල. දැන් එතකොට ඇති වුණා අමනාපෙ. අන්න ඒ අමනාපෙ ඇති වෙනවාත් හා සමගම, නැත්නම් ඊටත් කලින් මගෙ හිතේ දැන් අමනාපයක් උපන්නා කියල සතිය පිහිටුවාගන්නා නම්, ද්වේෂය ආවත් එව්වර බලවත් වෙන්නෙ නෑ. එන්නෙ නැති වෙන්න වුණත් නතර කරගන්න පුළුවන් වෙනවා. එහෙම නැත්නම් මනාපඅමනාපය පහළ වෙනව.

හුඟදෙනෙක් හිතනවා මේ මනාපයට ලෝභය ඇති වීම නරකයි. අමනාපයට ද්වේෂය ඇති වීමත් නරකයි. මනාපඅමනාපය ආවාම බේරෙනව කියල. ඇත්තටම අහු වෙන්නෙ හුඟදෙනෙක් ඔතන. මනාපයට ලෝභය පහළ වුණොත් පොලිසියට ගිහිල්ල හිරේ විලංගුවේ වැටිලා හරි ඒක තේරුම් කරල දෙයි උසාවිය හරි. අමනාපය පහළ වෙලා රණ්ඩු කෙරුවොත් උත්තර හම්බ වෙයි. නමුත් අපිට හම්බ වෙන චිත්තක්ෂණ සීයට අසුවකට වැඩිය මෙන්න මේ මනාප අමනාප දෙක මැද තියෙන්නෙ. ඕක අපි නොසලකා හරිනවා මෝභය නිසා. මනාපඅමනාපය පහළ වුණාම දැක්ක බවක් මතකත් නෑ. මනාපය තනිකර බලනවා නම් දැක්කා හොඳයි සතුටු වෙනවා, කනගාටු වෙනවා, මොකක් හරි තියෙයි. අමනාපය පහළ වුණත් ඒකත් ඉතිහාසගත වෙනව. මනාපඅමනාප තමයි ගොඩක් පහළ වෙන්නෙ. ඒ බව නොදනුවත්ව ගත කරන නිසා තමයි අපට ඒ මෝභය අඛණ්ඩව පවතින්නෙ. ඒ නිසා යම්ම වෙලාවක මනාපඅමනාපය පහළ වෙන තැන - මේ වචන පටලවාගන්න එපා. මනාපය ශුද්ධ වශයෙන් කථා කරනවා නම් ලෝභ නිශ්‍රිත මනාපය. අමනාපය ශුද්ධ

වශයෙන් කථා කරනවා නම් ද්වේෂ නිශ්‍රිත අමනාපය. මනාපඅමනාපය කියල කියන්නේ මෝහ නිශ්‍රිත අතරමැදි තත්ත්ව. එතන තමයි නිවනට පාර. ඒක නිසයි මතක් කරන්නේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙක බලනකොට, ආශ්වාසය ආශ්වාසය වශයෙන් දූනෙන වෙලාව හොඳයි. ප්‍රශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය වශයෙන් දූනෙන වෙලාව හොඳයි. ඔය දෙක තුනී වේගන තුනී වේගන ගිහිල්ල ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙක සම තත්ත්වයට පත් වෙනකොට තමයි අපිට කියන්න පුළුවන් මනාපඅමනාපය පහළ වුණයි කියල.

එතෙන්දි කල්පනා කරනවා නම් අහනව නම් දැන් මම මොකද කරන්නේ, කොහොමද ඕක විපස්සනාවට දන්නේ, මම දැන් ඉන්නේ මොන ඥානෙද කියල, අනිච්චයයෙන්ම අර මෝඩ තකතිරුකමට ඔටුනු පැලැන්දිල්ලක්නේ සිද්ද කරන්නේ. ඒ වෙනුවට දූතගන්න ඕනෑ මුලින් මට ආශ්වාසය ආශ්වාසය වශයෙන් දූනුණා, හොඳයි. සන්තෝසයි. දැන් ආනාපාන භාවනාවේ හිත තියනව කියල මනාපයක් පහළ වෙනව. ඊගාවට ප්‍රශ්වාසය බලනව, ප්‍රශ්වාසය මෙනෙහි කරනවා. ප්‍රශ්වාසය මට මෙහෙමයි කියල තේරෙනවා. දැන් ඔහොම කරගෙන කරගෙන යනකොට වේදනා සද්ද හිතීවිලි ආව නම් ඔන්න අමනාපය පහළ වෙනව. චෘ! මේ භාවනා කරද්දි මට සද්දයක් ඇහුණනේ, වේදනා දූනුණනේ, සිතීවිලි ආවනේ කියල. ඒක නතර කරල ආයෙත් ආනාපානයට දනව. එතකොට ආයෙ අර තිබුණා වගේ ටිකක් ගොරෝසුවට දූනෙනකොට මනාපය පහළ වුණා.

මෙහෙම ගිහිල්ල ගිහිල්ල අන්තිම සැරේ හිතීවිලිවලත් වෙනසක් නෑ. ආනාපානයේ තියන ආශ්වාසයේ ප්‍රශ්වාසයේ වෙනසකුත් නෑ. ඔක්කෝම සම මට්ටමකට ඇවිල්ල භාවනා කෙරෙනවා තමයි, ඉතින් මොකද කියල මනාපඅමනාප පහළ වෙනව. එතනදී එක්කො නින්දට වැටෙනව. එහෙම නැත්නම් අර වගේ ප්‍රශ්න නගනව. මම දැන් මේක කොහොමද විපස්සනාවට නගන්නේ? මම දැන් ඉන්නේ මොන ඥානයෙද? දැන් මම ඉන්නේ හරි පාරෙද? කියල විකේෂ පහළ කරගන්නව. එතකොට ඒ විකේෂ සහිත වැනෙනසුලු සැක සහිත අවස්ථා උද්දව්ව කුක්කුච්ච විචිකිච්ඡා නීවරණවලට

වැටෙනව. එතනදී අරමුණ දැන් ජේන්තෙ නෑ කියල නින්දට වැටුණොත් ඊනමිද්ධයට වැටෙනව.

ඔන්න ඔය දෙකට වැටෙන්නෙ නැතුව මැද මාර්ගයේ යාම තමයි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියල කියන්නෙ. එතකොට ඒ පුද්ගලය දන්නව දැන් මට හුඟවෙලාවක් ගිහිල්ල තියනව, ආනාපානයෙමයි හිත තියෙන්නෙ. ඒකෙ ඉන්නවා කියල මනාපයක්වත් ඒක නොපෙනෙනවා කියල අමනාපයක්වත් නෑ. මේක තමයි මනාපඅමනාප තත්ත්වය. අන්න ඒ මනාපඅමනාප තත්ත්වයෙ මට ඉන්න ලැබේවා! ඒක දැන් කෙලෙස්වලින් දුරු තත්ත්වයක්. ඒක මට පැය ගානක් හරි ඉන්න ලැබෙනව නම් කුකුස් ඇති නොකර, නින්දට නොවැටී අන්න කිය හැකි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියල. ඒක කවදකවත් අර මනාපය අමනාපය දෙක එකට එකතු කරල දෙකට බෙදපු එකක් එහෙම නෙමෙයි. අමුතුවම වාතාවරණයක් තියෙන්නෙ. ඒක කවදකවත් අර මුල් ආනාපාන භාවනාව කර නැති කෙනෙකුට, නැත්නම් ආනාපාන සතිය ක්‍රමයෙන් සියුම් කර නොගිය කෙනෙකුට ගෝචර වෙන්නෙ නෑ. මොනවද මේ කථා කරන්නෙ කියල තේරුමක් නෑ. ඉතින් ඒ අය කියනවා මේ බණ ගැඹුරුයි. අපිට තේරෙන්නේ නෑ. අපිට බැරිද ඔය ජාතක කතාවකින් බණ ටිකක් කියල දෙන්න. සිද්ධාර්ථ කුමාරය බුදු වෙන්න ඉස්සෙල්ල කුමාර කතාවක් කියල දෙන්න බැරිද? ඔව්ව ඕනෑ නෑ කියල පැත්තකට දනව.

ඇත්ත ඒ ඇත්තන්ට පැත්තකට දන්න වෙන්නෙ මොකද, මේ ආනාපානය කරල පුරුදු කරල නෑ. පුරුදු කළා නම්, ආනාපානය හරි ගියා නම්, මේ මනාප අමනාප තත්ත්ව ඉක්මවල මනාප අමනාප දෙක මැද තත්ත්වයට පත් වෙනකොට සර්වඥයන් වහන්සේ වදානවා ඒක හොඳට පුරුදු කරන්න. ඒක තුළ හොඳට ඉඳල ඉඳල ඉඳල ඒක තමන්ගෙ නිවස බවට පත් කරගන්න. මනාපය කියන්නෙ නන්නත්තාර වීමක්. ආගන්තුක තත්ත්වයක්. අමනාප වීම කියන්නෙ නන්නත්තාර වීමක්. ආගන්තුක තත්ත්වයක්. මනාපාමනාපය කියන්නෙ නිවන. පුළුවන් තරම් මනාපාමනාපයට ඇවිල්ල යෝග්‍යවරයෙකුට කියනවා එතං සනතං එතං පණිතං යදිදං උපෙක්ඛා කියල. මේ මනාපාමනාපය කිට්ටුයි උපේක්ෂාවට. නමුත් වැටෙන්න

තියන අවස්ථාව වැඩියි - මනාපයට වැටෙනවා. අමනාපයට වැටෙනවා. උද්ධව්වයට වැටෙනවා. ඊනමිද්ධයට වැටෙනවා. ඊට වැඩිය කොච්චර හොඳද ඒ ශාන්ත වූ ප්‍රණීත වූ උපේක්ෂාව මට ලැබෙනව නම් කියල මනාපාමනාපය ස්ථාවර කරනව. තහවුරු කරනවා. පන්තරය තියනවා. ගැල්වනයයිස් කරනවා.

මේ උපේක්ෂාවට හිත දන්න නම් අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ මේ යන්න හදන්නෙ මධ්‍යම ප්‍රතිපදවේ. හොඳ පණ පෙව්ව්ව, පරිපාලනයක් ඇතිව, තමන්ගේ අධීක්ෂණයක් ඇතිව ඉදිරියට යන්න පුළුවන් උපේක්ෂාවට යන්න හදන්නෙ. එහෙම නම් මනාපඅමනාපය තහවුරු කිරීමකුයි කෙරෙන්නෙ. ඒකෙම ඉන්න ලැබේවා! ඊට වඩා හොඳ, ඊට වඩා පාලනයක් යටතේ තියන උපේක්ෂාව මට ලැබේවා! කිව්වොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, ඇහේ නම් උපන්නෙ මනාපය, ඇහේ නම් උපන්නෙ අමනාපය, ඇහේ නම් උපන්නෙ මනාපාමනාපය, මේ උපන් මනාපය, උපන් අමනාපය, උපන් මනාපාමනාපය ඒ ඒ තත්ත්වයෙන් දෑකල උපේක්ෂාවට ගියාට පස්සෙ, බලවත් පුද්ගලයෙක් ඇස්පිල්ලන් ගසන්නා සේ, ඒ පුද්ගලයාට එන්න පුළුවන් රාගය හෝ ද්වේෂය හෝ නිදීමත හැරිල යනව.

සර්වඥයන් වහන්සේ සන්නති ඇමතිවරයට දේශනා කරනවා යං පුබ්බෙ තං විසොසෙහි, පච්ඡා නෙ මාහු කිඤ්චනං ආදී වශයෙන් ඔක අතහැරපන් කිව්වම, එතකොට අපිට හිතෙනව කොහොම මේ හිතට ඇති වෙච්චි රාග ද්වේෂ මෝහ අතීත අනාගත අතහරින්නෙ කියල. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා හරියටම උපන් මනාපය, හරියටම උපන් අමනාපය, හරියටම උපන් මනාප අමනාපය දන්නව නම්, දූනගෙන අමනාපයට වඩා හොඳයි මනාපය, මනාපයට වඩා හොඳයි මනාප අමනාපය, ඊටත් වඩා හොඳයි උපේක්ෂාව කියන තැනට හසුරුවගන්න පුළුවන් නම් මොනම තාලයකටවත් එවැනි හිතක ලෝහ ද්වේෂ මෝහ හිටින්න විදිහක් නෑ. එතකොට උපශාන්ත තමයි. මේ තදංග වශයෙන් උපශාන්ත වෙන හැටි. අපිට මේ ඥති ව්‍යසන වස්තු ව්‍යසන වෙලත් නෑ. තව රහත් වෙලත් නෑ. නමුත් භාවනා කරන ජීවිතය අනිවාර්යයෙන් මේක දෑකල තියනව. ඒ වගේම තමයි සමහර වෙලාවලට අපිට ආනාපානය නිසා හෝ ආනාපානයට

බාධක වශයෙන් හෝ දෙවන අරමුණ වශයෙන් මතු වන වේදනා සද්ද සිතිවිලි නිසා හෝ වරෙක දුක් වේදනා පහළ වෙනව. කායික දුක්ඛ නැත්නම් මානසික දෝමනස්ස. වරෙක සෝමනස්ස පහළ වෙනව. සුඛ වේදනා පහළ වෙනව.

ඉතින් ආරම්භයේ නම්, ආනාපානසතිය කරන හෝ පිම්බීම හැකිලීම කරන හෝ කෙනාට ඉස්සෙල්ලාම පහළ වෙන්නේ දුක්ඛ වේදනාව තමයි. මොකද හේතුව, එක්කො ඉදගෙන ඉන්න ඉරියව්ව හුරු නෑ. ආනාපනය කියන්නේ මොනවා කරන්නද? මොන දෙයද හම්බ වෙන්නේ ආනාපානය කෙරුවයි කියලා? ඒව පිළිගන්න තියෙන්නේ සංසාර පුරුද්ද නෙවෙයිනේ. ඉතින් ඒ නිසා අමාරුයි. එහෙම ඉඳල ඉඳල යම් වෙලාවක ආනාපානය හරි ගිහිල්ල පැයක් හමාරක් ඉන්න පුළුවන් නම්, සුඛ වේදනාත් පහළ වෙනව. නමුත් අන්තිමට ගිහිල්ල ආනාපානය ගෙවී තුනී වීගෙන යනකොට අදුක්ඛමසුඛයට තමයි වැටෙන්නේ. සුඛත් නැති දුක්ඛත් නැති අතරමැදි තත්වය. එතනට ගියහම නිකන් පාළු ගතියක් තියෙන්නේ. අසරණ ගතියක් තියෙන්නේ. ඉඳපු වෙලාව නොදන්න ගතියක් තියෙන්නේ. ඉදගෙනද ඉන්නේ හිටගෙනද ඉන්නේ නොදන්න ගතියක් තියෙන්නේ. කය තියනවද නැද්ද කියල නොදනෙන ගතියක් තියෙන්නේ. එතකොට ඔන්න උඩ දන්න පටන්ගන්නව. සැප තියනකොට නම් කොරන දේ මම දන්නව. දුක තියනකොට නම් මේ කොරන දේ දන්නව. නමුත් මේ සැප දුක නැති තැනට ආපුවහම මම මොකද කරන්නේ කියල ඒකම, අදුක්ඛම සුඛයම, අගතියක් කරගන්නව. අවාසනාවක් කරගන්නව. තීරස දෙයක් කරගන්නව. මේක මහ දරන්න බැරි දෙයක් බවට පත් කරගත්තට පස්සෙ ඉතින් අදුක්ඛම සුඛයේ ඉන්නා තාක් කල් මෝහය වැඩ කරනව.

දවසක බුදු බණ අහල, මේ සර්වඥයන් වහන්සේ කියන්න හදන දේ විස්තර කරල, අදුක්ඛමසුඛයට අවදි වුණයි කියල හිතමු. අදුක්ඛමසුඛය තමයි වටිනාම තැන. උපේක්ෂාවට යන්න මේ ෆ්‍රට්ඨ බෝධි එක. පා පුවරුව. මේ පා පුවරුවට ගොඩ වෙන්නේ නැතුව බෑ බස් එකට ගොඩ වෙන්න. ඒ නිසා අදුක්ඛමසුඛයට අවදි වෙන්න ඕනෑ කියන එකමයි ධම්මදින්නා තෙරිණින් වහන්සේ සඳහන් කරන්නේ.

අපිට සුඛ වේදනාවක් පහළ වුණොත් රාග අනුසය එනවා. එනකොට සැපයි යනකොට දුකයි. දුක්ඛ වේදනාවක් ආවොත් ද්වේෂය පටිස අනුසය එනව. එනකොට දුකයි යනකොට සැපයි. නමුත් ඔය දෙක මැද සියට අසුවකට වැඩිය තියෙන්නේ අදුක්ඛමසුඛය. ඒකට අපිට තියෙන්නේම කුඩැල්ල කොට්ටෙ උඩ තිබ්බ වගෙ නුරුස්නා ගතියක්. කවදවත් සාදර වෙලා නෑ. කවදවත් මේකට විවෘත වෙලා නෑ. විවෘත වීමමයි සර්වඥයන් වහන්සේ මේ ලෝකයේ පෙන්නන්න හදන්නේ.

අන්න ඒ අදුක්ඛමසුඛයට, නැත්නම් වෙමජේඤා කියන මැද හරියට එළඹලා, මම දැන් ඉන්නෙ මෙතනයි කියල අවදි වීම තියනව නම් එතුමිය සඳහන් කරනවා මේ අදුක්ඛම සුඛය මතු වෙනකොට මෝහ අනුසයයි වැඩ කරන්නේ. අවිද්‍යා දිට්ඨි අනුසයයි වැඩ කරන්නේ. ඒ වෙනුවට ඒ දෙක නැති කරල, මම දැන් ඉන්නෙ අදුක්ඛමසුඛයෙ; ලොකු ස්ථිරසාර ආරක්ෂක තැනක, මේ නිරස ගතියක් තිබුණට මම සඛ පාපසස අකරණං තැනට ඇවිල්ලා තියෙන්නෙ කියල ඒකට කුසලයට උපසම්පද කරනව නම්, එළඹ වාසය කරන්න දන්නවා නම් ඒකට තමයි විද්‍යාව කියන්නේ. ඒකට තමයි අවිද්‍යාවේ අනිත් පැත්ත, ප්‍රඥව කියන්නේ. ආන්න ඒකට ආපු කෙනා උපශාන්තයි. නිවන් දැක්කෙ නැති වුණාට ඒ චිත්තක්ෂණේ උපශාන්තයි කියල කියනව. තදංග වශයෙන් උපශාන්තයි කියනවා. ඒ උපශාන්තයේ පැවතීමේලෙන් තමයි අවිචන්ත උපසන්තයට වැටෙන්නේ. මේ උපශාන්තයටත් යනකොට කුඩැල්ල කොට්ටෙ තිබ්බ වගෙ පෙරළෙනවා නම්, දුවන අස්සයෙක් උඩ අගුටුම්ච්ටෙක් තිබ්බා වගෙ අඵපුහුල් ගෙඩියක් තිබ්බ වගෙ පෙරළෙනවා නම් ඉතින් එයාට කවදකවත් මේ නියත උපශාන්තයකට අයිතිවාසිකමක් නෑ.

ඒ නිසා මේ උපශාන්ත ගතිය මේ හැම චිත්තක්ෂණ දෙකක් මැදම තියනවා. ඒකට හිත ගන්න දන්නෙ නැත්තෙ මොකද, අර අන්ත දෙක පිළිබඳ අපේ තදබල ආසාවත් ප්‍රශ්නෙට උත්තරේ යතුර තියෙන්නෙ අතරමැද බවත් නොදන්න නිසා. ආන්න ඒ දේ දැනගෙන ඒ චිත්තක්ෂණ දෙකක් මැද තියන මේ අතර මැදි තත්වයට ගියොත්, ගියාට පස්සෙ ගිහිල්ල එනන හිටගෙන ඉඳල සංවර භාවය අරගෙන, අනේ මට මේකෙ මැරෙනකල් ඉන්න ලැබේවා! කියපු කෙනාට

පමණයි ඒ මත්තෙ ඇත්තා වූ එතං සන්නං එතං පණිතං යදිදං උපෙක්ඛා කියල ඒ සත්ව ව්‍යසන, ඥති ව්‍යසන, වස්තු ව්‍යසන ඔය කියන විදිහෙ තමන්ගේ ප්‍රියමිඛිකාව මැරිල ගියත් මොන තත්ත්ව තිබුණත් ඔය විත්තක්ෂණේට මොනවක්වත් වෙන්තෙ නෑ. ඔය විත්තක්ෂණේ නැති කරන්න අන්‍ය ආගමිකයෙකුටත් බෑ. දෙවියන්ටත් බෑ. බ්‍රහ්මයෙකුටත් බෑ.

ඔය සෑම කලබගැනි විත්තක්ෂණ මැද වැඩි ගානක් තියෙන්නෙ ඔන්න ඔය අදුක්ඛමසුඛය; වෙමජේඤ්ඤා කියන මධ්‍යම තත්ත්වය. ඒක අපි දන්නෙ නෑ. ඒක අපි නුහුරු ගතියක් ඇති කරගෙන තියනව. මේකට තමයි අපි දැනුම කියල කියන්නෙ. ලෝකේ තියන තකතිරුකම කියලයි කියන්න වටින්නේ හරි නම්. ඕක වෙනුවට තමයි මේ විනෝදංශ කරන්නෙ. ඕක වෙනුවට තමයි අපි මේ විවිධ දේවල් හොයන්නෙ. විවිධ දේවල් කරන්නෙ. මෙන්න වෙමජේඤ්ඤා මේ මැද තියන අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව නොරුස්සනා ගතිය. ඒක අගය කිරීමෙන්ම උපශාන්ත පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනව. උපශාන්ත පුද්ගලයාගේ තියන දෘෂ්ටිය ඕකයි වෙන්න ඕනෑ. කථංදසී කථංසීලො උපසන්නොති චුච්චති කියනකොට කොයි වැනි දර්ශනයක් ඇති, කොයි වැනි සීලයක් ඇති මිනිහෙකුටද ඔබවහන්සේ උපශාන්ත යයි කියන්නෙ කියනකොට කී හැකි, මෙන්න මේ මැද හරියට දනගෙන කටයුතු කරන කෙනාට තමයි කියන්න පුළුවන් කියල.

ඒ නිසා මේ වෙනකොට පළවෙනි ගාථාවේ මතුපිට මතු කරගන්න උත්සාහ කළේ. පැයක පමණ කාලයක් ගත වෙලා තියනව. ඉතින් මම හිතනවා මේව අත්දැකලා ස්පර්ශ කරපු ඇත්තො ඉන්න නිසා, දහසක් නයිත් මේක තේරුම් අරගනියි. ඒක නමුත් අපි ඉතුරු ගාථා අනුව දේශනා මාලාවක් පවත්වන්න පොරොන්දු වෙමින්, මේ ලැබෙන කාලය අනුව අද දවසේ මේ ඇති කරගත්ත ධර්මමය ඥානය ප්‍රායෝගික අත්දැකීමට සම්බන්ධ කරගනිමින් තම තමන් ලද ලද අවස්ථාවල උපශාන්ත තත්ත්වයට පත් වීමට මේ ධර්ම කොට්ඨාශය ඒකාන්තයෙන් හේතු ව්‍යසනා වේවා කියන ප්‍රර්ථනාවෙන් මේ ධර්ම දේශනාව මෙතනින් නතර කිරීමට බලාපොරොත්තු වෙනව. පැමිණ සිටින සියලුදෙනාටම සැනසීම උද වේවා කියල ප්‍රර්ථනා කරනවා.

2 | දෙවන දේශනය

නමො තසු භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධසු

වීතකණො පුරා හෙද පුබ්බමනමනිසිතො,
වෙමජේකුපසඛෙයො තසු නථී පුරෙකකං'ති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි. නේවාසික උපාසක මහත්වරු සම්බන්ධ කරගෙන සතියක් පාසා බුහස්පතින්ද පවත්වන ධර්ම දේශනාවටයි අපි මේ ආරම්භය සටහන් කළේ.

මේ ධර්ම දේශනාවක් ගිය වතාවේ ධර්ම දේශනාව වගේම ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර පිටකයට අයිති බුද්දක නිකායෙ සුත්ත නිපාතයෙ, අට්ඨක වර්ගයට අයිති පුරාහෙද කියන වටිනා සූත්‍රය පදනම් කරගෙනයි දේශනා කරන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ. ඒ කියන්නෙ පුරාහෙද සූත්‍රය මුල් කරගෙන පවත්වන දෙවන ධර්ම දේශනාව. අපි ඇත්තටම ගිය වතාවේ ප්‍රථම ධර්ම දේශනාවට මේ ගාථා පදය තමයි ප්‍රස්තුත කළේ. මාතෘකා කළේ.

ඒකට කෙටි නිදනය මතක් කරගත්තොත් - සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම නිර්මිත තවත් සර්වඥයන් වහන්සේ නමක්, කථංදසී කථංසීලො උපසන්නාති වුවවති කියල, කෙසේ දර්ශනයක්

කෙවැනි සමායක් දෘෂ්ටියක් ඇති, කොයි ආකාරයක සීලයක් ඇති කෙනාටද උපශාන්ත වුණා, නිවුණා, සැනසුණා කියල කියන්න පුළුවන්තෙ කියලා ඒ නිර්මිත බුදුපියාණන් වහන්සේ නගනව ප්‍රශ්නයක්. ඒකට ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ දෙන උත්තර ගාථා රාශියෙන් පළවෙනි එක තමයි මේ විතතණො පුරා හෙද පුබ්බමනතමනිසිතො - වෙමජේධනුපසඛෙධියො තසු නඤ්චි පුරෙකඛතං. මේ තමයි ඒ උත්තරය තනි පදයෙන් විස්තර කරල දෙන්නෙ. මේ තමයි ඊට පස්සෙ අර විසිතුරු වශයෙන් විස්තර වශයෙන් දේශනා කරන්න බලාපොරොත්තු වෙන මාතෘකාව පිඩු කරල පිණිඩාර්ථය වශයෙන් දක්වන අවස්ථාව.

ඉතින් මේක බොහෝ විට ශුද්ධම විපස්සනාවක් සඳහන් කරන තැනක්. ඒ වාගෙම ඉතාමත්ම සෘජු මාර්ගයක් දක්වන තැනක්. මූලධර්ම පිළිබඳව හොඳම සංග්‍රහයක්. ඉතින් මේ නිසාදෝ අට්ඨකථාවාරීන් වහන්සේලා සඳහන් කරල තියනව මේ සූත්‍රය ආමන්ත්‍රණය කරන්නෙ බුද්ධි වර්තයාට කියල. හොඳට ඥාන කල්පනාව ඇති කෙනාට මේක බොහොම මිහිරියාවක් බොහොම රසයක් පවතිනව. බුද්ධිය අඩු කෙනාට මේක නෙතේරුම්කම නිසා, මේකෙ දක්වන මාර්ගය ඉතාමත්ම සෘජු නිසා සමහර විටක ඒකේ අපහසුතා නොවැටහෙන ගති පහළ වෙන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒ නිසාදෝ අට්ඨක වර්ගයෙ අනිකුත් කලහ විවාද, මහා විදුහ, මූල විදුහ, තුවටක ආදී සූත්‍ර දේශනා කරල තියනවා, මීට වැඩිය වෙනස් ප්‍රතිපදාවක් වෙනස් ආකාරයකට මේ සර්වඥ දේශිත කුළුගැන්වෙන අර්ථය වන නිවන විස්තර කරන්න.

අපි මෙතනදී බලන්න හදන්නෙ මේ පුරාණද සූත්‍රයට අනුව කොයි ආකාරයක දෘෂ්ටියක්, කොයි ආකාරයක සීලයක් ඇති කෙනෙකුටද සැනසීමක්, උපශාන්ත භාවයක් ලබන්න පුළුවන් වෙන්නෙ? අන්න එවැනි උපශාන්ත භාවයක් ලබන බොහෝදෙනා අතර ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ පිළිගන්නේ කවුද? උපශාන්ත වීමේ ක්‍රම රාශියක් තියනව. ඒ උපශාන්ත වීමේ ක්‍රම රාශියෙන් සර්වඥයන් වහන්සේ හොඳයි කියල පිළිගන්න එක්කෙනා තමයි, මේ පෙන්නන්න හදන්නෙ. ඉතින් ඒ කෙනාට ඒකට කෙටි ක්‍රමය තමයි

‘විතතණෙහා පුරා හෙද’ කෙටිම අර්ථය, මුළු සුත්‍රයම පිඬු කරන අර්ථය විතතණෙහා පුරා හෙද, හේදය කියල මෙතන දක්වන්න කායසස හෙද පරං මරණා³ කියන විදිහට, කය බිඳීමෙන් වන්නා වූ මරණය. පුරා හෙද. ඒ මරණයට පෙරාතුවම ‘පුරා හෙද’ - ‘විතතණෙහා’. තණ්හාව දුරු කරන ලද්ද වූ පුද්ගලයට උපශාන්ත යැයි කියන්න පුළුවන්.

ඉතින් යම්ම දෘෂ්ටියක්, යම්ම සීලයක් මේ මරණයට කලින්ම, සාන්දෘෂ්ටි වශයෙන්ම, විකල්පසස⁴ ආකාරයට උපශාන්ත භාවයට පත් වෙන්න නම්, ඒ පුද්ගලයාට වැටහෙන්න ඕනෑ අඩුම තරමේ තමන්ට හරි, තමන් කුළ හරි තෘෂ්ණාව දුරු වුණයි කියල. ඉතින් මේක හරිම විප්ලවකාරී, එහෙම නැත්නම් සෙල්ලක්කාරී වචනයක්. මොකද හේතුව, ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ පහළ වෙන සමයේ ඉන්දියාවේ සෑම කෙනෙක්ම මේ උපශාන්ත භාවය පිළිබඳව සොයමින් පර්යේෂණ කරමින් තමයි ගත කළේ. ඒ උපශාන්ත භාවය ගැන සොයමින් ඒ තත්ත්වයට පත් වුණ, පත් වුණා යැයි ප්‍රසිද්ධ කළ. ප්‍රසිද්ධ කිරීමෙන් පස්සෙ ශ්‍රාවක පිරිස් එකතු වෙව්ව. ඒ ශ්‍රාවකයෝ උපශාන්ත භාවයට පත් වෙව්ව, යම් යම් ආගමික නිකායවල් තිබුණා. සමහර විටක ඒ ඇත්තෝ අපි උපශාන්ත යැයි කිව්වට ලෝකයා පිළිගන්නෙ නෑ. වෙනත් සමහර වෙලාවට ලෝකයා යම් කෙනෙක් ගැන පිළිගන්නව මෙයා නම් බොහොම ආදර්ශවත් උපශාන්ත පුද්ගලයෙක් කියල. නමුත් ඒ පුද්ගලයා ඇතුළතින් දන්නව මම තාම උපශාන්ත නෑ යි කියල. තව සමහරක් හිටියා මෙන්න මේ අපහුංශ තත්ත්වය දැනගෙන, තමන් උපශාන්ත නැති වුණත් ලෝකයාගෙන් යම් ආකාරයකට ඒ විදිහට සැලකිලි ලබනකොට උපශාන්ත භාවයක් මවාගෙන, සිංහ හම පොරවගත්ත කොටඵවො වගෙ ලාභ සත්කාරය විෂයෙහි අර විදිහට තමනුත් රැවටිලා අනුනුත් රචටගෙන හිටිය පිරිසකුත් හිටිය. ඒ කොහොම හිටියත් ඒ කිසිම කෙනෙක්ගෙ ඒ පැවැත්ම යා දෙන එකක් වුණේ නෑ.

³ ජානුසොණි සුත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය, දසක නිපාතය
⁴ අධ්‍යම සකක සුත්‍රය, මොග්ගල්ලාන සංයුක්තය, සංයුක්ත නිකාය

ඒ නිසා ඥානවන්ත ඇත්තෝ ඊට පස්සෙ කල්පනා කරන්න පටන් අරගන්නා මෙහෙම නම් මේ උපශාන්ත භාවය පුරාණේදව ගන්න බෑ. අවංකව කියනව නම් මරණයට කලින් ගන්න බෑ. මරණෙන් මත්තෙ තමයි කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කිව්වට පස්සෙ තමයි ඔය දේව නිර්මාණවාදයට ඉඩ ලැබුණේ. දේව නිර්මාණවාදයෙන් උපශාන්ත භාවයක් කථා කරනවා. නමුත් ඒ දෙවියන් වහන්සේගේ අභිමතාර්ථයට අනුව ගත කළොත් මරණින් මත්තෙ තමයි ඒ ස්වර්ගයට පත් වෙලා උපශාන්ත භාවයට පත් වෙන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒ නිසා එවැනි මතවාදීව උපශාන්ත භාවය මරණින් එහාට දුපු ඇත්තන්ගෙ මතයත් බොහොම ජය ගන්නා. අන්න ඔය වගෙ මතිමතාන්තර අවුලක් පවතිද්දී ඇත්ත වශයෙන්ම මරණයට කලින්ම උපශාන්ත භාවයට පත් වෙලා, ඒක තමන්ටත් වැටහිලා ලෝකයාටත් වටහාදීලා, ඒ අනුව ශිෂ්‍ය පරම්පරාවල් ඇති වෙලා ඒ ශිෂ්‍ය පරම්පරාවටත් උපශාන්ත භාවය ඇති කරදීම කියන ඒ විස්ලවීය වෙනස, හැබෑ වෙනස තමයි මේ සර්වඥ ශාසනයේ සිද්ධ වුණේ.

උපශාන්ත භාවයට පත් වූ සර්වඥයන් වහන්සේගෙන් අහනව, ඔබවහන්සේ කාටද, කොයි ආකාරයක සීලයක්, කොයි ආකාරයක ප්‍රඥාවක් දෘෂ්ටියක් ඇති කෙනාටද උපශාන්ත යැයි කියන්නෙ කියල. ඉතින් සර්වඥයන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ දැනුම් සම්භාරය කලතලා පිඬු කරලා දේශනා කරනව - විතතණො පුරා හෙද. මැරෙන්න කල් ඇතුළම තණ්හාව දුරු කළා නම් අන්න එවැනි කෙනාට මම උපශාන්ත යැයි ප්‍රකාශ කරමි. ඉතින් මරණට කලින්ම තෘෂ්ණාව දුරු කිරීම පිළිබඳව තමයි ඊට පස්සෙ විස්තර කරන්නෙ.

ඒ විස්තර කිරීමේදී එක ගාථා පදයක් නෙ ඔය. විතතණො පුරා හෙද, අන්න ඒ විතතණො පුරා හෙද කියන තත්ත්වය ප්‍රායෝගිකව කෙටිව සෘජුව ලබාගැනීම පිළිබඳ මූලධර්මය තමයි පුබ්බමනමනිසිතො. යම් කිසි කෙනෙක් ඒ විදිහට මෙලොව වශයෙන්ම නිවන දැක්කා නම්, මෙලොව වශයෙන්ම තෘෂ්ණාව ක්‍ෂය කළා නම්, එවැනි මනුස්සයෙක්, එවැනි රහතන් වහන්සේ නමක්, පුබ්බමනමනිසිතො. පූර්වාන්තය - ඒ කියන්නෙ ඉස්සරහ. මෙතන

කථා කරල තියෙන්නෙ දැනට ගත කළ කොටහ කියන එකයි, මෙතන මේ පූර්වාත්තය කියල සඳහන් කරල තියෙන්නෙ. ඒ පූර්වාත්තය කියන්නෙ අතීතය නිශ්‍රය කරගන්නෙ නෑ. නැත්නම් අතීතයේ තියන පෙර පින්, පෙර පව් වගෙ දේවල්වලින් වර්තමාන මොහොත සංකර කරගන්නෙ නෑ. කෙලෙසාගන්නෙ නෑ. ඒක නිසා පූර්වාත්තය ඇසුරු කිරීමක් එවැනි කෙනෙක්ගෙ නෑ. වෙමජේඤ්ඤාපසඤ්ඤායො වර්තමාන මොහොතෙන් උප සංඛ, සංඛ ගණන් ගැනීම්, හැදිනීම් වගෙ දේවල් ඇත්තේ නෑ. පැනවීම් නෑ. වර්තමානෙන් පුළුවන් තරම් ඒ එන එන දේ එන එන හැටියට බලමින් විපස්සනා කරනවා. තසස නඝථී පුරෙකඛනං. එවැනි කෙනෙකුට අනාගත ප්‍රාර්ථනා නෑ. පණ්ඩි නෑ. සැලසුම් කිරීම් නෑ. අන්ත තණ්හාව නැති කෙනාගෙ ස්වභාවය.

ඉස්සෙල්ලාම සඳහන් කරන්නෙ චිත්තණෙභා පුරා හෙද - තණ්හාව නැති බව මරණයට කලින්. මේක තමයි උපශාන්ත බවේ ලකුණ. අන්ත ඒක සඳහා තමයි සීලයයි ප්‍රඥවයි යෙදෙන්නෙ. එහෙම ප්‍රඥවක් එහෙම සීලයක් ඇති කෙනාට මේ ලකුණු තියනවා: පුඤ්ඤාමනමනිසිතො. ගියා වූ අතීතය පිළිබඳව තැවෙන්නෙ නෑ. සැලෙන්නෙ නෑ. වර්තමානයේත් මේ තියන ප්‍රඥප්ති - අපිට එක පැත්තකින් කිය හැකි ප්‍රඥප්ති කියල, තව තැනකින් කියන්න පුළුවන් ප්‍රපංච ධර්ම කියල. එව්වත් එක්ක ගැළපෙන්නෙ නෑ. එව්වත් එක්ක ගැටෙන්නෙත් නෑ. එව්ව අල්ලාගන්නෙත් නෑ. එව්ව දැනගෙන එව්වගෙන් ගැලවිලා කටයුතු කරන සීලය තමයි වර්තමානයට ඕනෑ කරන්නෙ. තසස නඝථී පුරෙකඛනං. ඔහු අනාගතය පිළිබඳව සැලසුම් කරන්නෙත් නෑ.

ඉතින් මේකෙදි අපි මතක් කරගන්න ඕනෑ කොහොමද මේ මජ්ඣිම - වෙමජේඤ්ඤා කියන්නේ කියලා?. දැනට මේ ගත කරන වර්තමාන චිත්තක්ෂණයේ තණ්හා, මාන, දිට්ඨි වශයෙන් ඇලෙන්නෙ නැතුව, ලෝකයේ පවතින සම්මුති, ගණන් ගැනීම්, හැදිනීම්, පැනවීම්වල පැටලෙන්නෙත් නැතුව අපි තඝ්ථ තඝ්ථ විපසුති⁵ කියන විදිහට එතන එතන විපස්සනා කිරීම තමයි යෝගාවචරයකු වශයෙන්

⁵ මජ්ඣිම නිකාය, හද්දේකරත්ත සූත්‍රය.

අපිට අවශ්‍ය වෙන්නේ. ඒ මොකද, අතීතයේ යම් තාක් හිත හැසිරෙනවා නම්, ඒ හිත ඒකාන්තයෙන් පශ්චාත්තාපයට වැටෙනවාය, අනාගතයේ හිත යම් තාක් සැලසුම් හදනවා නම් ඒ තාක් හිත සැලෙනවාය කියන කාරණා දෙක, අපි මේ වර්තමානයේ ප්‍රභවවලින් තොර වෙනව කියන කාරණයට වැඩිය ගොරෝසුට වටහාගන්න පුළුවන්කම තියනව.

අතීතයේ යම් ආකාරයකට හිත හැසිරෙනවා නම් මෙලොව මොනම ජගතෙක්වත් නැයි කියල කියනව ඒක පශ්චාත්තාපයට නොවැටෙන. අතීතානුධාවනං චිත්තං විකේඛපානුපතිතං⁶ - අතීතය කියල කියන්නේ වික්ෂේපයට පත් වෙනව. යම් වෙලාවක හිත වර්තමාන අරමුණේ තියනවා. අපි හිතමු ආනාපාන භාවනාව කරනව. එහෙම නැත්නම් විපස්සනා අරමුණු, උදරයේ පිම්බීම හැකිලීම වශයෙන් භාවනා කරනවා. එහෙම නැත්නම් සක්මනේදී වම දකුණ වශයෙන් භාවනා කරනවා. නැත්නම් එදිනෙද කටයුතු කරනකොට, යනකොට එනකොට, ඉදිරිය බලනකොට, පැත්ත බලනකොට, ඒ වර්තමාන මොහොතේ හිත පවත්වාගන්න බැරුව ඒ වර්තමාන අරමුණ ඔබා තළාගෙන යටපත් කරගෙන හිත අතීතයට යනවා නම් ඇත්තටම විපස්සනා යෝගාවචරයාගේ හිත වර්තමානයෙන් කැඩීමම පවා වික්ෂේපයට හේතුවක්. ඒ විතරක් නෙමෙයි සාමාන්‍ය පාඨග්ජනයෙක්ගේ පවා, අබ්‍යද්ධියෙක්ගේ වුණත් සර්වඥයන් වහන්සේගේ සර්වඥ ප්‍රකාශයක් තියනව අතීතය ආශ්‍රය කරන තාක් කල් හිත පවතින්නේ පශ්චාත්තාපයේ. මේ පශ්චාත්තාපය තියනවයි කියල කියන්නේ අනිවාර්යයෙන්ම කෙලෙස් සහගතයි. ඒක නිසා හිත අතීතයට යාම ගැන යෝගාවචාරයෝ සාමාන්‍යයෙන් අකමැතියි. අකමැති වෙන්න හේතුව තමයි, ඒක කෙලෙස්ගතයි. පිවිතුරු නෑ.

ඊළඟට ඒක පුරෙකකිතං කියන විදිහට අනාගතයට යනව නම්, හැම කෙනාම කොච්චර වැරදි කරපු කෙනෙක් වුණත්, කොච්චර වැරදි මල්ලක් තියාගෙන හිටියත් ඒ පුද්ගලයා ඉතාමත් උනන්දුව සිලිලාරයකින් සැලසුම් කරනව ම. අනිත් දවසේ නම් මේ වැරද්ද

⁶ පටිසම්භිද මග්ගය, ආනාපානසති කථා.

කරන්නේ නෑ. මං අනිත් දවසෙ මෙන්න මේ මේ විදිහට වැඩ කරල, බැහුම් නාහන, ලෙඩ නොවෙන, චිත්ත පීඩා ඇති නොකරන තත්වයකට පත් නොවෙනවා කියල හිත සැලෙන තත්වයකට පත් වෙනව.

ආන් ඔය දෙකේම තියන තාක් කල් හිත අරමුණේ නෑ. විපස්සනාවෙ නෑ. සාමාන්‍යයෙන් අතීතය ආවර්ජනය කරමින් පශ්චාත්තාප වීම වයස්ගත යෝගාවචරයින්ගේ අසාධ්‍ය රෝගයක්. ඒ වගේම අනාගතය සැලසුම් කරමින් හිත සැලෙන ගතිය තරුණ යෝගාවචරයන්ගේ ස්වභාවයක්. ඒ කියන්නේ ප්‍රකට කර දැක්වීමක් වශයෙන්. නමුත් කොයි කෙනාටත් මේ දෙක තියනවා. ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ අපි හිතමු යම්ම වෙලාවක වර්තමානයේ හිත පැවතුණා. වර්තමානයේ හිත පවතිනවා කියල කියන්නේ අපි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය නම් මුල් කරගත්තේ, අපි හැපෙන තැන හෝ දන්නව. නැත්නම් ඇතුල් වෙන ඇතුල් වීම හෝ වැටහෙනව. නැත්නම් පිට වීම හෝ වැටහෙනව. වර්තමානයේ හිත තියනව. නැත්නම් මේ උදරයේමයි හිත තියෙන්නේ කියල දන්නව. මේ පිම්බෙන අවස්ථාව, මේ හැකිලෙන අවස්ථාව කියල දන්නව. එහෙම නැත්නම් අපි සක්මන් කිරීමේදී යටි කයේ හිත පවත්වන්නේ. මේ වම තියන අවස්ථාව, මේ දකුණ තියන අවස්ථාව කියල දන්නව. මේ දැනගැනීමේදී පවා කෙනෙකුට උපසංඛා කියන මේ සංඛ්‍යා, ගිනිමි, හැඳිනිමි සහ පැනවීමිවලට අහු වෙලා අර කියන සීලයත් අර කියන දෘෂ්ටියකින් තොරව වර්තමානයේම පටලැවෙන්න පුළුවන් තැන් තියනව. ඒක තමයි අර අතීත අනාගතය පටලනවට වැඩිය සියුම් තැන. ඒකෙන් තමයි මේ සූත්‍රය විශේෂණය වෙලා තියෙන්නේ.

ඒක නිසා අපි භාවනා කරනකොට නිතරෝම මතක් කරනවා හැකි හැම වෙලාවකම හිත දැඩිව ගැනීමක් වශයෙන් නෙමෙයි, හැකි හැම වෙලාවකම ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් මම දැන් මෙතන කියන තැන තියාගන්න කියල. එතකොට අපි දැන් කපා කළේ මේ දැන් කියන විත්තක්ෂණේ ගැන. දැන් නොවුණා නම් අනාගතේට හෝ අතීතයට හිත යාම සිදු වෙනවා. ආන්න ඒ දෙකට හිත යන්න ඉඩ නොතබා වර්තමානයේ හිත පවත්වාගත්තත්, මම මෙතන කියන කාරණා

දෙකට හිත ගොනු වුණේ නැත්නම් මේ වර්තමාන විත්තක්ෂණයේ පවා හිත වල්මත් වෙන්න ඉඩ තියනව. වල්මත් වෙන්න බොරු වළවල් තියනව. පැටලුම් මාර්ග තියනව. අතුරු මාර්ග තියනව. ආන්න ඒ අතුරු මාර්ග දෙකෙන් බේරාගන්නවා කියන එක, අතීතයෙන් අනාගතයෙන් බේරාගන්නවට වැඩිය සියුම්. වෙත විදිහකට කියනවා නම්, අතීතයෙන් අනාගතයෙන් හිත බේරාගැනීම ආධුනික යෝගාවචරයාගේ යුතුකමක්. නමුත් මේ වර්තමානයේම පවතින්නා වූ හිත දැන් පවතින හිත මගෙන් පිට තැන්වලට, මෙතනින් පිට තැන්වලට යාම කියන එක මැද තලතුනා යෝගාවචරයාගේ දක්ෂකමක් වෙන්න ඕනෑ. ආන්න ඒ දක්ෂකම නැති වුණොත් අර ආධුනිකයා අතීතය අනාගතය පටලැවිලා ලොකු වළවල්වල වැටිලා තල්ල කඩාගන්නව. එතකොට තුවාලෙ ලොකු හින්ද ඒ ඇත්තටත් තේරෙනවා. කමටහන් සුද්ධ කරනකොටත් තේරෙනව. පිට ඉන්න කෙනෙකුටත් තේරෙනවා. නමුත් යම් කිසි කෙනෙක් එහෙම අතීතයෙ අනාගතයෙ හිත දුවන්නෙ නෑ. වර්තමානයේ හිත තියනව. නමුත් තමන් ළඟ නෙමෙයි හිත තියෙන්නෙ අනුන් ගැන කල්පනා කර කර ඉන්නව. එහෙම නැත්නම් මෙතන නෙවෙයි. මේ ඉස්සරහ ඉඳගෙන ඉන්න එක්කෙනා ගැන හිතනව. පස්සෙ ඉන්න එක්කෙනා ගැන හිතනව ආදී වශයෙන් මේ දෙකේ පටලැවුණොත් එතකොට අරිට වැඩිය සියුම්.

මෙතන හැබැයි මේ වචන පාවිච්චියේදී මෙහෙම කළාට, අතීතයේ අනාගතයෙ හිත යනවා කියලා අපි ආධුනිකයට පැටෙව්වට අතීතයට අනාගතයට හිත යන්නෙත් වර්තමානයේම තමයි. නමුත් ඒ ආධුනිකයා හිතනව හිත අතීතයට ගියා කියල. හිත අතීතයට යන්නෙත් ඉතින් වර්තමාන මොහොතෙ නෙ. එතුමා ඒක දන්නෙ නෑ. නමුත් අර මැද ඉන්න එක්කෙනා, සාමාන්‍ය තලතුනා එක්කෙනා දන්නව මගේ හිත දැන් ඒ වගෙ අතීතයට යනව නම්, අතීතයට ගියෙ දැන් මේ විත්තක්ෂණයේම බව හෝ දන්නවා. නැත්නම් යන්නෙම නෑ. එහෙම නැත්නම් අනාගතේ සැලසුම් කරන ගතියක් තියනවා. ඒ වුණත් මේ කරන්නෙ මේ මොහොතෙ, දැනුයි මේ අනාගතයට ප්‍රක්ෂේපණ යොදන්නෙ, සැලසුම් කරන්නෙ කියල දන්නව නම් අපිට

කී හැකි ඒ පුද්ගලයා අතීත හිත වශයෙනුත් වර්තමාන හිත වශයෙනුත් දැනගන්නව අනාගත හිත වශයෙනුත් වර්තමාන හිත දැනගන්නව.

මීට අමතරව තව බොරු වළවල් දෙකක් තියනව. වර්තමානයේම අනුන් ගැන හිතනව; මම නෙවෙයි. මෙතන ගැන හිතන්නෙ නැතුව වෙන තැනක් ගැන හිතනව. එතකොට මම දුන් මෙතන කියන එකලසට එන්නෙ නෑ. ඒ “මම දුන් මෙතන” කියන එකලස තමයි විපස්සනාව සඳහා පාදම වෙන්නෙ. විපස්සනාව සඳහා වේදිකාවක් වෙන්නෙ. නැත්නම් සරු කෙතක් බවට පත් වෙන්නෙ. කලල් මඩක් බවට පත් වෙන්නෙ. යම්ම වෙලාවක වර්තමානයේ හිත තිබුණත් ඒ වර්තමාන හිත වෙන කෙනෙක්, වෙන තැනක් ගැන කල්පනා කරනවා නම් ඒත් මේ චිත්තණ්භා වෙන්නෙ නැතුව, තාම තණ්භා සහිතව මැරෙන්න ඉඩ තියනව. භාවනා කරල වර්තමානයට හිත ගන්න දන්නව. නමුත් ඒ අර “මම මෙතන” කියන තැනට හිත ගන්න බෑ. ඒ නිසා අපි වර්තමානෙට හිත අරගෙන ඒ හිත කොච්චර කෙලෙසුණත් හිත කොච්චර අතීත අනාගතයේ හැසිරුණත් ඒක සිද්ධ වෙන්නෙ දුන්. ඒක සිද්ධ වෙන්නෙ මේ ඇස්පනාපිටමයි කියල තේරුම්ගත්තට පස්සෙ ඒ යෝගාවචරයට හැකියාවක් දක්ෂකමක් ලැබෙනව, ඉඳගෙන ඇස් දෙක වහගෙනම කෙරුවත් හිත පවතින්නේ වර්තමානෙමයි. සක්මන් කෙරුවත් හිත පවතින්නෙ වර්තමානෙමයි. හිටගෙන ගමන් කරමින් සතුන් මරමින් භොරකම් කරමින්, එහෙම නැත්නම් සිල් රකිමින් දන් දෙමින් ගත කළත් හිත පවතින්නේ වර්තමානෙමයි.

හිතට උපමාන දෙකක් ඇර හිතට අතීත කියල අවස්ථාවක් නෑ. අනාගත කියල අවස්ථාවක් නෑ. ඒක හිතේම ප්‍රපංචයක් විතරයි - අතීතය ගැන ස්මරණය කිරීම සහ අනාගතය පිළිබඳ සැලසුම් හැදීම. නමුත් ඒක සිදු වෙන්නෙ වර්තමානෙ. ඒක කොච්චර මායාකාරීද කියනවා නම්, ඒක කොච්චර අපේ හිත මත් කරනවාද කියනවා නම්, අතීතයේ හිත පවතිනකොට අපි හිතන්නෙ මේ සම්පූර්ණ හිතත් අතීතයට ගියයි කියල. වෙන විදිහකට කියනවා නම් අපි හිතයක් දකිනකොට අපි ඒ නිදගෙන හිත දකින බවක් දන්නෙ නෑ. අපි ඒ හිත ලෝකෙ සම්පූර්ණ රජ වෙනව. එහෙම නැත්නම් බලු වෙනව. ඒ

වගෙ තමයි මේ අතීත අනාගත දෙක දන්නෙ නැති කෙනා. ඒ පුද්ගලයා ඉතින් අතීතයේම ඉන්නා කෙනෙක් වගේ තැවුණට ඒක මෝහයේ ප්‍රපංච ධර්මවල පටලැවිල්ලේ, එහෙම නැත්නම් මේ මන්මත් වීමේ, අන්ද මන්ද වීමේ ස්වභාවයක්. මෙන්න මේක තේරුම් අරගැනීමමත් ලොකු දෙයක්. සම්පයටත් විපස්සනාවටත් දෙකටම ගැළපෙන දෙයක්. ඒකත් ලොකු උපශාන්ත භාවයක්. යම් කිසි කෙනෙක් දන්නව නම් අපේ හිත කොච්චර අතීත අනාගතවල හැසිරුණත් ඒ හැසිරීම සිද්ධ වෙන්නෙ මේ මොහොතෙ කියල, එහෙම කෙනාට තමයි මේ හතර ඉරියව්වෙන් තොරව ඕනෑ තැනක ඕනෑ වෙලාවක හිත භාවනාවට නංවන්න පුළුවන් කියන විශ්වාසය ඇති වෙන්නෙ.

මේක මේ අපි කෙටියට විස්තර කරගත්තට මහා විශාල දර්ශනික ප්‍රශ්නයක්. භාවනා කරන හරියට කැඩෙන තැනක්. සර්වඥ දේශනාවේදී මේ පුරාණද සූත්‍රයේ පැහැදිලිවම සඳහන් කරනවා. තසු නතී පුරෙකකතං, පුබ්බමනාමනිස්සිතො. අතීතාන්තය සලකන්නෙත් නෑ. අනාගතය සලකන්නෙත් නැතුව ඉන්න එක තමයි මේ උපශාන්ත බවේ ගතිය කියල. අපි එද ඉදිරිපත් කරගත්ත සන්නති ඇමතිවරයාගේ

යං පුබ්බෙ තං විසොසෙහි පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං,
මජ්ඣෙ වෙ නො ගහෙසුසි උපසනො වරිසුසි⁷

කියල, අතීතයේ ඇති වෙච්ච ඒ කඳුළු ගංගාව වියළුවා හරින්න. ඒක මේ වර්තමානයේ නිකන් හිතයක් විතරයි. ඒ වාගේම 'පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං'. අනේ උඹට මේ චිත්තක්ෂණේ ඉඳගෙන අනාගතෙ සැලසුම් කරමින් මේ චිත්තක්ෂණේ කෙලෙසීමක් නොවේවා! අනාගත සැලසුම තිබිච්චාවයි. 'මජ්ඣෙ වෙ නො ගහෙසුසි'. වර්තමානයත් අල්ලගන්න එපා. පුරාණද සූත්‍රයේ සඳහන් කරල තියනවා වෙමජ්ඣනුපසංඛියො කියල. මධ්‍යයෙහි ගණන්ගැනීම් කරන්න එපා. අඳුනාගැනීම් කරන්න එපා. පැනවීම් කරන්න එපා. එතකොට ඒක විපස්සනාවකට වැටෙනවා. නමුත් ඒ

⁷ සුන්න නිපාතය, අත්තදණ්ඩ සූත්‍රය.

විපස්සනාවට එන්න දෙපැත්තෙ පොකු ඇරලා, පොකු කියන්නෙ අතීත අනාගත දෙක හැසිරීම හුදු ප්‍රපංචයක් පමණයි කියල හොඳට තේරුම් අරගෙන, වර්තමානයේත් ගණන්ගැනීම් කරන්න එපා කියල.

ඒකම තමයි ඔය අතීත අනාගත පිළිබඳ භාවනා කරන ඇත්තන්ට හිසේ කැක්කුම් ගෙන දෙන ගාථා තමයි හද්දෙකරත්ත සූත්‍රයෙ සඳහන් කරනවා සර්වඥයන් වහන්සේ පැහැදිලිවම අතීතං නානවාගමෙයා නසට්ඨකඛේඛ අනාගතං⁸, අතීතය අනුව යන්න දෙන්නත් එපා. අනාගතය අනුව කංඛා කරන්න එපා. සැක කරන්න එපා. තිගැස්සීම් හිතට ගන්නත් එපා. ඒ වගෙම යදනීතං පහීනං තං අසාත්තඤ්ච අනාගතං. උඹලා ඔය අතීතයයි කියන එක දැන් වමාර වමාර කැවට හරක් අර දවල්ට කාල රැට වමාරා කන්න වගෙ, ඕක ගෙවිව්ව දෙයක්. ඕක පලව්ව දෙයක්. ඕක ගැන ආයි කල්පනා කර කර දුක් විඳින්නේ මෝඩකමට, තකතිරුකමට, අවිද්‍යාවට. ඕක ගැන ආපහු ඇරගෙන කනගාටු වෙන එක භාවනා නොකළ මනසක හැටි. ‘අසාත්තඤ්ච අනාගතං’ ඔය කියන අනාගතය පිළිබඳ සංඛාර අරගෙන සැලසුම් කළාට ඕක තාම පත් වෙලා නෑ. හැමදම බණ කියන්න ගියාම අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කරනවා අනාගතය කවද හරි වර්තමානයට එනකොට ඒකත් පුස්සක් වෙනවයි කියල. අනාගතය අනාගතයෙම තියාගන සැලසුම් කරන්න ගියා නම් අප්පා! මධ්‍යම ආර්ථිකයක්. කාවචක් කෙලෙසෙන්නෙ නැති හොඳ සම්මත සමාජයක්. දස රාජ ධර්මයෙන් යුක්ත රජ කෙනෙක්. එතනින් ගියාම කෙලෙසිව්ව නැති පරිසරයක්. පුදුමාකාර හීන මවනවා. ඒත් නොපත් තාක් කල් පමණයි. ඕක පත් වුණාට පස්සෙ ඕකත් පුස්සක්. ඕකත් බොල් දෙයක් බවට පත් වෙනව.

ඒක නිසා පච්චුසාත්තඤ්ච යො ධම්මං තස් තස් විපසුසති, ඔය අතීතය පිළිබඳව පශ්චාත්තාප වීම සිංහල බුද්ධාගම කියල කියනවා නම්, නැත්නම් පපුවේ තියන කැක්කුම කියල කියනවා නම්, ඉතින් ඒ තියන කැක්කුම තියන අයට තමයි කෙදිරිගාන්න වෙන්නෙ. කැක්කුම් නැති අය කෙදිරිගාන්න ඕනෑ නෑ. සර්වඥයන් වහන්සේ

⁸ මජ්ඣිම නිකාය, හද්දෙකරත්ත සූත්‍රය.

අපට අනුශාසනා කරල තියනව අතීතය ගිය එකක්, අනාගතය නොපත් දෙයක්. ඒ නිසා ‘පච්චුප්පනඤ්ච යො ධම්මං තස්ස තස්ස විපස්සති’. එතකොට අර මැද හිඩසක් ඇති වෙනව. වර්තමානයේ ඉන්න පුළුවන් වෙලාව වැඩි වෙනව. ‘තස්ස තස්ස විපස්සති’. අසංහීරං අසංකුප්පං තං විඤ්ඤා මනුබ්‍රැහ්මයෙ ඒකට වර්තමානය බදගන්නත් එපා. තල්ලු කරන්න යන්නත් එපා. ‘අසංහීරං අසංකුප්පං’ මේ මැද තියන අල්ල බදගන්නෙ නැති තත්ත්වය පුළුවන් තරම් වඩන්නයි කියනව. එතකොට ඒ ගාථා තුනේම වර්තමානයේ හැසිරීම් ආකාර විවිධ පැතිවල පෙන්වනවා. සන්නති ඇමතිවරයාට කියනව ‘මජ්ඣෙ වෙ නො ගහෙස්සසී’. මැද අල්ලගන්න යන්න එපා. ඕක මහා සීග්‍රයෙන් මාරු වීගෙන යන දෙයක්, ඕක අල්ලන්න ගියොත් කොටි වලිගෙ ඇල්ලුව වගෙ. අල්ලන්න දෙයක් නෑ. ඒක නිසා ඒක අතහරින්න කියල.

මේ සූත්‍රයෙ සඳහන් කරනව වෙමජ්ඣකුපසංඛෙයො උපසංඛා කියන්නෙ ගිනීම්. මම දැන් තත්පර දෙකක් වර්තමානයේ හිටියා. මම මේ මේ දේවල් ලබාගත්තා. මට මේ මේ දේවල් වුණා කියල මොනම ගාතක්වත් ඕනෑ කරන්නෙ නෑ. ඒ වගෙම මේ වෙච්ච දේවල් හොඳයි. මේ වෙච්ච දේ නරකයි. මේ වෙච්ච දේ සැපයි. මේ වෙච්ච දේ දුකයි කියල කිසිම පැනවීමක් කරන්න ඕනෑ කරන්නෙත් නෑ. ඒ වගෙම මේක වෙන්න ඇති අල්ලපු ගෙදර එක්කෙනාටත් වුණේ. මේක වෙන්න ඇති මට පෙරේදත් වුණේ ආදී වශයෙන් හඳුනාගැනීමක් ඕනෑත් නෑ. ඇත්තටම කියනව නම් වර්තමානයේ එහෙම කරන්න පුළුවන්කමක් නෑ. අහසේ විත්‍ර අඳින්න බෑ. කොච්චර පින්සලේ තීන්ත තිබුණත් ආකාසෙ විත්‍ර අඳින්න බෑ. මොකද ඒකේ කැන්වස් එක නෑ. පසුබිම නෑ. ඒ නිසා පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන කොටසක් අල්ල බදගන්න ගතියක් නෑ.

ඒ වගෙ මේ ‘අතීතං නානවාගමෙය්‍ය’ කියන හද්දෙකරත්ත සූත්‍ර තුනක්ම සඳහන් වෙනව මජ්ඣිම නිකායෙ උපරිපණ්ණාසකයේ. ඒකෙ සඳහන් කරනව ‘පච්චුප්පනඤ්ච යො ධම්මං තස්ස තස්ස විපස්සති අසංහීරං අසංකුප්පං. අසංහීරං කියල කියන්නෙ ඇදල ලං කරගන්න යන්නත් එපා. අසංකුප්පං කියල ඒකත් එක්ක කිපෙන්නත්

එපා. ඒක නිසා අපි ආශ්වාසය බලනවා. ඒ ආශ්වාසය පෙනෙන වෙලාවේදී, ඒක ගොරෝසුවට ජේනව නම් හොඳයි. සියුම්වට ජේනව නම් හොඳ නෑ. ප්‍රිය මනාපට ජේනවා නම් හොඳයි. අප්‍රිය අමනාප නම් හොඳ නෑ. ළං වෙලා ජේනව නම් හොඳයි. ඇත හොඳ නෑ. වර්තමාන වශයෙන් ඇස්පනාපිට ජේනව නම් හොඳයි. ගෙවී යමින් දකින එක හොඳ නෑ. වර්තමාන වශයෙන් ජේනව නම් හොඳයි. අලුතෙන් මතු වෙගන එනවා හොඳ නෑ වශයෙන්. මොනම ක්‍රමයකට හෝ ඒ ජේන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට නම් අනං මනං කියන්න ගත්තොත්, ගණන් කරන්න ගත්තොත්, හඳුනාගන්න ගත්තොත් ඒ කියන්නේ අනිවාර්යයෙන්ම අර වර්තමාන චිත්තක්ෂණයත් විපස්සනා වෙනව නෙමෙයි. කෙලෙස්භරිත වෙන්න ඉඩ තියනව. ඒ නිසා ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දකින්න නම්, ඇත්ත ඇති හැටියෙන් බලන්න ඉගෙනගන්න ඕනෑ. ආශ්වාසය එනකොටම ඒ ආශ්වාසය දිහා බලලා ප්‍රශ්වාසයෙන් වෙන් වෙන හැටි බලාගන්නව. එහෙම නැතුව මේක උනා හොඳයි. උනා නරකයි. අහ් ! අදෝමයි මොකක්වත් නැතුව. ආත්ත ඒ විපස්සනා ක්‍රමය තමයි අවසානයේ පෙන්වන උපගාන්ත භාවයේ ලාමකම ලක්ෂණය. වර්තමාන වශයෙන් තියන තදංග ලක්ෂණය.

ඔන්න ඕක තේරුම්ගන්න බැරි නම්, වෙන විදිහකට කියනවා නම් විපස්සනාව කියන එක තේරෙන්නේ නැත්නම් එතකොට කියනවා මේ සූත්‍ර ගැඹුරුයි, මේව මේ ප්‍රඥවට අදළ සූත්‍ර කියල පැත්තකට දන්න හදනව. ඒකට හේතුව මොකද, ඒ වර්තමානයේ ඇති වන දේ, ගණන් කිරීම්, අල්ලාගැනීම්, බදගැනීම්, ඉවත දැම් වගෙ මොනවත් නැතුව දකින්න පටන් අරගන්නවා කියන එක තණ්හාවකින්, මාන්තෙකින්, දෘෂ්ටියකින් කෙලෙසිලා නම් තියෙන්නේ, ඒ පුද්ගලයට මේ වැඩේ කරගන්න බෑ. කරන්න බැරි වෙනකොට අර මිදි කන්න දගලලා පස්සෙ බිම ඇනගත්ත හිවලා වාගේ ඕව හරි ඇඹුලයි, ඕව කෑවොත් බඩ රිදෙනව කියල ඉතින් යනව. බැරිකමයි තියෙන්නේ. ඒක නිසා කළ යුත්ත නම්, ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ තව බුදු කෙනෙක් ලව්වා මේ ප්‍රශ්න අස්සවල විස්තර කරන එකයි. වෙමජේඤ්චුපසංඛෙයො. වර්තමානයේ ඇති

දේ සංඛ්‍යා ගණන් කරන්න යන්න එපා. හඳුනාගන්න යන්න එපා. පැනවීම් කරන්න යන්න එපා. ඒක දිහා ඇති හැටියෙන් බලාගෙන ඉන්න එකයි තියෙන්නෙ.

ඉතින් ඕක තමයි විපස්සනාවට දෙන්න තියන හොඳ අර්ථකථනය. මේ අර්ථකථනයම විවිධ පැතිවලින් පෙන්වලා දෙන්න පුළුවන්. මේ වර්තමාන මොහොත විපස්සනා වෙනව කියල කියන්න නම් ඔය විත තණ්හා විතරක් නෙවෙයි, විත දිට්ඨි, විත මාන කියන තණ්හා, මාන, දිට්ඨි කියන තුනෙන්ම තොර වෙන්න ඕනෑ. එතකොට අපි වර්තමානෙට හිත ගත්තට පස්සෙ වර්තමානය තුළත් මාන්තය පවතින්න ඉඩ තියනවා. වෙන වෙන දෘෂ්ටි පවතින්න ඉඩ තියනවා. ඒ දෘෂ්ටි එතකොට තමයි, මාන්තය එතකොට තමයි, ගණන් කිරීම්, හඳුනාගැනීම්, පැනවීම් කරන්න හිත පෙළඹෙන්නේ. ඒවා කිරීමෙන් සිදු කරන්නෙම සක්කාය දිට්ඨිය කියන මම. මගේකම ස්ථිරසාර කරගන්න හදනවා. කොයි දේ ආවත් ඒකෙන් තමන්ගෙ සක්කාය දිට්ඨිය, මමායනය වැඩි කරගැනීමට උත්සාහ කිරීම උත්පත්තියෙන්ම ලද දෙයක්. ඒක කෙලෙස් සහිත කර්ම කරන, කම්ම වට්ට විපාක වට්ට කෙලෙස් වට්ට තියන කෙනෙකුට ඉබේම එන දෙයක්. අපිට ඕනෑ කරල තියෙන්නේ ඒකට වෙර කරන එක නෙවෙයි. අන්න ඒ ගතිය කොටු කර පෙන්වන එක තමයි හිතට වද්දල දෙන්න ඕනෑ.

හිත යම්ම වෙලාවක තණ්හා මාන දිට්ඨි කියන මේ තුනෙන් ආඨාය නම්, ඒවයෙන් පිරිල නම්, ඒක කොහොම කළත් දූන නොදූන සක්කාය දිට්ඨිය පෝෂණය කරනවා. සක්කාය දිට්ඨිය පෝෂණය කරන තාක්, මේ නැති දෙයක් පෝෂණය කරන්න හදන තාක්, උපශාන්ත භාවයක් හිතට එන්න විදිහක් නෑ. අහසේ විත්‍ර අදින්න කොච්චර දක්ෂ විත්‍රකාරයෙක් වුණත් දූගලුවාට, හොඳ පින්සල් ටිකක් අරගෙන හොඳ පාට අරගෙන කොච්චර දක්ෂ සුඛනමාය විදිහට අත නමල විත්‍ර ඇන්දත් ඇඳෙන්නේ නෑ. වෙහෙසට පත් වෙනවා. ඒ වගේම අහසට ඉණිමං බදින්න හැදුවට, කොච්චර ලස්සනට හැදුවත් ඒක යාදෙන්නේ නෑ. ආන් ඒ වගෙ මේ නැති සක්කාය දිට්ඨියක් ලෝකෙම තියනවයි කියල කිව්වත් අපෙත් වර්තමාන තණ්හා මාන දිට්ඨි විත්තක්ෂණයෙන් තොර විත්තක්ෂණයේ හැර හැම වෙලාවෙම අපි

දිවා රාත්‍රි දෑන නොදෑන, රකින්න උත්සාහ කළත් එහෙම දෙයක් නැත්නම් ඒ සඳහා කරන උත්සාහ ශාන්ත භාවයකට යන්නෙ නෑ. ඉතින් ඒක නිසා එකක් කියනවා - මේක නැති බව මම, මට වටහාදීමට, දෙක තමයි - නැති බව මට මගේ අම්මට තාත්තට කියල දෙන හැටි, ශ්‍රාවකයන්ට කියල දෙන හැටි, යාච්චන්ට කියල දෙන හැටි. ඔය දෙකත් පටලැවිලි.

දැන් මෙතන සර්වඥයන් වහන්සේ පුරාහෙද සූත්‍රයෙන් දිගහරින්න හදන්නෙ පළවෙනි ප්‍රශ්නෙට. අනුන්ට කියල දෙන එක නෙමෙයි. තමන් තමන්ට ඒත්තුගන්නාගන්ට ඔනෑ. මේ චිත්තණ්භා - තණ්භාවෙන් තොරව මරණයට නම්, මරණයට කලින් තණ්භාව දුරු කරන්න නම් - මේ කියන පූර්වාන්තය, පරණ ගිය අතීතය අමතක කරල දන්න. එන්න කියන අනාගතය ගැන සැලසුම් කරන්න මොනම විදිහකින්වත් සර්වඥයන් වහන්සේලා කැමති වෙන්නෙ නෑ. සර්වඥතා ඥාන නැති මෝඩයෝ චිතරමයි සැලසුම් කරන්නෙ. ඒ මෝඩකමේ මට්ටම තමයි. අනාගත සැලසුම් වැඩියෙන් වැඩියෙන් කරන්නෙ වැඩි මෝඩයෝ. ඒ වුණාට අපි ඒකට උපාධි දෙනවා. අපි ඒවාට පශ්චාත් උපාධිත් දෙනව. ආර්ථික විද්‍යා වැඩියෙන් සැලසුම් කරන්න පුළුවන් එක්කෙනාට ආර්ථික විද්‍යාඥයා යැයි කියල කියනවා. දේශපාලනය ගැන හුඟාක් සැලසුම් කරන්න පුළුවන් එක්කෙනාට දේශපාලඥයා කියල කියනවා. සමාජය පිළිබඳ අනාගත සැලසුම් කරන එක්කෙනාට සමාජ විද්‍යාඥයා කියල කියනවා.

ඒක නිසා ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ, බේමානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ, ඉන්නකල් කිව්ව ඕකට විද්‍යාව කියල නෙමෙයි කියන්න තියෙන්නේ අවිද්‍යාව කියල. ඉතින් අපි ඉස්කෝලෙ යන කාලෙ ඔය හැටහන හැටඅට වෙනකොට මමත් තේරුණේ විද්‍යා විෂයට. ඉතින් අපේ අම්මට ඔව තේරෙන්නේ නෑ. මං ඉතින් ඇවිල්ල කියනකොට අම්මා කිව්ව ඕක නයින විද්‍යාව කියල උඹල කිව්වට - නවීන විද්‍යාවට අම්ම කියන්නෙ නයින විද්‍යාව - ඕක නහින විද්‍යාව කියල කියාගන්න කිව්ව. කවදකවත් ඇතුළට හරවන ඇතුළත නිවන් දක්වන එකක් නෙවෙයි පිටතටමයි. ඒ නිසා ඔය නවීන විද්‍යාව නහින විද්‍යාවක්. මේ පුරාහෙද සූත්‍රයේ බුදුහාමුදුරුවෝ පෙන්නන්න හදන්නෙ මේ

අවිද්‍යාව, නැත්නම් මේ නවීන විද්‍යාව පැත්තකට දමල විද්‍යාව මතු කරන්නයි. විද්‍යාව මතු කරනකොට වර්තමාන මොහොතට හිත ගන්න ඕනෑ. අරගත්තත් ප්‍රශ්න විසඳෙන්නෙ නෑ. අරගැනීමෙන් වෙන්නෙ අතීත අනාගත දෙකෙන් කැපෙන එක විතරයි. නමුත් මෙතනත් මා තුළත් කියන තැනට ගත්තොත් විතරයි අවශ්‍ය දේ වෙන්නෙ. අපි ඉදිකට්ටක් කෙළින් අතට තියල කොච්චර අබ ගොඩක් අරගෙන, අබ මීට මීට අරගෙන ඒක උඩට කොච්චර වැක්කෙරුවත් ඒ එක අබ ඇටයක්වත් ඉදිකටු තුඩ උඩ හිටින්නේ නෑ. දුවන අශ්වයෙක් උඩ අළු පුහුල් ගෙඩියක් හෝ අග්‍රාධිපිටිටෙක් තිබ්බට හිටින්නෙම නෑ. ඒ වගෙ තමයි වර්තමාන මොහොතේ තමයි නිවන තියෙන්නෙ. ඒක නිසා ඒක හරියට ඉදිකට්ටක් කෙළින් කරල අබ ඇට වක්කරන්න වගේ වෙහෙසක්.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වෙන්න ඉස්සෙල්ල හිටපු ලෝකයා හිතුව මේක නිෂ්ඵල වැඩක්. හොඳම වැඩේ තමයි එහෙනම් හොඳට පින් කරල මරණෙන් පස්සෙවත් නිවන් දකින්න. නෑ - සර්වඥයන් වහන්සේ මේ මෝඩකම පිළිගන්නෙ නැතුව උන්වහන්සේ කිං කුසලගවෙසීව⁹ හැසිරලා පෙන්නලා දුන්න, මේ වර්තමාන මොහොතේම හිත උපශාන්ත කරන්න පුළුවන් ක්‍රමය. ඒ උපශාන්ත කරන්න නම් මේ මාන, දිට්ඨි විතරක් තියෙද්දී හිත තණ්හාවෙන් දුරු කිරීම නෙවෙයි තියෙන්නෙ. මාන දිට්ඨි සහිතවම හිත තණ්හාවෙන් දුරු කරන්න ඕනෑ. නොකළොත් වීත තණ්හා භාවය නැවත නැවත එනවා. ඒක නිසා අපට සිද්ධ වෙනවා තණ්හා මාන දිට්ඨි කියන පැත්තෙන් නිවන විස්තර කරන්න - තණ්හාවෙනුත් තොර, දෘෂ්ටියෙනුත් තොර, මානයෙනුත් තොර. දැන් ප්‍රධාන දේ තමයි තණ්හාව. ඊගාවට රාග ද්වේෂ මෝහ කිව්වහම රාගය තණ්හාවට වැටෙනව. මානය ද්වේෂයට සම්බන්ධ වෙනව. දිට්ඨිය මෝහයට සම්බන්ධ වෙනව.

ඒ වාගේම මේකම අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියලත් පෙන්නනව. ඊගාවට අනිමිත්ත අප්පණිහිත සුඤ්ඤත වශයෙනුත්

⁹ මජ්ඣිම නිකාය, අරියපරියෙසන සූත්‍රය.

පෙන්නනව. අනිමිත්ත කියල කියන්නෙ ඒකේ නිමිත්තක් ගන්න, ගණන්ගන්න, සැලසුම් කරන්න, හඳුනාගන්න තරම් ඉඩක් නෑ. නිමිත්තක් ගන්න නම් එක දෙයක් විත්තක්ෂණ දෙකක් තියෙන්න ඕනෑ. පළවෙනි විත්තක්ෂණේ කවදවත් අපට යමක් හඳුනාගන්න බෑ. ඒක අභිධර්මයේත් උත්සාහ කරනව පෙන්නල දෙන්න. විද්‍යාවෙනුත් පෙන්නල දෙනව. සිංහලෙනුත් කියනව. මොනවා හරි සුද දැක්ක පමණින් අපිට මිනිහෙක් හඳුනන්න බෑ. ඒක දිහා නැවත බලන්න ඕනෑ. ඒක ස්ත්‍රියාවක්ද පුරුෂයෙක්ද, ළමටද එන්නෙ දුරටද යන්නෙ කියල බලන්න. ඒක නිසා යමක් දිහා නැවත නැවත බැලුවොත් පමණයි නිමිත්තක් ඇති වෙන්නෙ, නිමිත්තක් ගත්තොත් විතරයි නැවත නැවත බලන්නෙ. වර්තමාන මොහොතේ ඇති වන විත්තක්ෂණයේම දේවල් බලාගෙන ඉන්නකොට අනිමිත්ත ස්වරූපයට පත් වෙන නිසා තමයි කමටහන් සුද්ද කරනකොට කියන්නෙ, කියන්න බෑ මොකද වෙන්නෙ කියල තේරෙන්නෙ නෑ. මට අරමුණේ ඉන්නවද නැද්ද කියල තේරෙන්නේ නෑ කියල. අර නිමිති, හැදිනීම්, ගිනීම් එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ ක්ෂය වේගන යනකොට යෝගාවචරය හිතනවා කමටහන් සුද්ධ නොකර ඉන්න එක හොඳයි කියල. ඒ තරමටම අනිමිත්ත ස්වරූපය තමයි මතු කරන්න ඕනෑ.

නමුත් යෝගාවචරය නිමිත්තට තියන මනාපය නිසා හොඳට කරුණු කියාගන්න බැරි නිසාදෝ හුඟාක් වෙලාවට ඒ අරමුණ සියුම් වුණාට පස්සෙ, අනිමිත්ත ස්වරූපයට පත් වුණාට පස්සෙ ඒ යෝගාවචරය ගොළු වෙන ගතියක් තියෙනව. ගොළු විතරක් නෙවෙයි පසුබාන ගතියකුත් තියනවා. එතකොට වෙන්නෙ මොකද්ද? නිමිති මතු වෙනකල් එක්කො ඉන්න වෙනව. නැත්නම් නිවන පස්සට දන්න වෙනව. ඒක නිසා හොඳට දැනගන්න ඕනෑ. ඒ අනිමිත්ත ස්වරූපය එනවයි කියන්නෙ භාවනාවෙ උසස් තත්වයක්. මීට හැබැයි සමාන පිස්සු තත්වයකුත් තියනව. ඔළුව නරක් වුණාට පස්සෙත් අන්ද මන්ද වුණාට පස්සෙත් තමන්ට ඉස්සරහ තියන දේ කියන්නෙත් නෑ. කියන්න ඕනෑකමක් නැති තත්වයකුත් එනවා. ආන්න ඒ අන්ද මන්ද භාව කලකොල භාව නැති කරන්න තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ ඉස්සෙල්ලාම මේ ගණන්ගැනීම් නැති, හැදිනීම් නැති ඒ තැනට යන්න

ඉස්සෙල්ල සීල කුඤ්ඤය ගස්සල හොඳට ඒ පුද්ගලයා ස්ථිරසාර කරගන්නේ.

මෙහෙම ස්ථිරසාර කරගෙන පටන්ගන්නකොට යම් මෝහයක් හිතේ තියනවා නේ. යම් තණ්හාවක් දෘෂ්ටියක් හිතේ තියනව නේ. ඒ වෙලාවෙදී ඒ නිමිති ජේනව නේ. මෙන්න ආශ්වාසය. ආශ්වාසය වෙනුවට ලකුණ මෙච්චරයි. නිමිත්ත මෙච්චරයි. එතකොට ඒක ප්‍රශ්වාසයෙන් වෙනස් වෙන්නේ මෙහෙමයි කියල පටන්ගන්නකොට තියන අර තණ්හා මාන දිට්ඨි නිසා ජේනවා. ජේන එක හොඳට වෙන් කරල හඳුනාගන්නයි කියනවා. පරිග්‍රහ කරන්නයි කියල කියනවා. පරිග්‍රහ කරනවයි කියල කියන්නේ ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය වෙන් කොට හඳුනාගන්නව. ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය වෙන් කොට හඳුනාගන්නව. ඊට පස්සේ යෝගියාට කියනව ආශ්වාසයේ මුල මැදින් වෙන් කොට හඳුනාගන්න. අගින් වෙන් කොට හඳුනාගන්න. ඊගාවට ප්‍රශ්වාසයේ මුල මැදින් වෙන් කොට හඳුනාගන්න. අගින් වෙන් කොට හඳුනාගන්න. ඊට පස්සේ මුල් ප්‍රශ්වාසය දෙවෙනි ප්‍රශ්වාසයෙන් වෙන් කොට හඳුනාගන්න ආදී වශයෙන් හඳුනාගන්න පුළුවන් හරිය ඔක්කොම ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් හඳුනාගන්න උනන්දු වෙනකොට, එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ සතිය සමාධිය වැඩෙන්න වැඩෙන්න හඳුනාගැනීම, අල්ලාගැනීම, ගිනීම කරගන්න බැර තත්ත්වයට පත් වෙනව. එතනට තමයි යන්න ඕනෑ. එතනට පත් වෙනවයි කියල කියන්නේ ලෙස්සල වැටිල්ලක්වත් සතිය නැති වීමක්වත් සමාධිය නැති වීමක්වත් නෙමෙයි. එතනට තමයි යන්න ඕනෑ. එතනට ගියහම උපශාන්තයි. නමුත් කෙලෙස්හරින පුද්ගලයාට එතනට ගියාම අමුතුම කැලඹිල්ලක්, පටලැවිල්ලක්, කුපිත වීමක් වෙනව. ඒ තරමටම කෙලෙස්.

ඉතින් දැන් අඩු ගානේ අපි ලෙඩේ මොකද්ද කියල දන්නවා නේ. අරමුණ නොපෙනෙන තත්ත්වයට එතකොට, ගිනීම කරගන්න බැර වෙනකොට, වෙන් කොට හඳුනාගන්න බැර වෙනකොට අපි වෙහෙසට පත් වෙනව. උපශාන්ත වෙනව නෙමෙයි. කොච්චර වෙනසක් තියනවද කියල බලන්න. සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරන්නේ වර්තමාන විත්තක්ෂණයේ තණ්හා මාන දිට්ඨි නැතුව

අරමුණ ගන්නා නම්, ඒ අරමුණේ ගිනිම් ගන්න බෑ. හැඳිනීම් ගන්න බෑ. පැනවීම් කරන්න බෑ. නිමිති නෑ. ආත් එතනට එනකොට, නිමිති ගන්න හැඳිනීම් කරන්න පුළුවන් තැන ඉඳලා එතනට එනකල් ඇති වෙන විපර්යාසය, ඇති වන පරිණාමය, ඇති වෙන වෙනස පුළුවාන් තරම් විස්තරව බලන්නයි කියනවා. එතකොට ගෙවාදැමීම සිද්ධ වෙන්නෙ දෑක දෑක දෑන දෑන. අහම්බෙන්වත් හෙළකින් පහළට ඇදගෙන වැටුණා වගෙ තක්කු මුක්කුවක් නෙමෙයි. තක්කු මුක්කු වුණොත් නම් ඒ පුද්ගලයා භය වෙනවා. ගුරුවරයා අතහරිනවා. ක්‍රමය අතහරිනවා. භාවනා මධ්‍යස්ථාන අතහැරල ඉතින් නන්නත්තාර වෙනව.

නමුත් බුදුහාමුදුරුවෝ මේ යොමු කරවන්නෙ මෙහෙම තැනකටයි. ඒක ක්‍රමයෙන් ක්‍රමයෙන් යන්න පටන්ගන්නකොට, එතකොට සන්තති ඇමතිවරයාට වෙච්ච දේ වගෙ පූර්වාත්තය අල්ලන්නත් එපා. අතීතය ගැන අමතක කරල දන්න. වේළවල දන්න. ‘පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං’ අනේ උඹට අනාගතයක් නොවේවා! මොන අනාගතයක්ද? දැන් මේ වෙන්න කියන දේවල් වෙලා ඉවරයි. ‘මජ්ඣෙ චෙ නො ගහෙසුසි’ මැද අල්ලන්න එපා. පටන්ගන්නකොට අල්ලනවා. අල්ලනකොට ආශ්වාසය අහු වෙනව හොඳට. ප්‍රශ්වාසය අහු වෙනව හොඳට. ආශ්වාසයේ මුල මේකයි මැද මේකයි අග මේකයි තේරෙනවා. ප්‍රශ්වාසෙත් අහු වෙනව. ‘මජ්ඣෙ චෙ නො ගහෙසුසි’ කියන විදියට මැද අල්ලගන්න එපා කියන එක සිද්ධ වෙන්නෙ බුදු මතය අනුව. අල්ලගන්න පුළුවන් දේ අල්ලගන්න පුළුවන් බවට හොඳට බලාගෙන ඉන්නකොට ඒ මත්තෙ සති සමාධි වැඩෙනකොට අල්ලාගන්න බැරි තත්ත්වය එන්න පටන්ගන්නවා. අල්ලාගන්න බැරි තත්ත්වය කියන්නෙ කියාගන්න බෑ. දැන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසේ තමයි. හිත පිට ගිහිල්ලත් නෑ. අතීතයේ අනාගතයෙත් නෑ. නමුත් ඒකෙ විස්තර ජේන්තේ නෑ. කියාගන්න බෑ.

ආත් ඒක තමයි මේ ගෙනියන්න හදන තැන. ඒක තමයි මේ පුරාහෙද සූත්‍රයේ සඳහන් කරන්නෙ ‘වෙමජ්ඣෙකුපසඤ්චියො’ මධ්‍යයේ සංඛ්‍යා ගිනිම්වලට යන්න හදන්න එපා. වෙන විදිහකට කියනව නම් අපි දෙන ප්‍රඥප්ති නම් හැලෙන්න පටන්ගන්නව. අල්ලන්නෙ නැතුව ඉන්න පටන්ගන්නව. ඒක හරියට ඉස්සෙල්ල

ඉස්සෙල්ල කටුමැටි බිත්තියකට මැටි රිත්තක් ගැහුවා වාගේ, කොහොල්ලෑ ගුලියක් ගැහුවා වාගේ හොඳට අල්ලනවා. නමුත් ටික වෙලාවක් යනකොට හොඳට මැදපු බිත්තියකට රබර් බෝලෙකින් ගැහුවා වගේ. ගහන්න ගහන්න පොළො පනින්න පටන්ගන්නවා. මෙතෙහි කිරීම අල්ලන්නෙන් නෑ. ආශ්වාසයෙන් ප්‍රශ්වාසය වෙන් කරල කියන්නත් බෑ. දිගට ඒකාකාරීකමක් මතු වෙනව.

ආත්ත එතකොට තණ්හාව හැලෙන බව හොඳට වැටහෙනව යෝගාවචරය කමටහන් සුද්ධ කරනකොට මූණ බෙරි කරගන්න තරමින්. තණ්හාවයි හැලෙන්නේ, නමුත් යෝගාවචරය හිතන්නේ මොකද්ද? මේ අපරාදේ ඡෝක් එකට පෙනී පෙනී හිටපු ආනාපානේ නැති වුණා. දැන් මොකක් හරි පැටලිලා වෙන්න ඇති. හොඳට වෙනස දැකගන්න පුළුවන්කමක හිත තිබුණා. දැන් වෙනස කියාගන්න බැරි වුණේ සමාධිය නැති වෙලා නිසා වෙන්නට ඇති. එහෙම නැත්නම් මට නින්ද ගිහිල්ලද දන්නෙත් නෑ. එහෙම නැත්නම් වෙන මොකක්වත් හූනියමක්, ස්ථානයේ දුර්වලකමක්වත් තියනවද දන්නේ නෑ කියල. තණ්හාව දුරු වීම, කුඩැල්ලා කොට්ටෙ උඩ තිබ්බ වගේ නුහුරු ගතියක් තියෙන්නේ අපිට. මොකද, සංසාරේ පුරාම තණ්හාව නේ වැඩුවේ. දැන් තණ්හාව නැති වේගන යනකොට මේක හදිසි නැති වීමක්. ස්ථිරසාර නැති වීමක් නෙමෙයි තාවකාලික නැති වීමක්. නමුත් ඒකට යෝගාවචරයා දක්වන ආකල්පය දිහා බලනකොට අපි කොච්චර මාර පාක්ෂිකද, අපි කොච්චර වීත තණ්හා තත්ත්වයට හතුරුකම් කරනවාද? අපි වීත තණ්හා තත්ත්වයට අමලි කරනවාද? එහෙම නැත්නම් ඒකට අනදර කරනවාද කියල බලනකොට හොඳටම තේරෙන දේ තමයි මේ සංසාර ගමනට බාහිර කිසිම කෙනෙක්ගේ බලපෑමක් නෑ. මමමයි. මගේමයි.

මෙතෙන්දි සර්වඥයන් වහන්සේ හොඳට දඩුඅඩුවට දල හිර කරල තියෙන්නේ. හිර කරල හොඳි බහිනකොට අපි කැගහනවා අනේ! මේ දඩුඅඩුව බුරුල් කරන්ට කියල. ඒ මොකද ඒ තරම්ම කැමතියි තණ්හාව පෝෂණය කරන්න. තණ්හාව තියන තාක් කල් නිමිති තියනව. තණ්හාව තියන තාක් කල් ප්‍රණිධි තියනව. අන්න ඒ නිමිති, ප්‍රණිධි කියන අනාගත සැලසුම් හැලී සැලී වේළී පොඩි වී,

නැළී යනකොට අපි පක්ෂය ගන්නෙ කාගෙද? සතිය සමාධිය පක්ෂයද? එහෙම නැත්නම් නැති වෙච්ච ආනාපානය නැවත මතු කරගන්න හයියෙන් හුස්මක් ගන්නව. ඡ් ...අහ්..! ඊට පස්සෙ හරි සන්තෝසයක් ඇති වෙනව දැන් නම් භාවනාව හරි පාරට වැටුණයි කියල. එහෙම නැත්නම් පුම්බන්න හකුළන්න යනව. එහෙම නැත්නම් පර්යංකයෙන් නැගිටල යනව. මොකද, ඇස් දෙකෙන්වත් මොනවා හරි නිමිත්තක් ගත්තොත්, කනෙන්වත් ගත්තොත් කියල. මෙන්න මේ වැඩේ හොඳට තේරෙන්න තේරෙන්න, අසත්පුරුෂයාට නම් හය ගතියක්, අසරණ ගතියක්, වල්මත් වෙච්ච ගතියක් දෙනනවා. සත්පුරුෂයාට තේරෙනව අනේ මෙච්චර සංසාරේ අපි මොකටද පොහොර දෑමිමේ කියලා. එකම අරමුණක් දිහා බොහෝ වෙලාවක් බලා ඉන්නකොට ඒ අරමුණ එපා වෙන එක සර්වඥයන් වහන්සේගෙ ගුණයක් නෙමෙයි. උන්වහන්සේ ඒ ගුණය ප්‍රයෝජනයට ගත්තා. ඒ නිසා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයේම හිත තියන්න. එහෙම නැත්නම් පිම්බීම හැකිලීමේම හිත තියන්න. වමේ දකුණේම හිත තියන්න. තියල ඒක කරගෙන යනකොට ඒ මතින් තණ්හාව හැලෙන හැටිත් එපාකම මතු වෙන හැටිත් අනාගත සැලසුම් හැලෙන හැටිත් බලාගෙන ඉදිල්ල කරදරයක් වෙන හැටිත් හොඳට දැකගන්න පුළුවන්.

ඉතින් මේ සූත්‍රය ඔච්චර ගැඹුරැයි කියන්න දෙයක් නෙවෙයි. ඕක කරන්න පුළුවන් දෙයක්. වෙන විදිහකට කියනව නම් මේක විපස්සනාවට විතරක් නෙමෙයි සාමාන්‍ය ගොඩේ භාෂාවටත් ඕක ඔච්චරමයි. දෙවේලේ දකින කුකුළාගේ කරමලා - මෙවේලේ පෙනේ සක සේම සුදු වෙලා කියල. දෙවේලෙ යමක් දකිනකොට ඒක එපා වෙනව. ඒ කියන්නේ චිත තණ්හා තමයි. අන්න ඒ චිත තණ්හා තත්ත්වයයි මේ අග්‍ර තත්ත්වය. ඒකටයි සර්වඥයන් වහන්සේ මේ අපි ගෙතියන්න හදන්නෙ. අපේ හිත ඒකටයි මේ හරස් කපන්නෙ. එතකොට අපේ හිත එක්කො නින්දට වැටෙනව. එක්කො නිරසයි කියල කියනව. එක්කො හය ගතියක් පහළ වෙනව. එහෙම නැත්නම් අපි ඒකාකාරී ගතියකට පත් වෙනවා කියන එක දැනගෙන ගියොත් අන්න බුදු බණ ඇහුවා. අන්න බුදු හාමුදුරුවෝ අපි ළගට භාවනාවේදී ඇවිල්ල උදව් උපකාර කළා ආරක්ෂාවක් දුන්නා වාගේ. ඒ ධර්ම

ආරක්ෂාව සැලසෙනවා. එහෙම නොවුණොත් අපි හැමදම ගුරුවරු මාරු කරයි. හැමදම කර්මස්ථාන මාරු කරයි. හැමදම ස්ථාන මාරු කර කර ඇවිදියි.

නමුත් කොයි ගුරුවරයාත් කියන්නෙ එකයි. එක අරමුණක් අරගෙන අතිත අනාගතයට යන්න දෙන්නෙ නැතුව, ඒ අරමුණෙන් අල්ලාගැනීම් අතහැරීම් නැතුව ඇති හැටියෙන් බලන්න. එහෙම බලාගෙන ඉන්නකොට ඉන්නකොට තමයි මේ සති සමාධියෙ වැඩිමක් සිදු වෙන්නෙ ඔය ඇති වෙන ශීල ශික්ෂාව මතින්. ආන්න ඊගාවට භයානක තත්වයක් එනව. මේ ඇති වෙච්ච සතියට සමාධියට ආසාවක් ඇති වෙනව. ඒක නම් ඉතින් ගැඹුරු තමයි. ඒකට නම් පුරාණද සූත්‍රය කිව්වට කමක් නෑ. අට්ඨක වග්ගය කිව්වට කමක් නෑ. සුත්ත නිපාතෙ කිව්වත් කමක් නෑ. ගැඹුරුයි කිව්වත් කමක් නෑ. අමාරු දේ එතනයි. මොකද, දැන් මට භාවනාව හොඳයි, මට දැන් භාවනාව පුළුවන්, මට දැන් නිරස වුණත් ඉන්න පුළුවන් කියල ඒක පිළිබඳව තණ්හා මාන දිට්ඨි ඇති වුණොත් සමාධි වඩන යෝගාවචරයෙකුට කිසි සේත්ම හවුහරණක් නෑ. විපස්සනා වඩන කෙනාට තමන් තුළ වැඩෙන සද්ධා විරිය සති සමාධි ප්‍රඥ කියන ධර්ම පංච ඉන්ද්‍රිය වශයෙනුත්. එහෙම නැත්නම් තමන් තුළ වැඩෙන සීලය සමාධිය කියන ශික්ෂණ ධර්ම පිළිබඳව වුණත් හොඳට තේරෙන්න පටන්ගන්නව. මේක සාමාන්‍ය රෙදි අපුල්ලන මනුස්සයට හම්බ වෙච්ච පට රෙද්ද. ඒ මනුස්සයට නම්බුවක් නෑ. ඒ මනුස්සයට තියෙන්නෙ හෝදලා අයිතිකාරයට දෙන එකයි. මට දැන් පට රෙදිමයි හම්බ වෙන්නෙ කියල ඒ මනුස්සය උසස් කුලයකට පත් වෙන්නෙ නෑ. ආන්න ඒ වගෙ අපිට සර්වඥයන් වහන්සේ සීලයත් සමාධියත් ප්‍රඥවත් දුන්නේ චිත තණ්හා වීමට මිස, සීලයට තණ්හා කරන්න නෙමෙයි. සමාධියට තණ්හා කරන්න නෙමෙයි. මට දැන් හොඳට විපස්සනාව තියනවා කියල ප්‍රඥවට තණ්හා කරන්න නෙමෙයි. නමුත් දෙස් කියන්න වටින්නෙ නැත්තෙ, සීලයක් ඇති කරගෙන සීලයට තණ්හා කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ සැහෙන විරියවත්තයෙකුට පමණයි. බොහෝදෙනා දුස්සීලයි මේ ලෝකෙ. ඒ කියන්නෙ සමාධි ධ්‍යානයක් ඇති කරගෙන ඒ සමාධියට තණ්හාව ඇති කළත්

නොකළත්, ඒක ලේසි පහසු කෙනෙකුට කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි.

නමුත් ලේසි පහසු වුණත් නැති වුණත්, ඇති කරගන්න සමාධිය පිළිබඳව ඇති කරගන්න ගුණය පිළිබඳව තණ්හාවක් ඇති කරගත්තොත් වෙන භානිය නම් කිසිම අඩුවක් නෑ. පාඩුව පාඩුවමයි. ඒ නිසා ඒ පුද්ගලයට වෙනද බලන කන්නාඩියෙන් මූණ බලල බෑ. රැවුළ කපන කන්නාඩියෙන් මූණ බලන්න වෙනව. ලොකු කරල බලන කන්නාඩියකින් බලන්න වෙනව ඉතුරු වෙච්ච රැවුල් ගස් තියනවද කියල. ඉස්සෙල්ල බැලුවෙ සාමාන්‍ය කන්නාඩියෙන් නෙ. දැන් බෑ. දැන් ලොකු කරල බලන කන්නාඩියක් ඕනෑ. එතකොට තමයි බුදුභාමුදුරුවන්ගේ ඔය ගම්හීර ධර්ම ආශ්‍රය කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. සර්වඥයන් වහන්සේ මෙච්චර සිල්වන්ත වෙලා, ගිය බෝධිසත්ව කාලේ මෙච්චර අෂ්ට සමාපත්තින් උපදවාගෙන, තාම මොනවද මේ කිං කුසල ගවේසිව කියලා ඇවිද්දේ? ඇවිද්දේ මේ ඇති කරගන්න සීලයත් සමාධියත් මතින් තණ්හා දිට්ඨි මාන ඇති නොවීම පිණිස මම දැන් මෙතන කියල, ආරම්භක නිර්භංකාර භාවය, අර ආරම්භයේම තිබිච්ච මම තාම නොදන්න කෙනෙක් කියන ගතිය නැවත නැවත ඇති කරගන්න බැරි වුණොත් අපි ඒ ඇති කරගන්න තත්ව ලොකු කරගෙන එච්ච අරගෙන කඩාගෙන කන්න පටන්ගන්නවා. එතකොට වෙන්නෙ මොකද්ද? අර සාමාන්‍ය භාවනාව පටන්ගත්තේ නැති කෙනාටත් වඩා අපි මේ වැටෙන ප්‍රමාදය, අපි මේ එක තැන කරකැවෙන කරකැවිල්ල අරිට වැඩිය බොහොම විපත්තිකරයි.

ඒක නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරල තියනව දුලලභා බණ සමපතී තභු විවෙකො විපතී කියල. මේ ලද්ද වු දුර්ලභ ඤාණ සම්පත්තියෙන් අපි යන්නම් සීලයක් අරගෙන එතන විවේක ගන්න හදනව. හප්පා! සංසාරේ තිබුණේ නැති සීලයක් දැන් හම්බ වුණා නේ කියල විවේක ගන්නව. ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනව. ඒක උන්දට විපත්තියක් වෙනව. යම් කිසි කෙනෙක් කියනවා නෑ හුගදෙනෙක් සීලේ නතර වුණා, මම නම් නතර වුණේ නෑ. මම සීල සමාධි දෙකම කරගෙන නතර වුණේ කියල ඒ පුද්ගලයා

අර්ථ වැඩිය විපත්තිකර තත්ත්වයක තියෙන්නේ. තව සමහර කෙනෙක් හිතනවා සීල සමාධි විතරක් නෙවෙයි, මම විපස්සනා ඥාන වඩාගෙන තියෙන්නේ. මම මේ විපස්සනා ඥාන වඩන්නේ කියල. එතනදී විවේක ගන්න ගත්තොත් අර්ථත් වැඩිය විපත්තිකරයි. ඒ නිසා ඒ වෙනුවට දෙන නිදර්ශනය තමයි, භාවනා කරන කෙනා ඉස ගිනි ගත්තකු ඒ ගිනි නිවනවට වඩා වේගයකින්, මේ ලද ඤාණ සම්පත්තියේ වටිනාකම වහවහා තේරෙන්න නම්, මම දැන් මෙතන කියන මේ තණ්හාවෙන්, මාන්තයෙන්, දෘෂ්ටියෙන් තොර මේ විත්තක්ෂණය පැවැත්වීම සීලය රකින්න ඉස්සෙල්ල තිබුණ තරමටම, සමාධියක් ඇති වෙන්න ඉස්සෙල්ලා තිබුණ තරමටම, විපස්සනා ඥාන පහළ වෙන්න ඉස්සෙල්ලා තිබුණ තරමටම හැම වෙලාවෙදීම ඇති කරගත්තොත් සංකීර්ණතා මතු වෙන්නේ නෑ. සංකීර්ණතා මතු වුණොත් තමන්ටම වටහාගන්න පුළුවන්, මම මේ දැන් ඉන්නෙ ඇඳලා. මම දැන් ඉන්නෙ ඒකට නම්බු ලබලා. ඒ නම්බුව කියන්නෙ තණ්හාවේ තවත් වෙස්මුණක් පමණයි. නිවනින් මෙපිට කිසිම තැනක ඒ වගෙ තමන්ගේ ගුණ වර්තය පිළිබඳවත් ඒ නම්බු කිරීමක් කෙරුවොත් නිමිති ගැනීමක් සිදු වෙනවා. ප්‍රණිධි ඇති කිරීමක් සිදු වෙනවා. මම ලබන ආත්මේ මේ මේ තැන්වල උපදී, මම මේ මේ විදිහට අනුන්ට බණ කියන්න පුළුවන් වෙයි කියල අනවශ්‍ය ප්‍රණිධි ඇති කරනවා. යම් කිසි කෙනෙක් “මම දැන් මෙතන” කියන, සීලයක් එන්ඩ සමාධියක් එන්ඩ සතියක් එන්ඩ කලින් යම් නිරහංකාර තත්ත්වයක හිටිය නම්, එතනට ගෙනියන්න පුළුවන් නම් ඒ මනුස්සයාගේ ප්‍රගමනය ප්‍රගතිය මොනම කෙනෙකුටවත් අහු වෙන්නෙත් නෑ. මොනම කෙනෙකුටවත් ඊර්ෂ්‍යාවට ලක් වෙන්නෙත් නෑ. මොනම් කෙනෙකුටවත් බාධා කරන්නත් බෑ.

ඒක නිසා ‘වෙමජේඛධනුපසංඛෙධියො’ වර්තමාන විත්තක්ෂණය පිළිබඳ මැනීමිචලට යන්න එපා. වර්තමාන විත්තක්ෂණය හදුනාගන්න යන්න එපා. වර්තමාන විත්තක්ෂණය පිළිබඳ ප්‍රඥප්ති ඇති කරන්න යන්න එපා. වර්තමාන විත්තක්ෂණයේ හුදු පැවැත්මේ දිගින් දිගට ඉන්න එක පමණයි. මෙතෙක්ට ගියාට පස්සෙ තමයි, ඉතාම හුගාක් ඉස්සරහට ගියාට පස්සෙ තමයි මතක්

කරන්න වෙන්නෙ. එහෙම වර්තමාන චිත්තක්ෂණය කෙලෙස්වලින් තොරව හොඳට හිත පවතින බව දන්නව නම් ඒකවත් මෙනෙහි කරලා ඒ මත සතිමත් වෙන්නවත් උත්සාහ කරන්න එපැයි කියල තියනව. එතකොට සතියත් උක්ඛ සත්‍යයටයි වැටෙන්නෙ. මොකද සතියෙන් ඕනෑ කාරණාව වෙලා තියෙන්නෙ දැන්. ඒ බව දන්නෙ නෑ. දන්නෙ නැත්නම් නිදගෙන ඉන්න බබෙක් නැගිට්ටවල අහනවා බබා බුද්ද කියල. ආන්න ඒ වගෙ ඒ අම්මට තේරෙන්නෙ නැත්නම් මේ බබා නිදගෙන කියල, ඉතින් වෙන්නෙ මොකද්ද අර නැළවිලි කවි ඔක්කොම ගඟට කපපු ඉනි වගෙ වෙනව.

මේ නිසා ඉදිරියට යනකොට යනකොට යනකොට 'වෙමඡේක්ඛනුපසඤ්ඤියො' කියන විදිහට වර්තමානය ගණන් කිරීම්වලට පත් කරන්නෙ නැතුව, නැත්නම් 'මඡේක්ඛ වෙ නො ගහෙස්සසි'. මැද අල්ලගන්න එපා කියන්නෙ නැතුව, නැත්නම් හද්දෙකරත්ත සුත්‍රය සඳහන් කරන විදිහට වර්තමානයේ 'අසංහීරං - අසංකුප්පං' කියන විදිහට වර්තමානය බදුගන්නෙත් නැතුව, වර්තමානය තල්ලු කරන්නෙත් නැතුව ඇති තාලයට යන්න දෙනව නම් යෝගවචරයට මෙන්න මෙහෙම වැටහෙයි. කොහොමද? ආනාපානය පටන්ගත්ත එක්කනාට ආනාපානය තියෙනවා. සද්දත් ඇහෙනවා. වේදනත් දැනෙනවා. හිතීවිලිත් එනවා. හිතත් එහෙ මෙහෙ යනවා. නමුත් එකක්වත් ප්‍රකට නෑ. ඔක්කොම සම මට්ටමේ මුද මැද හරියට රැළි වාගෙ. ඉවුරේ තියන රැළි වාගෙත් නෙවෙයි. කෙළවරේ තියන ක්ෂිතිජයේ රැළි නැති තත්වය වගෙත් නෙවෙයි. නිතරෝම රැළි ගහමින් තියනව.

මෙන්න මේකට නීරස භාවයකින් තොරව, ඒකාකාරී කියන්නෙ නැතුව, ඔහේ ඇස් නැති මිනිහෙක් මේක දිහා බලාගෙන ඉන්නව වගෙ දිගට බලා ඉන්න පුළුවන් නම් මිනිහට කීහැකි තපසයි කියල. ඔහේ බලාගෙන ඉන්නව. මොකක් දිහාද බලාගෙන ඉන්නෙ. එහෙත් ආනාපානය මතු වෙනව. මෙහෙත් සද්ද මතු වෙනව. මෙහෙත් හිතුවිලි මතු වෙනව. මෙහෙත් වේදනා මතු වෙනව. මේ සේරටම සම හිත. ආනාපානය මට වේවා! අනික් ඒවා මට නොවේවා! කියන හැඟීමක්වත් නෑ ඒ වෙලාවෙ. කිසිම දෙයක් අල්ලගන්න

යන්නෙන් නෑ. කිසිම දෙයක් අතඅරින්න යන්නෙන් නෑ. අන්න එතන හොඳට ඒ ඒකකාරීකම ඇති වෙන්න හේතු තියෙද්දීත් ඒකාකාරී නොවී පවතින සතිය - සුපතිට්ඨිත සතිය, එහෙම නැත්නම් බලවත් සතිය පවතින වෙලාවේදී තණ්හාවක් ඇති වෙන්න බෑ. මොකද තණ්හාවක් නෙවෙයි ඇති වෙලා තියෙන්නෙ. තරහක් ඇති වෙන තරමේ ඒකාකාරී බවක් තියෙන්නෙ. මාන්නයක් වෙන්නෙන් නෑ මේක මට ලොකු දෙයක් කියල. මොකද හම්බ වෙච්ච ගිනි අඟුරක් නෑ. ඔය තියන දේමයි.

ඒ වගේම මේක ආත්මය කියන්න යන්නෙ නෑ. මේක බලු වමනයක් වගෙ එකක්. මේක මැරිච්ච සර්ප කුණක් වගෙ එකක්. ඕකට කොහෙද ආත්මයක් කියන්නෙ. අන්න ඕක දිගට පවත්වන්න බැරි එක තමයි ප්‍රශ්නෙ. ඒකට නීරස වීම තමයි අපිට තියන ‘අසංහීරං - අසංකුප්පං’ කියන විදිහට එක්කො ඒක අල්ලගන්න හදනව. එක්කො තරහ වෙන්න හදනව. ආත් ඒ දෙක නැතුව කරන්න ගියොත් “මම දැන් මෙතන” කියන විත්තක්ෂණේ නිර්වචනෙට බාධා වෙන්නෙන් නෑ. එහෙමම ඒකත් තියනව. ඒ විතරක් නෙවෙයි, ඒ පුද්ගලයට හොඳට මේ තත්ත්වය පවතිද්දී; මේක ප්‍රත්‍යක්ෂය; අනුමාන ඥානය හොඳට වැඩ කරල කියල දෙයි මෙවැනි තත්ත්වයක් යටතේ තණ්හාවක් එන්න දේකුත් නෑ කියල. ඒ වගේම ද්වේෂයක් මාන්නයක් එන්න දේකුත් නෑ. ප්‍රපංච ධර්ම, ඒ කියන්නෙ ගිත පටලවන, වණ කරන, ලදු ගානෙ දුවන දේවලුත් නෑ. මෙන්න මේක තමයි දුක්ඛ සත්‍ය ස්වභාවය.

දුක්ඛ සත්‍යය සර්වඥයන් වහන්සේගෙ වචනවලින් විස්තර කරන්නෙ පෙළන බවයි. තවන බවයි. සංඛත බවයි. විපරිණාම බවයි. ඒකාකාරීකමක් ආශ්වාසයේ හෝ ප්‍රශ්වාසයේ, එහෙම නැත්නම් පිම්බීමේ හැකිලීමේදී, නැත්නම් සක්මනේදී පේන වෙලාවේදී මේක බලාගෙන ඉදිමම වෙහෙසකරයි. ආ එහෙම නම් අපි දන්නව කවදවත් මේකට තණ්හාවක් එන්නෙ නෑ. නීරසයි. අනිත් එක ඒක පෙළන බව නෙමෙයි, තවන ගතියක් තියනවා. බලන බැලීමම, බලන්නට වෙහෙසක් ඇති කරනවා. නිදර්ශන වශයෙන් පෙන්වන්නෙ මිරිඟුවක් දිහා බලාගෙන ඉන්නව. මුද මැද හරියෙ තියන රැල්ල දිහා බලාගෙන

ඉන්නව. එහෙම නැත්නම් වතුර කඩකට වහිනකොට ඒකේ බුබුළු නගින හැටි දිහා බලාගෙන ඉන්නව. මේ කොයි එක දිහා බලාගෙන හිටියත් ආරම්භය නම් බොහොම ජයයි. ටික වෙලාවක් යනකොට ඒකාකාරීකමක් එනවා. ඒක හොඳම ලකුණක් තමයි මේ හිත මධ්‍යස්ථය අල්ලලා නෑ කියන්න. මධ්‍යස්ථය ගණන්ගන්නෙ නෑ. මධ්‍යස්ථය පිළිබඳව හඳුනාගන්නෙ නෑ. මධ්‍යස්ථය පිළිබඳව අර්ථකථන දෙන්න යන්නෙ නෑ. ඔහේ බලාගෙන ඉන්නව කියන්න නම් වටින්නෙ නෑ. නමුත් කියන්න වෙන්නෙ එහෙම තමයි.

ඇස් නැති මනුස්සයෙක් ඒක දිහා බලාගෙන ඉන්නව වගෙ බලාගෙන ඉන්නව නම් අපි කියනවා ඒකට සාදර වෙනව කියල. හුඟදෙනෙකුට වෙන්නෙ මේ වෙනකොට නොදැනීම පර්යංකයෙන් නැගිටලා සඵව විසි කරලා දනව. නැගිටලා යන්න හිතෙනවා. කම්මැලි වෙනව. ආන්න එහෙම නොකළොත් පමණක්, මෙහෙම නීරස ගතිය නීරස ගතිය වශයෙන්ම, පෙළන ගතිය වශයෙන්ම, තවන ගතිය වශයෙන්ම තේරුම්ගත්තොත් ඕක හරහා යන්න පුළුවන්. විනිවිදින්න පුළුවන්. නැත්නම් ඕක ප්‍රතික්ෂේප කිරීම තමයි අපේ ජන්ම ගතිය. සංසාර ගතිය. කෙලෙස් ගතිය. ඕක හරහා යෑම තමයි විපස්සනාවෙන් කෙරෙන්නෙ. විනිවිදීමෙන් කෙරෙන්නෙ. ඒක විනිවිදින්න කවදවත් ගුරුවරයාගේ ආශීර්වාදයෙන් බෑ. පොතෙන් බෑ. තටමලා බෑ. කල්පනා කරල බෑ. පෙර පින් කරල බෑ. අනිච්චයෙන්ම ඒක මතු වෙන්න ඇරල ඒක හරහා යන්න ඕනෑ. ආන්න ඒක හරහා ගියොත් තමන්ට තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙයි ඉස්සෙල්ල ඉස්සෙල්ල නං හිතෙනවා කවදවත් මරණයට කලින් කරගන්න බැරි වෙයි කියල. ඒ තරමටම මේක ගතබහලයි. කෙළවරක් පේන්නේ නැති විශාල මකරෙක් වගෙ, මිරිඟුවක් වගෙ පේන්නෙ.

නමුත් මේ දේ කරගෙන කරගෙන යනකොට මොනවත් ඇඟේ හැප්පෙන්න දෙයක් නෑ. කරගෙන යනකොට පාඵ ගතියක් දූනෙනවා. තනි ගතියක් දූනෙනවා. නීරස ගතියක් දූනෙනවා. එපා කරන ගතියක් දූනෙනවා. සමහර විට නුරුස්නා ගතින් දූනෙනවා. හැබැයි කියන්න අහලක පහළක කවුරුවක්වත් නෑ. තමන් එක්ක භාවනා කරන්න පටන්ගත්ත අය බොහොම කලින් හැලිලා. වෙන

මොනවත් තියා මගෙන් එක්ක මෙනෙක් කල් හොඳට නරකට හිටපු මමයත් නෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ නම් පළාතක නෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ ඔහොම තැනට එන්නෙ නෑ. උන්වහන්සේ සඳහන් කරලා තියනවා, පාර කියල දීල තියනව. උඹට උඹත් නැති වෙයි. උඹත් එක්ක භාවනා කරන්න කරට අත දගත්ත කට්ටියත් මගහැරලා තියෙයි. උඹට තේරෙයි තනි වෙච්ච ගතියක්. පාච ගතියක්. එපා කරවන ගතියක්. නීරස ගතියක්. පදනම් විරහිත ගතියක්. භය ඵලවනසුලු ගතියක්. ආන්න එතකොට අර සීලෙ සිහිපත් කරගෙන ත්‍රිවිධ රත්නය සිහිපත් කරගෙන කාය ජීවිත නිරපේක්ෂව මේක බලාගෙන හිටියොත් ඒක එහා කෙළවරට ගියාට පස්සෙ තේරෙයි. මෙහා පැත්තේ තුබුණු සැලීම් එහා පැත්තෙ නෑ. සැලෙන්නේ තැවෙන්නේ මේ මමෙක් කියල සලකුණු ගත්ත පමණින් පමණයි. එහෙම නැත්නම් සාමාන්‍යයෙන් හුළගේ තියන සැලිල්ල හුළගට කරදරයක් නෙවෙයි. ගින්නේ තියන තාපය ගින්නට කරදරයක් නෙමෙයි. පොළවේ තියන බර ගතිය පස්වි ධාතුවට බරක් නෙවෙයි. වතුරේ තියන තෙතමනය හෝ වතුරේ තියන බන්ධන ගතියට වතුර බදින්න බෑ. මේ ලෝකෙ තියනව නම් ඉතාමත්ම කැපෙන කඩුවක්, ඒ කඩුවට කවදකවත් ඒ කඩුවේ මුවාත කපන්න බෑ. ලෝකෙ තියනවා නම් ඉතාමත්ම තද දියමන්තියක්, ඒ දියමන්තියට මේ දියමන්තියම කපන්න බෑ. ඒ දියමන්තියට පුළුවන් වෙන ඕනෑ දෙයක් කපන්න.

අන්න ඒ වගෙ තමයි නීරසකම කැපුවට පස්සෙ ඒකාකාරීකම කැපුවට පස්සෙ මොනවට සැලෙන්නද? මොකටද අපි හෙට්ටු කරන්න තියෙන්නෙ ආන් ඒ ටික කෙරුවට පස්සෙ. කරන්න අමාරුත් නෑ හොඳට හිත හදගෙන ගියොත්. ආන්න ඒක කෙරුවට පස්සෙ තේරෙන්න පටන් අරගන්නව, බුදුරජාණන් වහන්සේ කල් ඇතුළම මේ ඵල්ල කරල, යොමු කරල, පත්තු කරල තියල පැත්තකට වෙල හිනා වෙච්ච ඉන්නව. ගිය මනුස්සයට තමයි ඩෝං ගාල පිපුරුවට පස්සෙ තේරෙන්න පටන් අරගන්නෙ. අර තිබුණ ගොනුවත් නෑ. දිසාවත් නෑ. කුඩු කුඩු ගිහිල්ල අන්තිමට සැලෙන්න දෙයක් ඉතුරු වෙන්නෙ නෑ.

ඉතින් ඒකෙන් මෙපිට ඔය ඇදිනීම් තියෙද්දී දැනීම් තියෙද්දී පැනවීම් තියෙද්දී කරන උපශාන්තකම් සේරම බොරු. ඔක්කෝම

සම්මුතිය පමණයි. ඒ හැඳින්වීම ගිනීමි හැලෙනකොට ඇති වෙන භයත් අසරණකමත් තමයි මේ වීරත්වය තුළින් කඩන්න ඕනෑ. ඒකටයි සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ - ඕක මරණ මොහොතේදී තියාගන්නත් එපා. ඒක කවදවත් කෙරෙන්නෙ නෑ නෙ. ලෙඩ වුණහම කරගන්න හිතන්නත් එපා. වයසට ගියහම කරන්නත් එපා. හොඳට හයිය හත්තිය තියෙද්දී ඒ නීරස ගතියට මුණ දෙන එකයි. මුණ දෙන්න දෙන්න දෙන්න යනකොට තමයි තේරෙන්නෙ වීතතණ්ණා පුරා හෙද කියන වචනෙ කියන්නත්. මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ආවට ගියාට කියාපු වචනයක් නෙවෙයි. උන්වහන්සේ මේක අත්දැකලා. ඒ වගේම ඉතාමත්ම වීරවන්ත ඉතාමත්ම ආදරය කරන තමන්ගේ ඖරස පුත්‍රයන්ට තමයි මේ කියන්නේ, පුළුවන් නම් ඕන්න ඔය ඇති වෙන මැද, මේ මජ්ඣය අල්ලගන්නේ නැතුව, මම දූන් මෙතන කියන තැනේ, මෙතනවත් දූන් කියන එකවත් තණ්හා මාන දිට්ඨිවලින් අල්ලන්නෙ නැතුව ගත කරන්න නම් ඊට කලින් තියන විනික්කම කෙලෙස්, එතනින් ගියාම පරියුට්ඨාන කෙලෙස් දුරු කිරීමේ දක්ෂකම් ඇති කරගෙන තියෙන්න ඕනෑ. ඇති කරගන්නත් ඒ අවසානෙදී අනුශය කෙලෙස්වල තියන මායාකාරී ගතිය නිසා ඉතාමත්ම අමාරුයි, මේක අඩු ගානෙ අභියෝගයක් වශයෙන් ප්‍රශ්න පත්‍රයක් වශයෙන් ඉදිරියට ගන්නවත්. ආවත් හිතන්නෙ මේක අවාසනාවන්ත දෙයක්, කවුරු හරි මට නරකට කරපු දෙයක් කියලයි. නමුත් මෙතනමයි වාසනාව තියෙන්නෙ. ඒ මොකද අපි තාම වයසට ගිහිල්ල නෑ. අපි තාම මරණ මොහොතට ඇවිල්ල නෑ. ලෙඩ වෙලා නෑ. ඒක නිසා ශක්තිය තියන වෙලාවෙ මේක කරගත්තොත් අන්න වීත තණ්හා ස්වරූපයට යන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනව.

ඉතින් ඒක නිසා ඒ සඳහා එක් එක්කෙනෙක් තමතමන්ගේ උපනිශ්‍රය සම්පත්තිවල හැටියට විවිධාකාර උපක්‍රම පාවිච්චි කරනවා. සර්වඥයන් වහන්සේ මුලින්ම මේ මූලධර්මය පෙන්නල දීල තියනව. මෙතෙන්දී පෙරනිමිත්තට මේ පෙරහරේ කසකාරය වගෙ එන්නෙ මොකද්ද? නීරස ගතිය. ඒකාකාරීකම. භය එල්වනසුලු ගතිය. පදනම් විරහිත ගතිය. ආන් ඒකට මුණ දෙන්න නම් කලින් තියන සීල ශික්ෂා, සමාධි ශික්ෂා ඇති කරගෙන, විපස්සනා ශික්ෂාව කියල කියන්නෙ

වෙන මොනවත් නෙමෙයි, මේ තමන්ගේම අතේ ඇටයක් අතින් අතින් ගලවල දන්න වගෙ. මෙතෙක් කල් ආදරයෙන් සාදරයෙන් වඩපු සක්කාය දිට්ඨිය පිළිබඳව හොඳ විමසුම් නුවණකින් ඉඳගෙන ඒක මතු වෙනකොටම මතු වෙන්නෙ නාම ධර්මයක් වශයෙන් බව මෙනෙහි කරමින් රූප ධර්මවලින් ඇති කරගත්ත සතිය සමාධිය තව තවත් දියුණු කරගනිමින් ඒකට විනිවිද බැලුවොත් ඒක පුරුෂයෙකුට විතරක් කළ හැකි, මනුෂ්‍යයෙකුට විතරක් කළ හැකි, සීල සමාධි ප්‍රඥ ඇති කෙනෙකුට කළ හැකි, නමුත් කරන්නෙ නැතුව මෙතෙක් කල් සංසාරේ හිටපු දේ, අද තේරුම්ගත්තා කියන වීරත්වය ඇති කරගත්ත කෙනෙකුට පමණක් කළ හැකි ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මයක්.

ඉතින් ඒක නිසා අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ මේ බණ අහන, බණ කියන අපි කොයි වෙලාවෙන් උත්සාහ කරන්නෙ මේකට අවශ්‍ය අඩුම කුඩුම ටික සකස් කරගන්න බව. මේව ඔක්කොම එකලස් වෙන්න ඕනෑ. එකලස් වෙලා ඒක හෙණ ගෙඩිය වගෙ කසකැවිලා එනකොට තමයි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට අවශ්‍ය කරන අංග අටම එකම විත්තක්ෂණයෙ පහළ වෙන්න ඕනෑ, මේ වගෙ වීරත්වයකින් එහාට යන්න. දැන් වෙන වෙන අංග වශයෙන් වෙන වෙන තැන්වල එකතු වෙලා තියෙන්නේ. වාඩි වෙනකොට මතක තියාගන්න ඕනෑ - අතේ අද මට මේ දුෂ්කරතාව එනකොට මගේ හැම හැකියාවක්ම ඉදිරිපත් වේවා! ඉදිරිපත් වෙලා මට මේක විනිවිදගන්න ලැබේවා! කියල අපි පුර්වනා කරමු.

ඉතින් මේ සියලුදෙනාටම 'වීතතණ්භා පුරා හෙද' කියන පරිදි, සර්වඥයන් වහන්සේ පුර්වනා කළ පරිදි මේ ජීවිතේ හමාර වෙන්න කලින් ඒ වීත තණ්භා තත්ත්වය මේ පර්යංකයකදීම සාක්ෂාත් කරගන්න ලැබේවා! කියන පුර්වනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනව. සියලුදෙනාටම සැනසීම උද වේවා! කියල පුර්වනා කරනවා.

3 | තෙවන දේශනය

නමො තසුභ ගභවතො අරහතො සමමා සමුද්ධසුභ

වීත තණ්හො පුරා හෙද - පුබ්බමන්තමනිසුභිතො
වෙමජ්ඣෙකුපසංඛෙය්සා - තසුභ නත්ථී පුරෙකකිතං

අකෙකාධනො අසන්තාසී - අචිකත්ථී අකුකකුචො
මන්තභාණී අනුද්ධතො - ස චෙ වාචායතො මුනි

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි. නේවාසික උපාසක මහත්වරු සම්බන්ධ කරගෙන සතියක් පාසා බ්‍රහස්පතින්ද පවත්වන ධර්ම දේශනාවටයි අපි මේ ආරම්භය සටහන් කළේ.

මේ ධර්ම දේශනාවත් ගිය වතාවල දේශනා වගේම ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර පිටකයට අයිති බුද්දක නිකායෙ සුත්ත නිපාතයෙ, අට්ඨක වර්ගයට අයිති පුරාහෙද කියන වටිනා සූත්‍රය පදනම් කරගන්නවා. ඒ කියන්නෙ පුරාහෙද සූත්‍රය මුල් කරගෙන පවත්වන තුන්වන ධර්ම දේශනාව. ඒකට කෙටි නිදන ය මතක් කරගත්තොත් සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම නිර්මිත තවත් සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් මෙහෙම ප්‍රශ්නයක් නගනවා: කථංදස්සී කථංසීලො -

උපසන්තොති වුවුවනි කියල, කෙසේ දර්ශනයක් කෙවැනි සමාසක් දෘෂ්ටියක් ඇති, කොයි ආකාරයක් සීලයක් ඇති කෙනාටද උපශාන්ත වුණා, නිවුණා, සැනසුණා කියල කියන්න පුළුවන්නෙ කියලා. ඒකට ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ දෙන උත්තර ගාථා රාශියෙන් පළවෙනි එක තමයි මේ -

වීත තණ්හො පුරා හෙද - පුබ්බමන්තමනිස්සිනො,
වෙමජ්ඣෙකුපසංඛෙය්යා - තස්ස නත්ථි පුරෙක්ඛතං.

මේ තමයි ඒ උත්තරය තනි පදයෙන් විස්තර කරල දෙන්නෙ. අපි මේක විස්තර කරමින් දැනට දේශනා දෙකක් පැවැත්වුවා.

දෙවෙනි දේශනාවේ මම සඳහන් කළා, වීරත්වයකින් එහාට යන්න වුවමනා බව. වාඩි වෙනකොට මතක තියාගන්න ඕනෑ - අනේ අද මට මේ දුෂ්කරතාව එනකොට මගේ හැම හැකියාවක්ම ඉදිරිපත් වේවා! ඉදිරිපත් වෙලා මට මේක විනිවිදගන්න ලැබේවා කියලා.

වෙන විදිහකට කියනවා නම් තණ්හාව මුල් කරගන්නා වූ ක්ලේශ පද්ධතිය ප්‍රභාණය කරන්න ඕනෑ. ඒ සඳහා තමයි දර්ශනය. ඒ සඳහා ඔහුගේ ප්‍රතිපදාව ප්‍රඥාවට ගැළපෙන ආකාරයට මතක් කරන්නේ විතතණ්හා පුරා හෙද පුබ්බමන්තමනිස්සිනො - ඒ පුද්ගලයා පූර්වාන්තය නිශ්‍රය කරන්නෙ නෑ. පෙර කළා වූ දෙයින් ඇති වුණා වූ පශ්චාත්තාප, හිත අතීතය වශයෙන් හිත යෑම වැඩිය ආශ්‍රය කරන්නෙ නෑ. උපනිශ්‍රය කරගන්නෙ නෑ. ඇසුරු කරන්නෙ නෑ. පුබ්බමන්තමනිස්සිනො - වෙමජ්ඣෙකුපසංඛෙය්යා - ඒ කියන්නෙ අතීතයේ වර්තමානයේ අනාගතයේ කියන තුන් ස්ථානයේම ඒ පුද්ගලයා හැසිරෙන්නෙ කොහොමද? වර්තමානයේ වෙමජ්ඣෙකුපසංඛෙය්යා - වර්තමාන වශයෙන් තිබෙන අරමුණු කෙරෙහි තණ්හා වශයෙන් මාන වශයෙන් දිට්ඨි වශයෙන් අල්ලාගැනීමක් හෝ ගැටීමක් ඇති කරන්නෙ නෑ. අනාගතය පිළිබඳ බලාපොරොත්තුවක් නෑ. ඔන්න එතකොට එවැනි කෙනෙකුට තමයි කියන්න පුළුවන්නෙ උපශාන්ත කෙනයි කියල. මේ ප්‍රඥ ඇහෙන්න බලනකොට පෙනෙන හැටි; විපස්සනා ඇහෙන්න බලනකොට

පෙනෙන හැටි; අපි පුරුදු කරගන්න උත්සාහ කරන හැටි. සර්වඥයන් වහන්සේ පෙන්වන ඒ රූපයට අනුව අපේ හිතවිලි අපේ තර්ක, ඥාන, විපස්සනා ගලපගන්න හදන හැටි. ඒ නිසා යම් අවස්ථාවක සර්වඥභාෂිත හැටියට උපශාන්ත නම් වූ, ඒ කියන්නේ ශාන්ත, සැනසිවිච්ච - වෙන විදිහකට කියනවා නම් නිවනට පත් වෙවිච්ච නිවිච්ච - කෙනෙක් බවට පත් වෙන්න නම්, ඒ පුද්ගලයාගේ දර්ශනය තියෙන්ට ඔනෑ පැහැදිලිවම විතතණෙනා පුරා හෙද.

මේක අපි නිතර කථා කරන මාතෘකාවක්. මේ ජීවිතයේ ආගම ධර්මය, සීල සමාධි ප්‍රඥ කියන ත්‍රිශික්ෂාව මෙලෝ වශයෙන් මේ ජීවිතයටමද? එහෙම නැත්නම් මරණයෙන් මත්තක තියන බලාපොරොත්තුවක් පිළිබඳව අනිකුත් කුසලතා, දක්ෂතා පුහුණු කිරීමක්ද? කියල ගත්තොත් හොඳම උත්කෘෂ්ටම ක්‍රමය තමයි, මේ ජීවිතයේදීම - පුරාහෙදෝ - කය බිඳී මරණයට පෙරම කෙලෙස් දුරු කරනවයි කියන එක. හුගදෙනෙක් හිතනවා, ඒ කියන්නේ විශේෂයෙන්ම මේ වර්තවලට වැඩිය, අනිකුත් වර්ත තියන ඇත්තෝ හිතනවා මේක පමණට වැඩිය, ඇඟිල්ලට වැඩිය ඉදිමෙන්න ගිහිල්ලා පුපුරලා නහින්න වෙන වැඩක්. ඒ නිසා මේ ජීවිතයේදීම නිවන් දකිනවා කියන එක කරන්න බෑ කියල. ඒක පොඩි පිරිසක් නෙමෙයි. ලෝක බුද්ධාගම ගත්තොත් ලෝක ජනගහනයෙන් භාගයකටත් වැඩිය බුද්ධාගමේ කියලයි සංඛ්‍යා ලේඛන කියන්නේ. නිකට අල්ලේ තියල කල්පනා කරන්න වෙනව අපට. මොකද ඒ තරම්ම අපි දකින බුද්ධාගම තියෙන්නේ මේ පුංචි රටවල් කීපයක පමණයි. ලංකාවේ තියනවයි කියල අපි පිළිගන්නව. බුරුමේ තියනව. තායිලන්තයේ තියනව. එතනින් ගියාම තව පුංචි රටවල් දෙකක තියනව.

නමුත් මෙතන මේ බුද්ධාගම කියල කියන්නේ එහෙම ථෙරවාදී බුද්ධාගම තියන රටවල් නෙවෙයි සියලුම බුද්ධාගමේ රටවල්. ඒවත් එක්ක බලනකොට ථෙරවාදී බුද්ධාගම කියල කියන්නේ මහ සාගරයක් මැද තියන පුංචි දූපතක් වගෙ එකක්. අර මහ සාගරය වගෙ තියන බුද්ධාගම මහායාන බුද්ධාගම තමයි. ඒක මහායානය වෙලා තියන නිසාම බොහෝ පිරිසක් ඒකට කැමතියි. හැබැයි එකක් නෑ. ඒ

මොකද්ද? විතතණො පුරා හෙද නෑ. මේ ජීවිතය බිඳී මරණයට කලින් තෘෂ්ණාව දුරු කළ යුතුයි කියන අදහසක් ඒකෙ නෑ. වෙන විදිහකට කියනවා නම් ඒ විතතණො පුරා හෙද කියන එක ආත්මාර්ථකාමී පටු සංකල්පයක් විදිහට බැහැර කරල තියෙන්නෙ. තර්කයෙන් පරාජයට පත් කරලා තියනවා. ඒගොල්ලො කියන්නේ යම් කිසි කෙනෙක් ඒ විදිහට තමන්ගේ සෑම හැකියාවක්ම ඉදිරිපත් කරගෙන මේ ජීවිතයේදීම ලද ඤාණ සම්පත්තියෙන් වැඩි අරගෙන, කය බිඳී මරණයෙන් මත්තෙ තණ්හාව දුරු කරන්න උත්සාහ කරනවා නම්, බැරි පුළුවන් එක නෙමෙයි ප්‍රශ්න, පරමාර්ථය වශයෙන් ඒක පහත් කියල. මොකද හේතුව? ඒක තර්ක කරල පෙන්නන්න පුළුවන් ආත්මාර්ථකාමී කියල. එකකොට ඒ පුද්ගලයන්ට මේ ජීවිතෙන් වෙන් වෙන්න සිද්ධ වෙනව. වහාම තමතමාගේ කටයුතුවලට පූර්ණ ශක්තිය යොදන්න සිද්ධ වෙනව, සීල සමාධි ප්‍රඥ වශයෙන්. ඒ සේරම දේ පහත් කරල සලකන්න පටන් අරන් තියනව.

ඉතින් මේ අතරමැද මේ ඵෙරවාදය, නෑ ඒකමයි කළ යුත්තේ, ඒක තමයි සර්වඥයන් වහන්සේගෙ දේශනාව කියල පෙන්නන්න කොච්චරදෝ උත්සාහ කළත් බහු ජනතාව කැමැත්ත තියෙන්නෙ, නෑ අපි හිමිහිට හිමිහිට කරල, මේ ජීවිතෙන් පින් දහම් කරගෙන හොඳ වැඩ කරගෙන ඉඳලා, මරණින් මත්තෙ මේ මේ ආකාරයෙ ප්‍රාර්ථනා, ප්‍රණධි ඉදිරිපත් කරගෙන ජීවිතේ ක්‍රමයෙන් හදගෙන ගිහිල්ල අනිත් අයටත් එක්ක හද බෙදගෙන පවුල් ජීවිත ගත කරගෙන ඉන්න ගමන්, අනිකුත් ලාමක ආසාවලටත් ඉඩ තියාගෙන යන ගමන් මේක කරන්න පුළුවන් කියල, මේක මහා දෙයක් බවට පත් කරගත්තා. මහායානයක් බවට පත් කරගත්තා. ඉතින් ඒ ඇත්තො කියන්නෙ අපි බුදු වෙලාමයි නිවන් දකින්නෙ. බුදු වෙලා නිවන් දකිනව නම් මේ ජීවිතයෙ තෘෂ්ණාව දුරු කරගෙන රහත් වෙනවයි කියන එක බොහොම පුංචි බර කරත්තයක් වගෙ යානයක්. අපි යන්න හදන්නෙ එහෙම නෙවෙයි බොහොම හොඳම ඉහළම යානෙන්, බුදු වෙනකල් අපි එහෙම මේ ජීවිතයෙ පවතින තෘෂ්ණාව දුරු කරන්න උත්සාහ කරන්නෙ නෑ කියල. ඉතින් ඒක තමයි බෞද්ධයන් අතර සියට අනුපහකට වැඩිය ජනප්‍රිය මතය බවට පත් වෙලා තියෙන්නෙ. එයින් ඉතුරු වෙච්ච,

තේරීවිච කොටහ තමයි ඔය ථෙරවාදය කියල කියන්නෙ. අනේ! ඉතින් ථෙරවාදය බලනකොට ථෙරවාදයෙන් සියට අනුනවයක්ම ඉන්නෙ අර මහායානේ නොවුණට ඒ අදහසේ තමයි. ඒක නිසා යම්ම කිසි කෙනෙක් ථෙරවාදී වශයෙන් ඉපදිලා මෙම ඤාණ සම්පත්තිය තේරුම් අරගෙන, විතතණො පුරා හෙද කියන වචනය තේරුම්ගත්ත නම්, ඉතින් උන්දට ඤාණ වර්තයක් කියල කියන්න වටිනවා කියල නිකන් ඉඟියක් දෙනව මේ සූත්‍රයේ.

ඒ නිසා අපිට වැටහෙනවා නම්, නැත්නම් තමන්ට වැටහෙනවා නම්, යම් ආකාරයකට මේ සාසනයේ කියන උත්කාෂ්ටම පණ්ඩිතය තමයි, මෙලෝ වශයෙන් මේ ජීවිතය වශයෙන් මේකෙන් තියන උපරිම ප්‍රයෝජන ගන්න නම්. එහෙම නම් ඤාණවන්ත වර්තවලට දේශනා කරපු දේවල් අපි ඇසුරු කරන්න ඕනෑ. ඇසුරු කරල බලනවා ඒකෙ කොහොමද දර්ශනය පෙන්වන්නෙ, කොහොමද සීලය පෙන්වන්නෙ. කොහොමද එතන උපශාන්ත භාවයක් කපා කරන්නෙ. ඒ සඳහා අපේ මූලිකම තේමාව විතතණො පුරා හෙද. මරණයට කලින් තණ්හාව දුරු කරන්න ඕනෑ කියන එක. ඉතින් නිතරෝම සිහිපත් කරන්න වෙනව. ඒ සිහිපත් කරනකොට ඒත් එක්කම අපි ගත්තොත් මේ වටිනා චෛත්‍යයක - ඔය රුවන්මැලි සෑය වගෙ - මේ විතතණො පුරා හෙද කියන එක, උඩම තියන වූඩා මාණ්කාය වගෙ කියල, ඒක දරන කොත් කැරැල්ල වගෙ එකක් තමයි අතීත අනාගත පව්වුප්පන්න කියන මේ තුන පිළිබඳව සලකා බැලිය යුතු ආකාරය. විතතණො පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිසිසිතො - වෙමජ්ඣනුපසඛෙධියො - තසස නන්ධී පුරෙකඛතං'ති. අතීතය ගැන පශ්චාත්තාප වෙන්න එපා, වර්තමානය තණ්හා දිට්ඨි මාන වශයෙන් අල්ලාගන්න එපා. අනාගතය ගැන බලාපොරොත්තු තියන්න එපා. ඒ තමයි අර විතතණො පුරා හෙද කියන එක්කෙනාගෙ ඇටසැකිල්ල වාගෙ, සැකිල්ල තේමාව වරියාව සකස් කරල දෙන හැටි.

ඒ නිසා යම් කිසි කෙනෙක් මේ ඉදිරිපත් කරන වාදයට නැත්නම් මේ ඉදිරිපත් කරන න්‍යාය ක්‍රමයට අනුව සලකා බලලා,

මටත් මේක තේරෙනවා. මටත් කරගන්න තියෙන්නේ මේකයි. ඒ නිසා මේ කියන ආකාරයට ප්‍රඥාව තමයි මේ මට තියෙන්නේ. ඒ අනුව මම මේ මාවත සකස් කරගන්න ඕනෑ මරණයට පෙර තණ්හාව දුරු කරන්න. ඒ විතරක් නෙවෙයි. ඒ සඳහා හැකි තාක් දුරට එළඹී සිටි සිහියෙන්, සතියෙන් වර්තමාන වශයෙන් ගත කරන්න ඕනෑ. එහෙම නොවුණොත් අතීත අනාගත වශයෙන් හිත පශ්චාත්තාපවලට, එහෙම නැත්නම් කම්පන වංචලවලට ගියොත් කවදාවත් හම්බ වෙන්නේ නෑ වර්තමානයටවත් ගන්න. වර්තමානයට ගන්නේ නැතුව, එළඹී සිටි සිහියකින් තොරව, මේ තණ්හා මාන දිට්ඨි වැඩ කරන හැටි දැකගන්න බෑ. වෙන විදිහකින් කියනව නම්, අනුසය කෙලෙස් වැඩ කරන හැටි දැකගන්න බෑ. වෙනත් විදිහකට කියනවා නම් වංචනික ධර්ම වැඩ කරන හැටි දැනගන්න විදිහක් නෑ.

යම් කිසි කෙනෙක් මේ ජීවිතයේ මම නිවන් දකින්න ඕනෑ කියන පරමාර්ථය හදගෙන, අතීත අනාගත කියන, අතීත පශ්චාත්තාප හා අනාගත සිහින, සිලිලාර පැත්තක දමලා වර්තමානේ ඉන්න උත්සාහ කළොත් ඒ පුද්ගලයාට හරි යන්නත් පුළුවන්, වරදින්නත් පුළුවන්. ඔය උපසංඛ, ගණන්ගැනීම් නැතුව, ප්‍රාර්ථනා ප්‍රණිධි නැතුව ඉන්න චිත්තක්ෂණ. එහෙම ඉන්න කෙනා තමන් නියත වශයෙන් නිවන් දකින්න උත්සාහ කරනව. අතීතයට හිත ගියොත් ඒක ඝෂණය පැන්නුවා වෙනව. අනාගතයට හිත ගියොත් ඝෂණය පැන්නුවා වෙනව. සතිය කියල කියන්නේ එළඹී සිටි සිහිය කියල කියන්නේ වර්තමානයමයි. එහෙම ඉන්නකොටත් මා තුළ පරිවූට්ඨාන කෙලෙස්, අනුසය කෙලෙස්, චිතික්කම කෙලෙස් කියන කෙලෙස් ජාති තුනම පහළ වෙන්න පුළුවන්. අන්න එහෙව් කෙනා තුළ චිතික්කම කෙලෙස් නැති කිරීම සඳහා පැවැත්විය යුතු වැඩ පිළිවෙලට අපි කියනව සීලය කියල. ඊට පස්සේ පරිවූට්ඨාන කෙලෙස් තමයි ඔය උපශාන්ත භාවයට වග කියන්නේ. යම් කිසි කෙනෙක් උපශාන්ත නම් ඒ පුද්ගලයා නිවරණ වශයෙන් නිවිච්ච, නිවරණ දුරු වෙච්ච උපශාන්ත භාවයට පත් වෙනව. ඊට පස්සේ දර්ශනය වශයෙන් තමයි ඔය අනුසය කෙලෙස් දැකගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. එව්ව බොහොමත්ම සියුම් තාලයට වැඩ කරන්නේ. සමහර විට වංචනිකව වැඩ කරනවා.

ඉතින් මෙන් මේ වාගෙ වාතාවරණයක්, හිතක් හදගෙන මානසික පසුබිමක් හදගත්තට පස්සෙ, දැන් මේ වෙන විදිහකට කියනව නම් පළවෙනි ගාථා දෙක හමාර වුණාට පස්සෙ දැන් ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ එවැනි පරමාර්ථ පිහිටුවාගත්ත, එළඹ සිටි සිහියක් ගැන අගය කරන, එළඹ සිටි සිහියක් ගැන යම් කිසි ප්‍රමාණයක අයිතියක් ඇති කෙනෙකුට පෙන්නල දෙනව විස්තරාර්ථ වශයෙන්, එකක් එකක් එකක් ඒ පුද්ගලයා ළග තියෙන්ට ඕනෑ කරන - වෙන විදිහකට කියනවා නම් සති සමාධිමත් වෙනකොට ඉබේ පහළ වෙන - ගුණ ධර්ම. හරියට කරණිය මෙත්ත සූත්‍රය වගෙයි. තමන්ගේ අත්ථ කුසලය සැලසීමට කැමති කෙනා යමක් කට යුතුද සකෙකා උජු ව සුජු ව වශයෙන් ඒ යෝගාවචර ගුණ පෙන්නුවා වගෙ.

**අකෙකාධනො අසන්නාසී - අවිකථී අකුකකුවො
මන්නහාණී අනුඤානො - ස වෙ වාචායනො මුතී.**

මෙන් මේකයි අපි අද ඉදිරිපත් කරගත්ත ගාථාව. මෙතන පෙන්නවනවා එවැනි ජීවිතයෙ මෙලෝ වශයෙන්ම නිවන් දැකීම වගෙ පරමාර්ථ පිහිටුවාගෙන එළඹ සිටි සිහියෙන් ගත කරන කෙනාට මූණ දෙන්ට වෙන, එතනදී හික්මිය යුතු කොටස. අන්න ඒ වගේ උපශාන්ත භාවයක් සඳහා මොන දර්ශනයක් තියෙන්ට ඕනෑද, මොන සීලයක් තියෙන්ට ඕනෑද කියනකොට ඒ පුද්ගලයාට අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම තිබිය යුතු දේ තමයි පළවෙනියෙන්ම පෙන්නල දීල තියෙන්නෙ - අකෙකාධනො කියල. ක්‍රෝධ නොකරන්නෙක් වෙන් මීනෑ. අක්‍රෝධමාරෝග්‍ය ජනෙනද්‍රියත්වං කියල පණ්ඩිත ලකුණ පෙන්නල දීල තියනවා සංස්කෘත ශ්ලෝකවලත්. මෙතන මේ පණ්ඩිත භාවයයි කථා කරන්නෙ. ප්‍රශ්නය අහන්නෙ, ප්‍රශ්නය එල්ල වෙලා තියෙන්නෙ ප්‍රඥ වර්තයාට. ප්‍රඥවත් ක්‍රෝධයත් අතර හරි සමීප ලේ සම්බන්ධකමක් තියනව. ඔය ලෝකෙ පහළ වෙලා තියන සෑම නව තාක්ෂණ ක්‍රමයක්ම පහළ වෙලා තියෙන්නෙ ක්‍රෝධ මූලිකව කරන ගවේෂණ නිසා. ඕවට අපි විශාල විද්‍යානුකූල නම් දීල විවිධාකාරයෙන් ගරු නම්බු කළාට ඒවා ක්‍රෝධය මුල් කරගත්ත, ද්වේෂය මුල් කර ගත්ත පර්යේෂණ තමයි. ඉතින් ඕවයේ හම්බ වෙන

ප්‍රතිඵල එතරම්ම ශාන්තයි කියල හිතාගන්න අමාරුයි. අපි වාසනාවන්තයි ඒ අතින්. මොකද ඒ නව තාක්ෂණය ක්‍රියාවත් වෙච්චි රටවල ජේන්න තියනවා, ඒ ඇත්තන්ගේ උපශාන්ත භාවයක් තියා, අර කලින් - දියුණු යැයි කියන යුගයට කලින් - තිබුණු සාමාන්‍ය සදාචාරය, මනුස්සකමක් නැති වෙලා ගිහිල්ල.

ඉතින් ඒක නිසා රාගය තමයි ආසන්නම සතුරා. පෙනිපෙනි ඉස්සරහ ඉඳගෙන තමන් වසගයට පත් කරගන්නව. ද්වේෂය පස්සෙන් ඇවිල්ල පිහියෙන් අනින ජාතියෙ එකක්. ද්වේෂය වැඩ කරන්නෙ බොහෝමත්ම වංචනිකවයි. බොහෝම සට කපට විදිහටයි වැඩ කරන්නෙ. ඉතින් ඒක නිසා එවැනි ද්වේෂයක් මා තුළ නැතය කියලා ඒ තියන ද්වේෂය වසංගන්න උත්සාහ කරනවා නම් ඇත්තටම ඒ මනුස්සයව වසංගනව ද්වේෂය විසින්. ඒ නිසා හොඳම දේ තමයි ද්වේෂයට කෙළින් මුණ දෙන එක - ද්වේෂය, ද්වේෂය වශයෙන් තේරුම් අරගෙන. මේ ද්වේෂය නිසා තමයි අපේ ප්‍රඥව මළකඩ කන්නෙ. අපේ ප්‍රඥව පුස් කන්නෙ. අපේ ප්‍රඥව වැඩ ගන්න බැරි තත්ත්වයකට පත් වෙන්නෙ. ඒ ද්වේෂයෙන් තොර ප්‍රඥව, පුද්ගලාකාර පිවිතුරු බවක්, උපශාන්තකමක් පෙන්වනව.

ඉතින් ඒක ද්වේෂ වර්තයාට ඒත්තු කරල දෙන්න නම්, ඒ ද්වේෂ වර්තයාගේ දූතට තියන ප්‍රඥව ඉක්මවල ගිය ප්‍රඥවන්තයෙක් විසින්ම ඒක කරන්න ඕනැ. නැත්නම් සාමාන්‍ය පහේ මනුස්සයෙක් අනං මනං කියන්න ගත්තොත් ඒ ද්වේෂ වර්තයා පිළිඅරගන්නේ නෑ. එයා හිතනවා මේ පුද්ගලයෝ පිටින් බලලා ලාමකව ඉඳල කථා කරන්නෙ කියල. සර්වඥයන් වහන්සේ මහා කරුණා, මහා ප්‍රඥ දෙකෙන් කෙළ පැමිණිලා තමයි. ඒ ද්වේෂ වර්තයා එල්ල කරල ප්‍රශ්න කරනකොට. උන්වහන්සේ ඉස්සෙල්ලාම සඳහන් කරන්නෙ අකෙකාධනො. ක්‍රෝධ නැතිකම. ඒක අනිත් පැත්තෙන් කියනව මෙමත්‍රිය කියල. ඒ නිසා කරුණාව. එහෙම නැත්නම් ලෝක සත්ත්වානුකම්පාව, පරහිත භාවය පිළිබඳව දූතට ලෝකයා පිළිඅරගත්ත ප්‍රධානම වර්තයක් විදිහට, වර්තමාන ලෝකය පිළිඅරන් තියන, ඒ ටිබෙට් ජාතික දලයි ලාමාතුමා පැයක සාකච්ඡාවක් කරනව,

දේශනයක් දීල, මේ කරුණා මෙමිත්‍රිය - විශේෂයෙන්ම අනුකම්පාව - ගැන. ඒකට පස්සෙ එක්කෙනෙක් අහනවා ප්‍රශ්නයක්: 'දලයි ලාමාතුමනි, කරුණාව සහ මෙමිත්‍රියට ආසන්නයෙන් බලපාන කාරණාව මොකදද?' ප්‍රඥව. එයා කියන්නෙ කරුණාවට ආසන්නයෙන් බලපාන කාරණාව ප්‍රඥව. නමුත් කරුණාව ඉස්සරහින් තියනවා කියන නිසයි, ඒ ඇත්තො මහායාන කියන්නෙ.

දැන් සර්වඥයන් වහන්සේ මෙතන කථා කරන තාලය - අපි පේරවාද සුත්‍රයක් විදිහට කථා කරනකොට මහා ප්‍රඥව ඉස්සරහින් තියල කථා කරන්නෙ. ඒ මහා ප්‍රඥව උපගාන්ත වෙලා මහා ප්‍රඥව සැනසුම් මගකට යොමු කරන්න නම් ළඟම තියෙන්න ඕනෑ මෙමිත්‍රිය. ඒ දෙක නැති වුණොත් ඒ පුද්ගලයා හරි වෙහෙසකට පත් වෙනව. බුදුහාමුදුරුවොත් වෙහෙසකට පත් වෙනව. සාසනෙත් වෙහෙසකට පත් වෙනව. ඒ මොකද හේතුව? එක අතකින් අත්පුඩි ගහන්න බැරි වගෙ. අම්මයි තාත්තයි දෙන්නගෙ එක්කෙනෙකුට ප්‍රජාව බෝ කරන්න බෑ. ප්‍රජාව සුරක්ෂිත කරන්නත් බෑ. දෙකම අවශ්‍යයි. කවුද ඉස්සර වෙන්නෙ කවුද පස්සට වෙන්නෙ කවුද කියන එක අනුව තමයි, පේරවාද බුද්ධාගමත් මහායාන බුද්ධාගමත් දෙක වෙනස් වෙල තියෙන්නෙ. නමුත් කලින් මම කථා කරපු වචන ස්වල්පයකින් මතක් කළේ. මහා කරුණාව ඉස්සර කරගත්තොත්, මහා ප්‍රඥව යට කරගත්තොත් අපිට මහායානෙට යන්න පුළුවන්. විශාල අනුග්‍රාහක පිරිසක් හා ලාභ සත්කාර ඕනෑ දෙයක් ලැබෙනව. නමුත් මේ පේරවාද කියල අපි කරල තියෙන්නෙ මහා ප්‍රඥව ඉස්සර කරල, මහා කරුණාව ඒ අනුව ගමන් කරන කෙනෙක් බවට පත් කරල. ඒ අනුව අපි මේ ජීවිතේම නිවන් දැකින්න ඕනෑ. මේ ජීවිතෙ වර්තමාන වශයෙන් සතිය පැවැත්වීමයි උතුම් දේ කියල තේරුම් අරන් තියනවා.

කෙසේ නමුත් අපි ගිය පාරත් සාකච්ඡාවේදී මතු කරගන්න වගෙ, මහා කරුණාවත් මහා ප්‍රඥවත් දෙන්නගෙ උපමාව පෙන්වන්නෙ කොරා සහ අන්ධයා කථාවෙන්. මහා ප්‍රඥව කියල කියන්නෙ ඇස් ඇති කොරෙක්. මහා කරුණාව කියල කියන්නෙ අන්ධ වූ ශක්තිමත් පුරුෂයෙක්. ඉතින් මේ දෙන්න දෙපැත්තට වෙච්චි

ගමන් ඒ දෙන්නම අංග විකල්පවයට පත් වෙනව. අංශ භාග බවට පත් වෙනව. යමක් කරගන්න බැරි වෙනව. යම් විදිහකට කොරාට පුළුවන් වුණොත් අර ඇස් ඇති අන්ධයාගේ කර පිට නැගගන්න - ආන්න මේ දෙක එකතු වුණාට පස්සෙ කොරාට පුළුවන් උඩ ඉඳගෙන අන්ධයාගේ පාර පෙන්නල කැමති තැනට යාගන්න. ඉතින් ඒ නිසා අපි කොරා හොඳයි කියන්න ගත්තොත් අපි කොර වෙනව. අන්ධයා හොඳයි කියන්න පටන්ගත්තොත් අපි අන්ධ වෙනව. ඔන්න ඔය දෙක සම බර කරනවයි කියන එක බොහොමත්ම අමාරුයි.

ඒකෙදි තවත් අටුවාවේ දක්වනව බලවසදොඩා හි මඳපකෙකුකු මුධපසසනොනා හොති කියල. යම් වෙලාවක කරුණාවට මෙමතියට බර වෙලා ශුද්ධාව අධික වුණොත් ඒ අධික වීම නිසාම ප්‍රඥව කෙරෙන් බාල වෙනව. දුර්වල වෙනව. යම් වෙලාවක ප්‍රඥව අධික වුණොත් ඒ පුද්ගලයාගේ තියන අර කඩාගෙන යන ඔළමොළ ගති නිසා ශුද්ධාව, කරුණාව, මෙමතිය අඩුපාඩු වෙනව. බලවසකෙකුකු මඳපදො කෙරාටිකපකඩං හජති.¹⁰ යම් කිසි කෙනෙකුට මේ දෙකම තියනව නම් ඒ මනුස්සය කට්ට වෙට්ටපිත්තලයෙක් වෙනවයි කියල ලියල තියනවා. ලෝකෙ අන්ධ කෙරාටික බවට පත් වෙන්න නම් දෙකම තියෙන්න ඕනෑ. ඔය දෙකම නැතුව කෙරාටිකත් නැති වෙන්න ඕනෑ. බුදු වෙන්න හරි මේ සීල සමාධි ප්‍රඥ පුරන්න. දෙකම හම්බ වුණත් අමාරුයි. එකක් හම්බ වුණත් අමාරුයි. කොයි එකකින්වත් ඉබේ යන්නෙ නෑ. අපිට අවශ්‍ය කරල තියෙන්නෙ අපේ වර්තෙ, අපේ දුශ්චරිතකම්චල වැඩියෙන් තියෙන්නෙ කොයි එකද කියල දැනගෙන ඒක නම්බුවට ගන්නත් එපා. කනගාටුවට පත් වෙන්නත් එපා. නම්බුවට ගත්තයි කියල ඒකෙන් ඇති ලාභයක් අපට නෑ. කනගාටු වෙන්න දෙයක් නැත්තෙ, බුදු බණ කියන එකක් තියනව. අපි දන්නව නම් අපි ළඟ තියෙන්නෙ මෙන්න මේකයි කියල, අපිට ඒකට පිලියම් කරන්න පුළුවන්.

¹⁰ අංගුතර නිකාය, එකකනිපාත-අධ්‍යාකථා, අපරාවජ්ජරාසසිසාතවග්ග වණණනා

අන්ත එතකොට තමයි අපට බුද්ධ සාසනෙන් වැඩගන්නා, අපි සාසනේට වැඩක් කළා, අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් අපි සාසනෙන් සැනසෙනවා කියල දැනගන්න නම්, අවශ්‍ය කරල තියෙන්නේ මේ අපේ චරිතයෙ, නැත්නම් අපේ දවසේ උදේ වරුවේ හන්දෑ වරුවේ රාත්‍රියෙ, එහෙම නැත්නම් අසවල් ආහාරය ආපුවහම, අසවල් සෘතුව ආපුවහම, අසවල් පුද්ගලයා ළඟ ඉන්නකොට වැඩියෙන් හම්බ වෙන්නෙ ප්‍රඥාවද? වැඩියෙන් හම්බ වෙන්නෙ කරුණාවද? ඒ දෙක හම්බ වෙවිභම මොන මොන ප්‍රතිඵලද ලැබෙන්නෙ කියන එකයි. හොඳ අවදි භාවයකින් ඉන්නව නම්, නැත්නම් ඒකට සතිමත් වෙනව නම්, මේ සූත්‍ර කියවනකොට හම්බ වෙන පාඨවලින් අපිට කොතෙකුත් උපමාන හදගන්න තියන උපදෙස් පන්ති ලබාගන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා යම්ම වෙලාවක ප්‍රඥව අධික වුණොත් ඒ චරිතය, ඒ වින්තනය, ඒ හිතිවිලි ධාරාව ක්‍රෝධය බහුල වෙනව. දැන් විපස්සනා භාවනාවේ යම් ප්‍රමාණයක් ඉදිරියට ගිය කෙනෙක් ගැන කල්පනා කෙරුවොත්, නිදර්ශනයක් වශයෙන් - ඒ පුද්ගලයාට හොඳටම ඇස්පනාපිට ඥානයට තමන් ගන්නා වූ මූල කර්මස්ථානය, ආනාපානය හෝ පිම්බීම හැකිලීම. එහෙම නැත්නම් සක්මන් භාවනාව කියමු. එහෙම නැත්නම් එදිනෙදා වැඩක් කරනකොට ඒ අරමුණේ හොඳට වර්තමානයේ එළඹිලා හිත පවතිනකොට, ඒ අරමුණට කිඳ බහින මට්ටමට සති සමාධිය එල්ල වුණොත් ඒ අරමුණේ අල්ලන්න දෙයක් නැතුව ඒ තුළ වලන ස්වභාවයක් වහා ඇති වී නැති වී යන ස්වභාවයක් දකිනවා. කොච්චර වෙලා බලාගෙන හිටියත් වම දකුණ අතර වෙනසක්, මුල මැද අග අතර වෙනසක්, ඇතුළ පිට අතර වෙනසක් මොනවක්වත් නැතුව දිගටම මේ බිඳී යන ස්වභාවය දකින්න පටන්ගන්නකොට මහා ප්‍රධාන විපස්සනා ඥානයක්, එහෙම නැත්නම් තිබ්බිද කියන පළල්ම විපස්සනා ඥානයට සකස් වීගෙන එනකොට එක දෙයක් වෙනවා.

ඒ මොකක්ද? ක්‍රෝධ හිත පහළ වෙනව. නොදකින් නොපතන් කියන හිත පහළ වෙනව. නොරුස්සනා හිත් පහළ වෙනව. පහළ වුණාට පස්සෙ එක දිගට පෙන්නන මේ දේ බොහොම ආයාසයෙන්

ලොකු කැප කිරීමක් කරල ලොකු එකලසකින් ලබන්නේ. නමුත් ඒත් එක්කම පහළ වෙන්නා වූ මේ ද්වේෂ හිත නිසා ඒක ඥානයක් වශයෙන් පේන්නේ නෑ. ඉන්න හිටින්න බැරි කටුගෙයක් බවට පත් වෙනව. උඩත් කටු බිමත් කටු තියන කටුගෙයක් බවට පත් වෙලා ඒ පුද්ගලයා ඒ ස්ථානය දලා ගියත්, ගුරුවරයා දලා ගියත්, භාවනා ක්‍රමය දලා ගියත් පුදුම වෙන්න දෙයක් නෑ. ඒ ඥානය එනකොටම ද්වේෂ පදනමක් අනිවාර්යයි. ඉතින් මේ සඳහා කිසිම උත්තරයක් නෑ. මොකද හේතුව? ඒ ඥාන එනකොට ඇත්තටම සතිය තියනවා. ඇත්තටම ඒ මනුස්සය ගාව සමාධියත් තියනව. ඒ මනුස්සය හිතනව - ඉතින් මේ සතියයි සමාධියයි තියනවා නම් මාව සුමගට එපැයි යොමු කරන්න. ඒ සතිය සමාධිය මේ තත්ත්වය දකිනකොට මොකද මේ නුරුස්නා ගතිය පහළ වෙන්නේ? මොකද මේ උඹ නොදකින්න කියන ගති පහළ වෙන්නේ? මොකද මේ එක මොහොතක්වත් එක විදිහට ඉන්න බැරුව දමල ගහල යන්න හිතෙන්නේ කියල ඒ හැම දේම විකෘති කරගන්නව. එකම ක්‍රමයයි තියෙන්නේ. එකම ක්‍රමයයි තියෙන්නේ - පරතෝඝෝෂෝ. මේක මීට කලින් කරපු කෙනාගෙන් අහල දැනගත තියන එක විතරයි එකම උපමානය. අභ්‍යන්තර යෝනිඝෝ මනසිකාරය කොච්චර තිබ්බත් පරතෝඝෝෂය නැත්නම්, අහල දැනගත්තේ නැත්නම්, ඒ ප්‍රඥ වර්තයාට ප්‍රධාන වශයෙන් බලපාන්නේ ක්‍රෝධයයි කියන එක. ඉතින් ඒ මනුස්සයාට ඒ ලැබිව්ව ප්‍රඥවත් ක්‍රෝධයත් දෙකම අනර්ථය පිණිස හිටිනවා.

ඒකයි බුදුහාමුදුරුවෝ මතු කරල පෙන්වන මහා ප්‍රඥව, මහා කරුණාව අවශ්‍ය වෙන්නේ. ඒ පුද්ගලයාට කරුණාවත්ත වෙන්න ඕනෑ. නමුත් මම අර කලින් කිව්ව වගේ අත පුච්චගන්න යන්න එපා. ඒ පුද්ගලයාගේ තරම් ප්‍රඥව තමන්ට නැත්නම් තමන් කියන්න ගිහිල්ල තමනුත් ඒකෙන් නරක දෝෂෙට ලක් වෙනව. කිව්වට අහන ගතියක් නැති ඔරවන ගතියක් එනව ඒ වෙලාවට. ඒ වෙලාවට බුදු හාමුදුරුවෝමයි ඉදිරිපත් වෙන්නේ. මහා ගුණ සම්භාරයක් සහිත මහා ප්‍රඥවක් මහා කරුණාවක් සහිත අකලංක වූ නොසැලෙන ගුණ සමුදයක් ඇති බුදු කෙනෙක් ආවොත් මිස අර පුද්ගලයා යටත් වෙන්නේ නෑ. ඉතින් ඒ නිසා එවැනි කෙනෙකුට උපදෙස් දෙනව නම්

කවදකවත් මමයි උපදෙස් දෙන්නෙ, මේ උපදෙස් මගේ, උපදෙස් මේ මේ ආත්මෙ තියනව වගෙ හැඟීමක් දෙන්න එපා. මේ බුදු බණ කියල කියන්න ඕනෑ. මේක බුදු භාමුදුරුවෝ කියල තියෙන්නෙ. ඔහෙටත් ඕක ගැළපෙනවා. වෙන කෙනෙකුටත් ගැළපෙනවා. ඔහෙට කේන්ති ගියහමත් ගැළපෙනවා. උපශාන්ත වෙලාවටත් ගැළපෙනවා. මමත් මේ කියන්නෙ කේන්ති ගිහිල්ල නෙමෙයි. මෙන්න මෙහෙම බුදුරජාණන් වහන්සේ අසවල් තැන අසවල් විදිහට කියල තියනව. එව්වරයි මම මේ කියන්නෙ කියල. ඉතාමත්ම අනාත්මීයව මේ ධර්මය මතු කරල දෙන්න ඕනෑ.

අපි හිතමු දෙන්නෙක් නෑ කියල. වෙන එක්කෙනෙක් නෑ, තමන්ටම මතක් වෙනවයි කියල. දැන් මේ ඇවිල්ල තියෙන්නෙ නුරුස්නා ගතියක්. ඒක ඇවිල්ල තියෙන්නෙ අහේතුකව නෙවෙයි. සතියෙන් සම්පජ්ඤායෙන්මයි. ඉතින් මට තේරෙනවා මම දැන් ඉන්නෙ නොගැළපෙන අනර්ථකර තැනක කියල. එතකොට කොහොමද උපදෙස් දීගන්න ඕනෑ? නිග්‍රහ පග්‍රහ කරල බෑ ඒ වෙලාවට. නිග්‍රහ කරල බෑ. උතුම් කරල කරන්නත් බෑ. සතියමයි. මේ තියන දේට මුණ දෙන එකමයි. ඒක එනවාමයි. මොකද්ද? නුරුස්නා ගතිය. එපා වෙන ගතිය. මෙන්න මේ නුරුස්නා ගතිය ද්වේෂයෙන් එන්නේ නැතුව මේක නුරුස්නා ගතිය නම් වූ ප්‍රඥාවයි. නැත්නම් මේ නිබ්බිද්‍ය ඥානයයි කියල ඥානවත් බවට මාරු වීම විශාලම පරිවර්තනයක්. විශාලම පරිණාමයක් ඒ පුද්ගලයාගේ පෞරුෂත්වයේත් පරිණාමයක් සිද්ධ වෙනව. දර්ශනයේත් පරිණාමයක් සිද්ධ වෙනව. සීලයේත් පරිණාමයක් සිද්ධ වෙනව. උපශාන්ත භාවයේත් පරිණාමයක් සිද්ධ වෙනව. නමුත් ඉන්නෙ නම් ඒ වෙලාවේ පුදුම ඇවිස්සිව්ව හිතක. වැට උඩ ඉන්න වෙලාවක්. මේ භාවනා ක්‍රමය ඇත්තටම දුක නිවනවද නැත්නම් දුක වැඩි කරනවද කියන තරමට වගෙ, ආගම ධර්මය කෙරෙහි වුණත් තද විවේචනාත්මකව බලන වෙලාවක හිතූණොත් මෙන්න මේක තමයි බුදුභාමුදුරුවෝ අපිට ශ්‍රාවකයයි කියල කියන්නෙ. අහපල්ලා. මොනවද අහන්නෙ? බුදුරජාණන් වහන්සේ මනා කොට දේශනා කරන ලද ධර්මය. මොනවද ඒකේ කියල තියෙන්නෙ. අකෙකාධනො.

ක්‍රෝධ ගන්න එපා. විතතණො පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිස්සිතො - වෙමණේකනුපසඛේධයො - තස්ස නත්ථි පුරෙකකිං කියන මේ පළවෙනි ගාථා පද දෙක මතක නම්, නැත්නම් පළවෙනි සන්දර්භ දෙක මතක නම්, ඊගාවට තියෙන්නේ එවැනි කෙනාට හරියට නුරුස්නා ගති, කෝප ගති, පහළ වෙනවා. ඒක නිසා ඒකට ඒ බත් හැළිය ඕනෑවට වැඩිය උතුරාගෙන, කිරි හැළිය ඕනෑවට වඩා උතුරාගෙන එනවා නම් ඇල්වතුර ටිකක් ළඟ තියාගෙන ඉන්න ඕනෑ. අර උතුරාගෙන එනකොට දුපුවහම එක පාරට ඒක බහිනවා.

අන්න ඒ වගේ මේ අකෙකාධනො කියන ගතිය අනුන් කියල දීල ගහල තර්ජනය කරල බැනල කොරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි. ප්‍රඥවෙන්ම දෙන්න ඕනෑ. හැබැයි. කරුණාවෙන් පොගවලා තියාගන ඕනෑ. ඔන්න ඔතන තමයි ඒ දෙක සම බර වෙලා අම්මයි තාත්තයි එකතු වුණා වගේ, අත් දෙකක් එකතු වෙල අත්පුඩියක් ගැහුවා වගේ වෙන්නේ. ඒ දෙකේ එකතුව කවදක්වත් කල් ඇතුව සැලසුම් කරල අනල කලවම් කරල බදුම හදගෙන ඉන්න බෑ. ඒ දෙක ඒ තරම්ම ඤාණභංගුරයි. ඤාණ සම්පත්තිය කියන්නේ ඕකට තමයි. හරියට ඒ එන ප්‍රඥවේ ගානටම කරුණාව යෙදෙන්නට ඕනෑ. කරුණාවේ ගානට ප්‍රඥව වැඩිලා තියෙන්න ඕනෑ. එතෙක්ට යනකොට සජ්චී බුද්ධාගමත් සජ්චී බුද්ධාමුදුරුවොත් සජ්චී සංඝයා වශයෙනුත් තමන් තමන්ටම කැපී ජේනවා, ඒක තමයි බුදුන් කියන්නේ, ඒක තමයි ධර්මය කියල කියන්නේ. මෙන්න මේ විදිහට සංසාරේ හය දකලා, සංසාරේ හයෙන් කටයුතු කරන ඇත්තා තමයි සංඝයා කියන්නේ කියල තේරෙනවා.

ඒ තේරෙනකොට ඊට ඉස්සෙල්ල විත්තක්ෂණයෙ හිටපු මනුස්සය නෙමෙයි ඉතුරු වෙන්නේ. සම්පූර්ණ වෙනස් මිනිහෙක් ඉතුරු වෙන්නේ. එයාට තමයි උපශාන්තයි කියල කියන්නේ. මේ පුංචි මට්ටමට අපි අපේ විශාන්ත නිශාන්ත ගතිය අයිත් කරල උපශාන්ත ගතිය පහළ කරගන්න හැටි. මේක ඔය කියන තරම් හුඟාක් දුරස්ථ තැනකුත් නෙවෙයි. ඕනෑම සංසිද්ධියක - දවසේ එදිනෙද කටයුතුවල හෝ සක්මනේ හෝ පර්යංකයේදී ගන්න පුළුවන්. සමහරුන්ට බණ

අහනකොටත් මේක සිද්ධ වෙනව. සමහරුන්ට ධර්ම සාකච්ඡා කරනකොටත් සිද්ධ වෙනව. සමහරුන්ට අනුන්ගේ ප්‍රශ්නයක් විසඳනකොටත් සිද්ධ වෙනව. කොතනදීත් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒවායින් පුංචි පුංචි පුංචි පුංචි වෙනස්කම් රාශි රාශි වෙල තමයි මේ හිත තේරුම් අරගන්නෙ ප්‍රඥවට ආඩම්බරේ වෙන්නෙ කරුණාව. කරුණාවට කොඳුඇට පෙළ සලසලා දෙන්නෙ ප්‍රඥව. ඔය දෙක එක පැත්තකට ගියොත් ඉතින් තනි ඇහැක් ජේන මනුස්සයෙක් වාගෙ, පක්ෂග්‍රාහිත්වයක්. දිට්ඨිගත වීමක්. තණ්හා මානවලට බැඳෙනව. ඔය දෙක එකතු වුණත් කෙරාටිකකමට එහෙම ගියා නම් ඉතින් රාජ්‍ය නායක ලෝක නායකත්වයට පත් වෙලා රට කනව. වෙන විදිහකට කියනවා නම් කෙරාටික පක්ෂය හජනය කරනවා. ප්‍රඥවන්න හැම කෙනෙක්ම ඔයට කලින් ඒක කරල තියනව. කරලා ඉවර වෙලා තේරුම් අරන් තියනවා ඒකෙන් වෙන්නෙ වංක ප්‍රතිපදාවක්, කුටිල ප්‍රතිපදාවක්. ඊට මීට වැඩිය හොඳයි අවංක අකුටිල ප්‍රතිපදාව කියල.

ඒ කෙරාටිකකම් පැත්තක තියල මේ ක්‍රෝධයේ කෘත්‍යය ප්‍රඥවෙ කෘත්‍යය තේරුම් අරගන්න නම්, මේ ක්‍රෝධය ආපු වෙලාවෙ එපැයි වැඩ කරන්න. දැන් නම් මේගොල්ලන් ක්‍රෝධය එන්න ඉස්සෙල්ල වගෙ, නැත්නම් ආපු ක්‍රෝධයක් ගැන කල්පනා කරනව. බණ කියනව. ධර්ම සාකච්ඡා කරනව. නමුත් වැඩේ අර කියන තාලයට ඇස්පනාපිට ජේන්න නම් තමන්ට ඒ අරමුණ ඒකාකාරී වෙලා ඉරියව්වත් එපා වෙලා. දැන් ඉතින් කොච්චර හිටියත් ඔච්චර තමයි කියල හිතල. දැන් ඒ නුරුස්නා ගති ඔච්ච උස්සාගෙන එන වෙලාවක් වෙන්න ඕනෑ. එතකොට කල්පනා වෙන්න ඕනෑ ඊයෙන් මම මෙතෙන්ට එනකල් ආවා, දමල ගහල ගියා, අදැත් ඔතන තමයි තවත් ඉන්ඩ ඉන්ඩ ඔච්චර තමයි කියල. තමන් පිළිබඳවත් වර්තමාන ඤාණය පිළිබඳවත් භාවනාව පිළිබඳවත් අවතක්සේරු වෙන වෙලාව එනකොට තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මේක භාවනා නොකරන කෙනෙකුට එන ප්‍රශ්නෙකුත් නෙවෙයි. අසාර්ථක භාවනාකාරයෙකුට එන ප්‍රශ්නෙකුත් නෙවෙයි. සාර්ථකව භාවනා කරනකොට එන එකක්මයි. මෙන්න මේ ක්‍රෝධ ගතිය කිපෙන කුප්පන ගතිය නිසා මට කවදවත් එහා පැත්තට යන්න බෑ.

ඒ නිසා දැන් හොඳට දැනගන්න ඕනෑ. බලාගෙන ඉන්න රූප කර්මස්ථානයේ පඨවි ආපෝ තේජෝ වායෝ සමාකාර ගතියකුත් පේනවා. ඇතුල් වීම පිට වීම අතින් බලනවා නම් ඒ දෙකේ සමාන ගතියකුත් පේනවා. පිම්බීම හැකිලීම අතින් බැලුවොත් ඒකේ සමානකමකුත් පේනවා. වම දකුණ වශයෙන් සක්මනේ බැලුවොත් ඒකේ සමානකමකුත් පේනවා. වෙන මොකක්වත් තියා මේ අරමුණේ ඉන්නකොට සද්දයක් ඇහුණත් ඒකත් ඉස්සර වගේ අඩු ගානේ කුප්පත්තේ නෑ. ඒකත් ඔහේ සද්දයක් බවට පත් වෙනව. ඒ අර්ථ නැති වී යනවා. වේදනාවක් ආවත් කොතනද වේදනාව කියල අල්ලන්න බැරි වෙනව. නුරුස්නා ගතිය විතරක් ඉතිරි වෙනව. හිතීවිලි ආවත් චිත්ත! කියල හිතෙනව. ඔක්කෝම එකම මණ්ඩයට වැටිලා මණ්ඩයට වැටිලා ඔහේ හැඳි ගැවී, හැඳි ගැවී, කැලත්ති කැලත්ති කැලත්ති කැලත්ති තියන එක රසයකට එනව. එනකොටම මෙන් මේක වෙනුවෙන් ක්‍රෝධ ඉපදීම තමයි කුප්පන ගතිය කියන්නේ. ඕක තමයි සංසාරේ කියල කියන්නේ. මෙන් මේක තමයි මෙහා පැත්තට පැනගන්න බැරුව මෙතෙක් කල් අපිට මහා මිදුමක් වගේ, මහා අගාධයක් වගේ පෙනීවිච දේ. නමුත් මේ මොනවක්වත් ඇගේ හැප්පෙන්නේ නෑ. මොකද ඒ? ඒව රූප ධර්ම නෙවෙයි. ඒව නාම ධර්ම.

මෙන් මේ නාම ධර්මයන්ට අපි පුරුදු නෑ වැඩ කරල. මොකද, කැත්තෙන් පොල්ලෙන් වැඩ කරලා නේ පුරුදු. රූප ධර්ම කියන්නේ මනින්න කිරන්න පුළුවන්, දකින්න අතගන්න පුළුවන් දේවල්. නමුත් මේ ක්‍රෝධය කියන එක ඊටත් වඩා විනාශකාරී ධර්මයක් වුණත් මතු වෙන්නේ රූපාකාරයෙන් නෙමෙයි. අන්න මේ අරූපාකාරයෙන් මතු වෙන මේ ක්‍රෝධය, ක්‍රෝධය වශයෙන් දැනගන්නත් අර කියන ආකාරයෙන් කලින් අහල තියෙන්න ඕනෑ. පරතෝක්ෂේපය තියෙන්නට ඕනෑ. ඒ විතරක් මදි. දැන් ඔන්න මාව යට වෙන්නයි හදන්නේ, මේකයි මේ වෙන්න හදන්නේ කියල දැනගත්තොත් අපිට ඉස්සෙල්ලාම සංසාරේ - සමහර විට පළවෙනි වතාවට - ඔන්න ක්‍රෝධය කියන්නේ මේකයි, ඒක ආවට පස්සේ කොච්චර පිරිසිදු දෙයක් වුණත් කෙලෙසන්න පුළුවන්. මේ

තියෙන්නෙ ඉතා වටිනා නිබ්බිද ඤාණයක්. නමුත් මේ ඤාණය උඹ නොදකිත් කියන තත්ත්වයට මුණට කෙළ ගහන තත්ත්වයට පත් වුණේ මොකද? ක්‍රෝධය උපශාන්ත කරන්න දන්නෙ නැති නිසා. ක්‍රෝධය උපශාන්ත කරන්න කියන එකම ක්‍රමය තමයි ක්‍රෝධය ක්‍රෝධය වශයෙන් අදුනගන්න එක. ඒකට අර කලින් කියන විදිහට සුදුනම් වෙලා එනවම නෙ. එනකොට සුදුනම් වෙලා හිටියොත් ඒ යෝගාවචරයාගේ සිද්ධ වෙන්නෙ මොකද්ද? රූප ධර්ම මෙනෙහි කර කර හිටපු ඒ මෙනෙහි කිරීමේ යන්තරේ දැන් ගියර් එක මාරු වෙන එකයි. නාම ධර්මවලට යනව.

ඒ නාම ධර්මවලට යනකොට රූප ධර්මයෙන් ගත්ත පුරුද්ද ඉතුරු වෙනවා. මොකද්ද? මොන දෙයක් ආවත් ඒක තෝරන්න යන්න එපා. හොඳද කියන්න එපා. නරකද කියන්න එපා. පැමිණිවිච දේට එළඹිලා වාසය කරන එකයි තියෙන්නෙ. ඒක වෙනත් ආකාරයකට බලන එකයි තියෙන්නෙ. ඉස්සර ක්‍රෝධය බැලුවෙ නොදකිත් නොපතත් ආකාරයට. දැන් ඒ නොදකිත් නොපතත් නැතුව ක්‍රෝධය කියන එකේ මුල මෙහෙමයි, මැද මෙහෙමයි, අග මෙහෙමයි. ක්‍රෝධය කියන්නෙ නාම ධර්මයක්. මම මේ නාම ධර්මය විභාගයට ප්‍රශ්නයක් වශයෙන් ආපු වෙලාවෙදි හොඳට මේ ප්‍රශ්න කියවන වෙලාව. ප්‍රශ්නය අවබෝධ කරගන්න වෙලාව. ඊට පස්සෙ තමයි උත්තර සපයන්න යන්නෙ. ආත් ඒ විදිහට ක්‍රෝධයට පළවෙති වතාවට ජීවිතේ මුණ දෙන්න පුළුවන් වුණොත් අන්න එයට ක්‍රෝධයේ ඉස්සර තිබුණ පැහිරි ගති තිත්ත ගති වෙනුවට ක්‍රෝධය කියන්නෙ විශාල ඤාණයක් බව දනගන්නවා. වෙන විදියකට කියනව නම් ක්‍රෝධය පිළිබඳ ලක්ෂණ කියන්නෙ මෙව්වයි, රසය කියන්නෙ මේකයි, පච්චුපට්ඨානය කියන්නෙ මේකයි, පදට්ඨානය කියන්නෙ මේකයි කියල ඒ ක්‍රෝධයේ අල ගිය මුල ගිය සේරම - සේරම කියන එක නම් වැරදියි. යම්ම ආරම්භයක් පටන්ගන්නව. මේ ආසානයේමයි ක්‍රෝධය තියෙන්නෙ. මොකද්ද ආසානය කියල කියන්නෙ? තමන්ගෙ මුලම සිදිනවා. ඊට පස්සෙ තමයි ගුරුවරයන් එක්ක තරහ වෙන්නෙ. ඊට පස්සෙ තමයි භාවනා ක්‍රමයත් එක්ක තරහ යන්නෙ. ඊටත් පස්සෙ තමයි ස්ථානෙන් එක්ක තරහ යන්නෙ. ඊටත් පස්සෙ තමයි මේ

පර්යංකයන් එක්ක තරහ යන්නේ. සද්ද කරන මිනිහත් එක්කයි. ඔක්කෝටම ඉස්සෙල්ල තමන්ගේ මුල නසන නිසා. මේ ක්‍රෝධය ක්‍රෝධය වශයෙන් තේරුම්ගැනීම අකෙකාධනො කියල කතා කරනවා.

මේ ක්‍රෝධය ඇති වීම සඳහා අපේ පොත්වල ආසාන වස්තු පෙන්නල දීල තියනව. සම්ප්‍රදයානුකූල ආසාන වස්තු තවයක් සඳහන් කරල තියනව මනුස්සයෙකුට ක්‍රෝධය ඇති වෙන්න. ඒ ආසාන වස්තු කියල කියන්නේ මේ කාරණා නැත්නම් මේ පුද්ගලයා මට පෙරත් අහේනි කරල තියනව. නැත්නම් මට මෙහෙම කෙනෙහිලිකමක් කරල තියනවා කියල ඒ වස්තුව ඒ රූපය ඒ සංඥව එනකොටම ක්‍රෝධ කරනව. ඔය හුරතල් කරන්න වටිනා කෙනෙක් නෙමෙයි. මගෙ ජන්මාන්තරගත මගෙත් එක්ක වෙර කරපු කෙනෙක් කියල අතීත දේවල්. ඒ වගේම කල්පනා කරනවා ඒ විතරක් නෙමෙයි දූනටත් ඔයා තමයි මට විනේ කටින්නේ. ඔය කොච්චර ජාති කෙරුවක්වත් ඔය එන්නේ මේ වගෙ දේකට කියල. ඒ වස්තුව දිහා නෙවෙයි බලන්නේ. ඒ වස්තුව ක්‍රෝධයේ සංකේතයක් විදිහට තමයි බලන්නේ. ඒ මදිවට තව හිතනව ඔයා ඔහොම ඉඩ දුන්නට අද මම ඉවසුවත් ඔයාගෙ ක්‍රෝධය නතර වෙනව. සදුතනිකව සංසාරගතව ජන්මාන්තර මගේ ක්‍රෝධකාරයෙක් කියල අනාගතයටත් මට ක්‍රෝධ කරනවා. එහෙම නැත්නම් මේ ක්‍රෝධ කරන සෘතු හේදයක්, මේ මාව අවුස්සන ආහාරයක්, මේ මම අවුස්සන පණ්ඩිඩයක්, මම අවුස්සන මිනිහෙක් කියල. ඒ වස්තු පිළිබඳව අතීත අනාගත පව්වුප්පන්න වශයෙන් තුන් ආකාරයකින් ක්‍රෝධය නගිනව.

එද අපි මතක් කරගත්ත විදියට, ඔය තුනම ඇති වෙන්නේ ඒකාන්තයෙන්ම වර්තමාන චිත්තක්ෂණයේ. ඒ වර්තමාන චිත්තක්ෂණයේ ඇති වන ක්‍රෝධය එතනදීම දකින්න නම්, අන්න අර කියන ආකාරයට ඒ පුද්ගලයින්ට පරතෝසෝෂය තියෙන්න ඕනෑ. අභාග්‍රයකට වගෙ ඒක (ඒකෙ) කියල තියෙන්නේ මේ ක්‍රෝධය පිළිබඳ දැනගැනීම කෙලෙසයක් කියල. ඇත්තටම ක්‍රෝධයට කෙලෙසයක් කීහැකි. ඒ ක්‍රෝධය වංචනික වශයෙන් අපිව කෙලෙසන නිසා. නමුත් ක්‍රෝධය දැනගැනීම විතර ධර්මයක් මුළු ලෝකම නෑ.

ඒ සඳහාත් අපි හොඳට මතක තියාගන්න ඕනෑ ක්‍රෝධය ඇස්පනාපිට ආවට පස්සෙ තමයි අවබෝධ කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. අතීත අනාගත වශයෙන් අවබෝධ කරන්න බෑ. මේ අතීතය අපිට දුක් දුන්නා, වර්තමානය දුක් දෙනවා, හෙට දුක් දෙනවා කියල හිතන්නෙ ඔක්කොම වර්තමානෙ. ඒ අනුව ආසාත වස්තු තුනක් සඳහන් වෙනව වර්තමාන වශයෙන්.

තව ආසාත වස්තු තුනක් සඳහන් වෙනව මගේ හිතවතාට මගේ කිට්ටුවන්තයාට මෙයා අහේනියක් කරල තියනව. මගේ කිට්ටුවන්තයාට මෙයා අහේනියක් කරමින් ඉන්නව. මගේ කිට්ටුවන්තයාට මෙයා අහේනියක් කරාවි කියල ඒ වස්තු පිළිබඳව. ඒවටයි ආසාත වස්තු කියල කියන්නෙ. ඒ ආසාත වස්තු පිළිබඳව ආසාතය ඇති කරගන්නව. එතකොටත් හිත තමන්ට කරනවා වගේම පැළහෙන්න පටන්ගන්නව. පිව්චෙන්න පටන්ගන්නව. එතකොට තමන්ට තේරෙනව. වතුර එකක් ලිපේ තිබ්බට පස්සෙ පැහෙන වෙලාවෙ ඒ වතුරේ උපශාන්ත බවක් නෑ. ඡායාව පේන්නෙ නෑ. අධිය පේන්නෙ නෑ. එහෙම නැති වෙලාවට ඒ වතුර දිහා බැලුවොත් හොඳට තමන්ගෙ මූණේ ඡායාව පේනවා. නැත්නම් අධිය හොඳට පේනවා. නැත්නම් අර පැහෙන වතුර එකේ එහෙම එකක් නෑ හොස්ස තැම්බෙන එක විතරයි වෙන්නෙ. බලන්න යනකොට හොස්ස රත් වෙනවා. ඒ වගෙ තමයි ආසාතය හිතට ආවට පස්සෙ ඒක බලනකොටත් මූණට සැරක් ගහන්න පටන්ගන්නව.

ඒ හේතු එකක් තමයි තමන්ට අතීත අනාගත පව්චුප්පන්න වශයෙන් කරදර කිරීම. දෙක තමයි තමන්ගේ ප්‍රියයන්ට අතීත අනාගත පව්චුප්පන්න වශයෙන් කරදර කිරීම. තුන්වෙනි සෙටි එක, නැත්නම් තුන්වෙනි කට්ටලය පෙන්වන්නෙ මගෙ අප්‍රියයන්ට සුභයක් කළා. මගේ අප්‍රියන්ට උඳව් කළා. මගේ සතුරාට ආධාර කෙරුවා කියල. අතීත වශයෙන් මේ පුද්ගලයා කෙරෙහි කාරණාව කෙරෙහි ක්‍රෝධය ආසාතය ගන්නව. නැත්නම් මේ වර්තමානයේත් මෙයා මේ සතුරු පාක්ෂිකයි. මට මොනවත් නොකෙරුවාට හතුරන්ගේ පැත්ත අරන් තියනවා කියල ආසාත කරනවා. එහෙම නැත්නම් අනාගතයෙ කවද හරි මෙයා වැටෙනව නම් වැටෙන්නෙ විරුද්ධ පක්ෂයට. ඒ

නිසා මෙයාව දැන්මම නැති කරන්න ඕනෑ කියල. ආසානය අනාගත වශයෙනුත් ගන්නව.

ඔන්න ඔය නවයට - තමන්, හිතවත්, අභිතවත් වශයෙන් තුනයි. අතීත අනාගත පව්වුප්පන්න වශයෙන් තුනයි. නව ආකාරයට තියනව. නව ආකාර ආසාත වස්තු. මෙව්වා කර්ම පට වෙනවයි කියල කියනවා. ඒ අනුව කටයුතු කෙරුවොත් කර්ම පට වෙනව. ඊට අමතරව තව එකක් පෙන්වනව ආසාත වස්තුවක්. අකාරණය. කිසිම හේතුවක් නැතුව නිකන්ම ක්‍රෝධ කරන ගතියක්. අස්ථාන කෝපය කියල ලස්සන වචනයක් සඳහන් කරල තියනව. අද ලෝකෙ තියන ප්‍රධාන මානසික රෝගවලටත් කායික රෝගවලටත් වෛද්‍යවරු, විශේෂයෙන් දේශීය වෛද්‍යවරු කට්ටිය පෙන්නන්නෙ මේ අස්ථාන කෝපය තමයි එන්න එන්න අද සමාජයේ වැඩි වෙන්නෙ. මේ නිසයි මේ රෝග කායික මානසික රෝග වැඩි. අස්ථාන රෝග ගැන සඳහන් කරනකොට පොතේ සඳහන් කරල තියෙන්නෙ අද ඉර සැර වැඩියි කියල, අද ඉර සීතල වැඩියි කියල කෝප කරනවා. අද හුළග සැර වැඩියි කුණාටුදයකයි කියල කෝප කරනවා. අනික් වෙලාවට මෙව්වර රස්තෙයි හුළං ටිකක්වත් වදින්නෙ නෑ නෙ කියල කෝප කරනවා. නැත්නම් හුගක් සීතලයි කියල, නැත්නම් හුගක් රස්තෙයි කියල. එහෙම නැත්නම් අද බෝ මඵවේ කොළ හුගක් වැටිලා තියනව. මේ කොළ වැටීම නිසා ඒකට වෙර කරනව. යන පාරේ ගලක් මතු වෙලා තියනව. මුලක් මතු වෙලා තියනව. ඒකට කෝප කරනවා.

මේවට කියනවා අස්ථාන කෝප කියල. මෙන්න මේක තමයි සතියට අහු වෙව්වහම එකපාරට හා! ගාලා හිනා යනවා. හොඳට සතිමත් පුද්ගලයාට තේරෙනකොට මේ කැකිල්ලේ රජ්ජුරුවන්ගෙ තීන්දු වාගෙ. ඉර කොහෙද ඉඳගෙන බබළන්නෙ. මෙහෙ ඉඳගෙන අපි ඒකට ක්‍රෝධ කරනවා. ඊට පස්සෙ ඒකට ඇවිල්ල වලාකුළක් වැහුණයි කියල. වැස්සක් වැස්සයි කියල මෙහෙ ක්‍රෝධ කරනව. මේ ආකාරෙ අස්ථාන කෝපය දිහා බලනකොට ඇත්තටම හොඳට සංවිධානය කරපු සිද්ධි බහුල ටෙලි නාඩගමක් වගෙ තමයි අපේ දවසක ඇතුළත පහළ වෙන මේ අස්ථාන කෝප. ඉතින් ඒකත් එකතු වෙව්වහම අර නව ආකාර ආසාත වස්තු දස ආකාර වෙනව.

ඉතින් මේ දස ආකාර ආසාන වස්තු හොඳට තේරුම් අරගත්තොත් - ඒකෙන් නවයක්ම කර්ම පට වෙනව. ඔය අවසානයට සඳහන් කරපු අස්ථාන කෝපය අට්ඨ කථා පිළිඅරගන්නවා එව්ව කර්ම පට වෙන්නෙ නෑ. නමුත් හිත කෙලසන්න උදව් වෙනව. ඉතින් මේක දිහා බලනකොට මුළු මානවයාගේ උදේ ඉඳන් හැන්දෑ වෙනකල් ගත කරන මුළු චරිතෙම, රාගය තමයි මුළු සංසාරයටම ප්‍රධානම බැඳගෙන තියෙන දේ. නමුත් ද්වේෂය හරිම විචිත්‍රත්වයක් එකතු කරනවා ජීවිතයට. හැබැයි කාබාසිතියයි. නාස්තිකයි. නාස්තිය මූලමයි. ඒ නාස්තිය සිදු වෙන්නෙ විනාශය සිදු වෙන්නෙ තමන්ගේ නිශ්‍රය වස්තු ටිකමයි. ඒක නිසා ප්‍රඥවන්තයාට මේ ආකාරයෙ ක්‍රෝධය අඳුරලා දුන්නට පස්සෙ ඒ පුද්ගලයාට ක්‍රෝධය දකිනකොට ලැජ්ජාවකට පත් වෙනව තමන්ම මූල නසාගන්න දෙයක් කියල.

දැන් මේ සාමාන්‍යයෙන් විතතෂෙඝා පුරා හෙද කිව්වහම මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල මේ ජීවිතෙ පුරාම, මේ තියන කාලය ඇතුළතම, තණ්හාව දුරු කරන්න ඕනැයි කියල සූත්‍රය පටන්ගන්නෙ. සූත්‍රයේ නමටත් දීල තියෙන්නෙ පුරාහෙද සූත්‍රය කියල. නමුත් ඒකේ හැසිරිය යුතු මුල්ම පදය අඩිය තියනකොටම කියන්නෙ අකෙකාධනො. ක්‍රෝධ කරන්න එපා. ඒ හේතුව මොකද? ප්‍රඥ චරිතයාටයි ඔය ක්‍රෝධය වංචනික ස්වරූපයෙන් තදින් වැඩ කරන්නෙ. විතක්ක චරිත කියලත් මේකට කියනවා. ප්‍රඥ චරිතයයි විතක්ක චරිතයයි දෙක සමාකාරව යනවා. ලෝකයා ප්‍රඥව හොඳයි කියල කියනව. විතක්කය ක්‍රෝධය හොඳ නෑ කියල කියනව. නමුත් මේ දෙකම ඇවිස්සිව්ව ගතියක් තියෙන්නෙ. ඒ දෙකේ සමාන ලකුණු තියනව. සර්වඥයන් වහන්සේ ප්‍රඥ චරිතයාට බණ කියනකොට ක්‍රෝධයේ යාන්ත්‍රණය පෙන්නල දීල ඒ පුද්ගලයාට පේන්න අරිනව. මොකද නිතර එනව නෙ. කුප්පන ගතිය තියනව. ආත් ඒක තේරුම් අරගන්න නම්, මේ ක්‍රෝධයත් එක්ක ක්‍රෝධ කරල බෑ.

මෑත කාලේදී ක්‍රෝධය පිළිබඳව තරහ පිළිබඳව ලියවෙව්ව පත පොතේ ඉස්සෙල්ලාම කියල තියන පොතේ අනේ! මේ මගේ ජීවිතයට කවදවත් මීට පස්සෙ ක්‍රෝධයට, ක්‍රෝධ නොකරේවා! කියල

තමයි පොත පටන් අරන් තියෙන්නෙ. ඉතින් ඒක කොරන්න බෑ බණ අහන්නේ නැතුව. සතිය පිහිටවන්නේ නැතුව. ක්‍රෝධය ආපු වෙලාවේදීම උණුඋණුවෙන් ඒ ක්‍රෝධය දකින්නෙ නැතුව කවදවත් කරන්න බෑ. ඒක නිසා කවද හරි අපිට ක්‍රෝධය අවුස්සන මනුස්සයට මල් තියල පුදන්න වෙනව. මොකද ඒ මනුස්සය නෙ අපිට මේ පාඩමට අභ්‍යාස දෙන්නෙ. අම්ම තාත්ත කවදවත් ක්‍රෝධය දෙන්නෙ නෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ දෙන්නෙත් නෑ. අපේ හිත මිත්‍රයො දෙන්නෙත් නෑ. දෙනව නම් දෙන්නෙ වෙරක්කාරයෙක් තමයි. ඒ නිසා ඒ මනුස්සයත් අත්‍යවශ්‍යයි නිවන් දකින්න. සර්වඥයන් වහන්සේගේ ගුණ ගොඩාක් කැපී පෙනුණේ දේවදත්ත නිසා. කවුද, නැත්නම් අපි යනවද ගල් පෙරළන්න? අපි යනවද බුදුහාමුදුරුවන්ට ඊතලයක් අරගෙන විදින්න? එතකොට බුදුහාමුදුරුවන්ගේ ඒ තිබුණ ශ්‍රේෂ්ඨ ගති මතු වෙන්නෙ නැතුව පිරිනිවන් පාන්න තිබුණ නෙ.

ඒ නිසා අපටත් කොනහන අපටත් කරදර කරන ඇත්තෝ අපේ ජීවිතයට පුදුමාකාර වර්ණ එකතු කරනව. ඒක නිසා අපි ඒ වෙලාවට නම් ඒ පුද්ගලයා කඤ්ඤං මරඤ්ඤං කියාගෙන තමයි වැඩ කරන්නෙ. පස්සෙ දවසක මේ කථංදසී කථංසීලො - උපසන්තාති චුච්චති කියනකොට මේ ලෝකෙ කිසිම දෙයක් නෑ නොවිය යුතු දේවල්. ඒ සෑම දෙයක්ම ප්‍රඥවෙන් බලලා විපස්සනාවෙන් බලලා ඕව අතේ ගාගන්නේ නැතුව ඒ ගන්න තියන ධර්ම ඕජාව මතු කරගන්නවයි කියන එක අපි හිතන වෙලාවටම නොවෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ බුදුහාමුදුරුවෝ කියල තියන ප්‍රතිපදාවෙ ගියොත් මතු වෙනව මතු වෙනවමයි. නිවන් දකිනව නිවන් දකිනවමයි. ඒකමයි ජය ගන්නෙ කෙලෙස් නෙමෙයි. ඒක හරි පුදුමම සමීකරණයක් තියෙන්නෙ. ඔය කොච්චර කෙලෙස් සන බහළ වුණත්, ජය ගන්නෙ නික්ලේශී බව. ඔය කොච්චර වණ්ඩ පරුෂ වුණත් ජය ගන්නෙ උපශාන්ත භාවය.

එද මං අර මතක් කෙරුව වගෙ ධර්ම සාකච්ඡාවේදී, දලයි ලාමාතුමා සඳහන් කරනවා - අනුකම්පාව, මෙමත්‍රිය compassion කියන වචනය පාවිච්චි කරන්නෙ - එයා කියනවා මුළු ලෝකම

අම්මගේ තනෙන් කිරි බොනකොට තනේ හොයල පොඩි දරුව ඇස් දෙක ඇරගෙන, වහගෙන හොයන හැටි බලනකොට තේරෙනවා, මේ අපිට පණ හම්බ වෙන්නෙ තනෙන්. ඒ තනේ හොයාගන්න ඌට උත්පත්තියෙන්ම ස්වභාවයක් තියනවා අන්ධ බලල් පැටවු, අන්ධ බලු පැටවු දිහා බලනකොට. කිසි දේකට යන්නෙ නැතුව හරියට අම්මගේ තනේ ළගට ගිහිල්ල, ඒක හොයාගන ඒක උරනව දකිනකොට. ඔන්න හොඳම නිදර්ශනේ. කරුණා මෙමතිය ගැන. මාතා යථා නියං පුත්තං. ඒ කරල කියනවා එතුමා - එතුමා කරුණාව ගැන හුඟක් කථා කරන්නෙ - මුළු ලෝකෙටම පැකිළීමකින් තොරව සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා කියල කරුණාව අපිට පතුරන්න පුළුවන්. එයා අහනවා, දවසක පුළුවන්ද කියල සියලු සත්ත්වයෝ විනාශ වෙත්වා කියල ලෝකයා ඔක්කෝටම වෛර කරන්න. බෑ. කවදකවත් බෑ වෛරය පොදුවේ කරන්න. වෛරය යන්නෙම එක්කෙනෙක් දෙන්නෙක් අල්ලලා. එක්කෙනෙකුට දෙන්නෙකුට අඩු කිරීම තමයි වෛරයේ තියන කැතකම. ලෝකයේ ආගමත් කරන්නෙ ඔව්වරම තමයි. ලෝකයේ ආගමත් කරන්නෙ කොටු කරල පටු කරල එක දේකට යොමු කරන එක. ආගම දුවන්නම බෑ වෛරය නැතුව.

නමුත් ධර්මය ඊට වැඩිය වෙනස්. ධර්මය තුළ වෛරයට, එහෙම නැත්නම් ඔය කියන කරුණාවට ප්‍රඥව මුසු කරනවා. ප්‍රඥවට කරුණාව මුසු කෙරුවට පස්සෙ ඔය ආගමෙන් ඇති කරල තියන හේද හෝ ඔය පටු ප්‍රදේශයකට සීමා කරල කරන වෛරය තුළ කවද හරි මෙමතිය තියනව. පොදු අදහසෙන් තියනවා. ඒකයි සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරන්නෙ - අගො හමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨා හමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨා හමස්මි ලොකස්ස කියල. මේ අත පය විසි කරල වෙන දෙයකින් නෙවෙයි. මම කරුණාවෙන් ප්‍රඥවෙන් ඉහළට ගියා. මට පුළුවන් විදිහට කිසිම කෙනෙකුට බෑ ලෝක සත්ත්වයාම සිහිපත් කරල කරුණා මෙමතිය කරන්න. අනික් ඇත්තෝ හරියට උත්සාහ කරනවා, ද්වේෂයෙන් ආයුධ හදල සැලසුම් කරල. ඒ කොච්චර කෙරුවක්වත් යොමු කරන්නවත් බෑ අඩු ගානෙ. සියලු සත්ත්වයන් කෙරේ යොමු කරන්නවත් බෑ. පුළුවන් නම් අද ඔය දියුණු යැයි සම්මත රටවල් ඔය දේ කරල. ඒගොල්ලො බලන්නෙ එකම

බෝම්බෙකින්, එකම ක්‍රමයකින් ලෝක සත්ත්වයන් සියල්ලම එක සැරේ විනාශ කරන්න තමයි. අද විශාල විද්‍යා ඥාන සියට අනුපහක් කුලියට අරන් තියනව. උත්සාහ කරනවා. හරියට උත්සාහ කරනව. හරි ගියෙ නෑ.

ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ දන්නව කොච්චර උත්සාහ කළත් හරි යන්නේ නෑ. ඉතින් අපි ඕකට කියනවා ශිෂ්ට සම්පන්න විද්‍යාව කියල. ඕකට කියන්න තියෙන්නේ අශිෂ්ට සම්පන්න අවිද්‍යාව කියල. ඔය කරුණාවට මෙමිත්‍රියට ඔය මොනවත් ඕනෑ කරන්නෙ නෑ. අර බලු අම්මා දරුවට කිරි දෙනකොටත් මිනිස් අම්මා දරුවට කිරි දෙනකොටත් බලා ඉන්නකොටත් මතු වෙනව. ඒ නිසා මේ ක්‍රෝධය කියන එක නරකටම බලන්න එපා. ඒ ඉගෙනගනිද්දී පාඩමක් කරගන්න ඕනෑ. මතු වෙන්න දෙන්න ඕනෑ. මතු වෙන්න නම් හතරෙක් ඉන්නම ඕනෑ. නුරුස්නා දේවල් හිතෙන්නම ඕනෑ. ඒ නිසා අපි කවද හෝ ප්‍රඥාවෙන් ලෝකෙ දිහා බලනකොට - නැත්නම් බුදුහාමුදුරුවෝ කැමති අපි ප්‍රඥාවෙන් ලෝකෙ දිහා බලනවට යම් ආකාරයකට - නැත්නම් කොහොම දර්ශනයක් කොහොම සීලයක් ඇති කෙනෙක්ද උපශාන්තයි කියල අහනකොට ඉස්සෙල්ලාම පෙන්නනෙ මේ ක්‍රෝධයේ තියන ලකුණු බලන්න කියල. ඒකෙදි මම ක්‍රෝධ කරන්නෙ නෑ කියල හෝ ලෝකය ක්‍රෝධයෙන් තොර වේවා කියල හෝ නිකන් පුර්වනා කරල වැඩක් නෑ.

අපි වෙනුවෙන් චීන තණ්ණා පුරා හෙද කියන විදිහට මේ ජීවිතෙ මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල, කය බිඳි මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල තෘෂ්ණාවෙන් දුරු වෙන්න නම් ක්‍රෝධය ඇති වෙන හැම වෙලාවෙදීම දැනගන්න, දැන් මට තියෙන්නෙ මට තද වෙලා. කුප්ප ගතිය. ඇවිස්සෙන ගතිය. අර කියන ආසාත වස්තු. ඒ හේතු සහිත නවයක් වූ ආසාත වස්තු කර්ම පට බවට පත් වෙනව. නමුත් අහේතුක වූ අස්ථාන කෝපය කර්ම පට බවට පත් වෙන්නෙ නෑ. මොකද, ඒ පුද්ගලයාගේ ඒ වෙලාවෙ තියන හිත කෝප වෙලා. ඊට පස්සෙ දකින සෑම දේම දකින්නෙ නුරුස්නා ගතියෙන්. ඒක හරි ලස්සන, කවදවත් ඔප්පු කරන්න බැරි ක්‍ෂණ සම්පත්තියට අදාළ චිත්තක්ෂණයක්. හිත කෝප නම් දකින සෑම දේම කෝප සහගතයි. හිත මෙමිත්‍රී සහගත

නම් මුළු ලෝකම මෙමිනි සහගතයි. යෙන යෙන හි මඤ්ඤනි තතො නං භොති අඤ්ඤා...අඤ්ඤාභාවී භවසතො ලොකො භවපරෙතො භවමෙවාහිනාදුති. යමක් යමක් විසින් කල්පනා කරනවාද හිත යම් යම් ආකාරයට, ඒ ඒ ආකාරයට තමයි අපිට ලෝකය පේන්නේ.

ඒ නිසා අපිට කවුරු හරි නුරුස්නා දෙයක් නොගැළපෙන දෙයක් කරනවයි කියල හිතමු. ඒ කරන වෙලාවෙ අපි ඒ පුද්ගලයාගේ ගති, නොගැළපෙන ගති, ලකුණු කෙරේ ද්වේෂ කළාට අපි හොඳට පස්සෙ කල්පනා කරනකොට පේනව, ඒ වෙලාවෙ කෘත්‍රිමව හෝ සහජාතව හිත තිබිල තියෙන්නේ කිපිල. හැබැයි ඒ බව දනගන්න එක නරක දෙයක් නෙවෙයි. ඒ දේ දනගන්න පමණින් අපිට ඒක ජය ගන්න බෑ. නමුත් ඒ දනගැනීම් රාශි රාශි සිද්ධ වෙලා තමයි දවසක අපිට තේරෙන්නේ, මේ කෝපය ක්‍රෝධය කොහොමද අපි සංසාරයට බන්දන්නේ. යමක් යමක් කෙරේ අපි මඤ්ඤනා කරනවා නම් ඒ මඤ්ඤනා කරන කරන ආකාරයට තමයි අපිට ලෝකය පේන්නේ. ඒක නිසා අපිට කේන්ති ගියා නම් ලෝකට කේන්ති ගිහිල්ල. අපිට පේන්නේ එහෙමයි. ඉතින් මේක දැකගන්න කවදකවත් අමාරුයි මේ කුප්පන බාහිර ලෝකෙ.

මේ අනුව සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා කෝප ගත්තත් තමන් කෙරේ කෝප නොකරන ආරණ්‍යයකට යන්නයි කියල. ඉතින් ගස් ගල්වලට කොටනකොට අරෙහෙ මෙහෙ ඉන්නකොට ගස් ගල් අපිව කෝප කරන්නේ නෑනේ. අපිට කෝප වෙලාවෙ අපි ගස්වලට කොටනව. ගහනවා බනිනවා. රණ්ඩු කළාට ඊට පස්සෙ තේරෙනවා ටික වෙලාවක් ගියාට පස්සෙ, මේ අපි කෝප වෙලයි තියෙන්නේ. මේ ගස් ගල් එහෙම කෝප වෙන්නේ නෑ. එහෙම නැත්නම් රුක්බි මූලගත වෙන්න කියනවා. නැත්නම් ශුන්‍යාගාරගත වෙන්න කියනවා. ඒ වුණත් නිකන්ම නිකන් ඔය රුක්බි මූලගත වුණාට ශුන්‍යාගාරගත වුණාට අරණ්‍යගත වුණාට සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරන පරතොසෝෂය නැතුව කැලේ නිකන් හිටියයි කියල උපශාන්ත වෙන්නෙත් නෑ. උපශාන්ත වෙන කෙනාට වුණත් ක්‍රෝධය පහළ වීම නොවීම වෙන්නෙත් නෑ.

ඒ නිසා ක්‍රෝධය ඇති වෙලා කෙළ පැමිණීම පිළිබඳ උපදෙස් සපයන අටුවාව මතක් කරල දීල තියෙනවා හොඳ සුපිරිසන් හිතක් තිබුණත් නුරුස්නා දෙයක්, අර කලින් කියන ආසාන වස්තු නවයෙන් එකක් ආපු ගමන් හිතේ කෝප හිතිවිල්ල පහළ වෙන එක ඕනෑම කෙනෙක්ගෙ සිද්ධ වෙනව. නුරුස්නා බව - අපි අර ඉන්ද්‍රිය සංවර සූත්‍රයේ තේරුම් අරගන්නා, වක්‍රනා රූපං දිස්වා උපසර්ජි මනාපං උපසර්ජි අමනාපං උපසර්ජි මනාප අමනාපං. දකපු දේ දකල අමනාපයක් ඉපදීම බුදුහාමුදුරුවන්ටත් සිද්ධ වෙනව. රහතන් වහන්සේලාටත් සිද්ධ වෙනව. සේඛ පුද්ගලයාටත් සිද්ධ වෙනව. විපස්සනා කරන කෙනාටත් සිද්ධ වෙනව. විපස්සනා නොකරන පෘථග්ඡනයටත් සිද්ධ වෙනව. අන්න ඒක දැක්කට පස්සෙ ඒක පිළිබඳ අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් ගත්තොත් ඒ පුද්ගලයා ආසාන වස්තුව දිහාවට යනවා.

මේ පුරාහෙද සූත්‍රය උගන්වන්නෙ දැන් මගේ හිතේ කෝපය උපන්නා කියල හිත විපස්සනාවට ගන්න කියලයි. වස්තුව ගැන නෙමෙයි තමන්ගේ හිතේ ඇති වෙන දේ දිහාවට ගත්තොත් ඒ පුද්ගලයා විශාල හැබෑ වෙනසකට පරිවර්තනය වෙනව. ඒක එක දවසකින් වෙන්නෙ නෑ. මේ වගෙ ලක්ෂ කෝටිවාරයක් වෙනකොට පේනව, හැමදම මම මේ කෝවිවියේ පීල්ල පන්නගන්නව අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් ඉඳල. යෝනිසෝ මනසිකාරයට ගන්න නම් කවද හෝ දවසක මම ක්‍රෝධය මොකද්ද කියල තේරුම්ගන්නව. ඒකත් කවදවත් සිද්ධ නොවී ඉන්නෙ නෑ. හැප්පෙන්නෙ නැතුව තියෙන්නෙ නෑ. නුරුස්නා ගති පහළ වෙන්නෙ නැතුව ඉන්න වෙන්නෙ නෑ. ඒ නිසා සෑම නුරුස්නා ගතියකම අපිට අවශ්‍ය නම් අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් අනුන් එක්ක ගැටිලා නඩු කියාගන රණ්ඩු කරගෙන ඉන්න පුළුවන්.

ඒක ලස්සනට පෙන්වනව හිතේ ක්‍රෝධය ඇති වුණාට පස්සෙ අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් ආසාන වස්තුව දිහාව හිත බැඳුණා නම් හිතින් ඊගාවට ඒ මනුස්සයට බනින්න ඕනෑ වචන හිතට එනව. දෙක තුනක් එනකොට හකු පාඩා නලියන්න ගන්නව කියනවා. නොකියා බෑ. නොකියා හිටියොත් ඉතින් බොහොම අමාරුයි. තුන හතර

යනකොට වචන දෙකක් පනිනව. ඒව ඉතින් බහු වචන කියල කියනවා. අපහුංශ කියල කියනවා. පාලි සංස්කෘත කියල කියනවා. ඒව කිව්වට පස්සෙත් අනික් පුද්ගලයට රිදීමක් ක්‍රෝධය නැගීමක් වුණේ නැත්නම්, ඒ පුද්ගලයා දණ්ඩදානං සඤ්ඤානං කියන විදිහට ආයුධයක් පොල්ලක් අතට ගන්නව. ඇන්න උළුප්පල භය කරනව. ඒත් හරි ගියෙ නැත්නම් ගහනවා. ගහල නැත්නම් කීප පොළකට වුණත් ගහන්න පටන්ගන්නව. ගහල බැරි නම් අන්තිමට තව කෙනෙක් මරනව. එක්කෙනෙක් බැරි නම් සලෝභිත නැදැයෝ මරනවායි කියල කියනවා. ඒ වෙලා අන්තිමටම ඒ ඔක්කොම බැරි වුණොත් සිය දිවි නසා ගන්නවයි කියනවා.

ඒ තමයි ක්‍රෝධයක් ඒ වෛතසික මට්ටමේ ඉඳලා වාචසික මට්ටමට ඇවිල්ල. වාචසික මට්ටමෙන් අවසානේ කායික ක්‍රියාවලට ගිහිල්ල සිය දිවි නසාගන්න මට්ටමට ගියාට පස්සෙ ඉතින් කාටවත් උදව් කරන්න බෑ. මේ බණ සම්බන්ධ වෙන්නෙ අන්න ඒ සිය දිවි නසාගන්න ඉස්සෙල්ල අංගුලිමාල වගෙ නවසිය අනුනවදෙනෙක් කපලම තිබුණත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. අංගුලිමාල මම නතර වුණා, උඹ නතර වෙයන් කියනකොට ප්‍රඥවට හරියට ටොක්කක් ඇන්න වගෙ තේරෙනව. මට කපන්න පුළුවන්. නතර කරන්න බෑ. සර්වඥයන් වහන්සේ කඩුවක් ගත්ත නම් ඔයිට වැඩිය කපයි. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේට ඕනෑ වෙලාවක නතර කරන්න පුළුවන්. ඒ කියන්නෙ මුල මැද අග දකින්න පුළුවන්. මේ කාරණාව වැටහෙනකොටම අංගුලිමාලට සම්පූර්ණ වෙනසක් සිද්ධ වුණා. ඒ මොකද ප්‍රඥ වර්ත නිසා. ඒක නිසා ඒ සිය දිවි නසාගන්න චිත්තක්ෂණයට කලින් බුදුරජාණන් වහන්සේට හමු වෙන්න පුළුවන් වෙච්ච නිසා අංගුලිමාල බේරුණා.

ඒ නිසා ක්‍රෝධය කියන්නෙ ඉතාමත්ම කැත, නැත්නම් ඇතුළත පුච්චන දෙයක් වුණාට ක්‍රෝධය ගැන ඉගෙනගන්න දෙයක් තරම් උපශාන්තයට බලපාන වෙන මොනම දෙයක්වත් ලෝකෙ නෑ. ඒකත් අනුන්ගේ ක්‍රෝධයත් නෙවෙයි. ඊයේ ක්‍රෝධයත් නෙවෙයි. හෙට එන්න තියන ක්‍රෝධයත් නෙවෙයි. මේ ඇස්පනාපිට අර කියන විදිහට

අමනාප ඇති වෙන හිත. වචන කථා කරන්න ඇති වෙන වණ්ඩ පරුෂ විතක්ක. ඊට පස්සෙ ගහ බැණගන්නා වූ කායික වාචසික ක්‍රියා. ඒ කරල අනුන් නැසීම. මේ සේරම වැටෙනව ක්‍රෝධයට. ආන්න ඒ ක්‍රෝධය පිළිබඳව ඉගෙනගැනීම මං හිතනව රහත් වුණත් කරනවා. රහත් වෙනකනුත් කරනවා. ඇතුළත කෝපය නතර කරන්නත් ඊට පස්සෙ උපශාන්ත භාවය පිණිසත් බණ දේශනා කරනවයි කියල කියන්නෙ. මුළු ලෝකයේම සිදු වෙන සෑම දේකම හේතු එල වශයෙන් දකිනකොට පේනව මේ ක්‍රෝධ වෛතසිකය කරන වැඩ. පුද්ගලයෝ දෙන්නෙක් එකතු වෙව්වහම මේ වැරදිකාරයා නිවැරදිකාරයා කියලා තීන්දු කළාට ක්‍රෝධ වෛතසිකය අභ්‍යන්තර වශයෙන් සංසිඳවීමට තමයි මේ පුරාතේද සූත්‍රය සඳහන් කරන්නෙ උපශාන්ත කරන්නෙ. නමුත් අවසානේ බුදුන්වහන්සේ නමක් ලෝකයේ උපශාන්ත භාවය පිණිස, නැත්නම් ලෝක සත්ත්වයාගෙ හිත සුව පිණිස මහා කරුණාවෙන් වැඩ කරන්න ගත්තහම එතන ඉගෙනගැනිල්ල අර තමන් වශයෙන් තමන්ගේ ක්‍රෝධය ඉගෙනගන්නවට වැඩිය විශාල විශ්වවිද්‍යාල ඉගෙනුමක් තියෙනව. දිගටම පුදුම ශාන්ත භාවයක ඉඳල අනුන්ගේ ශාන්ත භාවයට තමන් කෙලසගන්නෙ නැතුව වැඩ කිරීම. ඒක තමයි ලෝකෙ ශාන්තවරයෙකුට කරන්න පුළුවන් දේ. තමන් තුළ එහෙම ශාන්ත භාවයක් නැතුව අනුන් දෙන්නෙක් අල්ලාගෙන ගහගන්න එපා ගහගන්න එපා කියල කිව්වට හරි යන්නේ නෑ.

ඒක නිසා මේ පුරාතේද සූත්‍රයේ අද එක වචනයයි අපිට මේ විස්තර කරගන්න පුළුවන් වුණේ. ඊට පස්සෙ සඳහන් වෙනව කරුණිය මෙත්ත සූත්‍රයේ වචන රාශියක්. මෙවැනි දර්ශනයක් මෙවැනි සීලයක් ඇති කරගෙන උපශාන්ත වීම සඳහා කටයුතු කරන කෙනෙක් තුළ තිබිය යුතු අංග ලක්ෂණ එක එකක්, ඉතින් අපි දීර්ඝ කලක් ගන්න ඉඩ තියෙනව. නමුත් අපි උත්සාහ කරමු පුළුවන් තරම් එක එක එක එක මතු කරන්න.

නමුත් සැලකිල්ලෙන් උනන්දුවෙන් සැලකිය යුත්ත තමයි තමන්ට වැටහෙනවා නම්, යම්ම විත්තක්ෂණයකට ප්‍රඥව මතු වෙලා තියෙනවයි කියල, ආසන්නයේම තියන ක්‍රෝධය පොඩ්ඩක්

අඳුනගන්න බලන්න. ක්‍රෝධයේ හෙවනැල්ල අනිවාර්යයෙන්ම තියනව. ඒක නොදැක්කොත් ප්‍රඥවන්තයි කියල ඔටුනු පලදින්න ඉඩ තියනවා. නමුත් වැඩ කරන්නෙ ද්වේෂය. කෝපය. ද්වේෂය හඳුනාගත්තොත් තද ලජ්ජාවකට පත් වෙනව, මං වගෙ මේ ශාන්තයි උපශාන්තයි කියාගෙන කොරගෙන කටයුතු කරන කෙනා තුළත් මගේ කිල්ලොටයේත් හුණු තියනවා නේද කියල. නමුත් ඒ ලජ්ජාවෙන් ඇති වැඩක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පුබ්බමනමනිස්සිනො. පූර්වාන්තය ආශ්‍රය කරන්න එපා. දැන් මගේ ළඟ කෝපය තියෙනවයි කියල ලැජ්ජාවට පත් වෙන්න එපා. මේ තියන කෝපය දිහා විදර්ශනාවෙන් බලන්න. මේක උපසංඛා වශයෙන් ගන්න එපා. තණ්හා වශයෙන් ගන්න එපා. මාන වශයෙන් ගන්න එපා. දිට්ඨි වශයෙන් ගන්න. වෙන මොකද්ද කියනව නම් මේ ක්‍රෝධය මගේය මේ ක්‍රෝධය මමය මේ ක්‍රෝධය, කොච්චර කෙරුවක්වත් අතනොහරින ආත්මයක් තියනවයි කියල ගත්තොත් ඇත්තටම අපි කෝපයටයි ඡන්දෙ දෙන්නෙ. අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ, අපට අවබෝධ කරන්නයි මේ ක්‍රෝධය මතු වෙලා තියෙන්නෙ. ඒ ක්‍රෝධයට මුල මැද අග කියල එකක් තියෙනවා මිසක් මට ඕනෑ විදිහට පාලනය කරන්න බෑ. එනවා සත්ත නම් යනවා සත්තයි.

අන්න එවැනි කෙනෙකුට හිතාගන්න පුළුවන් එහෙම නම්, මේ තරම් සිය දිවි නසාගන්න මට්ටමේ තියන ක්‍රෝධයටත් මමය මගේ ආත්මය කියල ගන්නෙ නැතුව කටයුතු කරන්න පුළුවන් කියලා. පුංචි නිදර්ශනයක් හරි තියෙනවා නම් මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල මට පුළුවන් වෙයි බුදුහාමුදුරුවෝ අපිට දීපු අභියෝගය වන තෘෂ්ණාව දුරු කරන්න කියලා. ඇත්තටම ක්‍රෝධය දුරු කරනවා කියන්නෙ තෘෂ්ණාව දුරු කරනවා කියන එක තමයි. වැඩි සෙතේ දබරෙටයි කියල අපේ සිංහලේ සාමාන්‍යයෙන් කියනව. ඕනෑවට වැඩිය මොන දේකට හරි ප්‍රේම කරන්න ගත්තොත් අනිවාර්යයෙන්ම ද්වේෂය තියනව. නමුත් ප්‍රේමයේ ස්වභාවය සෘජුයි. ක්‍රෝධය බොහොම වංචනිකයි. ඒ නිසා ප්‍රඥ වර්තයාට ආසා ලෝභ පිළිබඳව ඒත්තු කරල ගන්න දෙන්න පුළුවන්. ක්‍රෝධය ආපුච්චම ඒ පුද්ගලයා නොදුම්ච්ච ඇතෙක් වාගෙ පිස්සු හැදිව්ව බල්ලෙක් වාගෙ දැගලන්න පටන්ගන්නව. නමුත්

සර්වඥයන් වහන්සේ වගේ ගුණගරුක කෙනෙක් ගුණයෙන් ඉහළට වැඩිය ගිය කෙනෙක් කථා කරනකොට අංගුලිමාල වගේ අය නිවෙන ගතියක් තියෙනව.

ඒ නිසා මම හිතන්නේ නෑ, මෙතන ඉන්න ඔක්කොමල ප්‍රඥ වරිතයි හෝ ඔක්කොමල සද්ධා වරිතයි හෝ එහෙම එකක් නෙමෙයි. නමුත් අපිට තේරෙනව නම් දැන් මගේ හොඳට ප්‍රඥව මතු වුණයි කියලා, හොඳට මතක තියාගන්න, එතකොට ක්‍රෝධය වැඩ කරන්න ඉඩ තියෙනව. නමුත් ඒකෙන් තරහ වෙන්නේ නැතුව ක්‍රෝධය විග්‍රහ කරල බලන්න නම්, කල් ඇතුවම මේ වගේ අහල, සලකලා, ටිකක් කරල, වැරදිලා, අද මං මේක හරියට කරගන්නම් කියන හැඟීමෙන් කෙරුවොත් යම් දවසක ක්‍රෝධය දැක්කොත්, මම හිතනවා ලෝකේ තියන ලොකුම හාසාය, ලොකුම සෞන්දර්යය, ලොකුම සාහිත්‍යය මතු වෙනව. ඒක තමයි මේ අස්ථාන කෝපය කියන එක තමන් තුළම ක්‍රියාත්මක වෙනව දකිනකොට අනුන් තුළ ක්‍රියාත්මක වෙන දේවල් අපිට දසදහස් වාරයට නය ක්‍රමයෙන් තේරුම්ගන්න පුළුවන්.

අපි දැන් පැයක් කාලය අරන් තියනව ධර්ම දේශනාව සඳහා. මෙයින් උත්සාහ කළේ ප්‍රඥ වරිතයාට ක්‍රෝධය බලපාන ආකාරයත් සර්වඥයන් වහන්සේගේ උපදෙස් අනුව අපි ක්‍රෝධයක් ආප්‍රවහම කොහොමද ඒක තඩමාරු කරගන්නේ කියන ආකාරයත්. ඒ නිසා මේතුවක් කල් බණ අහල භාවනා කරපු ඇත්තෝ අදත් මේ ධර්ම දේශනා පැය තුළ එකතු වෙව්ව කරුණු හිතට එකතු කරගෙන තමතමන්ගේ අත්දැකීම්වලට මූලධර්මවලට සම්බන්ධ කරගෙන, ඒක තණ්‍යා පුරා හෙද වශයෙන් සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරපු ඒ උපශාන්ත භාවය මෙලොව වශයෙන් මේ ජීවිත වශයෙන් මේ ගෞතම සම්බුද්ධ සාසනය වශයෙන් සාක්ෂාත් කරගන්ට ලැබෙවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් නතර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනව. සියලුදෙනාටම සැනසීම උද වෙවා!

4 | සන්තර්වන දේශනය

නමො තසුඤ්ඤා භගවතො අරහතො සමමා සමබ්බුද්ධස්ස

වීත තණ්හා පුරා හෙද - පුබ්බමන්තමනිස්සිතො
වෙමජ්ජෙකුපසංඛෙධයො - තසු නත්ථි පුරෙකතං.

අකෙකාධනො අසන්තාසී - අචිකත්ථි අකුකුචො
මන්තභාණි අනුදාතො - ස වෙ වාචායතො මුනි

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි. සතියක් පාසා බ්‍රහස්පතින්ද පවත්වන ධර්ම දේශනාවටයි අපි මේ ආරම්භය සටහන් කළේ.

සූත්‍ර පිටකයේ බුද්දක නිකායෙ සුත්ත නිපාතයෙ, අට්ඨක වර්ගයට අයිති පුරාහෙද කියන වටිනා සූත්‍රය පදනම් කරගෙන පවත්වන භතරවෙනි ධර්ම දේශනාව. මෙතනදී සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම නිර්මිත තවත් සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් ප්‍රශ්නයක් නගනවා: කථංදසසී කථංසීලො - උපසන්නොති වුච්චති කියල, කෙසේ දර්ශනයක් කෙවැනි සමාස් දෘෂ්ටියක් ඇති, කොයි ආකාරයක සීලයක් ඇති කෙනාටද උපශාන්ත වුණා, නිවුණා, සැනසුණා කියල කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කියලා. ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ මේ

ප්‍රශ්නයට දෙන උත්තර ගාථා රාශියෙන් පළවෙනි එක තමයි චීත තණ්හා පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිසසිතො - වෙමජේකුචුපසඬෙඛියො - තසසු නතටී පුරෙකකිතං. මේ තමයි ඒ උත්තරය තනි පදයෙන් විස්තර කරල දෙන්නෙ. ඊට පස්සෙ තව දුරටත් විස්තර කරමින් ගාථා පෙළක් දේශනා කරනවා. ඒවායින් දෙවෙනි ගාථාව තමයි මම ඉහතින් දැක්වුවේ. අපි මුල ඉඳලම මතක් කරගනිමු.

යම් ආකාරයක දෘෂ්ටියක් දර්ශනයක් සහිත, යම් ආකාරයක සීලයක් හික්මීමක් ඇති පුද්ගලයාටද උපශාන්ත පුද්ගලය යයි කියන්න පුළුවන්, නිව්ච්ච සැනසිච්ච පුද්ගලය යි කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කියලයි ප්‍රශ්නය අහන්නෙ. ඉතින් ඒ ප්‍රශ්නය සඳහා ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ චීත තණ්හා පුරා හෙද කියල තනි වචනෙන් උත්තර දෙනව. කය බිදී මරණෙට චීත තණ්හා පුරා හෙද තණ්හාව දුරු කරන ලද පුද්ගලයා. නැත්නම් ඒ වචනය සාමාන්‍යයෙන් දෙපැත්තටම ගන්න පුළුවන්. කය බිදී මරණයට පෙර තණ්හාව දුරු කළ යුතුයි කියල, දෘෂ්ටියක් ඇති කෙනා, එහෙම නැත්නම් මරණයට පෙර තණ්හාව දුරු කිරීම සඳහා ශික්ෂාවක යෙදී ඇති පුද්ගලයා, නැත්නම් කය බිදී මරණයට පෙර, තණ්හාව දුරු කළා යයි හැසිරෙන පුද්ගලයා තුළ යම් උපශාන්තකමක් තියනවාද. අන්න ඒ කාරණා තුන තමයි. ඉතින් ඒ තත්ත්වයට යන්න බලාපොරොත්තු වෙන ඇත්තෝ අගය ආඩම්බරයට ලක් කරන්න ඕනෑ. එතැනටයි මේ සර්වඥයන් වහන්සේ අවධානය යොමු කරන්නේ.

ඉතින් ඒක සාමාන්‍ය බෞද්ධයෙකුට ඒත්තු ගන්නන්න අමාරු නෑ. අපි මේ අපේ දෘෂ්ටිය වෙන්නෙ මෙලොව වශයෙන්ම තණ්හාව ඤය කිරීම. අපේ සීලය, කය වචන දෙකේ හික්මීම තියෙන්නෙ තණ්හාව, කාමජන්දය වැඩෙන ආකාරයෙ කායික ක්‍රියා සහ වාචසික දේවල්වලින් වැළකීමයි. යම්ම වෙලාවක කය වචන හිත කියන තුන් දෙරේ, හිතෙත් තෘෂ්ණාව දුරු වුණා නම්, ඒ පුද්ගලයා ස්වභාවයෙන්ම ශාන්ත පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනව. සුන්දර වූ පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනව. නිව්ච්ච පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනව. ඉතින් මේ

දර්ශනය, මේ සීලය, මේ සමාධිය විස්තර කිරීමට එව්වරම අපහසු නෑ විශේෂයෙන්ම බෞද්ධ පරිසරයක හැදිවිච බෞද්ධ සංස්කෘතියක් දන්න, කර්මය හා කර්ම ඵල අදහන ඇත්තන්ට. නමුත් ලෝකෙ හරස්කඩ දිහා බලනකොට මේක පිළිගත්තා හෝ වේවා නොපිළිගත්තා හෝ වේවා, මේ ජීවිතය හමාර වෙන්න ඉස්සෙල්ල තෘෂ්ණාව දුරු කළ යුතුයි කියල දෘෂ්ටිය ඇති ඇත්තෝ බොහොමත්ම විරලයි. හුගදෙනෙක් ඉන්නේ, නැත්නම් ලෝකේ පවතින ලෝකායත ව්‍යාපාර, දැනුම් සේරම යන්නේ තෘෂ්ණාව වඩන පැත්තට. ඒකට ඉතින් විශේෂයෙන් බණ කියන්න දෙයක් නෑ. බැලූ බැලූ අත සෑම අධ්‍යාපනයක්ම යොමු වෙලා තියෙන්නේ, සෑම දේශපාලනයක්ම යොමු වෙලා තියෙන්නේ, සෑම සමාජයික කටයුත්තක්ම යොමු වෙලා තියෙන්නේ තණ්හාවෙන් හරි කමක් නෑ සැප.

ඒක නිසා දෘෂ්ටියක් වශයෙන් පිළිගත්තට, ක්‍රියාකාරකම්වලින් බලනකොට එහෙම ජේන්නේ නෑ. ඒ වගේම සීලයක් පැත්තෙන් බලනකොටත් තණ්හාව දුරු කරන පැත්තක සීලයක් නෙමෙයි, සිල් රැක්කොත් තෘෂ්ණාව වඩාගන්න පුළුවන්, සැප වඩාගන්න පුළුවන් කියන පැත්තටයි ඇදෙන්නේ. සීලය වැඩිමෙන් තණ්හාව ඤය වෙනව, කය හික්මීමෙන් තණ්හාව ඤය වෙනව, වචනය හික්මීමෙන් තණ්හාව ඤය වෙනව කිව්වොත් ඒ ප්‍රකාශයට පවා මේ ප්‍රයෝගික පැත්තෙන් ජේන්න තියෙන්නේ පස්ස පැත්ත හරවන ගතියක්. මූණ දෙන ගතියක් නෙමෙයි.

ඒ වගෙම තමයි උපශාන්ත භාවයක් හුගදෙනෙකුට අවශ්‍ය කරල තියෙන්නේ තණ්හාව වඩාගන්න. සැප වඩාගන්න. එහෙම නැතුව තණ්හාව දුරු වෙව්ව, එහෙම නැත්නම් කාමච්ඡන්දය දුරු වෙව්ව උපශාන්තකමක් දුන්නොත් කවුරුවත් ගන්න එකක් නෑ. ඒ නිසා එතන අර අහපු දේ, හිතට වද්දගන්නකොට ලොකු පරාසයක් තියනවා. ආන්න ඒ නිසා චීත තණ්හා පුරා හෙද කියන සර්වඥයන් වහන්සේ ඊගාවට - අපි මුලින්ම එක දෙක සූත්‍ර දේශනාව ගත්ත විදිහට - පෙන්නනවා චීත තණ්හා පුරා හෙද, කය බිඳි මරණයට පෙර, තණ්හාව ඤය කිරීම තමයි තේමාව. ඊට පස්සේ ඒ කෙනෙක්

පුබ්බමනමනිසිතො. පූර්වාන්තය ඇසුරු කරන්න යන්න නෑ. වෙමඤ්ඤානුපසඤ්ඤායො වර්තමානයේත් සංඛ්‍යා ගිනිම්, ගණන් ගැනීම් වලට යන්න නෑ. පස්සෙත් අනාගතය පිළිබඳවත්, තැවීම් සැලීම් නෑ. එතකොට අර චිත තණ්හාව, තණ්හාව දෘෂ්ටිය මෙසේ විය යුතුයි. සීලය මෙසේ විය යුතුයි. එසේ කෙනාගේ උපශාන්ත භාවයට සර්වඥයන් වහන්සේ උපශාන්ත යයි කියල ඒ ප්‍රතිඵල පැත්තෙන් විස්තර කරල, දැන් දේශනා කරනවා චිත තණ්හා පුරා හෙද - එවැනි කෙනෙක් වර්තමානයේමයි ජීවත් වෙන්නෙ කියල. චිත තණ්හා පුරා හෙද වෙන්න නම් වර්තමානයේමයි ජීවත් වෙන්නෙ. ප්‍රධාන වශයෙන්ම අන්ත දෙක වෙන අතීතය සහ අනාගතය දෙක බැහැර කරනවා. වර්තමානය විෂයෙහිත්, මේ ජීවිතයේම නිවන් දකිනවා කියන දෘෂ්ටියත් ඒ සඳහා වූ සීලයකුත් ඇති කෙනා තුළ තියන උපශාන්ත භාවයයි සර්වඥයන් වහන්සේ මෙතනදී පෙන්වන්නෙ. එතකොට මේ එක තනි වචනයෙන් උත්තර දීලා ඒ උත්තරය, ටිකක් සාමාන්‍ය කල්පනා කාරයෙකුට, කාරණා කාරයෙකුට තේරෙන විදිහට තුනට කඩල පහදලා දෙනවා. අතීත අනාගත දෙක ආශ්‍රය කරන්නෙත් නෑ. වර්තමානයේත් ගිනිම් හැදිනීම්වලට යන්නෙත් නෑ. අන්ත එවැනි කෙනාගේ දෘෂ්ටියයි බුදුහාමුදුරුවෝ මෙතන මතු කරන්න හදන්නෙ. අන්ත එවැනි කෙනාගේ සීලයයි මෙතන මතු කරන්න හදන්නෙ. අන්ත එවැනි කෙනාගේ උපශාන්ත භාවයයි ඒ නිවීමයි නිවන බවට පත් වෙන්නෙ.

නමුත් මේ අපි වාගේ අරණ්‍යවාසීව පූර්ණකාලීනව භාවනා කරන, සීලය පිළිබඳව කුකුස් නැති ඇත්තන්ට පවා මේ ප්‍රමාණය මදි. මේ ප්‍රමාණය කිව්වට, එව්වරම ප්‍රයෝගික පැත්තට උපදෙස් පන්තිය මදි. ඒක නිසා එතැන් පටන් ඒ සූත්‍රයේ ගාථා රාශියකින්, එක එක, එක එක, පුංචි පුංචි ගුණ අරගෙන පෙන්නල දෙනව. අතීතය පිළිබඳව ආශ්‍රයකුත් නැතුව, අනාගතය පිළිබඳවත් අපේක්ෂා රහිතව, වර්තමානයේත් ඇලීම් ගැටීම් දෙක නැතුව, නැත්නම් වර්තමානයේත් ප්‍රපංච කිරීමවලට යන්න නැතුව, ගණන් ගැනීම් නැතුව හැදිනීම් නැතුව ගත කරන්න නම්, එහෙම ගත කරන, ගත කරන්න

බලාපොරොත්තු වන කෙනෙක් ළඟ තිබිය යුතු ගුණ සම්භාරයක් විස්තර වෙනව.

ඒක සාමාන්‍යයෙන් බැලුවොත් කරණීය මෙන්ත සූත්‍රය විස්තර කරන ආකාරයට අත්ථ කුසලයක් විදිහට, තමා පිළිබඳව තමන් ගෞරව කරන ආත්ම කුසලය, නැත්නම් තමා කෙරේ තමන්ගේ අනුකම්පාවක් ඇති කෙනා කළ යුත්ත මේකයි කියල ගුණ සම්භාරයක් පෙන්වනවා. ඒ ගුණවලත් මේ ගුණවලත් සලකා බැලිය යුතු පැත්තක් තමයි, මේ කථා කරන්නේ ඔය කියන දෘෂ්ටිය සහිත, ඔය කියන සීලය සහිත උපශාන්ත භාවයට පත් වෙව්ව කෙනෙක් තළල දැකිය හැකි ගුණ. රහතන් වහන්සේලා, මහා රහතන් වහන්සේලා, අග්‍රශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා, පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟ, මේ ධර්ම දේශනා කරන්නා වූ සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟ තියන ගුණ. ඉතින් ඒ ගුණ දැකලා ඕවට වැද වැද ඉදිල්ලත් අවශ්‍යයි. ඒකට අපි සද්ධාව කියල කියනවා. නමුත් ඒ ගුණ දැන් දැන් මෙතන මෙතන වඩන එකයි ගත යුතු ආදර්ශය. එතකොට තමයි අර මරණයෙන් මෙපිට විත තණ්හා වෙන්නත් පුළුවන්. හිත අතීතයට යන්නෙන් නෑ, අනාගතයට යන්නෙන් නෑ, වර්තමානෙන් දැඩිව ගැනිල්ලක් නෑ.

දෘෂ්ටි ග්‍රහණයට උපාදනවලට යන්නේ නැතුව ගැලවෙන ක්‍රමය දැකගන්නට පෙන්වන ගුණවල අපි ගිය වතාවේ ගත්තේ අකෙකාධනෝ කියන, ක්‍රෝධ නොකරන්නා වූ ගතිය. ඒක අපි මතක් කරගත්තේ කෙටියෙන්. බුද්ධි වර්තයා තුළ වසංගත ස්වරූපයෙන් තියන රෝගයක්. මොනවා හරි තමන් හරියට දන්න දේ හම්බ වුණොත්, අනිත් අය පිළිගත්තත් එකයි නැතත් එකයි කඩාගෙන ඉදිරියට යන ගතිය මිසක්, අනික් ඇත්තන්ට ඒ ඇත්තත් එක්ක පැහෙන සිහෙන ගතිය අඩුයි. යම් ආකාරයකින් පොඩිත්තක් හරි නොගැළපෙන ගතිය ආවොත් වහාම කීපෙනව. ඒක සාමාජික මට්ටමෙන් සංසිඳුවන්ට වෙලා ගන්නේ නෑ. සැර පරුෂ වචන කථා කරනවා. නැත්නම් ක්‍රියා කරනවා. එතකොට ඒ ක්‍රෝධ ගති නිසා ඒ පුද්ගලයා හැම තැනදීම ගැටුම් අවුල්පාස ඇති කරගන්නව. ඒක නිසා

ඒ බුද්ධි චරිතයා, ප්‍රඥ චරිතයා ක්‍රෝධයෙන් තොර වෙලා ගත කිරීම තමයි ඉස්සෙල්ලාම පෙන්නන්නේ.

අපි අද ගන්න හදන්නේ ඊගාව ගුණය. අසන්නාසී. සන්ත්‍රාසයට පත් වෙන්නේ නැති ගතියක් තියෙන්න ඕනෑ. සාමාන්‍යයෙන් අකෙකාධනෝ කියන්නේ ක්‍රෝධ නැතිකම කියනවා වගේ, අසන්නාසී කියන්නේ සන්ත්‍රාසයට පත් වෙන්නේ නෑ. සන්ත්‍රාසයට පත් වෙන්නේ නෑ කියන එක සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයෙන් තියෙන්නේ අලාභයක්, පාඩුවක්, නින්දාවකට පත් වෙනකොට සන්ත්‍රාස වෙන්නේ නෑ. ඉතින් භාවනා කරගෙන යනකොට ඒ වගේ අෂ්ට ලෝක ධර්මයේ ඒ නරක පැති - ලෝකයේ ධර්ම පැත්තෙන් බලනකොට ලෝකයා බලාපොරොත්තු වෙන්නේ නැති නරක පැති - අලාභය, දුක, පාඩුව, අයසට පත් වෙනකොට සන්ත්‍රාසයට පත් වෙන ගතිය තමයි එතන පෙන්නන්නේ. මේක සාමාන්‍ය ලෝක පැත්තයි.

අනික් අතට දැන් කාලෙ භාවනාවේදී මතු වෙන, දැනට භාවනා කරන අය හෝ ඒ අයගේ ගුරුවරු හෝ ඒ අය කෙරේ පර්යේෂණ කරන ඇත්තෝ මතු කරන, ලකුණු අනුව බලනකොට භාවනා ජීවිතයේදී සන්ත්‍රාසයට පත් වෙන්නේ අලාභයේදී පමණක් නෙමෙයි, ලාභයේදීත් සන්ත්‍රාස වගයක් තියනවා. මේ කියන ලාභය ලෞකික ලාභ නෙමෙයි. ලෝකෝත්තර ලාභ වුණත් යෝගාවචරයා ඒවාට තව හුරු නෑ. යෝගාවචරයා බලාපොරොත්තු වෙන්නේ භාවනා කරලා මෙතුවක් තමන් දන්න සැප, ලාභ, කීර්තී, යස - වෙන විදිහකට කියනවා නම් ආත්මය, සක්කාය දිට්ඨිය වැඩෙන, පෝෂණය වෙන, හුරතල් කරවන දේවල්. නමුත් භාවනා කරගෙන යනකොට විශේෂයෙන්ම විපස්සනා භාවනා සමථයෙන් වෙනස් වෙන තැනක් වශයෙන් මේක පෙන්නන්න පුළුවන්.

විපස්සනා භාවනාවේදී සක්කාය දිට්ඨියේ පැලඹුරි යෑම්, සක්කාය දිට්ඨියේ සැලීම්, සක්කාය දිට්ඨියේ බිඳීම්, සිද්ධ වෙනකොට ඒක ඒ යෝගාවචරයා විශේෂයෙන්ම ආධුනික යෝගාවචරයා, විශේෂයෙන්ම බහුශාක භාවය අඩු යෝගාවචරයා දකින්නේ අලාභයක් විදිහට. පාඩුවක් විදිහට. දුකක් විදිහට. අයසක් විදිහට.

එතකොටත් සන්ත්‍රාස වෙනව. ආන්ත ඒ සන්ත්‍රාස ගති, භාවනා නොකරපු චීත තණ්හා පුරා හෙද කියන දෘෂ්ටිය නැති ඇත්තෝ ළගට ගිහිල්ල වෙදකම් කරන්න ගත්තහම 'එකක් කඩතොලු සදගන්නට ගොහින් මට වුණු කාරියා -දෙකක් කඩතොලු හද දුන්නයි ඉඳුරුවේ ආචාරියා' කියල කිව්ව වගෙ අර හොඳ වානේ කැත්තේ පොඩි කඩතොලුවක් තිබිල ආචාරියාට ගිහිල්ල දුන්නට පස්සෙ ඒක තළන්න ගිහිල්ල ඒ මනුස්සය තවත් කඩතොලු දෙකතුනක් හදල දෙනව.

අන්ත ඒ වගෙ තමයි හොරාගේ අම්මගෙන් පේන අහන්න වගෙ සංසාරට බරව, සංසාරෙ ලාබම, කීර්තිම, ප්‍රශංසාම, යසසම, සැපම බලාපොරොත්තු වෙන ඇත්තන් එක්ක මේ භාවනා විස්තර කලා කරනකොට සන්ත්‍රාසයක් එනව. නමුත් අටුවාවේ ඒ ගැන වචන සදහන් කරන්නෙ නෑ. ඇයි, අටුවාවේ සඳහන් වෙන්නෙ පොදු වචනෙන් අලාභයේදී ත්‍රාස වෙන ගතිය. සංත්‍රාස වෙන ගතිය. ඉතින් මේ අලාභය - ලෝකික සැප සම්පත් නොලැබී යාමෙන් සිදු වෙන අලාභය - තමයි සාමාන්‍යයෙන් කියවන භාෂාවට තේරෙන්නේ. මතුපිට අදහසින් තේරෙයි.

නමුත් චීත තණ්හා කියන අදහසින් ලෝකෝත්තර පැත්තෙන් බලනකොට සක්කාය දිට්ඨියෙ මමය, මාගේය, මගේ ආත්මයය කියන හැඟීමේ සැලීම් බිඳීම් නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණයේ ඉඳලම සිද්ධ වෙනව. ආන්ත ඒ වෙනකොට එතන එතන සංත්‍රාසත් යෝගාවචරයාගේ දෘෂ්ටිය, නැත්නම් දිට්ඨි විශුද්ධිය තාම සම්පූර්ණ වෙලා නැති නිසා, සම්පූර්ණ වෙලා නැති නිසා මෙව්ව බුදුහාමුදුරුවො ආදී ආර්ය වංශය දන්න ඇත්තෝ ලාභ වශයෙන් සැලකුවාට යෝගාවචරය කියවන්නේ බොහෝ විට අලාභ වශයෙන්. මේ නිසා සන්ත්‍රාසයට පත් වෙන්න ඉඩ තියෙනව. ඒ සන්ත්‍රාසය ඒ තාලෙන්ම කමටහන් සුද්ධ කරනකොට කියවෙනවා නම් දක්ෂ කර්මස්ථානාචාර්ය වරයෙකුට අහු වෙනව.

නමුත් මේ යෝගාවචරයා කොච්චරක් මෙව්වා වැරදියට කියනවද කියනවා නම් මෙව්වා මේ දක්ක තාලෙන් වෙව්ව තාලෙන්

කවදවත් කමටහනට ඇතුල් කරන්නේ නෑ. කමටහන් වාර්තාවට ඇතුල් කරන්නේ නෑ. ඉතින් ඒක නිසා ගුරුවරයාට තේරුම්ගන්න බැරුව යනවා. නමුත් හැසිරීමෙන් පේන්න තියනවා. ගොඩක් වෙලාවට ගුරුවරයන් එක්ක දුරස්ථ වෙනව. ගොඩක් වෙලාවට ඒ ගැඹුරු ධර්ම කථා කරන තැන්වලට නොයා නොගිහිත් නිකන් ඉන්නව. එවැනි සාකච්ඡා කරනකොට නුරුස්නා ගති පානව. පිරිස එපා වෙනව. ඉඳුම් හිටුම් එපා වෙනව. ඒ ගති පේනවා. නමුත් යෝගාවචරයාට ඒ ඇති වන තත්ත්ව ප්‍රසිද්ධියේ කියන්න, නැත්නම් මේක ධර්මතාවක්, මේක ඔජාවක්, මේක ස්වභාවයක්, මේක භාව ලක්ෂණයක් ලෙසින් තේරුම්ගන්න බැරි තාක් කල්, කමටහන් සුද්ධ කිරීමට ඇතුළත් නොකරන ගතියක්, සාකච්ඡාවකදී මෙවැනි තත්ත්ව ප්‍රසිද්ධියේ සාකච්ඡාවට භාජනය කිරීමට අකමැති වෙන ගතියක්, මේ වගේ ධර්ම කථා කිරීමට, මේ වගේ කරුණු කථා කරන තැන්වල තේරෙන්නේ නෑ කියන බිරි කන යොමු කරවන ගතියක් දකින්න පුළුවන්.

ඉතින් මෙවැනි තත්ත්වයක් හුඟාක් යෝගාවචරයින් ආශ්‍රය කරන කර්මස්ථානාවාර්යවරයෙකුට නම් මොනම තාලෙකින්වත් විසඳන්න අමාරුයි. එක්කෙනෙක් දෙන්නෙක් එක්ක ඉන්නව නම්, සුළු පිරිසක් එක්ක ඉන්නව නම් ඒ කියවෙන දේ, ඇඟවෙන දේ, ගුරුවරයාට ගැළපෙන්න තියන ඉඩ වැඩියි. තේරුම්ගන්න තියන ඉඩ වැඩියි. එහෙම නොවුණොත් බොහෝ කාලයක් නොකියන, නොතේරුම් ගත්ත නමුත් හැසිරීමෙන් පෙන්වන මේ ලකුණු සඳහා උත්තර දීමට කල් ගත වෙනව. උදහරණයක් වශයෙන් ගත්තොත්, ඉස්සෙල්ලාම නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණය කියල - ආනාපානය මෙනෙහි කරනකොට මෙනෙහි කරන හිතත් ආනාපානයත් විතරයි මෙතන තියෙන්නේ. ඉන් එහාට මොකක්වත් නෑ. ඒ තරමටම යනකල් ආනාපානයත් එක්ක භාවනා කරන හිත මූණට මූණ දලා විනාඩි ගණන් එක දිගට ඉන්නව නම්, ඒ කාලෙ හොඳට බැලුවොත් මෙතන මේ මෙනෙහි කරන හිත නම් වූ නාම ධර්මයත් ඇතිල්ලෙන, තද වෙන, තෙරපෙන, පිට වෙන, උණුසුම් සිසිල් ගති සහිත - නැත්නම් මේ හතර මහා භූතයන්ගේ ලක්ෂණ පෙන්වන - රූප ධර්මත්

පමණමයි. ඉන් එහාට කොච්චර බැලුවත් වෙන දෙයක් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. ආන් ඒ තරමටම මේ මූල කර්මස්ථානයේ පවතින්නේ මේ මෙනෙහි කරන හිතයි වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුවයි පමණයි. සක්මන් කරනකොටත් පියවරක් පියවරක් පාසා මෙනෙහි කරනවා නම් ඒ පියවරක් පාසා මේ හැපීම, මේ ආයාසකර ගති, ඉබේ කර දෙන ගති ආදී වශයෙන් වම දකුණ තේරෙනවා ඇර වෙන මොනවත් හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

එදිනෙදා වැඩ කරනකොටත් - කනකොට, එනකොට, යනකොට, පැත්ත බලනකොට, බැලුවොත් ඒ බලන්න හේතු වෙන, අහන්න හේතු වෙන, යන්න හේතු වෙන - චේතනාව තියනව. ඒ චේතනානුපූර්වකව කෙරෙන වැඩ කටයුත්තක් තියෙනවා. ඊටත් අමතරින් කීහැකි ඕනෑ නම් ඊට අමතරව ඒක දිහා බලාගෙන ඉන්න සතිය තියනවා. මෙනෙහි කරන සිත තියෙනවා. ඔන්න ඔය නාම රූප ධර්ම ඇර වෙන මොනවක්වත් ඕකෙ නෑ. වෙන දුපු සේරම දේවල් සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, උඹගෙ නෙමෙයි. උඹ අත හැරපන්. උඹේ දේ, නැත්නම් මේ වෙලාවෙ ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන්න පුළුවන් දේ තමයි ඒ වෙලාවෙ තමන් ඇඳුමක් අඳිමින් ඉන්නව නම් ඒ ඇඳුම හැපෙන හැටි. ඒ වාගේම ඒ ඇඳුම ඒ ආකාරයෙන් ඇඳගැනීම සඳහා ඊට චිත්තක්ෂණයකට කලින් ඇති වෙච්ච චේතනාව. ආන් ඔය දෙකෙන් තොර මොකක්වත් නෑ. ඒ දෙකෙන් තොර කියන දේවල් සේරම ණයට ගත්ත දේවල්. එච්ච ඔක්කෝම ප්‍රත්‍යක්ෂ නෙමෙයි. ඒව අනුමාන ධර්ම, වංචනික ධර්ම.

ඒ නිසා ඒ නාමරූපවලට කොටු කරල ගත්තහම නාම රූප පමණක් උදේ ඉඳල හැන්දෑ වෙනකල් හොඳ කරද්දීත් නරක කරද්දීත්, ප්‍රිය කරද්දීත් අප්‍රිය කරද්දීත්, දැනගෙන කරද්දීත් නොදැනගෙන කරද්දීත් තියෙන්නෙ කියල බලනකොට, හොඳටම ඒ දේ තේරෙනකොට තමන්ට තේරෙනවා එතන ආත්ම දෘෂ්ටිය. නැත්නම් ජීව ආත්මයක් නෑ. කොච්චර බැලුවත් මේච්ච ඔක්කොම රස විදින බලන ආත්ම ස්වරූපයක් ජේන්නෙ නෑ. එතකොට යෝගාවචරයට ජේන්නෙ

නිකන් මේ ලුණු නැති බවක් කන්න වාගේ. පදම නැති, ලුණු නැති, පොලොස් ඇඹුලක් කන්නා වාගේ. කිසි රසයක් නැතුව යනවා.

මේ සංසිද්ධිය වෙනකොටම - මොකද්ද මේ සංසිද්ධිය කියන්නේ? මූෂ්ට මූෂ්ණ දල ආනාපානය දිහාම, නැත්නම් පිම්බීම හැකිලීම දිහාම බලාගෙන ඉන්නකොට, එහෙම නැත්නම් සක්මනේ දිගට සතිය පිහිටනකොට, නැත්නම් තමන් කරන වැඩේ සතිය පිහිටාගෙන ඉන්නකොට ඒ දේ තීරස වීම මේන්න මේකෙ ප්‍රතිඵලය තමයි. මේ ආත්මය, මේ ජීව ආත්මයට එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ ලැගුම් පොළ නැති වෙලා යනව. විසුම් නැතුව යනව. මොකද බලන බලන තැන්වල ආත්මයක් පේන්නේ නෑ. පේන්නේ නාම රූප දෙක විතරයි. මේ නිසා යෝගාවචරයා කියනවා මට මේ අරමුණ හරියන්නේ නෑ, පිම්බීම හැකිලීම කරපු එක්කෙනා කියනවා ආනාපානයට දුපුවහම නම් හොඳට හිත හිටිනවා කියල. ආනාපානය කරන එක්කෙනා කියනව පිම්බීම හැකිලීමට දුම්මොත් නම් හොඳට හිත හිටිනව. සක්මන් කරනකොට කියනවා ඉඳගෙන ඉන්නකොට නම් හොඳට හිත හිටිනව.

කොහොම නමුත් අරමුණ හරි යනකොට මූෂ්ට මූෂ්ණ දල බොහෝ වෙලා ඉන්නකොට එපා වීම පහළ වෙන්නේ ඒ යෝගාවචර හිත, සක්කාය දිට්ඨියට අනුව, ආත්ම නැත්නම් මේ ජීව ආත්මය පදනම් කරගෙන බැල්ම කරන ජීව ආත්මය දැන් එන්න එන්න පව වෙන නිසයි. එන්න එන්න ලැගුම් පොළ නැතුව යනව. විසුම් නැතුව යනකොට ඒක යෝගාවචරය තේරුම්ගන්නේ මේ තැනේ දෝෂයක් කියල. එහෙම නැත්නම් මට කරුම දෝෂයක් තියනව. එහෙම නැත්නම් මගේ ආහාර වැරදිල. නැත්නම් මේ ක්‍රමය හරි යන්නේ නෑ කියල, සම්පූර්ණ අර සක්කාය දිට්ඨියට පොහොර වැටෙන, ජීව ආත්මයකට පොහොර වැටෙන කතාවකට යන්න පුළුවන්.

එහෙම ගියොත් ඉස්සෙල්ලාම වෙන්නේ මොකද්ද? ගුරුවරයාට මේ වෙච්ච දේ වෙච්ච තාලෙන් කියාගන්න බැරි කඩතුරාවක් ඇති වෙනවා. ආන්න ඒ කඩතුරාව නිසා, යෝගාවචරයට ඇති වෙන මේ ත්‍රස්තය, මේ සන්ත්‍රාසය කමටහනට ඇතුල් වෙන්නේ

නෑ. කමටහන් සුද්ධ කරනකොට කියවෙන්නේ නෑ. ඉතින් ඒක ගුරුවරයා විසින් පොවන්න යන්නක් නරකයි. යම් දවසක යෝගාවචරයට වැටහුණොත් මෙන්න මේ මම ආශ්වාසය දිහා බලනකොට නම් මට මෙන්න මෙන්න මෙව්වර තේරුණා, බලාගෙන ඉන්නකොට ඉන්නකොට මේන්න මේ විදිහට ඒක නිරස වේගන යනව. ඒකාකාරී වේගන යනව. නොදැනී යනව. එනකොට වෙනත් හිතීවිලි, ශබ්ද, වේදනා මතු වෙන්න පටන් අරගන්නවා ආදී වශයෙන් මේ වෙච්ච සිද්ධිය, අනුන්ගේ දෙයක් දිහා බලන්නා වාගේ පව වෙන, තුරන් වේගන යන, තැනක් ස්ථානයක් නොලබන, මේ ජීව ආත්මය ඒකට එහෙමම වෙන්න ඇරල, වෙච්ච සිද්ධිය ඇති සැටියෙන් දකිනව නම්, දකින්න තරම් යෝගාවචරය තීක්ෂණ වෙනව නම්, තීව්‍ර වෙනව නම්, නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණයේදීම යෝගාවචරයට තේරෙන්න පටන් අරගන්නව මෙතුවාක් කල් අපි බැලුවේ මේ ජීව ආත්මය පෝෂණය කරන වැඩ. සක්කාය දිට්ඨිය හදල දෙන්න ලැගුම් පොළ හදල දෙන වැඩ. නමුත් දැන් ඒකට වසුම් නැතුව ගිහිල්ල. ඒ බව අරමුණක එක දිගට හිටීමෙන් තමයි අල්ලන්න පුළුවන්නේ.

ඒක නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ මේක වටින් කියනව, එක ඉරියව්වේ ඉන්නව නම් දුක්ඛ සත්‍යය තියනවා. එක අරමුණේ එක ඉරියව්වේ ඉන්නවා. ඉරියව්ව මාරු කරන්නෙම දුක්ඛ සත්‍යය දැකගන්න තියන අකමැත්ත. හිතල කරන එකක් නෙමෙයි, මේ සංසාර ස්වභාවය. ඒ නිසා එකම ඉරියව්වේ ඉඳල ඒ තුළ ඇති වන නිරස ගති, නුරුස්නා ගති, වේදනා, එතනින් ගියාම හිතීවිලි බාධා, එතනින් ගියාම මේ තියන කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ථීනමිද්ධ ආදී නීවරණ එනකොට මෙහෙමයි, වද දෙනකොට මෙහෙමයි, යනකොට මෙහෙමයි, එනකොට මගේ මූල කර්මස්ථානයට වෙන්නෙ මෙහෙමයි, මගේ හිත මේවා කියවන්නේ මෙහෙමයි කියල එක දවසකින් නම් අල්ලන්න මොන ගොයියටත් බෑ. වාර දහස්ගණන්, දසදහස්ගණන් බලබලා ඉන්නකොට තේරෙනවා මෙන්න මේකටයි සර්වඥයන් වහන්සේ මෙන්න මේ ප්‍රශ්නය ඇහුවේ ප්‍රඥ වර්තයාට ගැළපෙන විදිහට, කොයි මිනිහටද උපශාන්තයි කියල කියන්න වටින්නේ කියල. කොයි ආකාරයකට මේ ප්‍රශ්නය දිහා බලන කෙනාටද? කොයි

ආකාරයට හික්මීම ඇති කෙනාටද? උපශාන්ත භාවයට යන්න පුළුවන් වෙන්නෙ, කොයි ආකාරයක දෘෂ්ටියක් සීලයක් ඇති කෙනාටද උපශාන්ත යයි කියල කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කියන එක, ආනාපාන භාවනාවට දල බලනකොට මේ යාන්තම් විපස්සනා පාදක ධර්ම වෙන අත්තිවාරම වෙන නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණයටත් අදළයි. මොකද, එතනදීමත් අන්ත දිට්ඨිය ටිකක් හෙල්ලුම් කනවා.

අන්ත දිට්ඨිය හෙල්ලුම් කෑම අල්ලගත්තොත් ඒක අල්ලන්න කොහොමද? එක අරමුණ බොහෝ වෙලා බලනකොට එපා කරන ගතියක් එනව. එකම අරමුණ බලාගෙන ඉන්නකොට බොහෝ වෙලා බලා ඉන්නකොට කලින් තිබුණට වැඩිය දුක ගොජදන්න පටන්ගන්නව. ප්‍රකටව ප්‍රබලව පේන්න පටන්ගන්නව. ඒ පේනකොටම ආත්මය, අපි මෙතෙක් කල් පෝෂණය කරපු මමය මාගේය කියන මේක විහිදන්න ගන්නව. පැකිලෙන්ත ගන්නව. ඔමරි කරන්න පටන් අරගන්නව. විසුම් ඉඳුම් නැතුව යන්න පටන්ගන්නව. ඉතින් මේක නැති වෙනකොට යෝගාවචරයා කොට්ටෙ සකස් කරන්නයි ගුරුවරයා මාරු කරන්නයි භාවනා ක්‍රම මාරු කරන්නයි පටන්ගත්තොත් වෙන්නෙ තමන් නොදූන අවේතනිකව ජීව ආත්මය පෝෂණය කරන එක තමයි. මේක අමාරු වැඩක්. කවදකවත් මෙහෙම කියනකොට තේරුම් නැති වුණයි කියල තරහ වෙන්නත් නරකයි. තේරුම්ගත්තත් ඒක ඒ වෙලාවේදී එතන එතන අගය කරනවා කියන එක බොහොම අමාරු වැඩක්.

මෙන්න මේ විදිහට යම්ම කිසි කෙනෙක් ඉස්සෙල්ලාම කෙහෙල් ගහක් පතුරු ගහනකොට, ඉස්සෙල්ලාම පතුරු අයිත් කරගත්තයි කියල හිතුවොත් ඊට පස්සෙ එන්නෙ අපේ පව්වය පරිග්ගහය. පව්වය පරිග්ගහ ඤාණයට යනකොට හුස්ම ගැනීම සිද්ධ වෙන්නට, නැත්නම් රූප ධර්ම පහළ වෙන්නට හේතුව පේනව. හුස්ම ගන්ට වේතනාවක් පහළ වෙනව. නාම ධර්මයක් හේතු වෙනව. හුස්ම ගන්නෙ නැතුව ඉන්නකොට ඉබේම හුස්ම ගැනීමේ ආසාවක් ඇති වෙනව. ඒක අපිට තේරෙන්නෙත් නෑ දන්නෙත් නෑ. අපිට හුස්ම ගන්නකොටයි ඔන්න වැටහෙන්නෙ. ඒත් ඒ හුස්මෙත් ආරම්භය,

හුස්මක් නැති තැන ඉඳල හුස්ම ගන්න මුල් ටික අපිට කවදවත් අහු වෙන්නෙ නෑ. මොකද හිත ගොරෝසුයි. අපිට අහු වෙන්නේ හුස්මේ පිටකොන්ද හරිය විතරයි. ඒක හොඳට බලාගෙන ඉන්නකොට වැඩි වෙලා, ඒකෙ කවදවත් හුස්ම ගනුදෙනුවක් නැති තැනකින් හුස්ම පටන්ගන්න තැන බලාගෙන මේ ගොරෝසු දේ බලාගෙන අවසාන දක්වාම යනකොට, රූප ධර්ම පවා පහළ වෙන්නෙ ඒකාකාර ලයකට ඒකාකාර නියාම ධර්මයකට අනුවයි. ඒකට හේතු වෙන්නෙ හුස්ම ගැනීමේ චේතනාව නම් වූ නාම ධර්මයයි. ඒ චේතනාව නිසා හුස්ම ගන්නව. හුස්ම ගත්තොත් පමණයි මෙනෙහි කිරීමක් කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒකයි හුස්ම නැති වේගන යනකොට මෙනෙහි කිරීම ඉබේම හැලෙන්නෙ.

ඒකත් පව්වය පරිග්ගහ ඤාණයෙන් දැනගත යුතු කාරණාවක්. මේ දැනුමට කියන්නෙ ප්‍රත්‍යය දැනගන්නා, යමක හේතුව දැනගන්නා ඤාණය. එතකොට හුස්ම හොඳට ගන්න වෙලාවෙදී දෙක වෙන් කරල හඳුනන්නත් පුළුවන්. මෙනෙහි කරන්නත් පුළුවන්. නමුත් හුස්ම තුනී වේගන යනකොට ඒ මෙනෙහි කිරීමේ ශක්තිය ඉබේම යනවා. නිකන් ලේ බීල ඉවර වෙච්ච කුඩැල්ල ඉබේම ගැලවීලා වැටෙන්නෙ, එහෙම නැත්නම් රබර් බෝලයක් ගලකට දමා ගහනකොට පොළා පනින්නෙ. අන්න ඒ වගේ එතකොට මෙනෙහි කිරීම අල්ලන්නෙ නැතුව යනව. ඒක රණ්ඩු වෙලාවත් ත්‍රාස වෙලාවත් ඒක වැරද්දක් නිසාවත් නෙවෙයි. ඒක ඉස්සෙල්ල ඉස්සෙල්ල වැරදිල දැනගෙන බණ අහල පස්සෙ හොඳට සැලකිල්ලෙන් බලාගෙන හිටියොත්, හුස්මක් තිබුණොත් මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්. හුස්ම ගැනිල්ල තුනී වේගන යනකොට මෙනෙහි කිරීම තුනී වෙනව. හුස්ම ගැනිල්ල නතර වේගන නොදැනී යනකොට මෙනෙහි කිරීම හැලෙනව. එතකොට හුස්ම ගැනීම නිසයි මෙනෙහි කිරීමේ හිත පහළ වෙන්නෙ. ඒ මෙනෙහි කිරීම අනුව අපි මේ හුස්ම පිට වෙන එකද ඇතුල් වෙන එකද, ගොරෝසුද සියුම්ද, දිගද කොටද ආදී වශයෙන් එකේ විවිධ රස අනුභව කරනවා. ඒක නිසා රූප, ඒ හුස්ම ගැනීම නම් වූ රූප නිසා ආයින් මෙනෙහි කිරීම නම් වූ හිතක් පහළ වෙනව.

මේ විදිහට මේවයේ තියෙන එකට එක සම්බන්ධතා බලාගෙන යම්ම දවසක ජවනිකාව දිගට බැලුවොත් මේක ජීව ආත්මයක් නෙවෙයි, සියල්ල කරවන්නා වූ සර්වබලධාරී මැවුම්කාරී දෙවි කෙනෙක් නෑ කියලා තේරුම්ගන්න වැඩි කල් යන්නෙ නෑ. ඒකත් හරියට නිකන් වදින්න ගිය දේවාලෙ ඉහේ කඩා වැටුණා වාගේ. හිතෙන්නේ, මොනවා හරි කරන්න ගියා නම් ඉස්සර දෙයියනේ කියල කියන්න දෙයක් තිබුණා නෙ. දැන් කියන්න එහෙම දෙවි කෙනෙක් නෑ. දැන් තේරෙනව ඒක මේ වර්තමානෙ මේ ඇස්පනාපිට සිදු වෙන දේ හොඳට බැලුවොත් ඔව එකක්වත් කවදවත් ඔය අපි කොච්චර නවාතාවෙන් බලන්න ගියත් සංසාරේ කෙළවරක් නැති අතීතයේ සිදු වෙච්ච එකම තාලයට මේ වැඩ වෙන්නෙ.

එව්ව සිදු වෙන න්‍යාය ධර්මයක් ඇර තමන්ගේ රුචියට පාලනය කරන්න පුළුවන් මැවුම්කාර දෙවි කෙනෙක් නැති බව තේරුම්ගන්න නම් ඉස්සෙල්ලාම නාම රූප දෙකට කඩාගන්න. ඊට පස්සෙ නාමය සහ නාමයේ හේතුව, රූපය සහ රූපයේ හේතුව කියල බලනකොට මේකේ පරමාත්මයක් නෑ. ජීව ආත්මයක් විතරක් නෙවෙයි පරමාත්මයකුත් නෑ. පරම ආත්මයක් නෑ. ඒව සියල්ලම මෙහෙයවන්නා වූ පාලනය කරන්නා වූ පරමාත්මයක් නැති බව තේරුම් ගන්නකොට ඔය පරම ආත්මවාදී, නැත්නම් ඊශ්වරවාදී මැවුම්කාරවාදී ඇත්තන්ට මේ බණ ඇහෙනකොටත් සන්ත්‍රාසයක් පහළ වෙනව. එක්කෝ මෙහෙම බණ කියන ඇත්තෝ විනාශ කරන්න හිතෙනව. මොකද ඒ ඇත්තන්ට මුල මැද අග තුනේම සරණකට පිහිටට තියෙන්නෙ දෙවියන්නාන්සේ. මැවුම්කාරය. උන්වහන්සේ සර්ව බලධාරී. සෑම තැනම ජීවත් වෙනව. එකයි. කිසි කෙනෙකුට යටත් නෑ. සද්‍රතනිකයි. ආන් ඒ ගුණධර්ම ඇති කෙනාව නේද මේ පතුරු ගහන්නේ? එයා නේද මේ නිෂ්ප්‍රභා කරන්නෙ කියල මහා අසරණ ගතියක් ඒ ඇත්තන්ට වැටහෙනවා.

ඒක පැත්තක තියෙද්දී, අර කථාදසසී කථාසීලො කියන විදිහට, කුමන ආකාරයෙ දර්ශනයක් සහිත කෙනෙකුටද මේ උපශාන්තයි කියල කියන්නේ කියනකොට සර්වඥයන් වහන්සේ

සඳහන් කරනවා මේ සර්වබලධාරී දෙවියන්ට නමක් දෙනව නම් ඕකට කියන්න තියෙන්නෙ තෘෂ්ණාව කියල තමයි. තෘෂ්ණාව තමයි මේක ඇති කරන කෙනා. ඒක නිසා උන්වහන්සේ විග්‍රහ කරනවා ජාතක කථාවල, මේ තරම්ම දුක් දෙන, මේ තරම්ම වද දෙන, මේ තරම්ම අත නැර පෙළෙන දේට නිර්මාපකයා යැයි කියන එක නෙමෙයි; කියනව නම් කියන්න තියෙන්නෙ විනාශක කියන නම. විනාශකයයි ඔයාට කියන්න තියෙන්නෙ. ඇයි මේ තරම් නිර්මාණ ශක්තියක් තිබුණා නම්, ඇයි මේ තරම් පාලන ශක්තියක් තිබුණා නම් මුසාවත් දුශ්චරිතත් සහිත ලෝකයක් මැව්වේ කියල අහනව. මායාවත් මුසාවත් දුශ්චරිතයක් සහිත ලෝකයක් මැව්වේ ඇයි? හරි එකක් කරන්න තිබුණ නේ. කරගන්න බෑ. ඒක නිසා අපිට කියන්න පුළුවන් මේක මවපු එකා තෘෂ්ණාවයි.

ඉතින් වික තණ්හා පුරා හෙද කියනව නම්, ඒක බලන්න ඕනෑ නම් මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල, ඒක සඳහා හික්මීව්ව හිතක් ඕනෑ නම්, උපශාන්ත වෙන්න ඕනෑ නම්, මේ සංසිද්ධිය දිහා නොදක්ක කොනක් තියනවා කියන හිතින් බලන්න නරකයි. මට සියල්ලම බලන්න පුළුවන්. ඒ බලන්න නම්, කොනක් පාදගත්තට පස්සෙ ඒක දිගේම පොට දිගේ යන එකයි තියෙන්නෙ. පිටපොට ගියාට පස්සෙ නම් තද කරන්න තද කරන්න පොට කැපෙනවා. පොට දිගේ බිහිනකොට නම් හොඳට අතට තේරෙනව ඡෝක් එකට බැහැගෙන බැහැගෙන යනව. අන්න ඒ පොට බැහීමට පොට අවුළුවාගැනීම තමයි මේ නාමරූප පරිච්ඡේදයෙන් සිද්ධ කරන්නෙ. ඕනෑම සිද්ධියක් බැලුවොත් ඒ සිද්ධියේ තියෙන්නෙ මෙනෙහි කරන හිතයි රූප ධර්මයයි. මෙනෙ නාම ධර්මයයි රූප ධර්මයයි විතරයි. ඉතින් ඉඳගෙන බැලුවත් එව්වරයි. හිටගෙන සක්මන් කරනකොට බැලුවත් එව්වරයි. යනකොට එනකොට කනකොට බොනකොට බැලුවත් එව්වරයි. ඊට පස්සෙ මේ සෑම නාම ධර්මයක්ම මේ සෑම රූප ධර්මයක්ම කවදකවත් අහේතුකවත් ඒකහේතුකවත් විෂම හේතුකවත් පහළ වෙන්නෙ නෑ. හරි පුදුම ගැට බේරිල්ලක් මෙනෙ බේරන්නෙ. කවදකවත් මේ හුස්ම ගැනීම සඳහා ඇති වෙන මනාපය එක

වෛතසිකයක් නෙමෙයි. එතන වෛතසික රාශියක්. චිත්ත ධර්මයක්. එක හේතුවක් නෙමෙයි හේතු රාශියක්.

ඒක නිසා අපිට මේ හේතුව නිසා මෙන්න මේ ඵලය පහළ වෙනවා කියල කට වචනයට කිව්වට කවදකවත් ඒක මූල ධර්මානුකූලව සිදු වෙන්නෙ නෑ. මූල ධර්මානුකූලව සිදු වෙන්න හේතු රාශියක් නිසා ඵල රාශියක් පහළ වෙනව. ඉතින් අපි මේ හේතු රාශියම බට කෝටු මිටියක් වාගෙ මිටියක් බැන්දට පස්සෙ අපි ඒකකයක් එකක් වශයෙන් දැක්කට, ඒව පුංචි පුංචි බට රාශියක් එකතු වෙලා හැදිව්ව බට මිටියක්. ඊට පස්සෙ ඒකෙන් පල කරන ඵල ධර්මයත් බට කෝටු මිටියක්. මේ දෙක එකට එකට හේත්තු වෙලා තිබ්බොත් එකිනෙකා වැටෙන්නෙ නැතුව හිටගෙන ඉඳියි. අර එකම බටයකටවත් තනිකර හිටගෙන ඉන්න බෑ. ඒකට එහෙම කොන්දක් නෑ.

මේ අනුව, හේතු රාශියක් නිසා ඵල රාශියක් හටගන්නව. කවමදවත් විෂම හේතු නිසා විෂම ඵල පහළ වෙන්නෙ නෑ. ලෝක නියාම ධර්මයක් තියනවා. අන්න ඒ නියාම ධර්මයට මෙන්න මේ මේ හේතු වෙනව නම් මෙන්න මේ මේ ඵල පහළ වෙනවයි කියල කියන එක පෘථග්වේදයකටවත් සේබ පුද්ගලයෙකුටවත් රහතන් වහන්සේ නමකටවත් තේරෙන්නේ නෑ. ඕක තේරෙන්න සර්වඥතා ඤාණයම අවශ්‍යයි. නමුත් ඒ සර්වඥතා ඤාණය ඕනෑ නෑ රහත් වෙන්න. රහත් වීම සඳහා අපිට අවශ්‍ය වෙන්නෙ යම් යම් හේතු රාශියක් තියනව. ඒ හේතු රාශිය ආවහම ඵල පහළ කරනවා. එතකොට මැවුම්කාර දෙවියෝ හිටියත්, හේතු පහළ වුණොත් ඵල පහළ නොකර වළක්වන්න පුළුවන් ශක්තියක් උන්දට නෑ. ඒ වාගේම දැක්ක ඵලයක් තියනවා නම් ඒ ඵලය ඇති කරන්න හේතු නෑ කියල ගුප්තයි කියල වහන්න පුළුවන් දේවගැති කෙනෙකුත් නෑ. දෙවි කෙනෙකුත් නෑ. හේතු ඵල ධර්මය පිළිබඳ දැනීමකින් ඒ ඵලය දැක්කා නම් අනිවාර්යයෙන්ම හේතු දකිනව.

ඔය නටනකොට නම් වෙස් බැඳගෙන, හරිම ලස්සනයි. වෙස් බඳින්නේ හැංගි හැංගි තමයි. හැංගි හැංගි වෙස් බැන්දට නටනකොට

අරන්ගේත්‍රම් කියල එළිදැක්වීමක් කරනවා. ඔක්කෝමලා අත්පුඩි ගහගහ බලනවා. නමුත් කවදකවත් වෙස් බැඳගත්ත කෙනෙක් ලොව උපදින්නේ නෑ. වෙස් බඳිනව. ඒ වෙස් බඳින්නෙ හැංගිලා. හැංගිලා කෙරුවට මොකද ඒක කෘත්‍යයක්. ඒක ඉබේ සිදු වෙන දෙයක්වත් ගුප්ත දෙයක්වත් දෙවියෝ දෙන දෙයක්වත් නෙමෙයි. ආත් ඒ වගෙ එලය දකිනකොට පේනවා, ඒකට අදළ හේතුවක් තියන බව. ඒ අදළ හේතුව එලය අනුව නය ක්‍රමයට න්‍යාය ක්‍රමයටත් දැනගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා කවදවත් එක හේතුවක් නිසා එක එලයක් පහළ වෙන්නෙත් නෑ. හේතු රාශියක් නිසා එල රාශියක් පහළ වෙනව. විෂම හේතුවක් නිසා අදළ නැති හේතුවක් නිසා අදළ නැති එලයක් පහළ වෙන්නෙත් නෑ.

මේන්න මේ ටික තේරුම්ගන්න ගියාම - පව්වය පරිග්ගහ ඤාණය විශාල පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක්. ආන්න ඒ පුළුල් ක්ෂේත්‍රයේ හැසිරෙන්න හැසිරෙන්න ඒ පැත්ත මේ පැත්ත, හේතු, හේතු ධර්ම, එල, එල ධර්ම, නාමය, නාමයේ හේතුව, රූපය, රූපයේ හේතුව වශයෙන් එය සම්මස්සනය කරනකොට සත්පුරුෂයෙකුට කොච්චරක් සතුටු වෙන්න පුළුවන්ද, ඒ හා සමානවම අසත්පුරුෂයෙක් සන්ත්‍රාසයට පත් වෙනව. ඒ පුද්ගලයා හිතාගත ඉන්නෙ මේක අපි නොදන්නා, සම්පූර්ණ බලතල සහිත කෙනෙක් කරන ලද දෙයක්. මං වගෙ මේ නිකන්ම නිකන් දෘෂ්ටියක් සහ සීලයක් සහිත කෙනෙකුට බලාගන්න බැරි වෙයි කියලයි ඒ පුද්ගලයා හිතුවේ. නමුත් බලාගෙන යනකොට දෘෂ්ටිය හරි නම් සීලය හරි නම් අනිවාර්යයෙන්ම විනිවිද පේනව. විනිවිද පේන්න පේන්න පේන්න කොච්චර එන එන කාරණා තව තව පුංචි කාරණා කඩකඩා බැලුවොත් කිසිම මැවුම්කාර කෙනෙක් මේකෙ පේන්න නෑ. ඉතින් අපේ හිත මේක පිළිගන්න ලැස්ති නෑ. අපි හැම වෙලාවෙම හිතනවා අපිට වැඩිය බලවත් කෙනෙක් ඉදගෙන මේක කරනව. බෞද්ධයා හුගක් වෙලාවට කියනවා කරුමේ කියල. වෙන කෙනෙක් නම් කියනවා දෙවියන් වහන්සේගේ මනාපෙයි කියල. නමුත් ඒක බලල විස්තර කරන්න ගියොත් කියයි, ඒක අපිට ගැළපෙන්නේ නෑ, ඒක අපිට ඕනෑ නෑ කියල පැත්තකට දැනව.

මිනිහා සාමාන්‍යයෙන් උපහාසයට ලක් වෙන කතාවක් තමයි, ලෝකයා වීරවරයන්ට වන්දනා කරනව. වීර අභිවන්දනය කරනවා. ඕක බොහෝම වටිනා දෙයක්. නමුත් ඒ ඇත්තා කොහොමද වීර වුණේ කියල තමන් වීරයෙක් වෙන්න උත්සාහ කරන ඇත්තො බොහෝම දුර්ලභයි. ඒක නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ උගන්වන්න උන්වහන්සේට වැද වැද උන්වහන්සේ කියපු දේවල් ධර්ම රත්නය කියල හිතාගෙන වැද වැද ඉන්න නෙමෙයි. ඒ ගුණ මම ගන්න ඕනෑ. ධර්මයේ තියන ගුණ මම උකහාගන්න ඕනෑ කියල යනකොට සර්වඥතා ඤාණය ළං වෙන්න ඕනෑ. ධර්මය බවට අපි පත් වෙන්න ඕනෑ. පත් වෙන්න නම් ඔය වගෙ මැවුම්කාර දෙව් කෙනෙක් නෑ කියල කියනකොට සන්ත්‍රාසයක් ඇති වෙන්නෙ නෑ. සතුටක් ඇති වෙනව. ඒ නිසා නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණයෙදී අත්ථ දිට්ඨිය කඩලා යනකොට, පච්චය පරිග්ගහ ඤාණයෙදී පරමාර්ථ දෘෂ්ටිය කඩලා යනකොට, මෙන්න මේ දෙකේදී භාවනාවෙන් හැලෙන ගාන සීයට අසූවට වැඩියි. මේ වගෙ පරිසරවල ඒක දූකගන්න අමාරුයි. මොකද මේවට එන්නෙ යම් ප්‍රමාණයකට භාවනා කරල අරණ්‍ය සේනාසන දැනගෙන. නමුත් පොදු භාවනා මධ්‍යස්ථානවලට ගියොත් ඕතනට යනකොට සහලවන ඇත්තො, වෙච්ලන ඇත්තො, වමනෙ යන ඇත්තො, කරප්පත් එන ඇත්තො අනන්තයි අප්‍රමාණයි. වෙන මොකකටවත් නෙවෙයි, පිළිගන්න ලැස්ති නෑ අත්ථ දිට්ඨිය කැඩීම. පරමාර්ථ දෘෂ්ටිය කැඩීම පිළිගන්න ලැස්ති නෑ. ඉතින් ඒක හරියට වමනෙ යන්න එනකොට කට වහන්න හදනව වගෙ. බඩඑළිය යන්න හදනකොට පස්ස පැත්තට පොරොප්ප ගහන්න හදනව වගෙ. ඉතින් ඒ එන වේගය පහළ වුණාට පස්සෙ ඒක පිට වෙන්න දෙන්නෙ නැති වුණොත් ඉතින් අපස්මාර රෝග තමයි. මානසික රෝග.

බටහිර රටවල්වල භාවනාවට ගියාට පස්සෙ - භාවනාවට යන්න ඉස්සෙල්ලත් තිබුණ - මේ වගෙ කොයි දේදිත් මෙව්වා ඤාණයෙන් බලන කෙනාට මේව සිද්ධ වෙනව. බුද්ධාගම වෙන්නම ඕනෑ නෑ. සිල් සමාදන් වෙලා ඉන්ධම ඕනෑ නෑ. බණ අහන්නම ඕනෑ නෑ. සිද්ධි වෙනකොට තේරෙනව. ඒත් මේක දරාගන්න ලැස්ති නෑ. එහෙම දෘෂ්ටියක් ඒ ඇත්තො ගාව නැති නිසා විශාල වික්ෂේපවලට

පත් වෙනව. සන්ත්‍රාසයට පත් වෙලා ඒගොල්ලො මානසික අසහනවලට මානසික රෝගවලට ප්‍රතිකර්ම කරන ඇත්තො ළගට ගියාම ඒ ඇත්තො වහාම ඒක පිළියම් කරල දීල, ආයෙත් ඒ තුබුණ තත්ත්වයට ආත්ම දෘෂ්ටිය හදල දීල, පරමාර්ථ දෙවියන් වහන්සේ කෙනෙක් ඉන්නව, උන්වහන්සේගෙ සරණයි පිහිටයි උඹට කියල ආයෙත් අර මඩ වළට දනව.

මේ මැනකදී බටහිරට අනාත්මවාදය කියන එක, විශේෂයෙන් භෞතික විද්‍යාවේ කොන්ටම් මූලධර්මෙ ශක්ති මිස දේවල් නෑ කියන එක දැනගත්තට පස්සෙ දැන් ඒ ඇත්තො මානසික රෝගීන් සුව කරනකොට අනාත්මය පැත්තෙන් අඩු ගානෙ වෙද බලන්න පටන් අරගත්තට පස්සෙ තේරෙනවා, මේක රෝගයක් නෙවෙයි සුව වීමට ලකුණක්. ඒ නිසා මෙතන ආත්මය පැලඳුර යාම, භාජනයක පැලඳුර ගියා වගෙ, පැලඳුර යාම සෞඛ්‍ය සම්පන්න පිපිරීමක් කියල ඒගොල්ලො අර්ථකථනය කරනවා. ඉස්සර කෙරුවේ මේ පැලඳුර වෙල්ඩින් තියල වහන එක. දැන් කරන්න හදනව මේක අනිවාර්යයෙන් පුපුරනවා, මේක සහලනවා, එපා වෙනවා. ඒකට යන්න තරම් හොඳ සීලයක පිහිටලා ඒකට යන්න තරම් හොඳ දෘෂ්ටියක පිහිටලා ගියොත් සුළු පිරිසකට - ඒක කවදකවත් හිතන්න අමාරුයි බහුතරය යයි කියල. සුළු පිරිසකට මේක විශාල අභියෝගයක් බවට පත් වෙනවා.

එතකොට ලෞකික ලාභ නොලැබීමෙන් ඇති වෙන සන්ත්‍රාස විතරක් නෙමෙයි මෙතන පුරාහෙද සූත්‍රයේ සඳහන් කරන මේ අසන්නාසි කියන පදයෙන් ගන්න තියෙන්නෙ. ලෝකෝත්තර වැඩේට යනකොටත් කාය ජීවිත නිරපේක්ෂකව යන්න ඕනෑ. එන දුෂ්කරතා, එන වෙහෙස, බලාපොරොත්තු සුන් වීම්, මේ භාවනාවේ පාරෙ තියන ඤාණ පද්ධතියක් වශයෙන් තේරුම් අරගෙන ඒව මම නෙමෙයි, ඒව මගෙ නෙමෙයි, ඒව මගේ ආත්මය නෙමෙයි කියල අඩු ගානෙ ඇති තාලෙන් කමටහන් සුද්ධ කරනකොට කියන්න තරමටවත් පිටකොන්දක්, කියන්න තරම්වත් දෘෂ්ටියක්, කියන්න තරම්වත් සීලයක් තියනවා නම් නොබෝ කාලෙකින් උපශාන් තභාවයට පත් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැතුව මේව යට ගහගෙන, මේව එන

එනකොට පිළියම් කරගෙන, ආයෙන් හෝද හෝද මඩේ දමදමා ඇති වෙන උපශාන්ත භාවය වැඩක් ඇති උපශාන්ත භාවයක් නෙවෙයි. ඒක නිකන් ලෝකෙට පරකාසයක් විතරයි.

ඒක නිසා භාවනා කරනකොට මේ මන්තරය හරි නම් යකා ආවේශ වෙනව. කපුටා පරල වෙන්ට ඕනෑ. බෙහෙත හරි නම් රෝග ලක්ෂණ වැඩි වෙන්න ඕනෑ. භාවනා කර්මස්ථානය හරි නම් තමන්ට වෙනදට වැඩිය ප්‍රකටව දුක උද්දීපනය වෙන්න ඕනෑ. එනකොට සන්ත්‍රාසයක් එනවා. ආන් ඒ නිසයි අපි මේ සීලෙක පිහිටලා, සිල්වතුන් අතර ඉඳගෙන මේවට සුදුනම් වෙලා යන්නෙ. එහෙම නැති වුණොත් කවදකවත් කෙනෙකුට මේ විශුද්ධි හරහා යන්න බෑ. විශුද්ධි නැතිකම නෙමෙයි මේ ප්‍රශ්නේ තියෙන්නෙ. වැඩ කෙරුවොත් අනිවාර්යයෙන් ඒක ලැබෙනවා. නමුත් කවදවත් මේ තෑග්ග දුන්නට භාරගන්න ලැස්ති නෑ කට්ටිය. තෑගි ඉල්ලලා අඩනව. අයියෝ! භාවනා කරල ප්‍රතිඵල ලැබේවා කියල. ප්‍රතිඵලේ එනකොට දුවනව. මොකද ඒගොල්ලො බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ වෙන මොකද්දෝ රත්තරන් දෙයක්. හයිය දෙයක්. ගෙදර ගෙනියන්න සාක්කුවේ දගන්න පුළුවන් දෙයක්. නමුත් හම්බ වෙන්නෙ බලාපොරොත්තු සුන් වීමක්, සන්ත්‍රාසයක්, පැලඉරක්.

ඉතින් මේකයි ආර්ය වංශයේ වාග් විලාශය. දේශනා විලාශය. නමුත් මේ වගෙ වැඩේ කරගෙන යනකොට, හරියට භාවනා සිදු වෙනකොට ඒ සිදු වෙන අත්ඵ දිට්ඨියේ පැලීම්, පරමාර්ථ ධර්මවල ඉරිතැලීම් දැකලා, ඒ පැත්තට තාමත් ආකර්ෂණය තියාගන ඒ යෝගාවචරයා හසුරුවාගෙන යන්න නම්, පුංචි පාරමිතා ශක්තියක් තියාගන මේ සර්වඥ භාවය ප්‍රකාශ කරන්න බෑ. පුදුමාකාර කරුණාවක් තියෙන්න ඕනෑ. පුදුමාකාර ප්‍රඥාවක් තියෙන්න ඕනෑ මේ හරහා ගඟ දිගට ඉහළට පීනන්න. ගඟ දිගේ පල්ලෙහට යන එකත් අමාරුයි. ඒ ගිහිල්ලත් නහිනවා බර ගානක්. ගඟ දිගේ පීනන එක නම් කරනවා කොහොම හරි දඹිගහගෙන කෙහෙල් කොටයක් හරි බදගෙන. ඉහළට පීනනවයි කියන එක ලේසි නෑ.

ඉතින් මේ සන්ත්‍රාසය ගැන අර්ථකථනය දෙන්න ඕනෑ - අලාභයේදී සිදු වෙන නොසැලී සිටීම ක්‍රාස බවට පත් වීම පමණක් නෙමෙයි, භාවනා ජීවිතයෙහි හම්බ වෙන ලාභයත් වාසියත් ඤාණයත් පේන්නෙ සන්ත්‍රාසයක් විදිහටමයි. මේකයි මේ හුඟදෙනෙක් සමථයට ආස කරන්නත් විපස්සනාවට අකමැති වෙන්නත් හේතුව. හැබැයි මේක දන්නව නම්, මම හිතන්නෙ ඔය අකමැති වෙන සෑම කෙනාම සාදරව වැළඳගනීවී විපස්සනාව. මොකද එහෙම නැතත් අපි වැළඳගන්නෙ දුකම තමයි. මෙතනදී දූන දූන, දූක දූක දුක දූනගන්නා අදහසින්, දුක අවබෝධ කරන්නා වූ අදහසින් දුක වැළඳගන්නව. ඒක අත්තකිලම්ඵානුයෝගයට වැටෙන්නෙ නෑ. ඒක මනුස්සයාට තියන මූලික අයිතිවාසිකමක්. මනුස්සයට පුළුවන් මනුස්සයාගේ තියන මූලික පර්යේෂණ ආසාවක් කරගත්තට කමක් නෑ. ඒක නිසා මේ අසන්නාසි කියන එක, අනුන්ගේ සන්ත්‍රාසත් තමන්ගේ සන්ත්‍රාසත් එනකොට හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනෑ, මේ මනුස්සය වීන තණහා පුරා හෙද කියන තාලයට මේ සන්ත්‍රාස වෙලාද නැත්නම් මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල රාගය දුරු කරන්නෙ නැති අදහසකින් වෙන සන්ත්‍රාසද කියල.

සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ සන්ත්‍රාස මේ භාවනා ලෝකයට වැඩක් නෑ. මේක හෝද හෝද මඩේ දූන වැඩක්. ඒකට දේශපාලනය තියනව. ඒකට ආර්ථික විද්‍යාව තියනවා. ඒකට සමාජ විද්‍යාව තියනව. ඒ ටික ඒව බලගත්තාවයි. අපට කියෙන්නෙ අප මේ ආධ්‍යාත්මක ගමනෙ යනකොට මේ නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණ, පච්චය පරිග්ගහ ඤාණ ප්‍රධාන වශයෙන්ම හම්බ වෙනකොට එන මේ සන්ත්‍රාසවලදී අපි වාගේම භාවනා කරන කට්ටිය දූක දූක ඒ ඇත්තන්ගේ ආරක්ෂාව ලබාගෙන, ධර්මයේ සරණ මිස - ධම්මං විනා නඤ්ච පිතාව මාතා කියල ධර්මයේ සරණ හැර මට මවක් පියෙක් නෑ කියල කාය ජීවිත නිරපේක්ෂකව යනවා නම් එන්ඩ එන්ඩ, එන්ඩ එන්ඩ මේ සැලෙන ගති ක්‍රාස වෙන ගති අඩු වෙන්න පටන්ගන්නව.

ඉතින් ඒක යෝගාවචරයට තමයි ඉස්සෙල්ලම තේරෙන්නෙ. ඉස්සෙල්ල නම් මේ වගේ වෙන කොට අපි සැලෙනවා. තැවෙනවා.

දැන් ඒ සැලෙන තැවෙන ගති අඩුයි. නමුත් ඒක බාහිර ලෝකයා දකින්නේ මොනවත් කිව්වට ගණන්ගන්නේ නෑ කියල. ඉස්සර තිබ්බ තරම්වත් කැක්කුමක් මේ මනුස්සයට නැතුව ගිහිල්ල තියනවා කියල ලෝකයා බනින්න පටන්ගන්නව. එහෙම ලෝකයා කිව්වට නමුත් මේ ආර්ය විනයෙහි හැසිරෙන ඇත්තෝ බොහොම ලොකු ගෞරවයක් ඇති කරගන්නව මේ පුද්ගලයාගේ අසන්නාසි කියන වචනය. එතකොට අභ්‍යන්තර වශයෙන් තමන්ගේ සක්කාය දිට්ඨිය කැඩෙනකොට, අත්ථ දිට්ඨිය කැඩෙනකොට, පරමත්ථ දිට්ඨිය කැඩෙනකොට ඒ මනුස්සය තුළ ඇති වෙන අසන්නාසි අකුප්පන ගතිය නිසා නොබෝ කලකින් ඒ මනුස්සයා සාමාන්‍ය ලෝකයේ ලාභ සත්කාර, කීර්ති ප්‍රසංසා නැත්නම් අප්ථ ලෝක ධර්මයේත් නොසැලෙන ගති පහළ වෙනව. නමුත් ලෞකික දේවල් ලෞකික ලෝක ධර්මවලට නොසැලෙන ගතියට වැඩිය මේ භාවනාවේදී සිදු වෙන අත්ථ දිට්ඨිය, පරමත්ථ දිට්ඨිය කැඩෙනකොට ඇති කරගන්නා වූ මේ අසන්නාසි ගතිය නම් හොඳයි. බරපතළයි. තමා විසින්ම තමන්ම කළ යුත්තක්. ඒක බලාපොරොත්තුවෙන් යන්න ඕනෑ නිසයි මේ කාරණා මතු කරල තියෙන්නේ.

ඒ වගෙම තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා අවිකත්ථී කියල. ඒ කියන්නේ අකෙකාධනෝ අසන්නාසි - අවිකත්ථී අකුකුචෝ. එතකොට අවිකත්ථී කියන්නේ තමන්ගේ සීලාදී ගුණ හුවා නොදක්වන ගතිය. මේකත් ඇත්තටම සැලෙන ගතියෙ එක දුර්වලකමක් තමයි. සීල සමාධි ප්‍රඥ කියලනෙ අපි මේ යෝගාවචර ජීවිතේ වැඩ පිළිවෙළ පෙන්නල දීල තියෙන්නේ. දුසිල්වතුන් අතර සිල්වත්ව ඉන්න එක තමයි වටිනාකම. ඊගාවට අසමාහිතව ගත කරන ඇත්තෝ අතර සමාහිතව සමාධිමත්ව ඉන්නව. දුෂ්ප්‍රාඥයන් අතර ප්‍රඥවන්තව ඉන්නව. නමුත් කවදවත් කියා පාන්න යන්නේ නෑ. කවරදකවත් ඒක හුවා දක්වන්න යන්නේ නෑ. ඒකත් හුඟාක්ම අමාරු දෙයක්. ඒ මොකද, ඒක තමන්ටම භුක්ති විඳින්නට වෙනව. යම්ම වෙලාවක සීලවන්තකමක්, සමාධිවන්තකමක්, ප්‍රඥවන්තකමක් පෙන්නන්න ගිය ගමන්, අනිවාර්යයෙන්ම ලෝකයාට පේන්නේ එයා විරුද්ධ පක්ෂයේ ගිහිල්ල වාසිගත්තා වගේ. ආණ්ඩු පක්ෂයේ හිටපු

එක්කෙනා විරුද්ධ පක්ෂයේ ගිහිල්ල ඉඳගන්නා වගෙ. එයා දන්නව ලෝකයාට වැඩ ගන්න නම් කොහොම හරි ආණ්ඩු පක්ෂය දිනවන්න ඕනෑ. මොකද විරුද්ධ පක්ෂයේ හිටියට කවදකවත් ඒදණ්ඩක් පාලමක් දගන්න බෑ. ඒ නිසා ආණ්ඩු පක්ෂයටම තමයි උදව් කරන්නෙ.

ඒ වගෙම මේ භාවනා ජීවිතෙ යම් කිසි කෙනෙක් අධිෂ්ඨාන පූර්වකව සීලයක් රකින්න පටන්ගත්තොත් සමාධියක් ඇති කරගත්තොත් ප්‍රඥවක් ඇති කරගන්න ගත්තොත් ඒක හුවා දක්වන්න ගත්තොත් ලෝකයාට ජේන්නෙ මේ ලෝකයේ තියෙන සාමාන්‍ය අභිවාද්ධියට විරුද්ධව ගියා, ලෝක ධර්මවලට හය ලැජ්ජාවට විරුද්ධව ගියා කියල පුදුමාකාරව යුද්ධ ප්‍රකාශ කරන්න පටන්ගන්නව. ඉතින් මේ මනුස්සය, දැන් මේ යන්තම් සීලෙක පිහිටපු යන්තම් සමාධියක් ඇති කරගත්ත කෙනා මේක අභියෝගයක් කරගෙන ඒකට උත්තර දෙන්න පටන් අරගත්තොත් සම්පූර්ණ සීලය අධිසීලයක් බවට පත් වෙන ප්‍රගමනය ඇණහිටිනවා. චිත්ත භාවනා අධිචිත්ත භාවනාවක් බවට පත් වෙන වැඩ පිළිවෙල ඇණහිටිනවා. ප්‍රඥ භාවනාව මොට වෙනවා. ඒ වෙනුවට, හොඳයි ඒ ආණ්ඩු පක්ෂයම තමයි හොඳ, ඕගොල්ලෝ ඒක කරගන්න අපේ කිසිම වෙනසක් නෑ කියල, පුළුවන් තරම් ඒකට කරඅරින ගතිය. අයිතිකාරයට ඒ දේ දීල තමන් ඒ තමන්ට තියෙන විවේකය භාරගන්න ගතිය ලොකුම ලොකු දක්ෂකමක් ශූරකමක් තමයි. ඒක තමයි ගොඩාක් වෙලාවට ගිහි ගෙයයි පැවිදි ජීවිතයයි අතර ගන්නකොට සර්වඥයන් වහන්සේ දූකල තියෙන්නෙ සමබ්බො සරාවාසො රජාපථො - අඛොකාසො පබ්බජ්ජා. ගිහි ගෙදර හැම එකටම උත්තර බඳින්න ඕනෑ. සම්බාධ සහිතයි. ඇයි බත් කෑවෙ? උත්තර බඳින්න ඕනෑ. ඇයි බත් කෑවෙ නැත්තෙ? උත්තර බඳින්න ඕනෑ. ඇයි හිටගෙන ඉන්නෙ? උත්තර බඳින්න ඕනෑ. ඇයි ඉඳගෙන ඉන්නෙ? උත්තර බඳින්න ඕනෑ. ඒ මොකද බැඳිවිච ජීවිත තියෙන්නෙ. මේවට කියනවා සම්බාධ කියල.

මේක බග්ගවිසාණ සූත්‍රයේ සඳහන් කරල තියනව, ආමනනා හොති සහායමජ්ඣෙ¹¹. සහායක මිත්‍රයන් සමග ඉන්නකොට ආමන්ත්‍රණ තියනව. අපි අරෙහෙ යන්, මෙහෙ යන්, පාඨද කම්මැලිද කියල හැම වෙලාවෙම අපේ පෞද්ගලිකත්වයට ඇගිලිගහනවා. වාසෙ ව යානෙ ගමනෙ වාරිකාය. ඉදගෙන ඉන්නකොටත් කථා කරනවා. හිටගෙන ඉන්නකොටත් කථා කරනවා. නිදගෙන ඉන්නකොටත් කථා කරනවා. කිසිම ගානක් නෑ. අන්න ඒ කරදර නොදකිත් කියල හිතල තමයි මම මේ පැවිදි වුණේ කියල තියනව. අනභිජ්ඣිතං සෙරිතං පෙකම්මානො ඵකො වරෙ බග්ගවිසාණකප්පො. ඒව මම දූන් අපේක්ෂා කරන්නෙත් නෑ. අනභිජ්ඣිතං මම ඒවාට ගැටෙන්න යන්නෙත් නෑ. විවේකයම ගරු කරන නිසා කගවේණාගේ තනි අග වගෙ මම විවේකීව හැසිරෙනවයි කියල. ඉතින් ඒකටත් පැවිදි වුණයි කියල හුගදෙනෙක් හිතනවා, ඒ අබ්බොකාසො ලැබෙයි කියල. අනේ අද තියන පැවිද්ද දිහා බලනකොට අහ්! අදෝමයි! කියන්න සිද්ධ වෙලා තියනව. ගිහියන්ට වැඩිය වැඩ. ගිහියන්ට වැඩිය බර වැඩ. අපවත් වෙච්ච ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළේ 'ගිහි ගෙවල්වලට ගෙවල් කී හැකි, මේවට මහා ගෙවල් කියන්න වෙන්නෙ' කිව්ව. ඒ තරම් වැඩ. ඉතින් ආමන්ත්‍රණ. අරයට කථා. මෙයාට කථා. ඉතින් හිතාගෙන ඉන්නව මේ තට්ටෙ ගැවාම සිවුරක් ඇන්දහම දෙයි කියල. දෙන්නෙ නෑ. හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

ඒ සඳහා තියන උපක්‍රමය තමයි තම සීලවන්ත බව හුවා දක්වන්න යන්න එපා. වැඩක් කියනවනෙ, ඒකෙන් ප්‍රයෝජනේ තියනව නම් ඒ වැඩේ කරල දීල තමන් නිතරම අත පොල්තෙල් ටිකක් ගාගත්ත ගතියෙන් ගත කරන්න ඕනෑ. ඒකට මහා සුඤ්ඤත සූත්‍රයේ සර්වඥයන් වහන්සේ පොටක් උගන්වනවා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට උයෙඛාජනික පටිසංයුත්ත කතාවේ යෙදෙන්න කියල. මේ මනුස්සයට මම මොන වචනයක් කිව්වොත් ඉක්මනට සමුදෙන්න පුළුවන්ද? එහෙම නැත්නම් මෙතැනින් හලන්නෙ කොහොමද කියන අදහසින්ම කථා කරන්නයි කියල. ඒ පැටලෙන තියාගන ඉන්න

¹¹ බග්ගවිසාණ සූත්‍රං, බුදුකනිකාය, සුත්තනිපාතො, උරගවග්ගො

වගලගන්න කථා නැතුව උයොෂනික කියල කියන්නෙ උගුලෝල පිටත් කරනවයි කියන එක. උයොෂනික පටිසංයුත්ත කතාවෙන් යුක්තව ගත කරන්නෙයි කියනවා. දිනය ඇහුව නේ? දිනය කිව්ව - එව්වරයි. වතුර කොහෙද තියෙන්නෙ කියල ඇහුව. වතුර තියන තැන පෙන්නවා - එව්වරයි. වැසිකිළි තියන තැන ඇහුවා. වැසිකිළි තියන තැන පෙන්නවා - එව්වරයි. ආන්න එහෙම මිස දිගින් දිගට යන්න පටන් අරගත්තොත් අර තියන ආමන්ත්‍රණ බහුල ගතිය ඇති වෙනව. ඉතින් ඒ අනුව අපිට ගොඩාක් ඔය කම්මාරාමතා හස්සාරාමතාවලට වැටෙනව.

ඉතින් එහෙම නොවී ගත කරන ජීවිතයට හුඟාක් අවශ්‍යයි තමන්ගේ ගුණ හුවා දක්වන්නෙ නැතුව, ඇස් ඇත්තේ අන්ධයෙක් වාගේ, කන් ඇත්තේ බීරෙක් වාගේ, හොඳට කොන්ද පණ හයිය තිබුණත් කොන්ද පණ නැති මිනිහෙක් වාගේ, මෝඩයෙක් වාගේ, එහෙම නැත්නම් මළකුණක් වාගේ ඉඳල තමන් කරගෙන ඉන්න, මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල තමන් කරගෙන ඉන්න තියන තෘෂ්ණාව අයින් කරන්න ඕනෑ කියල, ඒකට හය පක්ෂව ගත කළාට බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා කවදවත් නිග්‍රහ කරන්නෙ නෑ. උන්වහන්සේලා ඒ වෙනුවට උපදෙස් දෙනව - අවිකැපී තමා ළඟ තියන ගුණ කවදවත් පෙන්වන්න යන්න එපා. එකක් තමයි ලෝකයාට ඒක නුරුස්නා ගතියට එනවා. ගඟ දිගේ ඉහළට පිහින්න හදනවයි කියන එක ලෝකයා ගරු කරන්න දන්නෙ නෑ. දෙක තමයි අනවශ්‍ය ගැටීම් ඇති කරගෙන, ඒ තමන් කරගෙන යන වැඩට බාද වෙනව. ඉතින් ඔවට බාද කරන්න අපිට අයිතියකුත් නෑ. මොකද අපි මේකෙන් අයින් වුණාට පස්සෙ ලෝකෙ නතර වෙන්නෙ නෑ නෙ. ඒව යනවා. ඒව යන්න ඒගොල්ලො ඒ ටික කරගත්තාවයි. තමන්ගේ ළඟ තියන ගුණ යටපත් වෙන්න අරින්න ඕනෑ.

මේකට කියනව අධිගම අප්පිච්චතාව කියල. තමන් ළඟ ඇති ගුණ සියල්ල වසාගෙන යටහත් පහත්ව, සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ සඳහන් කරපු විදිහ කබලක් අතට ගත්ත වසළ දරුවෙක් වාගේ, අං කැඩිච්ච ගොනෙක් වාගේ පිරිස අතරට යන්නෙ. ඔය අං කැඩිච්ච

ගොනාගෙ තුවාලෙ අමු ගතියක් තියෙන්නෙ. එතන හිලක් තියනව. හිල කෙළින්ම මොළේටයි සම්බන්ධ වෙන්නෙ. විෂ බීජයක් ගියොත් අතරවාරයක් නෑ කෙළින්ම මොළේ පටලයටයි යන්නෙ. ඒ නිසා ඒකට හුළං වැදුණත්, අත තිබ්බත්, මැස්සෙක් වැහුවත් පුදුමාකාර වේදනාවක්. ඒක අර පපුවේ කැක්කුමට බොහොම සමානයි. ඒක නිසා අර ගොනා කන්න යනකොට හරි ඔළුව පාත් කරනකොට ඒ තුවාලෙ කොහේ හරි වදියි කියල නැත්නම් කවුරු හරි ගහයි කියල - ඒක මතු වෙලානෙ තියෙන්නෙ. පුදුමාකාර භයකින් හැසිරෙන්නෙ. අං තියනකොට නම් ඕකේ අතින් පැත්ත. අං ආපු ගොනා වගෙ හැසිරෙන්නෙ. අං කැඩෙන්න ඕනෑ. කැඩීවිච දවසට තේරෙනවා මේ අං කැඩීවිච තැන මොන තරම් මාරාන්තිකද, මොන තරම් වේදනාකාරීද? අන්න ඒ වගෙ හැසිරෙන්නැයි කියල කියනවා. මේ තියන තමන්ගේ ගුණ මතු කරන්නෙ නැතුව අවිකැපී, හුවා දක්වන්නෙ නැති ගුණ සහිතව ගත කරන්නෙයි කියල.

ඒත් එක්කම අපි ඊයෙ ධර්ම සාකච්ඡාවේදී ගත්ත වගෙ අකුකුචො කියල තියනව හත්ථ කුක්කුචච පාය කුක්කුචච තියාගන්න එපැයි කියල. නිකන් ඉන්නකොට නලියන ගති, කඩිකුලප්පු ගති තියාගන්න එපා. හිතේ තියන කුකුස් ගති තමයි කුක්කුචචක ගති තමයි, හිත අළු ගොඩකට ගලකින් ගැහුවා වගෙ සැලෙන ගතිය. එහෙම හිතේ කුකුස් ගති තියන කෙනා කය එක තැනක තියාගත හිටියත්, ඒ කියන්නෙ කර්මාන්තයක නොයෙදුවත් ඒ පුද්ගලයාගේ අත පය නලියන ගතිය එනව. ඒ වගේම වචනයකට ඕනෑ කරන වචි සංඛාර වශයෙන් විතක්ක විචාර වශයෙන් හිත සැලෙන ගති තියනව. උපශාන්ත ගතියකට යම් කෙනෙක් පත් වුණා නම්, පිටින්, එහෙම නැත්නම් කය එක තැනක තියාගෙන හිටියත්, හිතත් එහෙම තියනව වගෙ පේන්න තිබුණත්, ඒක ඇතුළේ තාම විතක්ක විචාර වැඩ කරනව නම්, නීවරණ වශයෙන් කුකුස් තියනව නම් හත්ථ කුක්කුචච පාය කුක්කුචච කියන විදිහට, මේ අත පය වෙන වෙනම වැඩ කරන ගති තියෙනවා නම්, සර්වඥයන් වහන්සේ එහෙම කට්ටියට උපශාන්තයි කියන්නෙ නෑ.

උන්වහන්සේ උපශාන්තයි කියල කියන්නේ - හිත තැන්පත් වුණාට පස්සෙ කුකුස් කරන්නේ නෑ. කුකුස් කරන්න ප්‍රධාන හේතුව අසතියෙන් ගත කිරීමයි. සතියෙන් ගත කළා නම් තමන් කරපු වැරද්ද හොඳට දන්නව. ඒකට දඬුවම හම්බ වුණාට කිසි භයක් නෑ. පිළිගන්නව - ඔව් මගේ වැරද්ද මම බාරගත්ත. එහෙම නැතුව තමන් නොකරපු වරදකට ඇවිල්ල වෝදනා කළාට කරබාගෙන ඉන්නව. තමුන්ට වෝදනා කරන්න පුළුවන්. නමුත් මම වෝදනාව භාරගන්නේ නෑ. මොකද මම දන්නව මම කළාද නැද්ද කියල. එතකොට ඒ පුද්ගලයාට කුකුස් නෑ. එහෙම නැත්නම් අපි දන්නේ නැති මාතෘකාවක් නම්, කෙළින්ම දන්න කෙනෙක් ළඟට ගියා. විනය දන්න කෙනෙක් ළඟට ගිහිල්ල කියනවා කාරණාව - මෙන්න මෙහෙම එකක් වෙලා තියනව. මට මොකද්ද දඬුවම් කරන්න ඕනැද? වැරදිලොද? ආ! එයා කියන දේ ඇහුවා. ඉවරයි. එතකොට ඒ අනවශ්‍ය ගැටුම් වාද නෑ.

ඒ වගෙම තමයි වාඩි වෙලා භාවනා කළත් හිත නිතරෝම ඇතුළත කතාව තියනව. විතක්ක විචාර කථා. ඉතින් එහෙම තියෙන වෙලාවෙ පිටින් උපශාන්ත ගතියක් පෙනුණට මේක නෙමෙයි සර්වඥයන් වහන්සේ පුරාහෙද සුත්‍රයේ දක්වන උපශාන්ත ගතිය. එක්කො ඒ විතක්ක විචාර හොඳට දැනගෙන මේක තියන තාක් කල් මට ඊගාවට ජීවිතේ කවදවත් ප්‍රමෝදයක්වත් ප්‍රීතියක්වත් සුඛයක්වත් පස්සද්ධියක්වත් එන්නේ නෑ. එහෙනම් සමාධියක් නෑ. ඒ නිසා අඩු ගානේ මේ වෙලාවේ මට සමාධිය නෑ. ඒක නැති වෙන්න හේතුව මේ විතක්ක විචාර කියල හොඳට දන්නව. ඒත් වටිනව. එහෙම නැත්නම් එක තැනක කය තියාගෙන ඉන්න බෑ. මොනවා හරි දෙයකට යොදනව. කළ යුතු කාරණා තියනව. පිණිඩපාතේ වඩින්න ඕනැ. අනික් කටයුතු කරන්න ඕනැ. දවසේ තමන්ගේ වත් පිළිවෙත් ටික කරන්න ඕනැ. එව්ව බුදු වත, ඒක සාමනේර බණ දහම් පොතේ තියනව. මේ වත්වලත් තියනව. ඒ ටික නෙමෙයි. ඉන් එහා මොනවා හරි කම්මාරාමතාවට බර වෙලා ගත කරනවා නම් හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනැ මේක ව්‍යාධියක්ද ලෙඩක්ද නැත්නම් මට කවුරු හරි කළ ආරාධනයක් අනුව මම කරන වැඩක්ද කියල ඒ පිළිබඳව

හොඳට දැනගත කටයුතු කරනවා නම් ඒ පුද්ගලයාට අකුකුචො - කුකුචච ගති නෑ කියල කියන්නෙ.

ධම්මපද ගාථාවක තියනව, දවසක් ස්වාමීන් වහන්සේලා දෙනමක් නිස්සරණ අධ්‍යාසයෙන් තොරව ගං ඉවුරකට වෙලා අල්ලාප සල්ලාපයේ යෙදී ඉන්නව. එතකොට ඉතින් ගිහියෝ දෙන්නෙක් තමයි. ඉතින් ඉන්නකොට හංසයො දෙන්නෙක් යනවා. එක ස්වාමීන් වහන්සේ තමක් කියනවා පුළුවන්ද අර හංසයාගේ එක ඇහැකින් ගිහිල්ල අනිත් ඇහෙන් එන්න ගලක් විදින්න. ඒ ඉන්න අනිත් ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා ඔවා ඉතින් කෙරෙන වැඩයෑ, මේ හංසයා ඉගිලෙද්දී කොහොමද කියල. ඔන්න එහෙනම් බලාපත් මම විදින හැටි කියල, එයා ගලක් විදලා නම් ශබ්දයක් එනකොට හංසයා හැරිලා බලනවා. එතකොටම අනික් ගල විද්දහම එක ඇහැකින් ගිහිල්ල අනිත් ඇහෙන් යනවා. අනේ! මේ දෙන්නගෙ දක්ෂකම කෝක වෙතත් හංසයා කලාන්ත වෙලා ඇදගෙන වැටෙනව අර විද්ද හාමුදුරුවන්ගෙ කකුල් දෙක ගාව. පස්සෙ ගිහිල්ල සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟට කාරණාව කිව්වට පස්සෙ සර්වඥයන් වහන්සේ බොහොම නිග්‍රහ කරනව. කොයි තරම් පිරිහිල්ලක්ද පිරිහිලා තියෙන්නෙ. මේවට තමයි හත්ථ කුකුචච පාද කුකුචච කියන්නෙ. ආන් ඒ කුකුස් කරන කෙනාගෙන් කොයි වෙලාවෙ ගල ඇවිල්ල කැරකිලා යයිද? කොයි වෙලාවෙ ඉන්ද්‍රිය සංවරය නැති වෙලා යයිද? කොයි වෙලාවෙ සීලයක් කැඩෙයිද? කියන එක කියන්න බෑ.

මේ අනුව, එව්ව පිළිබඳව අවබෝධයක් තියෙන්න ඕනෑ උපශාන්ත භාවයක් පිළිබඳ බලාපොරොත්තු ඇති කෙනා. ආන් එවැනි නැති කෙනා පෙනුමෙන් උපශාන්තකම තිබුණට ඒක සර්වඥයන් වහන්සේට, එකක් ආසයානුස ඤාණයෙන් ජේනවා. දෙක උන්වහන්සේ නැති කාලෙක වුණත් ලෝකයා දැනගැනීම සඳහා සඳහන් කරන්නෙ. එවැනි දෙයක් මෙලොව වශයෙන් මරණයට කලින් උපශාන්ත භාවයට පත් වෙන්න වීත තණහා භාවයට පත් වෙන්න උදව් කරන්නෙ නෑ.

ඉතින් ඒ නිසා මේ කියපු අකෙකාධනො කියන ගුණය අසනනාසී අවිකාථී අකුකකුවො කියන මේ ගුණ සේරම, ඒ තත්ත්වයට ගියා වූ උතුමන් වහන්සේගේ ගුණ වශයෙන් පෙන්වන්නත් පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් එවැනි උත්තම ගුණ ඇති උතුමන් වහන්සේ නමක් වෙන්න, උපශාන්ත වෙන්න, මේ ජීවිතේ ඉවර වෙන්න ඉස්සෙල්ල තණ්හාව දුරු කරන්න උත්සාහ කරන කෙනෙක් වැඩිය යුතු ගුණ වශයෙන් පෙන්වන්නත් පුළුවන්. ආන් ඒ දෙකෙන් එකක් බවට පත් වෙනවා නම් දවසින් දවස සතිමත් චිත්තක්ෂණයෙන් චිත්තක්ෂණයට, ඒක ඉස්සෙල්ලාම වැටහෙන්නෙ තමන්ටමයි. කවදකවත් ඒ පුද්ගලයෙක් අනිත් පුද්ගලයන්ගේ ගුණ මනින්න යන්නෙ නෑ. මොකද ඒක අවිෂයක්. ඒක සර්වඥ විෂයක්. නමුත් තමන් මේ ගැන සැලකිලිමත් වීම අත්‍යන්ත තමන්ගේ කෘත්‍යයක්. ආන්න ඒ කෘත්‍යයට යෙදෙන්න නම් විපස්සනාවෙන් තොරව නම් කවදවත් මේ කථා මේ දේවල් වෙන්නෙ නෑ. පිටින් සායම් ගැවට වෙන්නෙ නෑ.

ඒ නිසා විපස්සනාවට ගිය කෙනාට මේ ගුණ එනකොට විවිධ විලෝපන ගති පහළ වෙනව. විවිධ දුෂ්කරතා පහළ වෙනව. අම්මගේ කුස දරුවෙක් පිළිසිඳ ගත්තහම දෙළදුකක් හටගන්නව වගේ. දෙළදුක කියල කියන්නෙ හදවත් දෙකක දුක. බඩේ ඉන්න දරුවාගේත් දුක තියනව. අම්මගෙත් දුක තියනව. ඒ නිසා කැමේ වෙනසක් හොයනව. වමනේ යන එව්ව එනව. විරේවන ගති පහළ වෙනව. ආන් ඒක යෝගාවචරයට තේරෙනවා නම් පුළුවන් තරම් ඒ ගති භාවනාවේදී වෙනවාමයි, මේ හැදෙන ලකුණු පුළුවන් තරම් තුනී කරගෙන එව්ව හරහා යමින් ගියොත් තමයි මේ තණ්හාව කැපීම සිදු වෙන්නෙ. එහෙම නැතුව මෙව්වා පිළියම් කර කර තණ්හාවට පොහොර දන්න ගත්තොත් කවදවත් චීතනණෙහා පුරා හෙද කියන තත්ත්වයට යන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

ඒක නිසා අපි මේ එක එක ගුණ සිහිපත් කරල අප තුළ කොච්චර වැඩෙනවද? අපි මේ අගය කරන අපේ ආචාර්යයන් වහන්සේලා තුළ මේව කොච්චර තියනවාද? කියල බලමින්, හැකි සංඥව ඇති කරගෙන දිගින් දිගටම වැඩීම පිණිසයි මේ ධර්මය

දේශනා කරන්නේ. ඒ නිසාමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් මවල, ප්‍රශ්නය අස්සවල සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඉතින් අපිට මේ ධර්ම කොටස් තාම ඉදිරිපත් වෙලා තියනවා. අපේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් අපි ඒව පිරිසිදු කරගන්නවා.

ඉතින් අපි බලාපොරොත්තු වෙන්න ඕනෑ මෙතෙක් අපි ගිය පාර, මේ ධර්ම මාර්ගය ඍජු කරගෙන, දෘෂ්ටිය හදගෙන, සිල්වත් වෙලා, හීලෑ වෙලා, සීතල වෙලා උපශාන්ත භාවය දියුණු වෙනවා නම්, මේ ජීවිතයේ මරණයෙන් මත්තේ විතතණ්හි නොවුණත් අනිවාර්යයෙන්ම ඒක අඛණ්ඩව ඊගාවට යන පැවැත්මට භවයට යනවා. ඒක කාටවත් දෙන්න පුළුවන් දෙයකුත් නෙමෙයි. කාගෙන්වත් ගන්න පුළුවන් දෙයකුත් නෙවෙයි.

අපි මේ ඇති කරගන්න ගුණ ඒකාන්තයෙන්ම මේ සර්වඥ සාසනයේදීම, මේ භවයේදී හෝ වේවා මතු භවයකදී හෝ වේවා අනිවාර්යයෙන්ම විතතණ්හා පුරා හෙද කියන පරමාර්ථ ධර්මයට පැමිණීමට හේතු වාසනා වේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාව මතක් කිරීමත් සමගම අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් නතර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා, සියලුදෙනාටම සැනසීම උද වේවා කියල ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

5 | පස්වන දේශනය

නමො තසුඤ්ඤා භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

නිරාසනි අනාගතෙ අතීතං නානුසොචති,
විවෙකදස්සි එස්සෙසු දිට්ඨිසු ච න නියති.

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. නේවාසික උපාසක මහත්වරු සම්බන්ධ කරගෙන සතිපතා බ්‍රහස්පතින්ද දවසේ වාරිත්‍රානුකූලව පවත්වාගෙන එනු ලබන ධර්ම දේශනාවටයි මේ ආරම්භය ලැබුවේ. අපි පසුගිය වාර හතරක්ම ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර පිටකයට අයිති සුත්ත නිපාතයේ, සුත්ත නිපාත කියන පොතේ, සඳහන් වෙන මේ පුරාහෙද සූත්‍රය තමයි දේශනා මාලාවක් වශයෙන් සලකනව නම් අද පස්වෙනි කොට ඇති මේ දේශනාවලට මාතෘකාව සැපයුවේ.

ඉතින් මේ වෙනකොට පැය හතරක් ඒ සඳහාම ගත කරල, යම් ප්‍රමාණයක පසුබිම අවබෝධයක් තියනවා. අපි දැන් ඉන්නේ ඒ සූත්‍රයේ, විශේෂයෙන්ම ප්‍රඥ වරිතයාට ආමන්ත්‍රණය කරන සූත්‍රයක් වශයෙන්. ඒ සූත්‍රයේ මතු වෙන්නේ ලෝකෝත්තර ප්‍රශ්නයක්. ලෝකෝත්තර ප්‍රශ්නය මතු වෙන්නේ කථංදස්සි කථංසීලො උපසන්නාති චුවචති - තං මෙ ගොතම පබ්බති පුච්ඡිතො උත්තමං

නරං කුමන ආකාරයක හික්මීමක්, සීලයක් ඇති, කුමන ආකාරයක දර්ශනයක් ඇති කෙනාටද උපශාන්ත පුද්ගලයයි කියන්න පුළුවන්. නැත්නම් නිවිච්ච, සමථයකට පත් වෙච්ච, සමාධිගත පුද්ගලයෙක් බවට සාන්ත භාවයට පත් වෙච්ච පුද්ගලයෙක් බවට, සැනසිච්ච පුද්ගලයෙක් බවට පත් වුණා, නිවිච්ච පුද්ගලයෙක් බවට පත් වුණා කියල කියන්න පුළුවන් වෙනතෙ කුමන සීලයක් කුමන දෘෂ්ටියක් ඇති කෙනෙකුටද කියල.

මේක සාමාන්‍යයෙන් සීලය ගැන කතාවෙන් සීල ශික්ෂාවත් උපශාන්ත කියන කතාවෙන් සමාධි ශික්ෂාවත් දෘෂ්ටිය කියන වචනයෙන් ප්‍රඥ ශික්ෂාවත් කියල බොහොම ලස්සනට ශික්ෂාව තුනට කඩලා පෙන්වනව. කෙසේ නමුත් ඒ සූත්‍රය ප්‍රධාන වශයෙන්ම කළ යුත්ත වශයෙන් පෙන්වන්නෙ සීලයත් ප්‍රඥවත්. සීලය විෂයෙහි කළ යුතු දේවල් තියනව. ප්‍රඥව විෂයෙහි කළ යුතු දේවල් තියනව. එතකොට උපශාන්ත වෙනව. ඒ උපශාන්ත භාවයේදී බුදුහාමුදුරුවෝ, කෙනෙක්ව අගය කරන්නෙ උපශාන්ත තත්ත්ව යටතේ මේ ලෝකෙ තියන කොයි එකද? කියන එකයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නෙ.

ඉතින් එතැනදී නිර්මිත සර්වඥයන් වහන්සේ නමක්, බුදුන් වහන්සේ නමක් තමයි ඔය ප්‍රශ්න නගන්නෙ. ප්‍රශ්නයට උත්තර දෙන්නෙ අපේ ගෞතම සිරි සම්බුද්ධ සර්වඥයන් වහන්සේ. උන්වහන්සේ දෙන්නෙ ගාථා පදයකින්. විතතණ්ණා පුරා හෙද. මොන කෙනාටද උපශාන්තයි කියල කියන්නෙ? විතතණ්ණා පුරාහෙද - මරණයට කලින්ම, කය බිඳී මරණයට පත් වෙන්න කලින්, විතතණ්ණා පුරා හෙද - තණ්භාව දුරු කළ කෙනාට මම කියනවා උපශාන්තයි කියල. ආත් ඒක සඳහා තමයි සීලය යොමු වෙන්නට ඕනෑ. අන්න ඒකට තමයි දෘෂ්ටිය යොමු වෙන්න ඕනෑ. ඉතින් ඒ විදිහට විතතණ්ණා පුරාහෙද, මේ හරි කෙටි කරපු පිඩු කරපු අග්ගල ගෙඩියක් වගෙ ගුලි කරල උත්තරය දෙනව. ඉතින් ඒක විස්තර කිරීම වශයෙන් තමයි පළවෙනි ගාථා ප්‍රශ්නය. දෙවෙනි ගාථාවේ පළවෙනි පදයම උත්තරේ. එතන පටන් තියන සෑම ගාථාවකම තියෙන්නෙ ඒ උත්තරයයි, අර විතතණ්ණා පුරාහෙද කියන එක අධික ප්‍රඥව නැති

අයට ටික ටික කඩකඩා කවනවා වගේ. ඒක හපල කන්න පුළුවන් මට්ටමට කැලි කඩලා පෙන්වනව. ඉතින් ඒ මෙලෝ වශයෙන්ම, ඒ කියන්නේ පරලොව යන්න කලින් තණ්හාව දුරු කිරීම සම්බන්ධයෙන් පැතිකඩ රාශියකින් යෝග්‍යවචරයකුට ජීවිතය තනා වඩාගන්න උපදෙස් රාශියක් තියෙනවා.

ඉතින් ඒව සේරම ප්‍රඥාවට ගැලපෙන විදිහට පොඟවලයි දේශනා කරන්නේ කියන එක සූත්‍රයේ අටුවාවෙන් අපිට මතු කරල දක්වන අදහසක්. ඒකෙදි පුරාහෙද චීත තණ්හො කියන පදය විස්තර කළාට පස්සෙ ඉතිරි ගාථා පද තුනේම විස්තර කරන්නේ අතීතයට හිත දුටුවන්නේත් නැතය, අනාගතය ගැන සැලසුම් කරන්නේත් නැතය, වර්තමාන වශයෙන් හිතීම් හැදිනීම්වලට යන්නේත් නැත. විවේකීව ගත කරනකොට එන්න එවැනි දර්ශනයක් තමයි නියම දර්ශනය වෙන්නේ. එවැනි සීලයක් තමයි නියම සීලයක් වෙන්නේ. එවැනි උපශාන්ත භාවයක් තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ උපශාන්ත භාවයක් කියල කථා කරන්නේ. ඒ කියන්නේ වර්තමාන වශයෙන්මයි හිත පවත්වන්න උත්සාහ කරන්නේ. ඒකයි සීලයක් කරගන්නේ. ඒකයි දෘෂ්ටියක් කරගන්නේ. ඒ වර්තමානයේත් අසන්පුරුෂයාගේ හිත තුළ නියම උපශාන්ත භාවය නැත්නම්, සර්වඥයන් වහන්සේ කියන උපශාන්ත භාවය නැති කෙනාගේ හිත වර්තමානයට එනකොට නුරුස්නා ගති, කම්මැලි ගති, එපා කරවන ගති එනවා. අන්න ඒකට හිත උපශාන්ත කරගෙන, ඒක හොඳයි, කාය කර්ම වචී කර්ම වශයෙන් කාය දුශ්චරිත, වචී දුශ්චරිත කරල අකුසල් කරනවට වැඩිය හොඳයි වර්තමානයේ මේ වැටහෙන නීරස භාවය. මේ වර්තමාන වැටහෙන එපා කරවනසුලු ගතිය. ඒක විවේක කරන්නේ නෑ. ඒක හරිම අපහසුතාවට පත් කරනවා. ආන් ඒ අපහසුතාව මැඩලගෙන තේරුම් අරගෙන ඒක ජය ගැනීම තමයි වර්තමාන විවේකය.

ආන් ඒ පළවෙනි ගාථාවේම පෙන්නපු

චීතතණ්හො පුරා හෙද පුබ්බමනනමනිස්සිතො,
වෙමච්ඡෙකුභුපසඛේධියො තස්ස නඤ්චී පුරෙකකිතං.

මේ තමයි ඒ උත්තරය තනි පදයෙන් විස්තර කරල විතතණො පුරා හෙද කියල තව පද තුනකින් වෙන පැත්තක් පෙන්නව. විතතණො පුරා හෙද - ඒ පුද්ගලයාට අතීතං නානුසොවති අතීතය ගැන සෝක කරන්නෙන් නෑ. වෙමණෙකුනුපසඬෙයො. වර්තමානෙ ඇති දේවල් ගණන්ගන්න යන්නෙන් නෑ. ඔළුවේ දගන්නෙන් නෑ. ගිනිමිවලට ගන්නෙ නෑ. තසස නඪී පුරෙකකිතං. පුරෙකකිත භාවයක් නෑ. අනාගත සැලසුම් නෑ. අන්න එවැනි කෙනා තමයි සීලවත්තය කියන්නෙ. අන්න එවැනි කෙනා තමයි දෘෂ්ටිය හොඳ කෙනා කියල කියන්නෙ. අන්න ඒ තත්වය යටතේ හිත විත්ත පීඩා ගන්නෙ නැතුව, කලකිරවාගන්නෙ නැතුව කෙළින් තියාගන ඉන්න මනුස්සයට තමයි උපශාන්තයි කියල කියන්න පුළුවන්.

මන්න ඔය කතාවම ඔය ගාථාවෙන් දක්වන පද ටිකම, ගිය පාර ගත්ත ගාථාවේ නෙමෙයි අද මාතෘකා කරපු ගාථාවේ ආයින් තියනව. පුනරුත්පතියක් වාගෙ. මේකෙ සඳහන් වෙනව නිරාසනති අනාගතෙ - අනාගතය පිළිබඳව ආසක්තියක් නෑ. බැඳීමක් නෑ. මට මෙහෙම වේවා! මම මෙහෙම කොරඤ්ඤා! මට මෙහෙම කරන්න වේවා! ආදී වශයෙන් මොනම ආකාරයකින්වත් අනාගත සැලසුම් නෑ. අතීතං නානුසොවති - 'වෙච්ච දේට එන්න සෙයියදු' කිව්ව වගෙ. වෙච්ච දේ නම් තකතිරු, මරි, මෝඩ, අමනකම් තමයි. ඒ වුණාට ඕක ගැන පශ්චාත්තාප වෙන්න එපා. අතීතං නානුසොවති - ඒ සෝචනයක් වර්තමානෙ විචේකය දෙන්නෙ නෑ. වර්තමානෙ ඒ පුද්ගලයාට උපශාන්තකමක් දෙන්නෙ නෑ. ඉතින් ඒක නිසා සද්චාර සම්පන්නව, එහෙම නැත්නම් සද්චාරය පිළිබඳව හයියෙන් කපා කරන ඇත්තො, බුද්දලයක් වශයෙන් තියාගන ඉන්නෙ අතීතයේ කරපු වැරදිවලට පශ්චාත්තාප වීම. ඒක යුතුකමක් කියල හිතාගෙන. මම මේ වැරදි කෙරුවොත් ඒකට මම පශ්චාත්තාප වෙන්න ඕනෑ. ඒක තමයි සද්චාරය කියන්නෙ. ඉතින් ඒ වගෙ ඇත්තො හිතන්නේ මෙහෙමයි: යම් කිසි වැරද්දක් කළා නම් යම් කිසි කෙනෙක් සද්චාර සම්පන්න නැතුව, ඔහුට දඬුවම් කළ යුතුයි. සමාජය දඬුවම් කරන්නෙ නැත්නම් මම දඬුවම් කරන්න ඕනෑ. නැත්නම් සමාජය විසින් සර්ව

සම්පූර්ණ විනිශ්චයකාරයෙක් පත් කරල වැරදිවලට දඬුවම් කළ යුතුමයි. ඔන්ත සද්වාරය. ඉතින් ඒ මනුස්සයට කවදකවත් තමන් කළ වැරදිවලින් ගැලවුමක් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. මොකද අනුන්ගේ වැරදි දැකලා අනුන්ගේ වැරදිවලට දඬුවම් කිරීමට දඟලන කෙනා. ඒකම තමන්ට දඬුවමක් කරගන්නව. එහෙව් කෙනාට උපශාන්තයි කියන්නත් බෑ. එයා ළග තියන සීලයටත් බුදුභාමුදුරුවො සීලයක් කියල කියන්නෙත් නෑ. ඒ දෘෂ්ටියට හොඳ දෘෂ්ටියක් කියල කියන්නෙත් නෑ.

ඒක නිසා අතීතං නානුසොවති. අතීතයේදී මම, මේ නිවන් දකින්න උත්සාහ කරන මම නොකරපු වැරද්දක් නෑ. මේ දන්නා පුංචි අතීතය ගත්තොත් මෑත අතීතයේ, ඒකෙදීත් දෘෂ්ටිය වරද්දගැනීමෙන් සීලය වරද්දගැනීමෙන් අනන්ත අපි අතින් වැරදිලා තියනව. ඉතින් ඕව ගැන පශ්චාත්තාප වීම ලොකු සද්වාරයක් කියල හිතනව නම් ඉතින් එතනදී සීලය පලුදු වෙනව. ඒ වගෙම දෘෂ්ටිය පලුදු වෙනව. කොටින්ම උපශාන්ත වෙන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ. ඔය කියන පශ්චාත්තාපය එනවා.

ඒ වගෙම නිරාසත්ති අනාගතෙ. මම මේ ද මෙහෙම වුණා. නමුත් දෙන්නම් වැඩේ. අනික් අනාගත මෙහෙමයි සැලසුම හදන්නෙ කියල, අර සියලු උපද්‍රවවලින් තොරව, සර්වතෝහදු සුඛවාදී අනාගතයක් සැලසුම් කරල හිතනව, වින්! මෙන්න මේ තත්ත්වේ මේ පොඩි පරහ නිසා මට අනාගතය හදගන්නා විදිහක් නෑනෙ. මේ ඩිංග හැදෙනව නම්, කියල අර වර්තමානයේ තියන දෙයෙහි අඩුවක් දැකල වර්තමානයේ තියන දෙයෙහි චෝදනාවක් දැකල පශ්චාත්තාප වෙලා නිකට අල්ලේ තියාගන ඉන්නව, මම කවදද මේ මගේ අනාගත සිහිනයට යන්නෙ? මේ දේ කරගන්න මේ පොඩි ටිකයි අඩු. ඒ ටික දෙන්නෙ නෑනෙ. ලැබෙන්නෙ නෑනෙ. මේ අසවලා නිසානෙ. සෘතුව නිසානෙ කියල. අනාගතය පිළිබඳව සැලසුම් හදල හිත අවුස්සගෙන. ඒකට සඳහන් කරන්නෙ භාවනාව පැත්තෙන්. අපි ඒකට එන්න බලාපොරොත්තු වෙනව ඉස්සරහට.

සමථ වශයෙන් කථා කරනකොට කියනව, ‘අතීතානුධාවනං චිත්තං විකේකාපානුපතිතං සමාධිස්ස පරිපඤ්චා’ යම් චිත්තක්ෂණයකට හිත අතීතයට ගියා නම් ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ පටන් අරගත්ත අනෙකුත් සෑම සත්ත්වයෙකුගේම එකම නියායයි තියෙන්නෙ පශ්චාත්තාපය. කරපු හරියක් මරි මෝඩ තකතිරුකම් තමයි. ඒක කල්පනා වෙනකොට තේරෙනව. අද මේ තියන දැනුමෙන් කෙරුව නම් මම කවදවත් ඔය අනාගැනිල්ල අනාගන්තෙ නෑනෙ කියල පශ්චාත්තාප වෙනව. ‘අනාගතපටිකඝනනං චිත්තං විකම්පිතං’ අනාගතය සැලසුම් කරනකොට - හරි, එද මේ මෝඩකමට කෙරුවට මීට පස්සෙ නම් මම මෙහෙම කරන්නෙ නෑ. මම හරියට මේ සැරේ ක්‍රියාත්මක කරවනවා. හොඳට සැලසුම් කරනවා. මධ්‍යම ආර්ථිකයකට යනවා. දීර්ඝ සැලසුමක් කරනවා. හොඳ ශක්‍යතා වාර්තාවක් හදනව. හොඳට සැලසුම් කරල දෙන්නම් වැඩේ කියනකොට වෙන්නෙ මොකද්ද? ‘අනාගතපටිකඝනනං චිත්තං විකම්පිතං’ අර මී වැද්දෙක් මීය කඩන්න හදනකොට මීමැස්සෝ ටික ඔක්කොම ඔළුව වටේ කැරකෙන්න වගේ, විකම්පිත භාවයකට යනව. මේ දෙකම උපශාන්ත නෑ.

මෙන්න මේ දෙකෙන් තොර වෙන්නෙයි කියල අර දෙවෙනි ගාථාවේ

“චිත්තණ්ණො පුරා හෙද පුබ්බමන්තමනිස්සිතො,
වෙමජේඤ්චුපසච්චෙධියො තස්ස නඤ්ච පුරෙකකිතං”

කියන විදිහට අතීතය අනාගතය දෙකේ මේ ආදීනව දකිනව. ඒක විපස්සනා කරන අයට මොකක්වත් නෑ මේ අතට ගත්ත නෙල්ලි ගෙඩිය වගෙ ජේන්නෙ. ඉතින් ඒකට මම තව එකක් නැත්නම් මේ භාවනාව පැත්තෙන් අපි කිව්ව නේ ඉස්සරහට කථා කරමු කියල. ඒක ගත්තොත් මේ සමථයේ පවා පෙන්නවන මේ පරිපන්ථ ධර්ම හයෙන් එකක් තමයි ‘අතීතානුධාවනං චිත්තං විකේකාපානුපතිතං සමාධිස්ස පරිපඤ්චා’. අතීතය අනුගමනය කරන හිත වික්ෂේපයටමයි යන්නෙ.

එක දවසක් මට මතකයි ධර්ම දේශනාවක් කරන වෙලාවේදී විදේශික කාන්තාවක් ඔය ප්‍රකාශයට විරුද්ධ වුණා. 'එහෙම නෑ ස්වාමීන් වහන්ස, මට අතීතය කල්පනා කරනකොට සතුටක් මතු වෙනව. මම ඉපදුණේ අබෞද්ධ පවුලක. කාමභෝගී ජීවිතයක් ගත කෙරුවේ. මම අද මේ ඉන්න තත්වයට පත් වෙලා සතුටෙන් ගත කරන්නේ අතීතයේ වැරදි කරපු නිසා නෙමෙයිනෙ ස්වාමීන් වහන්ස. මම හරි වැඩ කරපු නිසානෙ. ඒ නිසා මං අද ඉන්නේ සතුටෙන්. ඒ නිසා මට අතීතය කල්පනා කරනකොට කනගාටුවක් නෑ.' කියල පිරිස කෙළවරේ ඉඳල කථා කළේ. ඉතින් ඒ කාන්තාවගෙන් මම ඇහුවා දැන් මට හරි ගියා කියල හිතේ දැන් තියෙන්නේ මොකද්ද මාන්තය නෙමෙයිද? ඒක ගැන කල්පනා කරනකොට මොකද හිතෙන්නේ කියල. විජ්‍යට වැරද්ද බාරගත්ත. ඇත්ත තමයි ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් මම ඉන්නේ සතුටින් කියල හිතන්න ඕනෑ අතීතයේ පශ්චාත්තාපය බලන්න. පශ්චාත්තාපය කියල බලන්නේ නැතුව දැන් සතුටින් ඉන්නේ කියල කිව්වත් ඒත් අහු වෙනව. ඒක නිසා පොදුවේ කියන්න තියෙන්නේ අතීතයේ වැරදි තිබුණේ ඒව හදහද එනවා නම්, වර්තමාන තැනකට ඇවිල්ල තියනව. නමුත් තාම ඉවර නෑනෙ වැඩේ. ඒක නිසා අතීතය පශ්චාත්තාපයක්මයි.

මං මතු කරල දෙන්න හදන්නේ අපේ හිත යම්ම විත්තක්ෂණයකට මේ විදිහට අතීතයට ගියා නම්, ඒක දැන් කොල්ලෙක්ගෙන් වැරද්දක් කරපුවම කනෙන් අල්ලලා හොල්ලවනවයි කියල කන් දෙකක් තියනවනෙ. මෙන්න මේ සංකල්පයට කන් තුනක් තියනව. එකක් තමයි හිත අතීතයට ගිය බවම කල්පනා වෙලා ඒකෙන් අල්ලලා හෙල්ලුවොත් හිත ආයෙමත් අප්‍රමාදයට ගන්න පුළුවන්. සතියට ගන්න පුළුවන්. දෙක තමයි ටික වෙලාවක් අතීතය ඇසුරු කරන හිතක් ආවොත් උණ්ඩි බැඳුණා වාගේ බරු බැන්දූ වාගේ පශ්චාත්තාප වාතාවරණයක් හැදෙනව. එතකොටමත් තමන්ට තේරෙනවා දැන් නම් එක්කො සතිය නැති බව. ප්‍රමාදයේ වැටිව්ව බව, නැත්නම් හිත උපශාන්ත ගතියක් නෑ. විවේකයක් නැති බව තේරෙනවා. එතකොට පශ්චාත්තාපය බලනකොට හෝ ඒකෙන් අල්ලලා හොල්ලනකොට ආයෙත් සතිය,

අප්‍රමාදය ඇති කරගන්න පුළුවන්. ඔය කන් දෙක තමයි පෙන්වන්නේ. තුන්වෙනි එක තමයි තමන් මේ අතීතය ආශ්‍රය කරනවා නම් අනිවාර්යයෙන් වර්තමාන අරමුණේ හිත නෑ. තමන්ට දීල තියනවනෙ පර්යංක භාවනා කරනකොට මේ ආනාපානය කරන්න, පිම්බීම හැකිලීම කරන්ඩෙයි කියල. සක්මන් කරනකොට වම අනුව මෙනෙහි කරන්න, දකුණ අනුව මෙනෙහි කරන්න කියල. ඒ දෙකේම හිටින්න බෑ ඔය අතීත පශ්චාත්තාප එනකොට. ඒ වෙනුවට එක්කො පශ්චාත්තාපයෙන් අල්ලන හැකි. එහෙම නැත්නම් අතීතයට ගියා කියල අල්ලන හැකි. එහෙම නැත්නම් වර්තමාන අරමුණේ හිත වැටුණා කියල අල්ලන හැකි.

ඔය තුනෙන් කොයි එකෙන් අල්ලලා හෙල්ලුවත් හිත නැවතත් වර්තමාන අරමුණේ අප්‍රමාදයට පත් වෙනව. ඔය අනාගත පටිකංඛනයට ගියාමත් හිත නිකන් මීමැසි පොදිය ඇවිස්සුණා වාගේ. අළු ගොඩකට ගලක් ගැහුවා වාගේ. නිකං ඇවිස්සෙන ගතියට එනව. ආන් ඒ ඇවිස්සෙන ගතිය එනකොටමත් තමන්ට අවිචේකී ගතියක් දූනෙනව. තමන් වර්තමාන වශයෙන් අවිචේකී ගතියක්. ආන් එතකොට හිතන්න පුළුවන් මම භාවනා කරන්න ආවට භාවනාවක් නෙවෙයි වෙන්නෙ. මෙන්න මේ අවිචේකී ගතිය එහෙම නැත්නම් අනාගත පටිකංඛන විකම්පිත ගතිය. නිකන් සරසුලක් අරගෙන මේසෙ කොනකට ගැහුවම හිමි! ගාල විකම්පනය වෙන්නෙ. ඒ වගෙ අළු ගොඩකට ගලකින් ගහපුවම අළු විසිරිලා ගිහිල්ල ඇවිස්සෙන ගතියක් තියෙන්නෙ. ආන් ඒක හිතට අහු වෙනව. එතකොට හොඳට බැලුවොත් ජේනවා මගෙ හිත මේ අනාගත සැලසුමක. ඒකෙන් චුණත් අල්ලන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් තමන් වර්තමානයේ රැකිය යුතු මූල කර්මස්ථානයේ නෑ. මූල කර්මස්ථානයේ හිටිය නම් මේ දේ වෙන්න බෑ කියල. මූල කර්මස්ථානයේ නැති බවෙන් හෝ අල්ලනහැකි.

එතකොටත් ඔය තුන්කුමයෙන් කොයි කුමය ඇල්ලුවත් හරියට ඇතෙකුගේ නිලයක් අල්ලලා මිරිකුවා වගේ. ඇතාගෙ පිටට නගිනකොට තුන්පොළේ නිල තුනක් මිරිකාගෙනලු ඇත්ගොව්වා

උඩට නගින්නේ. නැග්ගට පස්සෙ ඇතා දන්නවලු උඩ ඉන්නේ හොඳ කෙළිකාරයෙක් කියල. එයා නටන්නේ නැතිලු. ඒ කරල ඉවර වෙලා හෙණ්ඩුවේ උල ඇහැ ළඟ පේන්න තියාගත තමයි යන්නේ. ඉතින් ඇතා දන්නව දැගලුවොත් ඉවරයි කියල. ඒකාගේ ඔය බිල දෙනකොට පාදමේ ඇඟිල්ල තියන්නේ. මාපට ඇඟිල්ල හරියට උගේ ඇඟිලි දෙක මැදට හිටින්න. ඇතාගෙ ඇඟිලි තියනව කියල අපට පේන්නේ නෑ. නමුත් ඇතාගෙ ඇඟිලි පහ තියනව. ඔය ඇඟිලි පහේ හරියට මාපට ඇඟිල්ලයි අනිත් ඇඟිල්ලයි දෙක මැද ඕනෑ කෙනෙක්ගෙ මිරිකන්න. ඒක මර්මස්ථානයක්. ඒ මිරිකන තැනට ඇඟිල්ල තියල තමයි, තමන්ගේ මාපට ඇඟිල්ල තියල තමයි ඇත්ගොව්වා නගින්නේ. ඒ කරල දණ්ඩේස් රැල්ල ගහනවා. ඔය රැල්ලට ඊගාව කකුලෙ විලුඹ තියනව. විලුඹ තියල කන අල්ලන්නේ හරියට ගැටෙන්න. ඒ නිලේමයි මිරිකන්නේ. මිරිකලා දණ්ඩේස් තමන්ගේ විලුඹ තිබ්බනම ඇතා දන්නව උන්දුත් එක්ක සෙල්ලම් බැසි කියල.

ඒ වගේ තමයි අතීතයට හිත ගියාම එක්කො පශ්චාත්තාපයෙන් මිරිකන්නේ. එහෙම නැත්නම් හිත අතීතයේ බව දැනගන්නේ. එහෙම නැත්නම් අරමුණෙන් ගිලිහිව්ව බව දැනගන්නේ. ඕක අල්ලගන්න පටන් අරගත්තට පස්සෙ දවස පුරාම පර්යංකයේ විතරක් නෙමෙයි, සක්මනේ විතරක් නෙමෙයි, ඕනෑම වෙලාවක අනිවාර්යයෙන්ම හිත අතීතයට යනවම නේ. අතීතයේ ඉඳලා අනාගතයටත් යනවනේ. යන සෑම වෙලාවකම හරියට ඔය නිල තුන අල්ලන එකයි තියෙන්නේ. එක්කො පශ්චාත්තාප බව අහු වෙනව. අතීත බව අහු වෙනව. නැත්නම් අරමුණෙන් ගිලිහිව්ව බව පේනවා. නැත්නම් අනාගතේ සැලසුම් හදන බව. විසිරිව්ව බව. එහෙම නැත්නම් අතීත අනාගත බව. අරමුණ ගෙවිව්ව බව. ඕක අල්ලාගෙන ඉන්න පටන් අරගත්තට පස්සෙ හෑම චිත්තක්ෂණයම මම දුන් මෙතන කියන සීලයට වැටෙනව. මම දුන් මෙතන කියන දෘෂ්ටියට වැටෙනව. මම දුන් මෙතන කියන උපශාන්ත භාවයට වැටෙනව.

ඉතින් පර්යංකයේ නම් මේ ඉන්න ඇත්තො හුගදෙනෙක් විනාඩි දහය පහළොව ඉඳලා හුරැයි. මොකද අරමුණේම හිත

නියාගන අතීතයට යන්නෙන් නැ. පශ්චාත්තාපත් නැ. අනාගතයට යන්නෙන් නැ. හිත වික්ෂිප්තත් නැ. අරමුණේ ඉන්නව කියල දැනගෙන ඉන්නව. ඔන්න එතකොට මොකද වෙන්නෙ. නිරාසත්ති අනාගතෙ - අතීතං නානුසොචති - විවෙකදස්සි එස්සෙසු. මේ දැන් වර්තමාන වශයෙන් මූල කර්මස්ථානය ස්පර්ශ කරගෙන ඉන්නකොට අවිචේකී බවක් තමයි ඇති වෙන්නෙ. පාඨ ගතියක් ඒකාකාරී ගතියක්. ඒකට ගොඩාක් වචන දෙන්න පුළුවන්. කම්මැලි, ඒකාකාරී, නිරස, බිය එළවනසුලු, පදනම් විරහිත, අසරණ, අනාථ, අවිචේක සහගත හිතක් එනවා. අද මෙතන ඉන්න කට්ටියගෙ වැඩිම කෙනෙක් පෙළන තැන මේකයි. ඒ කියන්නෙ අතීතයේ දිවීම නිසා ප්‍රධාන වශයෙන් පෙළෙනවා කියන චෝදනාවෙන් අයින් කරන්න පුළුවන්. මේ ඇත්තො ඒක ප්‍රධාන වශයෙන් දන්නව. අතීතයට ගියයි කියල කියන්නෙ ඕක නිකන් මේ කනවැන්දුම් ගැනියෙක්ගෙ වැඩක්, පශ්චාත්තාප වීම. අපිට එහෙම ඉතින් කියන්න දෙයක් නැ. අපි ඉතින් පැවිදි වෙලා අරණ්‍යයකට ඇවිල්ල, කොහොම හරි මට්ටමකට ඇවිල්ල ඉන්න නිසා අතීතය පිළිබඳ අපිට එව්වරම සැලෙන්න දෙකුත් නැ. අනාගත සැලසුමුත් නැ. මොකද මේක පිරිවෙනක් නෙමෙයි නෙ. ඔන්න පිරිවෙනක් නම්, පොත් පත් කියවන තැනක් නම්, එකිනෙකාට ඊර්සියා කර කර, එකිනෙකාගේ බෙලි කපාගෙන යන අනාගතයක්. මේකෙ එහෙම එකකුත් නැ. හුඟදෙනෙකුට තියෙන්නෙ මේ 'විවෙකදස්සි එස්සෙසු'. වර්තමාන වශයෙන් ඇත්තටම වර්තමාන මොහොතේ ස්පර්ශ කරනකොට අවිචේකී බවක් ඇති වෙනවා. ඒකේදී නම් මේ සේරම බොහොම දුර්වලයි. ඒක නම් කැලම කී හැකි. මේ අවිචේකී බව නැති කරන්න තනියම කල්පනා කරනවා. අහ් අඳෝමයි! ඔන්න ඔය අවිචේකී බව පිළිබඳව සාකච්ඡාවට ගන්න. ඕක ප්‍රසිද්ධියෙ කියන්න. ඕක තනිකර ආපු එකකුත් නෙමෙයි. තනිකර ඔවා ගලවන්නත් බෑ. ඕක නිසයි මේ දැගලිල්ල. ඕක නිසයි මේ නැළවිල්ල. ඕක නිසයි මේ සිලේ කැඩෙන්නෙ. ඕක නිසයි දෘෂ්ටිය කැඩෙන්නෙ. ඕක නිසයි උපශාන්ත භාවය නැත්තෙ.

ඒ නිසා වර්තමානෙ තියන මේ නිරසකම, වර්තමානෙ තියන මේ ඒකාකාරීකම, බිය එළවනසුලු ගතිය, අවිචේකී බව, අනාථ

ස්වරූපය, නිවන එන බවට පෙරහැරේ කසකාරයෝ වගෙ. ඕගොල්ලෝ කස ගහගෙන ගහගෙන යන්නෙ පිටිපස්සෙන් පෙරහැර එනවයි කියන්න. එහෙම නැත්නම් මේක නිබ්බිද ඤාණය. හුගදෙනෙක්, මේ මගේ තියන ඇසුරෙන් මට පේන්නෙ, පුද්ගලිකව කල්පනා කරනවා මේක මට විතරක් වෙච්චි දෙයක්, අනිත් කට්ටිය නම් කොහොම කොහොම හරි යැපෙනව. මම නම් අසරණයි. මම හරි අනාථයි. මට හරි ඒකාකාරී. මට කිසි අනාගතයක් නෑ. ඒක නිසා කොහොම හරි මේකට සමීකරණයක් හොයාගත්තොත්, කොහොම හරි මේකෙන් ගැලවෙන්න මන්තරයක් හොයා ගත්තොත් අනිත් ටික නම් හරි. ඒ මොකද අතීතයට දුවන හිතක් මට එච්චර නෑ. අනාගත සැලසුමකුත් නෑ. නමුත් වර්තමානෙ. කොහොම හරි මේක හදගන්න ඕනෑ කියල වර්තමානෙන් උපශාන්තකම විහිත් නසාගත්ත ගතියකුයි තියෙන්නෙ. මම මේ දෙස් කියන්නවත් එහෙම නැතුව මන්දෝත්සාහී කරන්නවත් නෙමෙයි. එහෙම නම් නොකියන එක හොඳයි මේ වචනෙ.

නමුත් මම දන්නව, ඒක දූකගත්ත දවසේ ලොකු භාසායක් හිතට එනවා. තනියම කරන්න පුළුවන් රණ්ඩුවක් නෙමෙයි මේක. අපි පොදුවේ මතක තියාගන්න ඕනෑ සෑම කෙනෙක්ම, හැම කෙනෙක්ගෙම බුලත් මල්ලෙ කිල්ලෝටයක් තියනව. හැම කිල්ලෝටෙම හුණු ටිකක් තියනව. ඒ වගෙ තමයි වර්තමානයට හිත ආවා නම් අවිචේක ගතියක් දූනෙනව. නීරස ගතියක් දූනෙනව. ඒකාකාරී ගතියක් දූනෙනව. උස්සල එලවල දන ගතියක් ඇති වෙනව. ආන්න ඒක දරන්න පුළුවන්. හොඳටම දරන්න පුළුවන්. නමුත් හිතනවා ඒක නෙමෙයි සීලය කියල කියන්නෙ. ඉතින් බණ භාවනා කරන, දෙමව්පියො වස්තු අතහැරපු අපිට මීට වැඩිය සැපක් තියෙන්න ඕනෑ. මේක මොන කරදරයක්ද? මේක කොයි වෙලාවකවත් කිසිම ඉස්පාසුවක් නෑ. හැම වෙලාවෙම ඒකාකාරීකමක් තියෙන්නෙ. භාවනා කොරනවා තමයි, ඉතින් ඔය කරන්නන් වාලේ කරනවා. මොකද්ද මේකෙ ඇති වැඩේ කියල. හොඳටම තමන් අර අතීතයෙන් අනාගතයෙන් නිදහස්. නමුත් වර්තමානෙ උපශාන්ත භාවය කියන එක කැලම දන්නෙ නෑ. සීලය, දෘෂ්ටිය, උපශාන්ත

භාවය කියන මේ තුනම ඇවිස්සිවිවි අවිනිශ්චිත භාවයට පත් වෙල කියල. හරිම විචිත්‍ර තැනක්.

හැබැයි මේ උපශාන්ත භාවයක ඉඳල බණ අහන්න ඕනෑ. ඇවිස්සිවිව හිතකින් බණ ඇහුවොත් වෙන්නෙ අර රත් වෙව්ව වතුර කාලිගානව වගෙ ඇවිස්සීමක්. හොඳට බැලුවොත් එහෙම අපේ ජීවිතෙ සාර්ථකත්වය නිසයි, අතීතයට අනාගතයට යන්න දෙන්නෙ නැතුව අපි පුද්ගලිකවම තීන්දු ගත්තෙ. අපි නැදැයෝ අතහැරිය. අපි එක්කෙනා එක්කෙනා දැකල කථා කරල නෙමෙයිනෙ අපි වස්තුව අතහැරියෙ. ඔයාගෙ වස්තුවට මම එන්නම්, මගේ වස්තුව දෙන්නම් කියල නෙමෙයිනෙ. අපි නා නා ප්‍රකාර දෙමව්පියන්ගේ දරුවෝ. නා නා ප්‍රකාර දිසාවලින් ආවෙ. ඒ නිසා අපි අනිවාර්යයෙන් වර්තමානෙ ඉන්නයි ආවෙ. නමුත් අපි හිතුවේ නෑ නිවනට ඉස්සෙල්ල වර්තමානෙ මෙව්වර නිරස වෙයි කියල. අපි හිතුවේ නෑ වර්තමානෙ මෙව්වර භය ඵලවයි කියල. අපි හිතුවේ නෑ වර්තමානෙ අපේ ආත්මේ මේ විදිහට දෙදරවයි කියල, සහලවයි කියල. එහෙම නැත්නම් නිරස කරවයි කියල. නමුත් ඒක තියෙද්දී ඒ නිරසකම, භය ඵලවන ගතිය, මේ අනාගත සැලසුමක් නැතිකම, මේ පදනමක් විරහිත ගතිය තියෙද්දී උපශාන්ත වීම තමයි මෙතනදී උපශාන්තයි කියල කියන්නෙ.

මේ කියන උපශාන්ත බවෙයි ඔය අපේ නිෂ්ටාවට තියන උපශාන්ත බවෙයි වෙනස මේකයි: අපි මේ ඇති කරගන්න උපශාන්ත බවත් මේ නිරස ගතියත් නිතර වෙනස් වෙනසුලුයි. මේ වෙනස් වෙනසුලු ගතිය අවබෝධ කිරීමයි මේ වෙනස් වෙනසුලු උපශාන්ත භාවය කියන්නෙ. මෙන්න මේ වෙනස් වෙනසුලු උපශාන්ත භාවය තමයි නොවෙනස් වනසුලු උපශාන්ත භාවයට තුඩු දෙන්නෙ. අද තියෙන්නෙ වරක වෙනස් වෙනසුලු භාවය බාර අරගෙන ඒක මෙනෙහි කරල අපි උපශාන්ත භාවය වරින් වර ලබනවා. එදට අපි පුද්ගලිකව සතුටු වෙනව. ඒ වුණාට හුඟක් වෙලාවට අපිට ඒක දරාගෙන ඉන්න බෑ. මේ විවේකදැස්සී එසෙසු කියන විදිහට මේ ස්පර්ශයාගේ ඇති අවිචේකී ගතිය විචේකීව බලන සුරකම නැත්නම් බොහෝ විට හිත ඇවිස්සෙනව. ඒ ඇවිස්සිවිවහම ඉතින්

පොද්ගලිකව තමන්ට සාප කරගන්නව. මහා කාලකන්නියෙක්, මොකද්ද මේ දුක නැති කරන්න කියල ඇවිල්ල මේ කරගෙන තියෙන්නෙ. කිසිම මේකෙ ලකුණක් පේන්නවත් නෑ. ගිය ආ පාරක් පේන්නත් නෑ. මොකද්ද මම මේ කරන්නෙ. මගේ මට්ටමේ අනික් ඇත්තෝ මේ වෙනකොට අඩු ගානෙ ආර්ථිකයක් හොයනව. අඩු ගානෙ දේශපාලන තත්ත්වයක් ලබාගෙන තියනව. අඩු ගානෙ සාමාජික තත්ත්වයක් අරන් තියනව. මට මොකක්වත් නෑ කියල අරක සම්පූර්ණ අවුල් තත්ත්වයකට පත් වෙනව.

ඉතින් ඒ නිසා දේශනාව මුලදීම මතක් කළා. මෙන්න මේක දිහා උපශාන්තව බලනවා කියන එකයි සත්පුරුෂ කියල කියන්නෙ. මේක පිළිබඳව උපශාන්තව නැතුව බලනවා නම් ඉතින් කට හෝදලා කියන්න වෙන්නෙ අසත්පුරුෂයි කියල. මේ ලබාගත්ත තත්ත්වය අතීතයෙන් මුදුගන අනාගතයෙන් මුදුගන වර්තමානයේ විවේකීව ගත කරන ගතිය, එහෙම නැත්නම් මේ ඇති වන අවිචේකී ගතිය බබෙක් දෝතට ගන්නව වගෙ බාරගෙන, අඬන බබා නලවන්න වගෙ කරනවා මිස, ඒකට අවිචේකීව උත්තර දෙන්න ගත්තොත් පද්ධතියෙම උත්තර නෑ. පද්ධතියෙම කිසිම තැනක උත්තර නෑ. ඒ මොකද ඒ ඇත්තොත් දැඩි දෘෂ්ටියකයි ඉන්නෙ ඒ වෙලාවෙ. ඒ වගේම සීලය පිළිබඳව ලොකු ඇහිදුල් තියනව. මේ අලියෝ යන කඩුලු තියාගන කුඹි යන තැන් වහන්න හදනව. පැහැදිලිවම ඇහිදුල් තියනව. අන්න ඒ ඇහිදුල් ටිකවත් හදගන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ. අලි යන කඩුල්ලවත් හදන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ මේ ඉතාමත්ම සැලසුම් කරගෙන මේ කොරන්න හදන වැඩ නිසා. කුඹි යන තැන් කල්පනා කර කර ඉන්නව. ඒක නිසා එතන සීලෙන් දුර්වලයි. දෘෂ්ටියත් දුර්වලයි. උපශාන්ත නැති බව නම් ඉතින් මූණ බලනකොටත් පේනව. හෙණ ගහවිව සොහොන් පිට්ටනියක් වගෙයි මූණ. මෙන්න මේ මැදත් හිනා වෙන්න පුළුවන්.

මේ තමයි දුකේ ස්වභාවය. මේක තමයි පෙළනසුලු ගතිය කියන්නෙ. මේක තමයි තවනසුලු ගතිය කියන්නෙ. මේක තමයි විපරිණාම ගතිය කියල කියන්නෙ. මේක තමයි සංඛත ගතිය කියල

කියන්නේ. තමන් තුළින් ඒ සංඛත ගතිය මතු වෙනකොට, තමන් තුළින් විපරිණාම ගතිය මතු වෙනකොට, තවන පෙළන ගතිය එනකොට හුගදෙනෙක් හිතනවා, ඒක අල්ලපු ගෙදරට ආවට නම් කමක් නෑ. මට මේක නැවින් නිවන ලබන්න බැරිද කියල. දැන් මේක හරහා යන්නේ නැතුව මට පුළුවන්ද නිවන් ලබන්න කියල. ඉතින් ඒකට අතනින් බැරි නම් මෙතනින් හිතනවා. ඔය කල්පනා කර කර ගියාට උගුරට හොරා බේක් බීමක් නෑ. දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කරනවයි කියන්නේ ඒ මාර්ගක්ෂණය ලබන අවබෝධයට කලින් මේව ටික ටික, ටික ටික ලබන්න පුළුවන්.

මෙතනදී මේ දුක්ඛ සත්‍යය, මේ කියන නිබ්බිදව තුළින් මතු වන දුක්ඛ සත්‍යය, අවිචේකී බව තුළින් ඇති වෙන දුක්ඛ සත්‍යය තනිකරම මානසික දෙයක්. තවත් විදිහකින් කියනවා නම් ඉල්ලලා ගත්ත දෙයක්. ඇදගෙන නාන නෑමක්. ඉල්ලගෙන කන පරිප්පුවක් තියෙන්නේ. ඉතින් ඒකට කල් ඇතුළුවම අපි නැයින්ට උත්තර බදින්න ඕනෑ නෑ, මුදලට උත්තර බදින්න ඕනෑ නෑ කියල නෑයොයි මුදලයි අයින් කරල ඒකට ආවේ. හිතන්න නැතුව ඇති කවදවත් මෙව්වර ඉක්මනට දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ වෙයි කියල. හිතන්න නැතුව ඇති මෙව්වරම ධර්මය සජීවී කියල. හිතාගෙන හිටියේ ඕක කැල්ලෙන් කැල්ල ටික ටික කරන්න පුළුවන් වෙයි කියල. විපස්සනාවට බැස්සොත් නම් එක දවස් හතක් ඇති. ඒ දවස් හත ඇතුළත හොඳටෝම ලැබෙනව. නමුත් ඒ දවස් හත තුළ ලැබෙන බරපතළ බව වැඩිකම නිසා, සැර වැඩිකම නිසා, ඒ කාලය දරන්න තියා මෙවැනි බණක් ඇහුවට තේරෙන්නේ නෑ. බොහෝ කාලයක් මේකත් එක්ක ඉඳල ටික ටික ටික, වරින් වර වරින් වර දිනාගෙන හිටියොත් තමයි තේරෙන්නේ මුළු බුද්ධ සාසනයම කියන්න හදන සාරාර්ථය තියෙන්නේ මේ වර්තමාන චිත්තක්ෂණයේ බව. ඒ වර්තමාන චිත්තක්ෂණයේ විචේකය තමයි මේ බුදුහාමුදුරුවෝ කියන උපශාන්ත භාවය. එහෙම නැතුව විචේක ස්ථානවලට ගිහිල්ල, නැත්නම් විචේක ස්ථාන හදගෙන, මට එව්වට යන්න බැරි වුණා කියන තැන නෙමෙයි. ඒව තනිකර මායා. එහෙම නැත්නම් ඒව හිතේ

මවාගත්ත මනෝ විකාර. වර්තමානයේ මේ අවිච්චි බව ඇති වෙනකොට ඒකට මූණ දෙන හැටි තමයි වැදගත් වෙන්නෙ.

ඉතින් ඒකේදී මම බලාපොරොත්තු වුණේ අද මේ තියන 'විවෙකදස්සි එසෙසසු දිට්ඨිසු ච න නියති' කියන පද දෙක. ස්පර්ශය විෂයෙහි තමතමන්ට ඒ තැන ලැබෙන ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාස කරන වාරය, ආශ්වාසයේ ස්පර්ශය, ප්‍රශ්වාසයේ ස්පර්ශය, පිම්බීමේ ස්පර්ශය, හැකිලීමේ ස්පර්ශය, දෙක අතර මැද ස්පර්ශය, මේ දෙක අතරමැද ශබ්දයක් ඇහෙනකොට ලැබෙන ස්පර්ශය, ඒ දෙක අතරමැද වේදනාවක් එනකොට ලැබෙන ස්පර්ශය, මෙතනදී හිතීවිලි එනකොට ඇති ස්පර්ශය ආදී වශයෙන් සෑම ස්පර්ශයක්ම විවෙකදස්සි. බරක් කරදරයක් වියගහක් කරගන්නෙ නැතුව ඒක දිහා විච්චිව බලනවයි කියන එක, ඔය ගිහි ලෝකෙ මොන දක්ෂකම් තිබ්බත් මේකට වලංගු නෑ. ගිහියන්ගේ තියන දක්ෂකම් කුප්පකම් කී හැකි. මේකෙ කුප්පකම් නෑ. මේකෙ තියෙන්නෙ අකුප්පා. ඒ විවෙකදස්සි එස්සේසු. අපිට අමාරුම දේ තමයි, මේ වර්තමාන මොහොතේ ස්පර්ශය මතු කරගන්න එක. මේ ඉන්න පිරිසට මම චෝදනා කරන්නෙ නෑ. මේ ඉන්න පිරිස හුඟදෙනෙක් වර්තමාන මොහොතේ ස්පර්ශය මතු කිරීමේ දක්ෂයි. නමුත් කිසි කෙනෙක් හිතුවේ නෑ මේ වර්තමාන මොහොතේ ස්පර්ශයේ මේ තරම්ම දුක්ඛ සත්‍යය තියෙයි කියල. මේක මට මෙහෙම වෙයි කියල හිතුවේ නෑ. මම දෙන්නම් ඔය තියන අඩු පාඩුකම් මකාගෙන කියල කිව්වෙ. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ පවා එව්වර පාරමිතා පුරලා තියෙද්දිත් භය අවුරුද්දක් දුෂ්කර ක්‍රියා කරපු හැටි. ඒක හැබැයි සර්වඥයන් වහන්සේ අගය කළේ නෑ. උන්වහන්සේ කළා. ඒ ටික උඹලට කරන්න වෙන්නෙ නෑ. මම ඒ ටික කරල පෙන්නල දීල තියනව. ඒ අතරමැදදී මෙන්න මේ වගෙ ඉතාමත්ම අමාරුම දේ තමයි, ඒ එළඹ සිටි මොහොතට මූණ දෙන එක. ඒක විච්චිව බලන එක. ඒක තමයි සතියේ තියන අති ශ්‍රේෂ්ඨ ලකුණ.

අපි හොඳට කෙහෙල් ගෙඩියේ පොත්ත ඇරිය වගෙ අතීතය අනාගතය දෙක ගලවල දන්න ඕනෑ. දැන් මේ කන්නෙ මැද බව

තේරුම්ගන්න ඕනෑ. නැත්නම් කෙහෙල් කැවෙනවා මීහරක් වාගේ. මේ පොත්ත ඉඳුණට පස්සෙ අයිත් කරලා දුන් ඉන්නෙ මධ්‍යම වර්තමානයේ නම්, වර්තමානයේ අනිවාර්යයෙන්ම නීරස ගතිය තියනව. නීරස වෙන්න හේතුව නිබ්බිදව. ඒ නිබ්බිදව මේ 'දිට්ඨිසු ව න නියති' කියන විදිහට අසවලා නිසාය, අහවල් හේතුව නිසාය කියල, ඒකට හේතු දක්වන්න හදන්නෙ අනිවාර්යයෙන් මේකට මුණ දිගන්න තරම් කොන්දක් නැතිකම. සත්පුරුෂ බවක් නැතිකම. ඊටත් වැඩිය තමන් ගැන මහත්තත්වෙන් හිතනකම. ඒ නිසා ඒ තණ්හාවෙන් තොරව, දෘෂ්ටියෙන් තොරව, මාන්තයෙන් තොරව, දුන් ඇත්ත වශයෙන්ම පිගාන අතට හම්බ වෙල තියෙන්නෙ - කාපං. මූල කර්මස්ථානය මතු වෙලා තියෙන්නෙ; නීරසයි. ඒකෙ විවේක වෙයන්. ඒ මූල කර්මස්ථානයේ ඉන්නකොට සද්ද ඇහෙනවා. හිත කිපෙනවා. විවේකීව බලන්ඩ. වේදනා එනවා. ජීවිතේ ඩැහැගන්න මට්ටමට එනවා. ඕක විවේකීව බලන්න. හිතීවිලි එනවා. අතීතයට දුවනවා. අනාගතයට දුවනවා. තමන්ගෙ ආත්මය කනිනවා. ඕක විවේකීව බලන්න.

ආත් ඒ විදිහට බලනකොට මූල කර්මස්ථානයේයි අනිකුත් බාහිර අරමුණුයි අතර කිසිම කිසි වෙනසක් නෑ. තාමත් යෝගාවචරයෝ, ආරම්භක යෝගාවචරය නම් කියනවා අනිත් බාහිර අරමුණු මම අයිත් කරල මූල කර්මස්ථානය මතු කරගන්න, ඉස්මතු කරගන්න, නීවරණයන්ගෙන් බාධා නැති කරන්න කියල. යම් ප්‍රමාණයකට නීවරණයන්ගේ කෘත්‍යය දැනගත්තට පස්සෙ ඒ බාහිර අරමුණු නේනවා නෙමෙයි. ඒකයි සමථයෙයි විපස්සනාවෙයි වෙනස. සමථයේදී බාහිර අරමුණු නොඑන්න වැට කඩුලු බදිනව. ඒ කරල ජය පැන් බොනවා. නමුත් අන්තිමට ආපු දවසෙ ආයිමත් හිටපු තැනමයි. නමුත් විපස්සනාවේදී ඒවායේ තියන අදීනව ආනිසංස දැනගෙන නීවරණවලට සමානව දෙර ඇරලා තියනව. ඒ කියන්නෙ මෙතනදී අපි පාවිච්චි කරන වචනෙ සද්දවලට වේදනාවලට හිතීවිලිවලට ඕනෑ දේකට දෙර ඇරලා තියෙන්නෙ. එව්වත් එනවා. එව්ව දිහාත් විවේකීව බලනවා.

මේ විවේකීව බලනවා කියන එකට සාසනය ගෙවූ ලස්සන වචන තියනව. ආත් ඒ වචන අරගෙන බැලුවට පස්සෙ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ එතෙක් පැවති ඒ වචනවලට කොච්චර අර්ථ දීල තියනවද, කොච්චර නවමුතාවක් දීල තියනවද කියල බලනව නම්, මේ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ තියන නිරුක්ති පටිභානය. තියන වචනවලටම අලුත් අර්ථ දෙනව. උන්වහන්සේ කියනවා මේක පරතෝ සංකල්පයෙන් බලන්න කියල. පරතෝ කියල කියන්නෙ අනුන්ගේ දෙයක්. මම මේ ආනාපානය කරගෙන ඉන්න අධිෂ්ඨාන කරනවා. ඕනන සද්දයක් ඇවිල්ල ආධුනිකයෙක් ඇවිල්ල මට කරදර කළා. මේ මට තමයි මේ වෙලා තියෙන්නෙ. ස්පර්ශය මේ දැන් ලැබිල. නමුත් ඒක වෙන කාට හරි වෙච්ච දෙයක්. මේ මම වික්‍රපටියක් බලා ඉන්නව වගෙ. ඕනන ආනාපානය කරන්න කෙනෙක් ඉඳගත්ත. ඒකම ලැබේවා! කියල හිතපු ඕනන එයාට සද්දයක් ආවා. සද්දයක් ආවට පස්සෙ ඒ මනුස්සයාට තරහ ගියා. තරහ ගිය නිසා සද්දය උඩ පැන පැන අවස්ථාව ප්‍රයෝජනයට ගන්නව. ආනාපානය පස්ස බල බල දුවනව. අර මනුස්සය මේ සද්දෙටයි තැන දුන්නෙ. මොකෙන්ද ඒ? තරහ යාම නිසා. ප්‍රතික්‍රියා කිරීම නිසා. නමුත් විවේකීව බලනවා නම් - හොඳයි ආනාපානය තියෙන්නෙ තිබේවා! සද්දය තියෙන්නෙ තිබේවා! කියල විවේකීව බැලුවොත් ඒ සද්දය ආපු කාරණාව කරල යයි. ආනාපානය ඉතුරු වෙයි.

ආත්ත ඒ විදිහට තමන්ගේම මේ දේ, අනුන්ගේ දෙයක් විදිහට බලනවට කියනවා පරතෝ සංකල්පය කියල. නැත්නම් සුඤ්ඤතො කියල කියනවා. ආනාපානය ගත්තත්, ඒ රූප ධර්ම අතර තියෙන්නෙ නුගාක් හිස් ඉඩක්. සද්ද ගත්තත්, ඕකේ ඩිංගිත්තයි හර පද්ධතිය තියෙන්නෙ. අනික් හරිය ඕකේ හිස්. සද්ද අතර ලොකු හිස් තැන් තියනව. ඒ හිස් පැත්තෙන් බලනකොට ආනාපානය කියල ඕකේ කිරල මැනල ගන්න මංවාඩියක් ඇත්තෙන් නෑ. සද්ද කියල ගන්න දෙයක් නෑ. ඉතින් ඕකෙ මේ ආනාපානය නැති වුණා සද්දයක් ආවා කියල මහා ලොකුවට ගණන්ගන්න දෙයක් නෑ. ඔය දෙකම තුළුණයි නම්, ඔය දෙකම අනාත්මයි නම්, ඔය දෙකම ශුන්‍යයි නම්, ඕක ඉතින් නඩුවක් දන්න තරම් දෙයක් නෑ. ඕක සාම මණ්ඩලයට ගිහිල්ල

විසඳගන්න පුළුවන්. නැත්නම් මේ ගමේ ඉන්න වැඩිහිටියෙක් ළඟට ගිහිල්ල විසඳගන්න පුළුවන්. නැත්නම් හොඳට බුදියගත්තට පස්සෙ හිත විවේක වෙනව. හිත ශුන්‍ය විදිහට කුවිෂ් විදිහට අනාත්ම විදිහට බලන්න පුරුදු වුණොත් මෙව්වරම දඩිය දන්න දෙයක් නෑ. ඔව්වරම දත් ගෙවෙන්න දෙයක් නෑ. දත්කුරු කන්න දෙයක් නෑ. ඔව්වරම අනාගතේ සැලසුම් කරන්න තරම් දෙයක් මෙතන වෙලා නෑ.

ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනව. කුවිෂ්තො, රිත්තතො, සුඤ්ඤතො, අනත්තතො, පරතො. මම හොඳට නැවත මතක් කරනවා මේ සූත්‍රය දේශනා කරල තියෙන්නෙ ප්‍රඥ වර්තයාට. මෙතෙන්ට එන්ට අතීතය අමතක කරන තරමේ භාවනා දක්ෂතාව තියෙන්න ඕනෑ. අනාගතයට නොයන එක ගියාට කමක් නෑ. ඒ නොයන එක හොඳයි. ඒ යන එකෙන්, යන එක තමයි නුපුනුණුකම. ඒ දැනුම තියනව නම් වර්තමානෙ ඉන්නකොට, මේ එන නිරසකම, මේ එන අවිවෙකී ගතිය පිළිබඳවයි මේ කථා කරන්නෙ. ආන් ඒකෙදී මේ අනුන්ගේ දෙයක් වගෙ බලන්න ගත්තොත්, දැකගන්න පුළුවන් වුණොත් ඉතින් කට හෝදලා කියන්න තියෙන්නෙ ඒ දැකීමයි නිවනයි අතර කිසි වෙනසක් නෑ. උන්දු නිවනට පත් වෙලා නැති එක විතරයි තියෙන්නෙ. නමුත් නිවනේ තියන උපශාන්තකම, නිවනේ තියන විවේකය, එතනම තියනවා. ඒක සඳහා කිසිම මාත්තුවක් ඕනෑ නෑ. අහවල් කෙනෙක් හෝ අහවල් තැනක් හෝ අහවල් දෙයක් හෝ කියල කිසිම අඩුවක් නෑ. අවශ්‍ය කරල තියෙන්නෙ දෘෂ්ටියෙ වෙනස පමණයි. ඒ දෘෂ්ටියට කියනවා වචෙකදසී කියල. විවේක දෘෂ්ටිය කියල. මොකේද? එසෙසු.

වර්තමානයේ මතු වෙන අරමුණ ප්‍රත්‍යක්ෂයක් කරගන්න. ඒක හිතමනාවක් වෙන්න දෙන්න එපා. ඒක කල්පනාවක් වෙන්න දෙන්න එපා. ප්‍රත්‍යක්ෂයක් වෙන්න නම්, බුදුහාමුදුරුවෝ කියල තියනව උපදේශයක්. රූප කර්මස්ථානෙම හිත තියන්න. මූල කර්මස්ථානෙම හිත තියල - මොකද ඒක අල්ලන්න පුළුවන් නෙ. අතගාන්න පුළුවන් නෙ. ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය වෙන් කරල දැනගන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක සඳහා එන නිදිමත ගති, කම්මැලි ගති වගෙ කියන චෛතසික ධර්ම

අතගාන්න බෑ. ඒ නිසා එව්ව ගැන අදහන්න එපා. ප්‍රශ්නයක් ආවොත් නැවතත් මූල කර්මස්ථානයට යන්න. ඒ ස්පර්ශය දැනෙනව. ආන්න ඒ දැනෙන ස්පර්ශයට බාධා කරනවා සද්ද, වේදනා, හිතිවිලි. ඔය කියන නිබ්බිදව, අතීත, අනාගත, ඒ සේරම කෙරෙහි විවේක බුද්ධියෙන් බලනවා. මේ කියන්නේ ඔය කාය විවේකය ගැනීම නෙමෙයි. හොඳට මතක තියාගන්න විත්ත විවේකයත් නෙමෙයි. මේ කියන්නේ උපධි විවේකය ගැන. උපධි විවේකයට යනකොට තමයි ඔය කියන අනුසය ධර්ම ඉදිරිපත් වෙන්නේ. එව්ව ඉදිරිපත් වෙන්නේම වංචනික ස්වරූපයෙන්. අපි මේ චෝදනා කරනවයි කියල කියන්නේ, මේකට විසඳුමක් මේ විත්තක්ෂණයෙන් පිට හොයනවයි කියන්නේම වංචනික ධර්මයකට අහු වෙලා. බුදුහාමුදුරුවෝ ළඟට යනකොට හිනහවට කාරණාවක්. අපි නිකන්ම නිකන් විකටයෙක්, කවටයෙක් බවට පත් වෙනව.

අන්න ඒ විකට බව, කවට බව තමන් තුළින්ම මතු කරගන්න වෙලාවක - කොහොමද මතු කරන්නේ? සතියට මේක යට කරගන්න වෙලාවක අර නිබ්බිදව තුළ, තීරස ගතිය තුළ පුදුමාකාර විවේකයක් තියනව. අන්න ඒ විවේකය, මාත්තු නැති වෙන්න වෙන්න හිතෙන් නැති විවේකයක්. කිසිම දේක අඩුවක් නෑ. ආන් ඒක දැනගන්න නම් පෙත්ත කපල නිබ්බිදව එන්න ඕනෑ. පෙත්ත කපල අවිචේකී බව එන්න ඕනෑ. ස්පර්ශය ලැබීම වදයක් වෙන්න ඕනෑ. ආනාපානයේ හිටිනව තමයි, ඉතින් මොකටද ඇති වැඩේ කියන තරමට, ආනාපානය හොඳට හිත ප්‍රණීත වෙලාවෙදින් අප්‍රණීත වෙලාවෙදින්, ගොරෝසු වෙලාවෙදින් සියුම් වෙලාවෙදින්, ළඟ වෙලාවෙදින් දුර වෙලාවෙදින්, අප්‍රකාන්ත වෙලාවෙදින් බහිද්ධා වෙලාවෙදින් හොඳට හැම පැත්තම ජේනවා. දක්කට පස්සෙ ඉතින් ජේනවා තමයි මොකද කියන තරමට යන්න ඕනෑ. ගියත් පස්සෙ කල්පනා වෙන්න ඕනෑ ආන්න ඒ විදිහට වර්තමාන මොහොතේ එකොළොස් ආකාරයකින් - වර්තමානයට එනකොට නම් නව ආකාරයයි තියෙන්නේ. එකොළොස් ආකාර වෙන්නේ අතීත අනාගත එකතු වෙච්චහම නෙ - ඔන්න ඔය ආකාර නවයේදීම විවේක දර්ශනයක් ඇති කරගන්න පුළුවන් වුණොත් තේරෙනවා මේ කියන කාය විවේක, විත්ත විවේක

නෙමෙයි මෙතන තියන උපධි විවේකය. මෙන්ම මේක භාවනා පාරිභාෂික ශබ්ද මාලාවට දැමීමෙන් කියන්න තියෙන්නෙ ප්‍රපංච කරන්නෙ නෑ. තණ්හා, මාන, දිට්ඨි වශයෙන් ගන්නෙ නෑ. 'න සංඛෙයො' කියල තමයි මේක කියන්නෙ.

දෙවනි ගාථාවේ සඳහන් වෙන්නෙ කොහොමද? "චිත්තමණ්ණා පුරා හෙද පුබ්බමත්තමනිස්සිතො, වෙමජ්ජෙකුපසභේධෙයො තස්ස නත්ථි පුරෙකකිතං" වර්තමානෙ උපසංඛා ගන්නෙ නෑ. ගණන් ගිනිම් කරන්නෙ නෑ. ගිනිම් මැනිම් ගණන් කිරීම් කරන්නෙ නෑ. ඒක විවේකීව බලනවා. ඕකටමයි නිවන කියන්නෙ. ඕකටමයි තදංග නිබ්බුතිය කියන්නෙ. ඕක පාගාගෙන ඔය එපා වීමේ ගතිය එනකොට බාහිරේ හොයන්න පටන් අරගත්තොත් පාගන්නෙ බල්ල වලිගෙ උඩ ඉඳගත්තා වාගෙ තමන්ගේම නිවනයයි. එතකොට හිතන්න ඕනෑ දැන් මේ ආසන්න වෙලයි තියෙන්නෙ. ඒකට පිටින් මොනවත් ඕනෑ නෑ. වර්තමාන මොහොතේම මේ නිබ්බිද්‍යව දිහා, මේ කලකිරීම දිහා විවේකීව බලාගෙන හිටියොත් ඒ දර්ශනයට මනුස්සකම කියල කියන්න බෑ. ඒ මනුස්ස දර්ශනයක් නෙමෙයි අමනුස්ස දර්ශනයක් තියෙන්නෙ. තිරසනුත් නෙමෙයි. යක්ෂත් නෙමෙයි. දේවත් නෙමෙයි. බ්‍රහ්මත් නෙමෙයි. කියන්න වචනයක් නෑ. හොඳටෝම කලකිරෙන්න තරම් කාරණා පෙත්ත කපල ඇවිල්ල. නමුත් ඒක දිහා විවේකීව බලන්නෙ. තමන් දන්නව මේ විවේක බැලිල්ලෙන් කවදකවත් කාය කර්මයක් සිදු වෙන්නෙ නෑ. කවදකවත් වචී දුශ්චරිතයක් සිදු වෙන්නෙත් නෑ. මනෝ දුශ්චරිතයක් වෙන්නෙත් නෑ. මේක පිළිබඳව හිතන්න ගියොත් අනිවාර්යයෙන්ම සමයක් දෘෂ්ටිය හිටියි කියල හිතන්න බෑ.

මෙන්ම මේ දර්ශනය බුදුහාමුදුරුවන්ට මේ බුද්ධ කල්පේ ඉස්සෙල්ලාම පහළ වුණා මේ නිරසකම එනකොට සාදර වෙන්න. නිරසකම එනකොට විවේක දර්ශනයක් ඇති කරගන්න. කල් ඇතුළු ගත්ත නින්දු අනුව මනින්න එපා. ඒකට කම්මැලි කරන්න එපා. ඒක ඒකාකාරී කියල හිතන්න එපා. ඒක නිරසයි කියල ගන්න එපා. ඒක බිය එළවනසුලු දෙයක් කියල හිතන්න එපා. මේක අසරණයි කියල

හිතන්න එපා. මේකෙදී අනාථ වෙනවයි කියල හිතන්න එපා. මේක අවිචේකයක් කියල හිතන්න එපා. මේක හිතේ අසහනයක් කියල හිතන්න එපා. මේක තමයි දුක්ඛ සත්‍යය කියල කියන්නේ. දැන් ඒකට මූණ දීල තියෙන්නේ. ඒක භාරගත්තේ නැත්නම් අනේ! අඬඅඬ ආපහු ගෙදර යනව. දුක්ඛ සත්‍යය ගියා. ඉතින් ගත්තේ නෑ නේ. ‘දුව දෙන්නම් කිව්ව හින්ද දුවවත් දුන්නා. දැවැද්දත් ඉල්ලූ හින්ද ඒකත් දුන්නා. දුවයි දැවැද්දයි සේරම දුන්නා. බැණා ඒවා ආපහු දුන්නා. ඉතින් අපි මක් කරන්නද, වරෙන් දුවේ ගෙදර යන්න.’ කියල දුක්ඛ සත්‍යය ගෙදර යනවා. ගෙදර ආපු දුක්ඛ සත්‍යය. මේ ගෙදරට ආපු එක. කියනවා බෑ බෑ මේකට සැලසුම් සහිතව පහර දෙන්න ඕනෑ. ඉතින් දුක්ඛ සත්‍යය අඬඅඬාලු ආපහු යන්නේ.

මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයක් වෙලත්, මනුස්ස ආත්ම භාවයකුත් ලැබිල, බණන් ඇහිලා, මේ ඉදිරියට ඉදිරිපත් වෙනවා. ඉදිරිපත් වෙච්චාම අපි කියනවා පස්සෙ එන්න. මගේ මේ වෙලාවේ හිත හරි නෑ. මට විචේක මදි. මට ඒකාකාරීකමක් ඇවිල්ල තියෙන්නේ කියල. අනාගත සැලසුමකට හෝ අතීත සංකල්පනාවකට හිත දනකොට යෝගාවචරයට හොඳක් නම් වෙන්නේ නෑ. ඒ චිත්තක්ෂණය පැන්නුවාට හොඳක් නම් වෙන්නේ නෑ. කවදකවත් මේ චිත්තක්ෂණය පන්නපු එක්කෙනාට අමතක කරන්නත් බෑ ඕන්. කවද හරි ජය ගත්ත දවසක හිතෙයි අනේ! මේ අවස්ථාව මට කොච්චර පැමිණිලා තියෙනවාද? අනේ! මේ අවස්ථාවට කොච්චර මට හැකියාව තිබිල තියෙනවාද? මා විසින් මාගේ ආත්මය පුංචි කරගෙන, බෑ යි කියනවයි කියල හිතාගෙන, සැලසුම් කරල ලබන ආත්මේ කරන්නම්, මෙහි බුදු හාමුදුරුවෝ ගාව කරන්නම්, බුදු වෙලා කරන්නම්, මහා ශ්‍රාවක වෙලා කරන්නම් කියල. මේ ප්‍රමාදේ. වෙන මොකක්වත් නෑ. ඔය සේරටම කියන්න තියෙන්නේ ප්‍රමාදේ. කරන්න තියනව නම් කරන්න තියෙන්නේ “චිත්තණ්ඤා පුරා හෙද පුඤ්චනමනිසිතො, වෙමජේකුපසඤ්ඤායො තස්ස නන්ථි පුරෙකකිං” කියන්නේ ප්‍රාර්ථනා නෑ. මොන ප්‍රාර්ථනාවක්වත් ඕනෑ නෑ. බුදු වෙන්නවත් ඕනෑ නෑ ප්‍රාර්ථනාවක්. වෙනව නම් වෙයි. ඒක වෙනම කතාවක්. මෙතන බුදුහාමුදුරුවෝ මතක් කරන්නේ. භාවනා කළොත්, වර්තමානෙ හිත

තිබ්බොත්, අරමුණ සාක්ෂාත් වුණොත්, බොහෝ වෙලා හිටියොත් අනිවාර්යයෙන්ම මේක එනවා. අනේ! ඕකට අනදර කරන්න එපා. අනේ! ඕකට දෙර වහන්න එපා. අනේ! ඕකට අභවලා විතරයි නෙ උත්තර දෙන්නෙ. අසවල් වෙලාවෙ උත්තර දෙන්නෙ කියල කියන්න එපා. මේන්න මේක විවේකීව බලන්න.

විවේකීව බලනවයි කියල කියන්නෙ මට හිතෙන තාලයට, බලන පළවෙනි සැරේම හරියන්නේ නෑ. බලන පළවෙනි සැරේම තාම පරණ කඟට තියෙනවා. ඒ වෙලාවෙ තේරෙනවා, හැබැයි කලින් මම නොබලපු බැල්මක් දැන් බලන්නෙ කියලා. මා කෙරෙහි ඒකාකාරීකම, නිරසකම, සැලෙන ගතිය, අනිශ්චිත භාවය, අවිවේකී ගතිය, අසහනය අනේ සියට සියක්ම තියෙනවා. නමුත් මේ ගැන මම වග කියන්න ඕනෑ නෑ නෙ. මේකට වග කියන්න ගියොත් කාය කර්ම, වච්චි කර්ම, චේතනා පහළ වෙනව. මම මේ නිකන් මෝඩයෙක් වාගෙ අන්ධයෙක් වාගෙ බීරෙක් වාගෙ ඔහේ බලාගෙන ඉන්නව. විවේක දර්ශනයකින් බලාගෙන ඉන්නකොට ටික වෙලාවක් යනකොට තේරෙනවා. ඒ චිත්තක්ෂණේ රාග ද්වේෂ මෝහ නෑ. කාය දුශ්චරිත, වාග් දුශ්චරිත, මනෝ දුශ්චරිත නෑ. දරන්න අමාරුයි. ඒ මොකද මෙතෙක් කල් කෙලෙස් සහිත හිතක් මේ තියෙන්නෙ. කෙලෙස් සහිත ශරීරයක් මේ තියෙන්නෙ. මේකට දෙවියෝ එන්නේ නෑ. මේ කෝවිල හුඟ කාලෙකින් පිරිසිදු කරල නෑ. කොහොමද දෙවියෝ එන්නේ? ඉතින් ඒක නිසා මේක ටික ටික, ටික ටික පිරිසිදු කර කර අනේ වඩින්න දෙයියන්නාන්සේ කියල මේක පිරිසිදු වෙන්න ඕනෑ. සිලේ පිරිසිදු වෙන්න ඕනෑ. ඒ වගෙම සමථ භාවනා වශයෙන් හිත නිතරෝම පිරිසිදුව තියාගන්න. විශේෂයෙන්ම තෘෂ්ණා මාන දෘෂ්ටි කියන ප්‍රපංච ධර්මවලින් සංබෙය්‍ය කියන ගණන් කිරීම් ගිනීම් හඳුනාගැනීම් තුච්ඡයි ඒවා පස්සේ ගියොත් විපස්සනා යෝගාවචරයක් තුච්ඡයි. හඳුනාගැනීම්, ගිනීම්, ගණන් කිරීම් ආවොත් අනිවාර්යයෙන්ම කලහ විවාද කියල විතරක් මතක තියාගන්න. 'තුචං තුචං පෙසුඤ්ඤං' උඹ තෝ වර පල කියාගෙන කලහ විවාද තමයි. ඔය කලහ විවාද පහළ වෙන්නෙ අල්ලපු ගෙදරත් එක්ක නෙමෙයි. තමන්ගේම හිතත් එක්කමයි. ඉතින් ඒක නැති කරන්න තමයි අපි අර කැලේ ඉන්න මුවා

එක්ක තරහින් ගෙදර තියන මුව හමට තඩි ගහනවා වාගෙ අල්ලපු ගෙදර කවුරු හරි අල්ලාගෙන නැටුවට ඇතුළතයි ප්‍රශ්න තියෙන්නෙ.

ඒක නිසා මෙතෙක්ට යන්න තරම් ආරද්ධ වීරිය සම්පූර්ණ වෙච්ච - මේ ඉන්නෙ පග්ගහිත වීරියයේ - ඔය දෙක තියන මනුස්සයට අනිවාර්යයෙන් මේක දරන්න පුළුවන්. බණ නැහුවොත් ඒ මනුස්සය අසරණ වෙනව. බුදු කෙනෙක් පහළ නූනොත් ඒ මනුස්සයට කිසි හවිහරණක් නැති වෙලා ඔය දුවන්නන් වාලේ දුවල අතීතය අනාගතය දෙකේ ආයෙ ලන්දේ පටලැවෙනවා. බුදු කෙනෙක් පහළ වෙලා මතක් කරන්නෙ මට ඒ අතීත අනාගතවල එළවන වැඩට කරන්න දෙයක් නෑ. ඒක අනික් කාගෙන් හරි ඉගෙනගෙන කරගනිල්ල. ඒකට මේ බුදුහාමුදුරුවෝ පිටිපස්සෙම යන්න ඕනෑ කියල දෙයක් නෑ, සිල් රකින්න කියන්නයි සමථ කරන්න කියන්නයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නෙ සීලේ ජය ගෙන සමථය ජය ගත්තට පස්සෙ, මේ තණ්හා මාන දිට්ඨි වසංගන්න එපා. තණ්හා මාන දිට්ඨිවලට එන්න අරින්න. තෘෂ්ණාවට එන්න අරින්න. දෘෂ්ටිවලට එන්න අරින්න. මාන්තෙට එන්න අරින්න. ඕක විවේකීව බලන්න. නොබලා කරන්න බෑ. කවදවත් මේ තුවාලෙ ඇන කෙරුවට හරි යන්නේ නෑ. ඕක පැහැවන්න දෙන්නම ඕනෑ. පැහැවල පුරුව අදින්න ඕනෑ. පුරුඇද්දට පස්සෙ නම් එතන ඇන කෙරුවට හරි යන්නෙ නෑ. සුව කරන්න ඕනෑ. අනිකුත් සේරම ක්‍රමවලින් කරන්නෙ තුවාලෙ ගෙඩිය ඇන කරනවා. ගෙඩිය වෙන තැනකින් මතු වෙනව එතකොට. මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නෙ හොඳටම එන්න අරින්න. ඕජාව ගලන්න අරින්න. සැරව ගලන්න අරින්න. ඕකේ ප්‍රිය කරන්න දෙයක් ඇත්තේ නෑ. නමුත් ඔය ගලන්නෙ සැරව. කුණ. ඕව තමයි තණ්හා මාන දිට්ඨි කියල කියන්නෙ. කාටවත් හේත්තු කරන්න එපා. ඔව කාගේවත් තැනක තියනවයි කියල හිතන්න එපා. අහවල් දේ නිසයි කියල හිතන්න එපා. ඕකට මූණ දෙන්නයි කියනවා.

ඉතින් මේ ස්පර්ශය මේ පටිඝය කියනකොට සඳහන් කරල තියනව බුදුරජාණන් වහන්සේ මේක පටිච්ච සමුප්පාදය ගත්තා නම් ස්පර්ශ වෛතසිකය ඉතාමත්ම ගැඹුරු වෛතසිකය කියල පෙන්නල

දීල තියෙනවා. මේ ස්පර්ශයට පහර දෙන නම් අවිද්‍යාවට පහර දෙන ක්‍රම දෙකකින් පහර දෙන පුළුවන්. එකක් තමයි අප්පට්පත්ති අවිද්‍යාව එකක් මිච්ඡා පට්පත්ති අවිද්‍යාව. අප්පට්පත්ති අවිද්‍යාව කියල කියන්නෙ සාමාන්‍ය බණ දන්නෙ නැතිකම. කාරණාව දන්නෙ නෑ. විෂය දන්නෙ නෑ. ඒකට ඕනෑ කෙනෙක් නිදහසට කරුණු දෙනව. උගන්වනව. නමුත් මිච්ඡා පට්පත්ති අවිද්‍යාව පණ්ඩිතකම දන්නවයි කියල හිතාගෙන ඉන්නව. හිතාගෙන ඉන්නෙ බොරුවක්. ඒක නිසා කවදවත් සත්‍යයට එන්න ඉඩක් නෑ. ඒක නිසා මේ බණ අහන භාවනා කරන අයට, විපස්සනා කරන අයට කී හැකි මේ අප්පට්පත්ති අවිද්‍යාවට වැඩිය හයානකව බලපාන්නෙ මිච්ඡාපට්පත්ති අවිද්‍යාව. මං කියන්නෙ ඒකට අං එනවයි කියල. දැන් අපි විපස්සනා කරන කට්ටිය කියල අං එනවා. සනීප කරගන්න බැරි ලෙඩක්.

ඒක නිසා ස්පර්ශයට පහර දෙන සර්වඥයන් වහන්සේ දීඝ නිකායෙ මහා නිදන සූත්‍රයේ දීර්ඝ සාකච්ඡාවක් කරනවා. මම හිතන්නෙ නෑ මම ඒක මෙතනදී විස්තර කරයි කියල. මොකද, කියාවි තවත් මේක ගැඹුරු කරනවා, ධර්මය අමාරුයි කියල. සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා මේ නාම ධර්ම විෂයෙහි ස්පර්ශයකුත් රූප ධර්ම විෂයෙහි ස්පර්ශයකුත් කියල ස්පර්ශ දෙකක් තියනව. ඔය දෙන න් රයිගමයයි ගම්පළයයි වගෙ වැඩ නොකළොත් අපේ ස්පර්ශයට අහු වෙන්නෙ නෑ. දෙන න් බට කෝටු මිටි දෙක වගෙ එකිනෙකාට හේත්තු වෙලයි ස්පර්ශය හදන්නෙ. ඒ නිසා අපි ස්පර්ශය එකක් විදිහට ගන්න ගත්තොත් අහු වෙනව. ඒ පලු දෙක, දෙකට ගලවන්න. ගලවපු ගමන් ස්පර්ශය නිකන් කෙහෙල් ගහක් පතුරු ගැහුවා වගෙ ගන්න දෙයක් නැති බවට පත් වෙනව.

ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා ස්පර්ශය අධිවචන සම්ඵස්සය සහ පටිඝ සම්ඵස්සය කියල දෙකක්. යම්ම වෙලාවක නාම ධර්මයක් ඉදිරිපත් වුණා නම් ඒ නාම ධර්මය විෂයෙහි අධිවචන සම්ඵස්සයක් තියනවා. මොකක් හරි අපිට අත්දැකීමක් ඉදිරිපත් වුණා නම්, ඒ අත්දැකීම තව කෙනෙකුට කියන්න එයාට අපි

නමක් දෙනව. ලිංගයක් දෙනව. එහෙම නැත්නම් ඒකට ලේබල් එකක් අලවනවා. ඒක නැතුව ගියාම අන්තිමට ඉතුරු වෙන්නෙ ලේබල් එක විතරයි. අරක ඇවිල්ල යනවා, ලේබල් එක ඉතුරු වෙනවා. ඒක අල්ලගන්නව. ඉතින් අර මනුස්සය කියනව, දෑන් උඹ කිව්වෙ. මෙහෙම මෙහෙම කියල කිව්වෙ. එතකොට කියනව ඒක නැතුව කියන්න කරන්න දෙයක් නැති නිසා මම වචනයක් කිව්ව තමයි. නමුත් වචනය නෙමෙයි මේකෙන් අදහස් වෙන්නෙ, එතන ඇති වෙච්ච අත්දැකීම. නමුත් අත්දැකීම එතකොට ඒ පුද්ගලයගෙනුත් ගිහිල්ල අහගෙන ඉන්න කෙනාගෙනුත් ගිහිල්ල අන්තිමට අර ඉතුරු වෙච්ච වචන ටික නඩුවේ ගයිල් වෙනව. මෙයා මෙහෙම කිව්ව. මෙයාට නෑ කීහැකි යැයි. කිව්ව තමයි. නමුත් කියමනෙන් තමයි අහු වෙලා තියෙන්නෙ. නැත්නම් මේ ලිංගයෙන්, මේ නමෙන්, මේ පටබැඳි දෙයින්, මේ උද්දේශයෙන් තමයි අහු වෙලා තියෙන්නෙ. ඒ නිසා සෑම නමකටම ඒ වගෙ අධිවචන සම්ප්‍රදායක් තියනවා. අපි අන්තිමට ඔන්න ඔය ටිකේ තමයි හිර වෙන්නෙ. ඇති වෙන සම්ප්‍රදාය, ඇති වෙල යනවා. අපි ඒක කාට හරි කියන්න ඕනෑ නිසා, නැත්නම් මතක තියාගන්න ඕනෑ නිසා ඔකට ලේබල් එකක් ගහනවා. ගහපු ලේබල් එක, එක විත්තක්ෂණයක් නෙමෙයි හිටින්නේ. ඒක සංඛ්‍යායක් නෙ. ඒක ඒ දිගින් දිගට යනවා.

ඒ වගෙම ස්පර්ශයක් ඇති වුණා නම් රූප ධර්මවල පටිඝයක් තියනව. තමන් සක්මන් කරනකොට වැලි පොළවද සමතලා පොළවක්ද, උණුසුමක්ද සිසිලසක්ද කියල ගැටීමක් තියනව. මොකද ඒ රූප ධර්මවල සටහන් හා ආකාර කියල දෙකක් තියනව. එන්න ඒ පටිඝය කවදකවත් ඊගාව විත්තක්ෂණයට සමාන නෑ. තව කෙනෙකුට කියල දෙන්නත් බෑ. නමුත් ඒකට අපි නමක් දනව. අධිවචනයක් දනව. මට මේ පපඩමක් පොඩි කරනවා වගෙ පුපුරු ගහනවා දූනෙනවා. නැත්නම් මට සීතල තනි වෙලාවක් දැනුණා. එහෙම නැත්නම් මට කම්පන වංචල තැනක් දූනෙනව කියල. සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා මේ රූප ධර්මයකට නමක් නැති වුණොත් රූප ධර්මයක් කියල දෙයක් නෑ. අපි මේ නම් ටික අයින් කෙරුවොත් රූප ධර්ම කියල දෙයක් ඇත්තේ නෑ. ඒ නිසා නාම ධර්ම පිළිබඳ ඇත්තා වූ අධිවචන සම්ප්‍රදායත් රූප ධර්ම පිළිබඳ ඇත්තා වූ පටිඝ

සම්ඵස්සයත් එනකොටම තේරුම්ගත්තොත්, අපේ හිත පොළවේ වදිනකොටම, අපි ඒක කියන හැටි පිළිබඳව වචනෙ ඇවිල්ල ඉවරයි. එනකොටම අපි අහු වෙලත් ඉවරයි. භාවනා කරනකොටත් කියනවා මේක බලන්න. මෙහෙම කියන්න. මෙන්න මෙහෙම මතක් කරල දෙන්නෙයි කියල. ඒ පවට යොමු කරවන්නවත් වැරද්දට යොමු කරවන්නවත් නෙමෙයි. මේක සංසාරේ පුරා කරගෙන ආපු දේ.

සර්වඥයන් වහන්සේ ඒකෙදි ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට දේශනා කරනව, මේ රූපයා පිළිබඳ ඇත්තා වූ පටිස සම්ඵස්සය - යම් තැනක මේ හැපීම, මේ කියන ගැටීම ඇති නොවුණා නම්, රූපයා නිසා කවදවත් කෙලෙස් පහළ වෙන්න බෑ. නාම ධර්ම පිළිබඳව අධිවචන සම්ඵස්සය පහළ නොවුණා නම් ඒ නාම ධර්ම නිසා කවදවත් අපිට කෙලෙස් ඇති වෙන්න විදිහක් නෑ. මොකද, ඒ තරම්ම සීඝ්‍රයෙන් ඒව ඇති වෙලා නැති වෙලා යනවා. මේක කාට හරි සන්නිවේදනය කරන්න මතක තියාගන්න මේ නම් කිරීම්, ගිනීම්, උද්දේශ ටිකෙන් තමයි ප්‍රශ්නෙ එන්නෙ. යම් තැනක පටිස සම්ඵස්සයයි අධි වචන සම්ඵස්සයයි නැත්නම් ස්පර්ශය හිටින්න බෑ කියල කියනව. ස්පර්ශය නැත්නම් එතනම නිබ්බිදව. එතනම නිවන. එස්ස පච්චයා තමයි වේදනාව ඇති වෙලා තියෙන්නෙ. ඒ වේදනාව ඇති වෙන්න විදිහක් නෑ, ගිනීම් නම් කිරීම් නැත්නම්. ඒ නිසා රණ්ඩුව තියෙන්නෙ මේ ගිනීම් නම් කිරීම් දෙකේ. ඒවාට තමයි ප්‍රපංච, පපඤ්ඤ සඤ්ඤ සංඛා කියල කියන්නේ. මේ සංඛ්‍යා, ගිනීම්. මෙන්න මේ ගිනීම් තුළ අපි හිතනවා මගෙන් එක්ක භාවනා කරන කට්ටිය සිංහල බෞද්ධයෝ. ඒගොල්ලන්ගේ මේ වචනෙන් කිව්වොත් මේක තේරෙනවා. තේරුම්ගන්න ඕනෑ කියල කිව්වට කවමදකවත් ඔය නියම ස්පර්ශය කියන්න බෑ. ඒ නිසයි අරමුණක් දිහා බොහෝ වෙලාවක් බලාගෙන ඉන්නකොට මුලින් මුලින් හිත කෙලෙස් සහිත වෙලාවෙ මේ පටිස සම්ඵස්සය, අධිවචන සම්ඵස්සය තියනකොට කී හැකි. මෙන්න ආශ්වාසය මෙන්න ප්‍රශ්වාසය. ආශ්වාසය මෙනෙහි කරන්නත් පුළුවන්. ප්‍රශ්වාසය මෙනෙහි කරන්නත් පුළුවන්. නමුත් මොකද වෙන්නෙ? දිගින් දිගටම දිගින් දිගටම ඔය භාවනාව යනකොට මෙනෙහි කිරීමකුත් බැරි වෙලා යනවා. ඒ කියන්න

සම්ඵස්සය ලිංග නාම නම් කිරීම් හැලෙනව. ඒ විතරක් නෙවෙයි ඒ වෙලාවෙ අත්දකින එකවත් කියාගන්න බැරි වෙනව. මේ කියාගන්න බැරිකම නිසාදෝ, ඒක පිළිබඳ කම්මැලිකමක් ඇති වෙනවා. ඒක නිරස වෙනව. දෙවේලේ දකින කුකුළාගෙ කරමලා - මෙවේලේ පෙනේ සක සේම සුදු වෙලා කියල.

දූන් යෝගාවචරය ඇති වෙන මේ ස්පර්ශයේ විවේක වෙන්න දන්නෙ නැත්නම් ඉතින් හිතනවා මොකක් හරි වැරදිලා වෙන්න ඇති. අරමුණක් බලාපත් කිව්ව. ලේබල් කරන්න නම් කරන්න කිව්ව. දූන් නම් කරන්නත් බෑ. ආශ්වාසයෙන් ප්‍රශ්වාසය වෙන් කරන්නත් බෑ. ජේන දේකුත් නෑ. ඒ මදිවට මේ වට තියන සද්ද ඇවිල්ල කරදර කරනවා. වේදනාව කරදර කරනවා. අනේ මට මේ සේරම නැතුව කෙළින්ම නිවනට යන්න ක්‍රමයක් ඇත්නම් කියල, අර ඇති වෙච්ච තත්ත්වය, මෙච්චර අමාරුවෙන් පතුරු ගහල පතුරු ගහල ඇති කරගන්න මේ මදේ දිහා විවේකීව බලන්නෙ නැතිව යෝගාවචරය මේක මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල ඕකට චේතනා වශයෙන් සම්බන්ධ වෙනව. සම්බන්ධ වෙන්න වෙන්න කොහොල්ලෑ බබත් එක්ක සෙල්ලම් කෙරුව වගෙ තමයි. අතින් ගැහුවොත් අත අහු වෙනව. ඔළුවෙන් ගැහුවොත් ඔළුව අහු වෙනව. කකුලෙන් ගැහුවොත් කකුල අහු වෙනව. අන්තිමට හිවලට ගොදුරක් බවට පත් වෙනව. ඔතන ගොදුරු වුණත් රූපයක් බලලා ඇති වුණ රාගය ගත්තත් එකමයි.

හැබැයි මෙතන බොහොම සියුම්. එතන සිදු වෙන්නෙ පරියුට්ඨාන කෙලෙස් සම්බන්ධව නෙවෙයි. විනික්කම කෙලෙසුත් නෙමෙයි. මෙතන වෙන්නෙ අනුසය කෙලෙස්. හැබැයි ඒ නිසා යෝගාවචරයට මෙතන ලක්ෂ වාරයක් සමාව ලැබෙනව. යෝගාවචරය විසින් තමයි සමාව දෙන්නෙ නැත්තෙ. ඕනෑ ගුරුවරයෙක් මේකට සමාව දෙනව. සර්වඥයන් වහන්සේ ඕනෑ තරම් සමාව දෙනව. නමුත් ගෝලයා මේ වැරද්ද දැනගෙන නැවත නැවත ප්‍රපංච ධර්ම අනුව මේක මම, මාගේ, මගේ ආත්මය වශයෙන් වැඩ කරන්න පටන්ගත්තොත් ඉතුරු වෙනව මරිකම්, මෝඩකම්,

තකතිරුකම්. ඒකට සමාව දෙන්නෙ නෑ. සමාව දෙන්නෙ නැත්තෙ පිට නෙවෙයි තමන්මයි. ඒ වගෙම තමයි ඒ වැරද්ද නොකර රහත් වූ එකම රහතන් වහන්සේ නමක් මේ ජීවිතෙ මේ ලෝකෙ පහළ වෙලත් නෑ. හැම කෙනාම පහළ වෙලා තියනව. නමුත් මුල් මුල් දෙක තුන කරනකොට බණ අහනකොට ප්‍රඥා වර්තයා යයි කියන්නෙ එයා තේරුම්ගන්නව කොහෙන් කරකවල ගියත් මෙතනට තමයි ගේන්නෙ. ඒ නිසා එනකොටම කල් වෙලා ඇතුළු අල්ලගත්තොත් ඔන්න නිවන් මාර්ගය පහසුයි. පහු වෙන්න පහු වෙන්න ඒක අවුල් ජාලාවක් බවට, අනෙකා ජටා බහි ජටා - ජටාය ජටිතො පජා. පත් වෙනවා.

ඒ නිසා යෝගාවචරයගෙ යෝනිසෝ මනසිකාරය කියන වචනය අදහස් කරන්නෙ මේ ගැටටට නූල් පටවල් දෙක එනකොටම අල්ලගන්න ඕනෑ. අල්ලගන රේන්දේ ගෙකුවට පස්සෙ රේන්දේ අගය කරන්න හිතෙනව. නමුත් ඒකෙ තැනක් තියනව ඇද්දෙන් එහෙම ඕනෑම රේන්දයක් සරස් ගාල සේරම ගලවල යනව. ඉතින් එහෙම දන්න මනුස්සයට ගලවන්නම ඕනෑ නෑ. රේන්දේ පිටින් තිබුණත් ඒ මනුස්සය නූල් කොන දන්නව නම්, මෙතනින් ඇද්දෙන් ගැටේ තද වෙනව, මෙතනින් ඇද්දෙන් ගැටේ ගැලවෙනවා කියල, ඒ මනුස්සයට ජේන්නෙ රේන්දේ නූලක් වශයෙන්. එතන ජේන මෝස්තරයක්වත් නෑ.

ඒ වගෙ සර්වඥයන් වහන්සේට මේ ගැට වැදිලා ඉන්න කට්ටියගේ හිත දිහා බලනකොට තේරෙනවා මෙන්න මෙතනින් ඇද්දෙන් මේ ගැටේ ගැලවෙනවා. එකම චිත්තක්ෂණයයි. අකාලිකව නිවන් ලැබෙනව. නමුත් මේ ඇත්තෝ අදින්නෙම අර පුඩුවෙන්. පුඩුවෙන් අල්ලලා අදින්න අදින්න තද වෙනව. කොච්චරදෝ සර්වඥයන් වහන්සේ කියනවා පොඩ්ඩක් අත ගන්න ඕකෙන්. මම අල්ලලා දෙන්නම් මේ තැන පොඩ්ඩක් අතඅරින්න. නෑ. නෑ. මේක අතහැරියොත් එහෙම හරි වැඩේ වෙන්නෙ කියල අර පුඩුව පැත්තෙන් තදින් අල්ලගෙන ඉන්නව. ඉතින් එහෙව් කෙනාට සීලයක් තියනවයි කියන්න බෑනෙ. එහෙව් කෙනාට දෘෂ්ටියක් තියනව කියල කියන්න බෑනෙ. එහෙම කෙනාට උපගාන්තයි කියන්න බෑනෙ. නමුත්

සර්වඥයන් වහන්සේ දන්නව ඕනනින් ගලවල මෙතනින් අල්ලපු ගමන් ඒ සිලෙත් හරි යනව. දෘෂ්ටියක් හරි යනව. උපශාන්ත බවක් හරි යනවා. ඒ නිසා ප්‍රඥාවන්තයාට හොඳට තේරුම්ගන්න පුළුවන් අපි මේ නැවත නැවත වැරද්ද කෙරුවට ඒකෙ කිසි දෝෂයක් නෑ. සමාව කොච්චරදෝ ලැබෙනව. සමාව දෙන්නෙ නැත්තෙ තමන්ට තමන් විතරයි. අනිත් ලෝකයා සමාව දීල තියෙන්නෙ. බුදුහාමුදුරුවො ඔය කොහොමටත් සමාව දීල තියෙන්නෙ. ඒ නිසා අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ යම් කිසි ප්‍රමාණයක් මඩ කන්න ඕනෑ. නමුත් මේ මඩ කන බව ගාන්න යන්න එපා. අනුන්ගේ මඩ ගාන්න එපා. තුවං තුවං පෙසුකුකුං කියල අනුන් එක්ක පැටලෙන්න දෙන්න එපා. එතකොට වෝදනාව අනුන්ට දුක් දෙන තමන්ට දුක් දෙන වර්තමාන දුක් දෙන අනාගත දුක් දෙන තැනක් වෙනව. විවේකීව ඉන්න. මේ දේ වෙන බව දනගන්න.

මෙන්න මේ විවේකයට තමයි අපේ සාසනයෙ අපණ්ණක භාවය කියන්නෙ. කිසිම වෙලාවක විනිශ්චයට පත් වෙන්න එපා. අවිනිශ්චිත බව හොඳයි. අවිනිශ්චිත බව තාම කර්ම කරල නෑනෙ. ඒක නිසා මේක තව බලන්න ඕනෑ. මේ කම්මැලිකම තව බලන්න. මේ නිරසකම බලන්න. ඇග නිකන් ලුණු දෙහි දම්ම වගෙ. මඩ පුවක් ගෙඩිය වගෙ. හතීකොන වද දෙනව. වේදනාවක් කියල තැනකුත් නෑ. නමුත් එපා වෙල. සමහර විට පැයක් විතර ඔහේ නින්දක් ගිහිල්ල. අහවල් නිදීමකකුත් නෑ. නැත්නම් හිතීවිලි ඇවිල්ල තියනව කිසි සේත් තමන්ට සම්බන්ධ නැති. වග කියන්නෙත් නෑ. ඉතින් මේවට පශ්චාත්තාප වෙනව. පශ්චාත්තාප වෙනකල් උපශාන්තකමක් නෑ. මේව දිහා විවේක වෙන්න. ඒ තමයි හැටි. ඒක නිසා මේව දිහා පූර්ව නිගමනවලින් තොරව බලන්න ඕනෑ. මේකට කියන්න පුළුවන් ලස්සන වචනය තමයි විවේකදසී. විවේකීව බලන්න. මේක නොවිච්ච කෙනෙක් නෑ. මේකට තමන් නිග්‍රහ කරගන්න ගත්තොත්, මේකට තමන් ආත්ම ශක්තිය වට්ටගන්න ගත්තොත් ඒකට තමයි කියන්නෙ අත්ප කුසලය දන්නෙ නෑ කියල. තමන්ට තමන් වද දෙනව කියල. ඕක තමයි භයානක දේ. ඔය විභව තණ්හා කියල කියන්නෙ වෙන මොකක්වත් නෙමෙයි. තමා කෙරෙහි ඇති තරහම තමයි, අපි

ඔය අනුන්ට දමල ගහන්න හදන්නෙ. ඒ නිසා ඒ විදිහේ නිබ්බිද හිත එනකොට නුරුස්නා ගති, තරහව, ඒ වගෙ ගති දිහා බලනකොට හිතන්න ඕනෑ මේ දුක්ඛ සත්‍යය පෙළන බවක් තවන බවක් තියනව. පෙළන බව තවන බව කිට්ටු නම් පරම ආර්ය සත්‍යයට, පළවෙනි ආර්ය සත්‍යයටයි ළං වෙලා තියෙන්නෙ, කාටවත් දෙන්නෙ නැතුව වෙන මොහොතකට දෙන්නෙ නැතුව වෙන තැනකට දෙන්නෙ නැතුව බලන්න නම්.

ඉතින් ඒකට සුද්ධ වචනෙ 'විචේකදසුඤ්ඤා'. මේක පමාව කියල හිතන්න එපා. පමා වෙනව නම් කාය දුශ්චරිත, වචී දුශ්චරිත වෙන්න ඕනෑ. මෙතන කාය දුශ්චරිත වචී දුශ්චරිත නෑ. පැමිණිවිච දේ මූණට මතු වෙලා තියනව. දිරවාගන්න බෑ. කාගන්න බෑ. නීරසකම තියනව. භාවනාව බව දන්නව. සතිය තියනව. සමාධිය නෑ. මොකද හේතුව. ඒ දෘෂ්ටිය වරද්දගත්ත නිසා. යම් තැනක දෘෂ්ටිය හරිගස්සගත්තොත් මේකට තමයි මම මේ නෑදෑ පරපුර අත්හැරියෙ, මේකට තමයි මේ වස්තුව අත්හැරියෙ. අද දුක දුක වශයෙන් මට පෙනිලා තියෙනව. මට මේක විචේකීව බලන්න ලැබේවා කියල කවදකවත් සැලසුම් කරන්න එපා. මම සුමානෙන් නිවන් දකිනව. මම මාසෙන් නිවන් දකිනව. ඇත්තටම ගණන් කරන්න ගණන් කරන්න වෙන්නෙ කල් යනවා. මොනවක්වත් නැතුව විචේකය දිහා බලාගෙන ඉන්නකොට එතනම උපශාන්තයි. මේ හොඳටෝම හිත වෙහෙසෙ තියනව. හොඳටෝම හිත නීරසකමේ තියෙන්නෙ. හොඳටෝම හිත අනිත්‍ය භාවයේ තියෙන්නෙ. අසරණකමේ තියෙන්නෙ. අසහනයේ තියෙන්නෙ. කම්මැලිකම තියෙන්නෙ. ඒකට හිනා වෙලා බලපු ගමන් ඒ සේරම පව වෙනව. ඕවට දුවන්න ගත්තොත් යකා එලව එලව කනව. අර බල්ලෙක් එලවන්න එලවන්න දුවනව වගෙ. ඒකටයි සර්වඥයන් වහන්සේ අසත්පුරුෂයි කියන්නෙ. සර්වඥයන් වහන්සේ කියන්නෙ සිලෙක පිහිටපන්. සමාධියක් තියාගනින්. මේ බණ දැනගනින්. කරනකොට උඹට නීරසකම එනවා. අනිවාර්යයෙන්ම එනවා. ඒකට මේ ඉර හඳවත් ඉතුරු වෙන්නෙ නෑ. මේ නීරසකම වෝදනාවට ඉර හඳවත් බේරෙන්නේ නෑ. ඔක්කොම අහු වෙනව. එතකොට දැනගන්න

ඕනෑ මේක ධර්මමය දයාදයක්. අන්න ඒ ධර්ම දයාදයට අපිට කරන්න තියෙන්නෙ විවේක දර්ශනයයි.

ඒ නිසා මේක වැරදුණායි කියල ප්‍රශ්නයක් නෑ. නමුත් සත්පුරුෂයෝ බුදුරජාණන් වහන්සේලා මේක අනන්තවත් මේකට සමාව දෙනව. නමුත් අපි අපට සමාව දෙන්නෙ නැතිකම නිසා තමයි, මම මට සමාව දෙන්නෙ නැතිකම නිසා තමයි ඒ වෙහෙස තියෙන්නෙ. ඒක නිසා මේ අධිවචනවල ස්පර්ශයේ අනුන් එක්ක ගැටීමෙන් තමයි මේ කෙලෙස් උපදින්නේ. ඒකයි මේ විවේක බුද්ධිය ඉල්ලන්නේ අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤගාරගතො වා කියල. ඉතින් ඒක නිරස වෙනවයි කියල කියන්නෙ කෙලෙස් හොඳටම හෙල්ලුම් කාලා. අපි ළගටම ඇවිල්ල තියනව සත්‍යය. අපි ඒක පස්සට දැමීමොත් ඒකට තමයි පමාව කියන්නෙ. අප්‍රමාදී වෙනවයි කියල කියන්නෙ. මෙවැනි තත්ත්වයක් උණු කරල පැහෙන්න ඇරලා හොඳට යකඩේ රත් වෙන්න ඇරල කෝව ලැස්ති කරගෙන හොඳට විවේකීව ඉන්න ඕනෑ, හදිස්සි වෙන්නෙ නැතුව. එතකොට හොඳට උණු වුණාට පස්සෙ කිසිම ඇතුළේ ආයෙ හුළං ඉතුරු වෙන්නෙ නැතුව හොඳට වැක්කෙරිය හැකි.

ඒක නිසා නිරාසනි අනාගතෙ අතීතං නානුසොවතී. අනාගතේ ගැන බැඳීමක් ඇති කරගන්නත් එපා. අනාගතෙ ගැන සෝක කරන්නත් එපා. විවේකදසී එසෙසු. වර්තමානෙ විවේක වෙන්න. ඇත්තටම මේ තියන කායික රෝග මානසික රෝග දෙකටම අත්‍යවශ්‍ය දේ විවේකයයි. නමුත් ඒ විවේකය දෙස්තරගේ ඉන්ජෙක්ෂන් එකකවත් කොහේවක්වත් නෑ. ඒක තියෙන්නෙ තමන් තුළමයි. ඒකට ලැස්ති වෙලා ඉන්න ඕනෑ. කාය විවේකය, චිත්ත විවේකය, දෙක ඉක්මවලා උපාධි විවේකය ලබාගන්න. එතකොට 'දිට්ඨිසු ව න නියාති'. කවදකවත් මොනම දෘෂ්ටියකටවත් අහු වෙන්නෙ නෑ එතකොට. ඉතුරු වෙන්නෙ අදෘෂ්ටිය තමයි. මොනම දෙයක්වත් නෑ දෘෂ්ටිය කියල. මොනම දෙයක් දෘෂ්ටිය කියල ඇල්ලුවත් ඒක මිථ්‍යාවක්මයි. අදෘෂ්ටිය ඉතුරු වෙනව. ඒකමයි විවේකය වෙන්නෙ. අන්න ඒ විවේකයටයි අපි මේ මෙව්වර මේ

සැලසුම් කරගෙන ආවේ. ඒකයි උත්සන්න වෙලා තියෙන්නේ. සටන පාඩා දෙන්නේ නැතුව දිගටම ඒක දිහා විචේකිව බලන්න.

ඒ සඳහා මේ ධර්ම කොට්ඨාශවලින් ශක්තිය ධෛර්ය බලය ලැබේවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරමින් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් නතර කරනවා. සියලුදෙනාටම චිත තණ්හා පුරා හෙද කියන තාලයට මේ ජීවිතය තුළදීම තණ්හාව දුරු වූ තත්ත්වය දැකගන්න ලැබේවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

6 | හයවන දේශනය

නමො තසං භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

පතිලීනො අකුහකො අපිභාලු අමච්ඡරී

අසගබ්භො අජේගුචේඡා පෙසුනෙයො ච නො යුතො

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංසරත්තයෙන් අවසරයි. අනිකුත් උපාසක මහත්වරුන් සම්බන්ධ කරගෙන සතියක් පාසා බ්‍රහස්පතින්ද දවසෙ පැයක ධර්ම දේශනාවක් පවත්වාගෙන එන චාරිත්‍රානුකූලව, අදත් බ්‍රහස්පතින්ද දවසෙ පැයක ධර්ම දේශනයටයි ආරම්භය ලබාගන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නේ.

අපි මේ ධර්ම දේශනාව සඳහා ප්‍රධාන මාතෘකාව වශයෙන් තියාගත්තේ පුරාහෙද සූත්‍රය. මේ සූත්‍රය ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර පිටකයට අයිති බුද්දක නිකායෙ, සුත්ත නිපාතය කියන වටිනා පොතේ අටියක වර්ගයට අයිති සූත්‍රයක්. සුත්ත නිපාතය කියන පොතේ අටියක වර්ග, පාරායන වර්ග කිව්වහම බොහෝ විට දර්ශනික මත දරන, ගැඹුරු චින්තකයන්ට හොඳ රසවත් මාතෘකා සපයන ධර්ම කොට්ඨාශ දෙකක්. ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ වැඩඉන්න කාලෙම බහුසාත ස්වාමීන් වහන්සේලා කටපාඩම් කරල තියාගන තිබුණු බව සඳහන් වෙනව. ඒ වාගේම සර්වඥයන් වහන්සේ අනෙකුත් තැන්වල ධර්ම

දේශනා කරනකොට තමන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද මේ අට්ඨක වර්ගයේ පාරායන වර්ගයේ ගාථා, නැවත තමන්වහන්සේ විසින්ම උධාත කරල දක්වල තියනව. එන්න ඒ නිසයි මහණෙනි, මම අට්ඨක වර්ගයේදී මෙන්න මෙහෙම කිව්වේ කියල ගාථා දක්වල තියෙනව. ඒ කාලෙම සම්භාවිත කොටස් වශයෙන් ජේන්න තියෙනව. භාෂා විලාශය ගත්තත් ටිකක් ගැඹුරු ගතියක් ජේන්න තියෙනව. ඉතින් ඒකේ තියන සූත්‍ර රාශියක එකක් තමයි ඔය පුරාණද සූත්‍රය.

අපි ගිය පාර මතක් කරගන්නා පුරාණද සූත්‍රයේ තියන වටිනාකම. ඒකට නිදන කථාව වශයෙන් - සර්වඥයන් වහන්සේ ලෝකයේ පන්සාලිස් වසක් නා නා දිශා භාගවල සංචාරය කරනකොට ධර්ම වාරිකාවේ යෙදෙනකොට විවිධ ධර්ම දේශනා කරන්න සිද්ධ වුණා. විවිධ ධර්ම සාකච්ඡා විවිධ ධර්ම විවාද ප්‍රශ්නවලට මුණ දෙන්න සිද්ධ වුණා. ඒ සෑම දෙයකින්ම සර්වඥයන් වහන්සේ උත්සාහ කෙරුවේ තමන් වහන්සේගේ මේ විමුක්තිදයක වූ විමුක්ති රසයෙන් යුක්ත වූ ධර්මය දේශනාවක් මාර්ගයෙන්, සාකච්ඡාවක් මාර්ගයෙන්, විවාදයක් මාර්ගයෙන් ලෝකයාට හෙළි දැක්වීමටයි. ඒ හෙළි දැක්වන සෑම වෙලාවකම ඒ විමුක්ති රසයේ එක පාර්ශ්වයක් ආංශිකව ජේන්න තිබුණා. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේට ඒ අවශ්‍ය කරන කොටස් අංග සම්පූර්ණව දේශනා කරන්න තරම් අවස්ථාවක් ලැබුණදෝ නොලැබුණාදෝ කියල ජේන්න තියනව. ඒ මොකද, හුඟක් වෙලාවට ඒ දේශනා කරල තියෙන්නෙ ඒ එක එක පුද්ගලයාගේ චරිත ලකුණුවල හැටියට, පසුබිමට සාපේක්ෂකව. ඒ පුද්ගලයාට කෙලෙස් ගැටේ කොතනද වැදිලා තියෙන්නෙ, ඒක ලිහෙනා තාලයටයි දේශනා කරන්නෙ. එහෙම බලනකොට සියලු ලෝක සත්ත්වයන්ට ගැළපෙන පොදු දේශනාවක් එක පැයකදී ඒ වගේ සුළු කාලයකදී කරන්න බැරි තරම් ඒක බොහොම විසිතරුයි. විචිත්‍රයි.

ඉතින් ඒක නිසා අවස්ථානුකූලව එක එකකෙනාගෙ චරිත ලකුණුවල හැටියට අහන ප්‍රශ්නවල හැටියට ආසයානුසය හැටියට දේශනා කළාට, සියලුදෙනාටම ගැළපෙන දේශනාවලට කියන්නෙ

තිපරිවට්ඨ දේශනා කියලයි. ඒවා සමහර විටක හම්බ වෙනව සූත්‍ර පිටකයේ සූත්‍රවල. ඒකේදී සීල සමාධි ප්‍රඥ කියන තුනමත් සාකච්ඡා වෙනව. කම්මවට්ඨ, කිලෙසවට්ඨ, විපාකවට්ඨ කියන ඒවත් සාකච්ඡා වෙනව. අභ්‍යන්තර සාසනය, බාහිර සාසනය කියන ඒවත් සාකච්ඡා වෙනව. ඒ නිසා විශාල ප්‍රදේශයක් පුරා පැතිරෙනවා ඒ තිපරිවට්ඨ දේශනා.

මේ සූත්‍රයේ, නැත්නම් අට්ඨක වර්ගයට අයිති සූත්‍ර සියල්ලගෙම නිදනය බලනකොට ජේතවා, තමන් වහන්සේට දේශනා කරන්න ඕනෑ ඔක්කොම, එහෙම නැත්නම් මූලධර්මය, නැත්නම් මූලික සමීකරණය දේශනා කරන්න තරම් සුදුසු වාතාවරණයක් සුදුසු අවස්ථාවක් බලමින් ඉඳල තියෙන බවක්. අවස්ථානුකූලව ප්‍රශ්නානුකූලව අවස්ථානෝචිතව ධර්ම දේශනා කළාට, ඒක තරම් සුදුසු මනසක් ඇතුව, ඒ ධර්මය හෙළි කරනාසුලුව අහන්න, දේශනා කරන්න අවස්ථාවක් හොයමින් හිටපු බවක් ජේතන තියෙනවා. ඒ මොකද, මෙතනදී නිදන කතාවෙදී සඳහන් වෙන්නෙ සර්වඥයන් වහන්සේ, තව සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් නිර්මාණය කරලා ඒ නිර්මිත සර්වඥයන් වහන්සේ විසින් අසන ලද ප්‍රශ්නයකට උත්තර දෙනවයි කියල කියන්නෙ සර්වඥයන් වහන්සේ හිතාගෙන ඉන්න ප්‍රශ්නය, නැත්නම් සර්වඥයන් වහන්සේ උත්තරය සම්පූර්ණයෙන් දෙන්න බලාපොරොත්තුවෙන් ඇසිය යුතු හොඳයි කියන ප්‍රශ්නය කාගෙන්වත් ඇසිලා නෑ. ඇහුණා නම් ඒ වෙලාවේ අවස්ථාව අරගෙන දේශනා කරන්න තිබුණ. කලින් ඇසිලා නැති නිසා, නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් මවල, උත්වහන්සේ ලවා ප්‍රශ්නය අස්සවල උත්තර දෙනවයි කියන එකෙන් ජේතන තියෙන්නේ කියන්න යමක් ඉතුරු වෙලා තියන බවක් තමයි.

ඉතින් ඒක අනුව බලනකොට පුරාහෙද සූත්‍රයට හේතු වෙලා තියෙන්නෙ මේකයි: නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා කථංදසී කථංසීලො උපසනෙතාති චූචති - තං මෙ ගොතම පබ්බතී පුච්ඡතො උත්තමං නරං මේ ලෝකෙ කුමන ආකාර සීලයක් ඇත්තා වූ, කුමන ආකාර දර්ශනයක්, දැක්මක්, දෘෂ්ටියක් ඇති නෙතෙකුටද උපශාන්ත

යයි කියන්න පුළුවන් කියල. මේකයි ඒ නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ අහන ප්‍රශ්නය. ඉතින් ඒකට දැන් ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ උත්තර දෙනව: විතතණො පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිස්සිතො - වෙමජ්ජකනුපසංබෙය්‍යො - තස්ස නත්ථි පුරෙකකං.

එව්වරයි උත්තරය. මරණයට කලින් පුරාණේදය කියල කියන්නෙ කය බිඳී මරණයට කලින් තෘෂ්ණාව සම්පූර්ණයෙන්ම ක්‍ෂය කරපු කෙනාට, නැත්නම් ක්ෂය කිරීමට අවශ්‍ය කරන සීලය සහිතව, ඒ ක්‍ෂය කිරීමට අවශ්‍ය කරන්නා වූ ප්‍රඥාව දෘෂ්ටිය දර්ශනය සහිතව මරණයට මෙපිට සම්පූර්ණයෙන්ම තෘෂ්ණාව දුරු කරපු කෙනාට මම කියනව උපශාන්ත වුණයි කියල. එතකොට හරි අමාරුයි එතනට ගිය කෙනෙකුට ඇර පිටින් මේක අල්ලලා තීන්දු කරන්න. මොකද, හුඟදෙනෙක් එහෙම සීලෙක පිහිටලත් නෑ. ඒ වගේම සමයක් දෘෂ්ටියක සමහර විට පිහිටලත් නෑ. මරණයට කලින් විත තණ්හා තත්ත්වයට පත් වෙලත් නෑ. නමුත් උපශාන්ත භාවය තමනුත් බලාපොරොත්තු වෙනව. අනුන්ගෙනුත් බලාපොරොත්තු වෙනව. ඉතින් එතකොට ඒ උපශාන්ත භාවයත් අර හොඳ සීලෙක පිහිටල හොඳ දෘෂ්ටියක පිහිටල උපශාන්ත භාවයට පත් වෙච්ච කෙනෙක් නියෝජනය කරන උපශාන්ත භාවයත් අතර වෙනසක් තියන බවයි පේන්න තියෙන්නෙ. එකයි සර්වඥයන් වහන්සේට මේ විස්තර සහිතව කියන්න වුණේ.

ඒ විස්තර දේශනාවේදී අර විතතණො පුරා හෙද කියන මූලික සංකල්පය දීලා ඊට පස්සෙ උන්වහන්සේ සඳහන් කරනවා එවැනි කෙනෙක්ගේ තියන ගති. අරක තමයි සාරාර්ථ වශයෙන් හොඳට රහත් වෙච්ච කෙනෙකුට තේරෙන වචන. බුදුකෙනෙකුට තේරෙන වචන. නමුත් ඊට පල්ලෙහා සාමාන්‍ය කෙලෙස් සහිත ඇති ඇත්තන්ට විස්තර කරනවා - පූර්වාන්තය ආශ්‍රය කරන්නෙ නෑ. පෙර යටගියාව ඇසුරු කරන්නෙ නෑ. ඉස්සරහට එන දේවල් ඇසුරු කරන්නෙ නෑ. මධ්‍යයේ දැන් මේ පවතින විත්තක්ෂණය ගත්තත් ඒක පිළිබඳව ආඩම්බරයක් තණ්හාවක් දෘෂ්ටියක් මානයක් ගන්නෙ නැතුව ඉන්න කෙනා තමයි ඔය කියන විදිහට කය බිඳී මරණයට කලින්

තෘෂ්ණාව දුරු කරන්නේ. එහෙම කෙනෙකුගේ ඇති උපශාන්ත භාවය තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ උපශාන්තයි කියල සඳහන් කරන්නේ. ඒක අර කය බිඳී මරණයට මත්තේ උපශාන්ත වෙනව කියන එකට කරන අර්ථ විග්‍රහයක්. කය බිඳී මරණයට මත්තේ මේ ජීවිතේම නිවන් දකින කෙනෙක් නම්, ඒ පුද්ගලයා ස්වභාවයෙන් අතීතය ගැන පශ්චාත්තාප වෙන පුද්ගලයෙක් වෙන්න බෑ. අනාගතය ගැන පටිකංඛනා කරන්නා වූ, සිහින මවන්නා වූ, කුතුහල හිතීවිලි පහළ කරන්නා වූ කෙනෙක් වෙන්නත් බෑ. වර්තමානයේ තමන් ඉන්නා වූ ශාන්ත භාවය පිළිබඳව අගයක් ආඩම්බරයක් නම්බුවක් තණ්හාවක් දෘෂ්ටියක් මාන්තයක් ප්‍රපංචයක් කරන්නෙන් නැති වෙන්න ඕනෑ. ආන් එහෙම කෙනාට තමයි උපශාන්තයි කියල කියන්නේ.

අන්න එවැනි උපශාන්ත වූ කෙනෙකුට ඔය දෙවෙනියට දෙන විග්‍රහයත් විස්තර කරන්න අමාරු නම්, දරාගන්න අමාරු නම්, සූත්‍රය දිගින් දිගට දිගින් දිගට ඒකට තව තව අර්ථ විග්‍රහ සලසනවා. අන්න එවැනි ගාථාවක් තමයි අද අපි ඉස්සරහින් තියාගත්තේ. පතිලීනෝ අකුහකෝ අපිහාලු අමච්චරී - අස්සගබ්භෝ අපේගුවේඡා පෙසුනෙයො ච නො යුතො. එන්න ඒ විදිහට අතීතය ගැන ඇසුරු කරමින් අතීතයේ ජීවත් වෙන්නෙන් නැතුව, අනාගත හීන මවන්නෙන් නැතුව, වර්තමානයෙවත් තණ්හා මාන දිට්ඨි වශයෙන් අල්ලන්නේ නැතුව ජීවත් වෙන එක්කෙනාගේ තියන ගති රාශි වශයෙන් සාමාන්‍ය සුත්‍රවල තියන විදිහට පෙන්නනව.

පතිලීන කියන්නේ ඉදිරියට පැහල කටයුතු කරන කෙනෙක් නෙමෙයි, අවශ්‍යතාවක් ආප්‍රවාහම දෙසැරයක් කල්පනා කරන ජාතියේ කෙනෙක්. තමන්ගේ හැකියා, ආඩම්බරකම්, බලපුළුවන්කාරකම් කියාපාන, දක්ෂතා හැකියා අනුන් ඉදිරිපිට කියා පාන ගතියක් නෙමෙයි. ඒකට කියන්නේ ඉදිරියට පනින ගතියක් කියල - සම්පසාරන ගතිය. මෙතන තියෙන්නේ න සම්පසාරීයතී. දෙයක් ආප්‍රවාම හැම වෙලාවෙම ලජ්ජී තත්ත්වයට පත් වෙනව. කුකුස් කරන ගතියක් තියනව. මේක කරල මට මොන විදිහේ විපාකයක් ආනිසංසයක් ලැබෙයිද? මා විසින් මෙවැන්නක් කළ යුතුද,

නැද්ද කියල කොයි වැඩේ කරන්න ගියත් දෙසැරයක් කල්පනා කරන ගතිය. එතකොට ඒකට කියනවා පතිලීන කියල. ඒ පතිලීන කියන වචනයත් එක්ක ගොඩාක් යන වචන සඳහන් කරල තියනව ගොඩක් වෙලාවට ඔය සංඛාරූපෙක්ඛා ඤාණයෙ, ඒ කියන්නෙ භාවනාවේ ඉතාම උසස්ම මට්ටමේදී ඇති වෙන හිත. පතිකුට්ඨි පතිවනනති න සමපසාරියති කියල. ඉතින් මේක සමහර විටක සමාජශීලී, අද ලෝකෙ පවතින විදිහට වහා තීන්දු කරන ගති ඇති සමාජයක ජේන්න තියෙන්නෙ නරක ගතියක් විදිහට. මොනව හරි හැකියාවක් තිබුණට ඒක කියා පාන්න යන්නෙ නෑ. අඩහැර පාන්න යන්නෙ නෑ. ලෝකෙට පරකාසෙ නෑ. තමන්ගේ අවශ්‍යතාව ඉෂ්ට කරනවා. හැබැයි ඒක කාගෙ හරි ආරාධනාවක් අනුව. නැත්නම් තමන් දෙසැරයක් කල්පනා කරල. ඒකට කියනවා පතිලීන.

ඊට පස්සෙ අකුහකො. අකුහකො කියන්නෙ කුහක වෙන්නෙ නෑ. කුහක වෙන්නෙ නෑ කියන්නෙ තමන්ගේ හැකියා තියෙද්දී පැත්තකට වෙලා ඉන්නව. හැකියා නැති කෙනෙක් ඉදිරියට පත් වෙලා ඕනෑ නැති වැඩ කරනවා. ඉතින් එහෙම කෙරුවත්, එහෙම නැත්නම් තමන්ට වැඩිය හැකියා ඇති කෙනෙක් ඉදිරිපත් වෙලා හොඳ වැඩ කෙරුවක්වත්, තමන් එවැනි පුද්ගලයන් කෙරෙහි කුහක ගති පාන්නෙ නෑ. ඒ පුද්ගලයන් කෙරෙහි බොහොම සරල සෘජු ආචාර විචාර පවත්වනවා නම් කුහක ගති නෑ.

අපිහාලු කියල වචනයක් තියනව මේකෙ. ඔය වචනය පළල් වශයෙන් කියනවා නම් තෘෂ්ණාවම තමයි. නමුත් අපිහාලු කියන ස්ථරූහා කියන සංස්කෘත වචනෙ තියෙන්නෙ කැමැත්ත ආසාව කියන දේ. අපිහාලු කියලා කියන්නෙ එහෙම ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන ගතියකුත් නෑ. දැන් තමන් හොඳටම අතීතය අමතක කරන්න තරමටම නිස්සරණ අධ්‍යාසයක් ඇති කරගන්නවා. ඒ වගේම අනාගත පටිකංඛනා, අනාගත සැලසුම් කරන්නෙ නැති මට්ටමට වර්තමානෙ හිත පවත්වනව. ඉතින් වර්තමානෙ හිත පිහිටනවා. මොකේද පිහිටන්නෙ? අපි භාවනා කරන මූල කර්මස්ථානයේ පිහිටනවා. පර්යංකයේ ඉන්නකොට නම් - ආනාපානය කියල ගනිමු. එහෙම

නැත්නම් පිම්බීම හැකිලීම කියල ගනිමු. මොන දේ හරි පිහිටනවා. සක්මනේ නම් මේ වම මේ දකුණ කියල පිහිටනවා. එදිනෙද වැඩ කරනකොටත් හොඳට සතිය නැත්නම් වෙනදට වඩා එන්ඩ් එන්ඩ් එන්ඩ් වැඩි වෙන සතියක්, වැඩි වෙන සමාධියක් තියෙනවා. ඒක පිළිබඳවක්වත් මගේ දෑන් මෙහෙමයි, මම මෙහෙමයි, අරයට නෑ, මට විතරයි තියෙන්නෙ කියල කවදකවත් ආඩම්බරයක් ගන්නෙ නෑ, කවදකවත් මවා පෑමක් කරන්නෙ නැත්නම්. අපි කියනවා අතීත අනාගත වර්තමාන කියන තුනෙන්ම මිදිව්ව ගතියක්. ඒක හරි ගියෙ නැයි කියල අඩන්නෙන් නෑ. හරි ගියයි කියල විශාල සන්තෝසෙකට කියාපෑමකට අඩහැර පෑමකට යන්නෙන් නෑ.

ආත් එහෙම ඉන්නව නම් ඒකට කියන්න පුළුවන් මේ වර්තමානෙ ජීවත් වෙන ගතිය. එහෙම ජීවත් වෙන කෙනා මට ඉක්මනට සෝවාන් වෙන්න ලැබේවා! මට ප්‍රථම ධ්‍යානයට යන්න ලැබේවා! ආදී වශයෙන් කවදක්වත් ඉදිරියේ බලාපොරොත්තු ඇති කරන ගතියක් නෑ. ඒ බලාපොරොත්තු ඇති කරන්න ගියාම තමන් හොඳ වැඩක් කරල. හොඳ වැඩේ බුදුහාමුදුරුවෝ ඇඳපු ඉර හැටියට. ඊගාවට වෙන්න තියෙන්නේ නම් මේක තමයි. ඒක දන්නව. නමුත් ඒක ගමනට බාධා වෙන විදිහට, ඒක ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන ගතියක් තියාගත්තොත් මේ ගමන බොහෝම දුෂ්කර වෙනව. ඒක හැබැයි මුලදී, විශේෂයෙන්ම දන් දෙන කාලෙදී සිල් රකින කාලේදී කියන ගත්තොත් අපි මුල් අවස්ථා වශයෙන් හුගාක් බලවත්. ඕනෑම කෙනෙක් දනයක් දෙනකොට ඒකෙ කුසල විපාකවත් අඩු ගානෙ බලාපොරොත්තු වෙනව. දීල දනවා කියන අදහස බොහොම කලාතුරකින් තමයි ඇති වෙන්නෙ. ඒ වෙනුවට දෙන්නේම ඔය ප්‍රතිග්‍රාහකයා තෝරන්නෙ, දෙන වස්තු තෝරන්නෙ, හැම වෙලාවෙදීම ඒකෙන් අපිට ලැබෙන ආනිසංසය ගැන හිතල. ඒකට කියනවා 'ස්පරුහා' කැමැත්තක් තියනව. සිල් රකිනකොටත් බලාපොරොත්තු වෙනව. සමාධියේදීත් මම දෑන් සමාධිගත වෙව්ව නිසා මම මැරුණට පස්සෙ බුහුම ලෝකෙ යයි, අපායෙ නොයයි, එහෙම නැත්නම් මට මේකෙන් අහිඤ්ඤ පහළ වෙයි, දිට්ඨධම්ම වේදනීය වශයෙන් මට මේ මේ අති උත්තම ධර්ම, හැකියා පහළ වෙයි කියල ගොඩාක්

බලාපොරොත්තු ඇති කරන්න පුළුවන්. විපස්සනාවේදී විතරයි ඔය 'ස්පරුහා' කියන අනාගත සැලසුම් විශේෂයෙන්ම ගොදුරු වෙන්නෙ භාවනාවට.

ඉතින් ඒ නිසා උපශාන්ත කෙනෙක් බවට පත් වෙන්න නම් ඒ පුද්ගලයා ඔය 'ස්පරුහා' - කැමති වෙන ගතිය, 'අපි' කියන වචනය නැතිව 'පිහාලු' කියල පාලියට දල තියනව, ඒක අපිහාලු - බලපොරොත්තු නැති වෙන ගතිය කියල, අපිහාලු පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙන්න ඕනෑ. සාසනේ එහෙම දෙයක් සඳහන් වෙන බව ඔය දන සීල භාවනා වැඩ කටයුතු කරන ඇත්තෝ සමහර විට දන්නෙත් නෑ. ඒ ඇත්තෝ හිතාගෙන ඉන්නෙ අනිවාර්යයෙන්ම හොඳ කෙනෙක් වෙන්න ඕනෑ. හොඳ කෙනෙක් වැඩ කරන්නෙ මොකටද, හොඳ ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තුවෙන් කියල. නමුත් විපස්සනාවට යනකොට අන්න ඒ අදහස ටිකක් අභියෝගයට ලක් වෙනව. හොඳ වෙන්නෙ හොඳ ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තුවෙන් කියන එක ආසාවක් වශයෙන්, ඒක ගමනට බාධාවක් වශයෙන්. ඒ නිසා කළ යුත්ත කරනවා ඇර ආපිට බලාපොරොත්තුවක් නෑ. ඒක ඇමෙරිකාවේ හිටපු ජනාධිපති කෙනෙක් කියල තියනවා 'උඹෙන් රටට විය යුතු දේ ඇර, රටෙන් උඹට විය යුතු දේ ගැන කල්පනා කරනවා නම් රට දියුණු වෙන්නෙ නෑ.' උඹ කරන්න තියන දේ කරපන්. ලැබෙනව නම් ලැබෙයි, නැත්නම් නිකන් හිටපං. ඒ ගැන බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා. බුරුමේ අපිට උගන්නපු ස්වාමීන් වහන්සේ කියන්නෙ හේතු සම්පාදනය පිළිබඳ සම්පූර්ණ වගකීම් බලාපොරොත්තු තියාගන්න, ඵල අපේක්ෂාවක් නැතුව. මේක එව්වර මනුස්ස ගතියක් නෙමෙයි. නිකන් අමනුස්ස ගතියක් තියෙන්නෙ. තමන් කරන්න ඕනෑ දේ හරියටම කරන්න ඕනෑ. කිසි සේත්ම ඒකෙ අඩුවක් පාඩුවක් තියන්න එපා. ඒ කරල ඉවර වෙලා මම මෙව්වර පිළිවෙලට වැඩ කරනවා ඒ නිසා මට මේක ලැබෙන්න ඕනෑ කියන අපේක්ෂාවක් නැති වෙන එක තමයි අපිහාලු ගතිය කියන්නෙ.

ඒක හරිම ගැඹුරු ගුණයක්. නමුත් සීලෙන් සමාධියෙන් ප්‍රඥාවෙන්, නැත්නම් දනයෙන් සීලයෙන් භාවනාවෙන් ඉදිරියට

ඇවිල්ල ඊළඟට ඒක සීල සමාධි ප්‍රඥ විදිහට විස්ථාර විදිහට කරගෙන යනකොට ජීවිතෙ තමන්ට දෑකගන්න හම්බ වෙන දෙයක් තමයි, තමන්ගෙන් විය යුතු යුතුකම් ගැන වග කියනවා ඇර, ලැබෙන ප්‍රතිඵල ගැන අපේක්ෂාව එන්න එන්න අඩු වෙන්න පටන්ගන්නව. මේක හැබැයි මනුස්සයෙක් නොදන්නා දෙයක් නෙමෙයි. හුඟදෙනෙක් ගාව මේක තියනව. නමුත් ඒ ඇත්තෝ හිතනවා ඒක ප්‍රගතිශීලී ගමනට බාධාවක් කියල. අනිවාර්යයෙන්ම ප්‍රතිඵල ගණන් කළ යුතුයි. බලාපොරොත්තු විය යුතුයි. ඒක තමයි වැඩක් කිරීමට ගැමීම ගන්න, වැඩක් කිරීමට ආසාවක් ඇති කරන්න හේතුව කියල හිතාගෙන ඉන්නවා. එහෙම තමයි දැනෙදී නම්. සීලේදීත් සමහර වෙලාවට එහෙම තමයි. නමුත් සමාධි ප්‍රඥාවට යනකොට, විශේෂයෙන් ප්‍රඥ භාවනාවට යනකොට ප්‍රතිඵල අපේක්ෂා වීමම හුඟදෙනෙකුට බාධාවක් වෙලා තියෙනවා. ඒක නිසා ඒක හිතීන් කල්පනා කරල ගන්න ඕනෑ. ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ නෑ කියන්නෙ උත්සාහ නොකර ඉන්නවා නෙවෙයි. කරන උත්සාහය දෙකඩ හිතකින් කරනවා කියන එකත් නෙමෙයි. කරන උත්සාහය සියට සියක්ම කරන්න ඕනෑ. නමුත් ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු නොවීම තුළින් මහා පුදුමාකාර ගම්භීරත්වයක්, මහා පුදුමාකාර අධ්‍යාත්මයක්, පුදුමාකාර ආගමික ගතියක් මේ ජීවිතයට ඇතුල් වෙනව. මේක ඉතින් සුද්ධ වශයෙන්ම සිද්ධ වෙන්නෙ විපස්සනා ලෝකෙ විතරයි. අනික් සෑම තැන්වලම සමහර විටක කථා කරනවා. සමහර විට මේකෙ අනිත් පැත්තත් කථා කරනවා. හයියෙන් කථා කරනවා. දැනෙදී හෙම නම් මේකෙ අනිත් පැත්ත හයියෙන් කථා කරනවා. නමුත් සමාජේට ගියාමත් මේකෙ තාම රොඩ්ඩ ඉතුරු වෙලා තියනව. විපස්සනාවේදී ඒක පැහැදිලිව තේරුම්ගන්න ඕනෑ. අපිහාලූ.

අමච්ඡරී - මසුරුකමක් නෑ. මසුරුකමක් නෑ කියල කියන්නෙ, දැන් මම හොඳට සිල් රැකගෙන බණ භාවනා කරගෙන ඉන්නව. මට ලෙඩ දුක් කරදර එනවා. මේ සතුන් මරන භොරකම් කරන වණ්ඩ පරුෂකම් කරන ඇත්තන්ට කිසි හෙණයක් නෑ. හොඳට ජීවත් වෙනවා. එනකොට මසුරු ඊරිසියා හිතෙනව - මේ මම මෙව්වර මේ පිළිවෙළට ජීවත් වෙනව. මට එන්න එන්න කරදර, අර මනුස්සයට

නං මෙමෙමයි කියල. තමන්ගේ ගුණ තිබුණට මට මේක වෙන්න ඕනෑ කියල දෙයක් ඇත්තේ නෑ. එහෙම නැත්නම් මම හරියට මේ වැඩ කරපු නිසා තව විශාල පිරිසක් ඒකෙන් ආනිසංස විදිනවා. මට එන්න තියන සැප හැම කෙනෙක්ම සාධාරණව භුක්ති විදිනවයි කියල ඒකට මසුරුකම් කරන්න යන්නේ නෑ. ඒක තමයි ක්‍රමය.

සර්වඥයන් වහන්සේ ලෝකෙ පහළ වෙලා පන්දහක් කල් පවතින ලෝකයක් සාසනයක් තියනවයි කියල අපි පිළිගන්නව. ඒ පිළිගන්න නිසා කොතන කෙතක් හැදුවත් මනුස්සයෙක් ඉස්සෙල්ලාම බත් ටික සර්වඥයන් වහන්සේට පූජා කරනවා. ඊට පස්සෙ සංස පූජාවකට තියනව. ධර්ම පූජාවකට තියනව. ඉතින් සර්වඥයන් වහන්සේගෙ අධිෂ්ඨානය නිසා අර මනුස්සයා කොච්චර නොකා නොබී හිටියත් ඒ ධර්ම පූජාවක් තිබීමෙන් පින් කරගන්න ගතියක් තියනව. සර්වඥයන් වහන්සේ දෑකලත් නෑ. ඒ ජාතිකයෙකුත් නෙවෙයි. ඒ වුණාට වැඩිහිටියෙක් වශයෙන් සලකලා දනයක් දීල පින් කරගන්නව. ඒ වගෙ බුද්ධ සාසනේ බුද්ධ අධිෂ්ඨානය තියන තාක් කල්, මේ සාසනේ පුද්ගලාකාර ප්‍රමාණයක් මිනිස්සු සැප විදිනවා. විශේෂයෙන්ම කල්පනා කරන්න ඕනෑ මේ සාසනෙ ඉන්න දුස්සීලයෝ. ඔය වීචර සේනාසන පිණ්ඩපාත ගිලානප්‍රත්‍යා ලබන්නෙ බුදු භාමුදුරුවන්ගේ අධිෂ්ඨානය හින්දා. බුදුභාමුදුරුවන්ගේ ගුණ කඳ නිසා. ඒ ඇත්තෝ දුස්සීලව හිටියත් සිවුරක් දරනකොට කවුරුත් සලකනව. ඉතින් ඒකට සුසිල්වතා දෙස් කිව්වොත් - එහෙම බෑ ඔය සිවුර තියෙන්නෙ සිල්වතුන්ට පමණයි, දුස්සීල්වතුන්ට ඕනෑ නෑ කියල. බුදුභාමුදුරුවෝ දෙස් නොකියනවා නම්, බුදුභාමුදුරුවෝ කරන වෙලාවට පිළියම් කරන එක වෙනම කතාවක්. නමුත් උන්වහන්සේ දන්නව, ඒ වගේ ඉර පෑවුව වගෙ හඳ පෑවුව වගෙ මතු වෙල එනකොට අනන්ත අප්‍රමාණ සිල්වතුන් දුස්සීල්වතුන් මේකෙන් වැඩ ගන්නව. ඒක බුදුභාමුදුරුවන්ගේ තෙදක්. ඒක තෝරන්න බේරන්න යන්නෙ නෑ. ඒකෙන් අදහස් කරන්නෙ නෑ මේව පිළිබඳ හැඟීමක් නෑ කියල. දුස්සීලය දෑකප්‍රවාහම දෙස් කියල හදන්නෙ නැති ගතියක් නෑ. හදනව. නමුත් මේ ඔක්කොමලාට මේක කැපයි.

මේකට සර්වඥයන් වහන්සේ නිදර්ශනයක් වශයෙන් පෙන්වන්නේ. ගොවිතැන් කර්මාන්තේ ගත්තහම ඒ ගොවියා සම්පූර්ණ පරිසරයට ආදරෙන් ඔක්කොම කටයුතු කරල - යම් ප්‍රමාණයක් පරිසරය වෙනස් කරන්න එපායැ ගොවිතැන් කරන්න - ගොවිතැන් කරල අස්වැන්න ගෙට ගන්නකොට කීදහක් දෙනෝදහක් ඒකෙන් රැකෙනවාද? කුරුල්ලෝ කොබෙයියෝ කොච්චරක් ප්‍රයෝජන ගන්නවාද? එතනින් ගියාම පරිසරයට කොච්චර ලාබද? ගමේ ඔක්කොම ඇවිල්ල මේකට අත්තම් දීල කියක් හරි හම්බ කරගන්නව. ඒ මෝල්කාරය කියක් හරි හොයාගන්නව. හාල් විකුණන මිනිහ කියක් හරි හොයාගන්නව. ඔක්කොම කරන්නේ නිෂ්පාදනය කරන ගොවියා පමණම නේ. අනිත් ඔක්කොම කරන්නේ සේවාදයකත්වය විතර නේ. ඉතින් ඒ ගොවියාගෙන් කෙරෙන වැඩ කටයුත්තේ, ගොවියා බඩ රැකගන්න ඔච්චර නටන්න ඕනෑකමක් නෑ. අන්න ඒවායේදී ඒ පැරණි ගොවියා කවදවත් මම මේ කෙන කරන නිසා අනිත් මිනිස්සු අමතර ලාභ ලබනවයි කියල මසුරුකමක් නෑ. ඒක ආධ්‍යාත්මික වස්තු විෂයෙහි, ඒ වාගෙම ආමිස වස්තු විෂයෙහි හොඳට පුරුදු වෙන්න ඕනෑ. මොකද අපි මේ ලෝකෙට එනකොට අපිට යමක් කමක් තිබිල ආවා නෙමෙයි. අනන්ත අප්‍රමාණ ඇත්තන් මසුරුකමකින් තොරව අපිට කන්න බොන්න දීල ඇඳුම් පැලඳුම් දීල උගන්නපු නිසා නෙ අපි අද මෙතන ඉන්නේ. ඒ නිසා අපි හරියට අර දීපු ගානට ආපහු දෙන්නයි ලැබෙන හැම ගනුදෙනුවකින්ම ලාභ ලබන්නයි අපිට හිතන්න බෑ.

ඒ නිසා ඒකට හොඳම වැඩේ තමයි මසුරු ගතිය නැතුව සම වස්තුව කාටත් සාධාරණ සේ ජීවත් වෙන්න පටන්ගත්තහම ඒ මනුස්සයට ලොකු සීතල ගතියක් ශාන්ත ගතියක් එනවා. මෙව්වා අවශ්‍යයි විපස්සනා ඤාණවලට. විපස්සනා ඤාණ වඩන වෙලාවේ මේව වඩන්න බෑ. විපස්සනා ඤාණ වඩන්න ඉස්සෙල්ල මේ ආධ්‍යාත්මික වස්තු විෂයෙහි සහ ආමිස වස්තු විෂයෙහි - ඒ කියන්නේ සාංඝික අදහස තියෙන්න ඕනෑ. නැත්නම් ඕක නිසාම තමයි අපේ දේශපාලනය වණ කරගත්තේ සමාජවාදී අදහස. සමාජවාදී අදහස ආපු ගමන් ඔක්කොමල හිතුව අහ් මේක තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ

දේශනා කරපු සමාජවාදේ, සාංඝික සමාජවාදේ කියල හුගාක් බෞද්ධ නායකයන් සමාජවාදී වුණා. නමුත් හිතුවේ නෑ ඒ සමාජවාදී අදහස ක්‍රියාත්මක කරන්න සිලෙක පිහිටලා නිවන අරමුණු කරගෙන යන පිරිසකට හැර, කරන්න අමාරුයි. ඒ නිසා නිවන අරමුණු කරගෙන සිලක පිහිටලා ඉන්න ඇත්තෝ හිතන්නේ මේ පාවිච්චි කරන සෑම දෙයක්ම සාසනික වස්තු. ඒව කාටත් අයිතියි. මම මේව රැකගන්න ඕනෑ. පාවිච්චි කරන්න ඕනෑ. ඕනෑම කෙනෙකුට සාධාරණව යන්න ඕනෑ. වෙන මොනවක්වත් තියා තමන්ගේ කය වුණත්, සිවුරු පිරිකර සේනාසන නෙමෙයි තමන්ගේ කය වුණත්, අන් සතු වස්තු මෙව්වා. අවුරුදු ගානක් යනකොට අවුරුදු හතක් බත් කනකොට මුළු ඇඟම වෙනස් වෙනව. ඒ සෑම ආහාර පිඩක්ම අනුන් දීල නම් තියෙන්නේ, මේ ඇඟ වුණත් ඒ වගේ. ඒ නිසා මේකෙන් කාටවත් උදව් නොකර ඉන්න හෝ මේකෙන් අනුන් උදව් ගනී කියල මසුරුකම් හිතන්න නරකයි.

මේ විදියට දිගටම කරගෙන කරගෙන යන කෙනාට තමයි අර කලින් කියාපු විදිහට ප්‍රතිඵල අපේක්ෂාවකින් තොරව අසීමිත සාසන සේවාවක් අසීමිත වත පිළිවෙතක් අසීමිතව නියත අභ්‍යාසයක් දින වරියාවක් පවත්වන්න පුළුවන් වෙන්නේ. එහෙම නොවුණොත් මසුරු හිත් පහළ වෙනව - අරය විතරක් වැඩ කරනවා. මම වැඩ කරන්නේ නෑ. මම වැඩ කරනවා. අරය වැඩ කරන්නේ නෑ ආදී වශයෙන්. ඕව පහළ කරන්න ගත්තොත් වෙන්නේ, මේ දූකපු මේ පුංචි සාසනේ මේ පුංචි ජීවිතේ මේ පුංචි පිරිස අතරින් කෙලෙස් ඇති කරගන්නව. සංසාර ගමනත් එක්ක බලනකොට අපිට හම්බ වෙව්ව අවස්ථාවෙන් උපරිම ප්‍රයෝජන ගන්න නම් කිසි සේත්ම නරකයි මසුරු වෙන්න. පුළුවන් තරම් බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා මේ දෙදහස් පන්සිය ගානක් සාසනය රැකගෙන එනකොට ඔවට උර දී ළය දී කටයුතු කරපු මහා තෙරුන් වහන්සේලා දිහා බලල, අපෙන් මොනවද සිද්ධ වෙන්නේ? අපෙන් වෙන දේට වැඩිය අපි ලබන ආනිසංස වැඩියි. ඒ නිසා අපි පුළුවන් තරම් මසුරුකම් නැතුව ඉදිරියට යන්න ඕනෑ කියන ගතිය තියෙන්න ඕනෑ. මේක හැබැයි ඉදිරියට යනකොට ඉබේම එන ගතියක්. ඒක හොඳට මතක තියාගන්න. ඒ

නිසා දූමම දූමම ඒ ගතියට සුදුනම් වෙන විදිහට අර දැඩි මානසිකත්වයකින් පටු මානසිකත්වයකින් තොරව කටයුතු කරන්න පටන්ගත්තොත් හරි ලේසි ගමනක් ඉදිරියට සිද්ධ වෙනව.

ඊගාවට විස්තර කරනවා අප්පගඛ කියන ගතිය. අප්පගඛ කියන්නේ ප්‍රගල්භ නැතුව - ඒ කියන්නේ ඔළමොළ ගති නැතුව. ඊගාවට පෙන්වන, ප්‍රගල්භ ගතියත් එක්කම යන ගතියක් තමයි ජගුච්ඡනීය ගතිය. යම් කිසි කෙනෙක් ප්‍රගල්භ වෙනව නම් ඔළමොළ වෙනව නම් ඒ පුද්ගලයා පිළිකුල් කටයුතු පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනව. ප්‍රිය මනාපතාවකින් තොර වෙනව. ඒ නිසා අප්පගඛො අපේගුච්ඡො. මේ අප්පගඛ කියන එක කරණිය මෙන්ත සුත්‍රයේ සඳහන් වෙලා තියනව අප්පගඛො කුලෙසු අනනුගිදො කියල. අප්පගඛ කියල කියන එක හුගාක්ම තදින්ම බලපානව හික්ෂු සමාජයේ. ඒ මොකද හේතුව, ඒ ඇත්තෝ ඔක්කෝම බුදුහාමුදුරුවෝ කියපු නීති ටිකට වැඩ කරන අය නෙ. නමුත් ඒක එතනින් සීමා කරන්න නරකයි. ගිහි ඇත්තන්ටත් සිල්වන්තයන්ටත් කාටත් වගේ තිබිය යුතු ගුණයක්. අප්පගඛ කියන එක පොතේ පෙන්නල දීල තියනව ප්‍රගල්භ භාවය. ප්‍රගල්භ භාවය කියල කියන්නේ උඩගු ගති. එහෙම නැත්නම් මාන ගති, සුරුබුහුටි නැති, නුබුහුටි කියල වචනයකුත් පොතේ ලියව්ලා තියනවා. තමතමන්ගේ ඔළමොළ ගති අනුව කටයුතු කරන්න යනවා. අතිමානයෙන් එන ලකුණක් ප්‍රගල්භ ගතිය. අප්පගඛ කියල කියන්නේ එහෙම ප්‍රගල්භ නොවෙන තැන්. ඉතින් ඒකෙදි විශේෂයෙන්ම සීල නිද්දේශය වාගේ විගුද්ධි මාර්ගයේ සෑහෙන ඉඩක් අරන් තියනවා නෙ. ඒකෙදි පෙන්නල දීල තියනව ප්‍රගල්භ සහ අප්පගඛ ගති සංඝයා ඉදිරිපිටදී, සංඝයා ළඟට ගියාම ඒ කාටත් සංඝ ගෞරවය කියල එකක් ඇති වෙනවා. දැන් උසාවියට ගියාම රාජ උෂ්ණේ කියල එකක් එනව නෙ. සභාවට ගියාම සභා ගෞරවය කියල එකක් තියනව නෙ. අන්න ඒක නැතුව තැන නොතැන නැතුව කථා කරනකොට තමයි ප්‍රගල්භ කියල කියන්නේ. ඔළමොළ කියල කියන්නේ. උඩගු ගති කියල කියන්නේ. මාන ගති කියල කියන්නේ. ඉතින් එතකොට ඒ පුද්ගලයා නිකන් හරි මේ පිරිස

අතර හරි ජ්‍යෙෂ්ඨයීය පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනව. වැඩ පිළිවෙළක් ලස්සනට යනකොට ඇදගෙන කඩාගෙන වැටෙනව.

අපි සාමාන්‍යයෙන් භාවනා කරගෙන යනකොට ප්‍රගල්භ හිනිවිලි එක පාරට දඩස් ගාල අපේ හිතට වැටෙනව. හොඳට භාවනාව යද්දී කිසිම හේතුවක් නැතිව අහසෙන් කඩාගෙන වැටෙනව වගෙ වැටෙනව. ඉතින් ඒකම තමයි හොඳට සමීකියක් සමාගමක් කරගෙන යනකොට කවුරු හරි එක පාරට කඩාගෙන පාත් වෙලා එක්කො කථා පවත්වනව. නැත්නම් අර සමීකියේ වැඩ කටයුතු ආලාපාළු කරනවා. ඒකට ඒ දෙක, කායික මට්ටම සහ මානසික මට්ටම තේරුම්ගන්න ඕනැ. ඒ නිසා සංඝයා ඉදිරිපිට වැඩ කටයුතු කරනකොට හැම වෙලාවේදීම තෙරුන් වහන්සේට මුල් තැන දීම කටයුතු කිරීම තමයි කරන්නේ. ගණයා ඉදිරිපිට කිව්වම සංඝයා වහන්සේලා තුන්හතරදෙනෙක් එකතු වෙලා කටයුතු කරනකොට වුණත් හැම වෙලාවේදීම බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පනවන ලද නීති තියනව. ඒ නිසා සංඝ පුද්ගලයෙක් ඉදිරිපිට, තමන් ඉදිරිපිට, තමන්ගේ තවත් හික්මුත් වහන්සේ නමක්, නැත්නම් තමන්ගේ සහෝදරයෙක්, නැත්නම් තමන්ට ගුරුවරයෙක් ඉන්නව නම්, හැම වෙලාවේදීම ඒ පුද්ගලයා කෙරේ පවතින ඇවතුම් පැවතුම් සතියෙන් යුක්තව කටයුතු කරනවා නම් ඒ සිද්ධිය එතනින් ඉවර කරන්න පුළුවන්. එහෙම නොවුණොත් වෙන්තෙ මොකද්?, ඒ සිද්ධියෙන් පස්සෙ පශ්චාත්තාප වෙන්ත වෙනව. මේ වෙලාවේදී මම කිව්වේ ඔළුමොළු කතාවක්. මම කෙරුවේ ඔළුමොළු වැඩක්, මම ප්‍රගල්භ වුණයි කියල පස්සෙ ගිහිල්ල සමාව ගන්න පුළුවන්. සමාව ගත යුතුයි. ඒ ගත්තත්, තුවාලයක් කරනවා තරම් වේගෙන් තුවාලයක් සනීප වෙන්තෙ නැ. හුගාක් කල් යනවා ඒ තුවාලෙ සනීප වෙන්ත. සනීප වුණත් කැළල තියෙනවා. ආන්න ඒ නිසා මේ ප්‍රගල්භ ගතිවලින් කරන්න තියෙන්නේ යුද්ධයක් වාගෙ තමයි. අප්පගබ්භ කියල කියන්නේ යුද්ධ කරන්නෙම නැතුව දිනනවා වගෙ වැඩක්. හැබැයි ඒ අප්පගබ්භ කියන ගුණය ලෝකයා අඳුනගන්නව නොන්පල්කම කියල. බයාදු ගති කියල හිතනවා. හැම කෙනාටම ඔඵව පාත් කරනවා කියල හිතනවා. එහෙම එකක් නෙමෙයි මෙතන තියෙන්නේ. තමන්

දැනගන්න ඕනෑ මෙන් මේ මේ පුද්ගලයන් ඉදිරිපිටදී කටයුතු කරනකොට හැගුම් මුදහැරියොත් ඒකෙන් නරක ආකල්ප, නරක ආනිසංස, ආදීනව හිටිනව.

විශේෂයෙන්ම සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරල තියනව, රජ වෙන්න ඉන්න රාජ කුමාරයා එක්කත් සිල්වත් හික්ෂුවක් එක්කත් ගින්දරක් එක්කත් සර්පයෙක් එක්කත් පුංචි කියල සලකන්න එපා කියල. රාජ කුමාරයා දැන් පුංචි කියල පොට වරද්දගන්න එපා. ඔයා නම් මත්තට රජ වෙන්නෙ, ඕක මතක තියාගන ඉඳල දඬුවම් කරනව. ඒ වගෙම ගින්දර - මේ තාම තියෙන්නෙ ගිනිකුරු හිසේ පමණයි කියල පුංචි කියල සලකන්න නරකයි. අපි ඉන්නෙ පෙට්ලේ ෂෙඩ් එකක නම්, නැත්නම් වේළිච්ච කැලයක නම්, ඒක බිම වැටිච්ච ගමන් ආයේ ගින්න පටන්ගත්තට පස්සෙ කරන්න දෙයක් නෑ. රජයකටවත් කරන්න දෙයක් නෑ. ඒ නිසා ගින්දරටත් පුංචි කියල සලකන්න එපා. එතකොට විස සෙර් සර්පයා පොඩ් එකා කියල ප්‍රශ්නයක් නෑ. ගැහුවොත් හලාහල විසක්. ගහන්න ඉස්සෙල්ල බේරෙන එකයි කරන්න තියෙන්නෙ. ඒ වගෙම සිල්වත්ත හික්ෂුවක් ගත්තහම කපා කරල මතක් කරල තියනව. පොට වරද්දගන්න එපා. පොට වරද්දගත්තොත් ඉතින් ඊට පස්සෙ කොච්චර බණ භාවනා කෙරුවත් තමන්ට ඒකෙන් පිහිටක් නැති වෙනව. ඉතින් ඒක නිසා එව්වයේදී පුද්ගල හේදයේදී වුණත් හොඳට සැලකිලිමත් වෙන්න. මොකද අපි මනින මිම්ම නෙමෙයි අනිත් පුද්ගලයාගේ චිත්ත සන්තානයේ තියෙන්නෙ. ඒ වෙලාවේදී ඒ පුද්ගලයා රළු පරුෂව පෙනුණත් බොහෝ ගුණ ඇති පුද්ගලයෙක් වෙන්න ඉඩ තියනව. එහෙම නැත්නම් ඒ වෙලාවේදී ශාන්තව පෙනිල අපි ගරු කළත් ඒ කෙනා ශාන්ත නැති වණ්ඩ පරුෂ පුද්ගලයෙක් වෙන්න ඉඩ තියනව. ඒ පුද්ගලයාගේ ගතිය තිබිච්චාවයි. ඒකෙන් මොකටද මේ අපි අහක යන නයි කපේ දගන්නෙ. හැම වෙලාවේදීම ඒ පුද්ගලයන් විෂයෙහි ප්‍රගල්භ නොවීම ඉතාම වැදගත්.

ඒක නිසයි කියන්නේ අපේ ථෙරවාද සාසනෙ අලුත පැවිදි වෙච්ච සාමනේර කෙනෙක් හෝ අලුත උපසම්පද වෙච්චි කෙනෙක්

හැම වෙලාවෙදීම වැඩිහිටියන්ගේ ආරක්ෂාව යටතේ රකින්න ඕනෑ. එයා රැකෙන්නත් ඕනෑ. අද සමාජය දිනා බලනකොට හික්මු සමාජයේත් ඒක හොඳට පේන්න තියෙනව. හුගදෙනෙක් ඒකට කැමති නෑ. ඒකට වැඩිය ස්වාධීනත්වයට කැමතියි. ඉස්සර අපි දන්නවා - මම දන්නේ නෑ දැන් කොහොමද කියල. ඔය නර්ස්ල පුහුණු කරන කාලේ කියනව, නර්ස් වුණොත් අවුරුදු පහක් විවාහ වෙන්න බෑ. ඒ පොරොන්දුව වෙලා තමයි රස්සාව ගන්නේ. ඒ වගේ තමයි මේකෙදිත්. අපි කොහොමද ඒ වගේ බන්ධනවලට යන්නේ? අපිට ඕනෑ කරල තියෙන්නේ විමුක්තිය නේද? විවේකය නේද? ඔහොම තියෙද්දී අපි කොහොමද තව කෙනෙකුට යටත් වෙන්නේ කියන ගති අර ප්‍රගල්භ ගතිමයි. ඉතින් ඒ වගේ දේවල්වලදී තමන්ට ගුණයක් නැති නිලයක් නැති කෙනෙක් හම්බ වුණොත් අලි අවුලකට පත් වෙනව. ඒ මොකද ඒ පුද්ගලයා කෙරේ ගරුසරුවක් හිතේ හිටින්නේ නෑ. හිටින්නේ නැතුව කෘත්‍රිමව කරන්න ගියාම වැඩි කල් කරන්න බෑ.

ඒක නිසා තමන් යම් ආකාරයකට තව කෙනෙකුට කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක් වෙන්න, කමටහන් දෙන කෙනෙක් වෙන්න, බණ කියන ගුරුවරයෙක් වෙන්න වෙනව නම් එවැනි කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක්ගේ ගුණ රාශියක් පොතේ පෙන්නල තියනව. පියෝ ව හොනි ගරු ව භාවනීයෝ ව වන්තා ව වචනකම්මෝ ව ගමහිරං ව කථං කන්තා න ව අධ්‍යානේ නියොජකො කියල. ඒ පුද්ගලය ප්‍රිය පුද්ගලයෙක් වෙන්න ඕනෑ. ඒ වගේම ගරුභාවනීය පුද්ගලයෙක් වෙන්න ඕනෑ. ගරුභාවනීය පුද්ගලයෙක් කියල කියන්නේ තව කෙනෙකුට ප්‍රගල්භ ගති පහළ නොවෙන ආකාරයට වැඩ කරන කෙනෙක් වෙන්න ඕනෑ. වැඩිහිටියෝ එහෙම නෑ යි කියල, අපි ළග ඉන්න වැඩිහිටියෝ අපිට එහෙම නෑ යි කියල අපි ප්‍රගල්භ ගති මතු කෙරුවොත් අපිට ගින්දරත් එක්ක සෙල්ලම් කළා වගේ ආදීනව එනවා. අප්‍රගල්භ ගති ගණයා ඉදිරිපිට නෙමෙයි, සංඝයා ඉදිරිපිට නෙමෙයි, පුද්ගලයෙක් ඉදිරිපිට වුණත් ඇති කරගන්නවයි කියන එක එච්චර ලේසි වැඩක් නෙමෙයි. මොකද හැම කෙනෙකුටම පෞද්ගලිකත්වයක් තියෙනවා. හැම කෙනෙකුටම තණ්හාවක් දෘෂ්ටියක් මාන්තයක් තියෙනව. අං එනව. උඩගු ගති එනව. ඒ උඩගු ගති ආවට පස්සේ තුවාලයක් කරගන්නව.

ඒ පුද්ගල සම්බන්ධතාවේත් තුවාලයක් ඇති කරගන්නව. තමන්ගේ හිතටත් තුවාලයක් ඇති කරගන්නව.

ඒ නිසා අප්පගබ්භ ගතිය සාසනයේ නම් බොහොම ප්‍රසිද්ධව කියල දෙනව. කරලා දෙනව. ආදර්ශ දෙනව. නමුත් ඒකේදී ඔය අපවත් වෙච්ච ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ, ඒක ලැබෙන ක්‍රමයකට ජීවත් වෙන එක දෙනන්ගෙ ගුණයක් නෙමෙයි ලබන්නාගේ ගුණයක් කියල. හැම වෙලාවෙම තමන් යටහත් පහත් වෙලා, අනිත් පැත්තෙන් හරි වුණත් වැරදි වුණත්, තමන්ගෙන් වැරදි නොවීමට කටයුතු කිරීම ඉතාම අත්‍යවශ්‍යයි. ඒක නිසා තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ ඖරස පුත්‍ර රාහුල පුංචි භාමුදුරුවන්ට උපදෙස් දුන්නේ, හැමදුම දෝතක් වැලි උඩ දල මට මේ දවස ඇතුළත වැලි දෝතක් තරමට උපදෙස් ලැබේවා! කියල නිහතමානී ගති ඇති කරගන්නයි කියල. ඒ මොකද හේතුව? රජ කුලෙන් ඇවිල්ල පැවිදි වුණේ. තාත්තා බුදුභාමුදුරුවෝ. උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ. කවුරු හරි මොනවා හරි කිව්වොත් හෙම කියන්න පුළුවන්, මම කියනවා මගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේට, මම කියනවා මගේ තාත්තට - බුදුභාමුදුරුවන්ට - කියල කිව්වොත්, අනිවාර්යයෙන්ම ගන්න පුළුවන් ඒ පිරිසගෙන් අවධානය. නමුත් ඒක අනිත් පැත්ත හරවන්න ඕනෑ නිසයි නිතරෝම මතක් කළේ නිහතමානී ගති. බුදුභාමුදුරුවන්ගේ බුදු ගුණයක් තිබුණ නිසා, අනන්ත අප්‍රමාණ ගුණ තිබුණ නිසා, රාහුල භාමුදුරුවන්ට ඒක භාරගන්න පුළුවන් වුණා. රාහුල රහතන් වහන්සේ අවුරුදු හතළිස්පහෙන් පිරිනිවන් පාලා තියෙන්නෙ. රජ ගෙදර අවුරුදු හතක් යනකල් සැපට හදලා ගෙනැල්ල, සර්වඥයන් වහන්සේ සම්පූර්ණ නිහතමානී වෙන්න කටයුතු කරපු නිසා සම්පූර්ණ තද දුෂ්කර ජීවිතයක් ගත කළේ සාමාන්‍යයෙන් ගෘහාශ්‍රිත පැත්තෙන් බලනකොට. ඉතාමත්ව යටහත් පහත්ව කිසි දවසක කිසිම අයිතිවාසිකමක් ඉල්ලන්නෙ නැතුව කටයුතු කරල තියනව. සර්වඥයන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාන්න ඉස්සෙල්ල පිරිනිවන් පාල තියෙනවා. ඒ තරම්ම කෙටි කාලයයි ඉඳල තියෙන්නෙ.

ඉතින් අප්පගබ්භ වෙන්න ගිහිල්ල කෙටි කාලයකින් මැරෙන්න වෙනවයි කියල නම් ආදර්ශ ගන්න එපා. නමුත් ගන්න තියෙන්නෙ, ඉන්නා තාක් කල් පුළුවන් තරම් යටහත් පහත්ව ජීවත් වීම මෙවැනි සාසනයක අවනම්බුවක් නෙවෙයි. ඇත්තටම අසාධාරණයට යටපත් වුණත් සාධාරණයට යටපත් වුණත් මේ සාසනේ ඉඩ තියෙනවා. මොකද, සර්වඥයන් වහන්සේ පොදුවේ දේශනා කරල තියෙනව අප්පගබ්භ වෙන්න කියල. ප්‍රගල්භ වෙන්න එපා. පුද්ගලයන් ඉදිරිපිටත් එහෙමයි. ඒකට විශේෂයෙන්ම, මම කියෙව්ව මේ ළඟදි මහායාන සාසනේ, දක්ෂ මහායාන අරණ්‍ය සේනාසනයක පැහැදිලිවම ඒගොල්ලො සඳහන් කරනවලු හෝජන ශාලාවේයි නාන පොළේයි පාත්‍ර පුළුවන තැනයි බුදු ගේයි මොනම තාලෙකින්වත් තව කෙනෙක් එක්ක ගනුදෙනු කපා මුකුත් ඕනෑ නෑ, හැකි තාක් දුරට නිශ්ශබ්දතාව රකින්නයි කියල. ඒක අපේ අටුවාවෙන් සඳහන් කරනව. හොජනසාලා නභානතිඝ්ථ. නභානතිඝ්ථ කියන්නෙ නාන, ස්නේහනය කරගන්න තැන. ඊගාවට භික්ෂාවාරමඟ කියල කියන්නෙ පිණ්ඩපාතෙ වඩිනකොට ඒ යන පාරෙ. අනතරසර - අපි ගමකට ගියාට පස්සෙ ඒ වගේ තැන්වල කවදකවත් නරකයි එදිනෙද ගනුදෙනු කරන්න යන්න. ගනුදෙනු කරන්න ගියොත් කතාවට වැටෙනව. ඒ තැන්වලදී හිතන්නත් කතාවටත් පෙළඹෙන තැන්. ඒ පොතේ සඳහන් කරල තියෙන්නෙ නම් වෙන ඒවා වගයක්. හෝජන ශාලාවයි පාත්‍ර පුළුවන තැනයි නාන තොටුපොළයි විහාර මන්දිරෙයි.

මේක අපේ නිස්සරණ වනයේ දෛනික ව්‍යවස්ථාව. අපි ඒක සාමාන්‍යයෙන් කියවන්නෙ නෑ. හැම කුටියේම ගහල තියනව. එතනදී ගනුදෙනු කපා කරන්න යන්න එපා. ගිනිපෙට්ටියක් දෙන්න හෙම කිව්වට ප්‍රශ්නයක් නෑ. නමුත් වෙන ගනුදෙනුවලට කපා කරන තැනක් කරගන්න යන්න එපා. එතකොට ඒක ඒ කරන වැඩේට අසෝබන තැනක් වෙනව. හුඟක් වෙලාවට කන තැන කපා පවත්වන එක ගිහියන්ගේ වැඩ. හෝජන සංග්‍රහයක් පවත්වනකොට කපාවක් පවත්වනවා. මේකෙ නෑ. කට වහගෙන කන එක විතරයි කරන්නෙ. ඊගාවට නාන තොටට ගියහම. ගමේ යාඵකම් ගං තොටේදී ඕනෑ නෑ. තමන් ගියා. වෙන කෙනෙක් එනකල් පැත්තකට වෙලා ඉන්නව. නාල

ඉවර වුණාට පස්සෙ තමන් වැඩේ කරගෙන එන එකයි තියෙන්නේ. ඒ වගේම පාත්‍ර පුච්චන්ත ගියහම කථා වැලයි. පටන්ගත්තහම කෙලෝරක් නෑ. අනන්ත අප්‍රමාණ වැඩ යනවා. ඉතින් ඒවායින් පුළුවන් තරම් පරිස්සම් වෙන්ත කටයුතු කරන්න ඕනෑ. එහෙම නොවුණොත් වෙන්ත මොකද්ද? පාත්තරය විතරක් නෙවෙයි තව තැනුත් පිච්චෙන්ත පටන්ගන්නව. ඉතින් ඕවට බේත් කරන්න වෙනව පස්සෙ. එහා විහාරට ගියහමත් - එතන ගොඩක් වෙලාවට කවුරුත් වගෙ එකතු වෙන තැන්. මේවයේදී ප්‍රගල්භ වෙන්ත එපා. තමන්ගේ කටයුත්ත මේකයි. ඒ ටික කරල පැත්තකට වෙනව මිසක්කා, වැඩි අනං මනං ගනුදෙනු වලට යන්න නරකයි. ඒ ගියොත් පැටලෙනවයි කියන එක අහන්න දෙයක් නෑ.

ඒක නිසා හැම වෙලාවේදීම මහාසී භාවනා මධ්‍යස්ථානවල දැන ශාලාවේ අනිවාර්යයෙන්ම හරියට වෙලාවට යන්න ඕනෑ. දනෙ ගන්නකල් කර්මස්ථානාවාර්යවරයා දැන ශාලාවේ ඉන්නව. විහාරේදීත් එහෙමයි. ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ වඩින වෙලාවට ඔක්කොමල ඒකාංශ කරගෙන, ගැටවටු ගන්නගෙන කටයුතු කරනවා මිසක්කා කවදුවත් කථා කරන්නෙ නෑ. පාත්‍ර පුච්චන තැන කීවොත්, ඒ රටේ එහෙම එකක් ඇත්තේ නෑ. පාත්‍ර හදපුචාමයි තියෙන්නේ. ඒ වගෙ වෙනත් තැන් කීපයක් තියෙනව. ඒවයේදී පුළුවන් තරම් පරිස්සම් වෙනවා.

මේක අපි හුඟාක් වෙලාවට නිස්සරණ වනයේදී මතක් කරනවා. මතක් කළාට හුඟාක් වෙලාවට හැගුම් මුද්‍රාහරින තැන් තමයි ඔය. ඒක නිසා ඔය භෝජනසාලා, නහානකිසු, හිකිඛාචාරමගා - පිණ්ඩපාතෙ යන වෙලාවේදී ගමකට ගියාට පස්සෙයි කථා කරන්න යන්නෙ නෑ. ඉතින් මෙහෙම බලනකොට කථා කරන්න කිසිම තැනක් දීලත් නෑ මේ අහවල් තැන කථා කරපත් කියල. වෙන විදිහකට කියනවා නම්, අමුත්තන් හම්බ වෙන ශාලාවක් කියල එකක් නෑ, ආරණ්‍ය සේනාසනවල. එහෙම කිසිම අමුත්තෙක් ඕනෑ නෑ. ඉන්න කට්ටිය ආවා. ඒ කථාව කතා කරගත්ත. ගියා. එහෙම නැතුව පොදු වැඩ පොළක් හමු වෙන තැනක් අවශ්‍ය කරන්නෙ නෑ. ඉස්සර තිබුණ ක්‍රමය ඔය. ඉතින් අද ඒක එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ, ටික ටික දුර්වල වෙලා

අරණය සේනාසනත් නිකන් කැලෑ පන්සල් බවට පත් වෙලා සමාජ සේවා මධ්‍යස්ථාන බවට පත් වුණොත්, ඉතින් එතකොට ඒ සංඝයා වහන්සේලාගේ ප්‍රගල්භ ගති පහළ වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒක කාටවත් දෙස් කියල වැඩක් නෑ. තමන් වග බලාගන්න ඕනෑ. හම්බ වෙච්ච විවේකය රැකගන්න නම්, අපි තුළින් අනවශ්‍ය විදිහට කාට හරි ඇනුම් බැනුම් දෙඩුම් නොවෙන්න නම්, පුළුවන් තරම් පැත්තකට වෙලා ආරස්සා වීම තමයි කරන්න තියෙන්නෙ.

ඔය කියන විදිහට ශරීරය යොදවලා ප්‍රගල්භ ගතිවලින් මාරු වෙලා පැත්තකට වෙලා ඉන්නව වගෙ වුණොට, ඊට අමතරව වචි ප්‍රගල්භ මනෝ ප්‍රගල්භ කියන ඒවයේ තියනව ඔළමොළ තත්ත්ව. වචි ප්‍රගල්භවලට තියෙන්නෙ ගැළපෙන්නේ නැති වචන කථා කරනවා. අසුචරුප වචන කථා කරනවා. භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් කථා කරනකොට මේ මල කඩපන් කියල කියන්නෙ නෑ. මේ ගහ කපපන් කියල කියන්නෙ නෑ. අපි මේ මල අස් කරන්න, මලක් අරන් දෙන්න, මේ අත්ත අස් කරන්න, මේ පැළේ කප්පියන් කරල දෙන්න. ඕවයි කියන්නෙ. ඕව දෑත් කිව්වොත් හෙම අද කාලෙ උඩ බිම බලනව. ඒ වචන ස්වභාවයක් තියනව. පැවිදි කරනකොට ගල්දූවේ ගියාම ඒ පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේ ඉන්න කාලෙ මතක් කරල කියනවා, පැවිදි කරල ආවට පස්සෙ පැවිදි ආකල්ප. ඉස්සර කියන්නෙ ගිහිල්ල කාල එන්න කියල. දෑත් කියන්නෙ වඩින්න, වළඳලා වඩින්න කියල. ඉස්සර කියනවා බත් කනව. දෑත් දෑනෙ වළඳනවා කියල. මේ සේරමගෙන්ම ඇති කරල තියෙන්නෙ ඒ පුද්ගලයාටත් හැඟීමක් ඇති කරල දෙනව දෑත් උඹ සාමණේර කියල. එතකොට ගිහියන්ටත් මතු කරල දීල තියනව මේ මනුස්සයා අමාරු වුතයක් රකින්නෙ. ඒ නිසා ගිහි ව්‍යවහාරවලට යන්න එපා. එහෙම නැති වුණොත් ලේසියට පහසුවට අපි අර පරණ පුරුදු වචනවලට යනවා. ඒක ස්වභාවය වෙනව. ගියොත් ඒක ප්‍රගල්භයක්. ඒක වෙන්නෙ උඩගු ගතියකින්, අතිමාන්නයකින්. එක පක්ෂයකට දෙස් වෙන්න ඉඩ තියෙනව. ඒක නිසා අසුචරුප වචන කථා කරන්න එපයි කියලා තියනවා.

ඒ වගේම න අනාපුච්චා ධම්මං දෙසෙති. කවුරුවත් කියන්නෙ නැතුව කාටවත් බණ කියන්න යන්නත් එපා. කවුරු හරි

වැඩිහිටියෙක්ගෙන් ආරාධනාවක් එන්න ඕනෑ. මතක් කරල දෙන්න ඕනෑ. එහෙම නම් මෙන්න මේ වෙලාවේ බණ ටිකක් කියමු. එහෙම නැත්නම් ගිහියෙක් ඇවිල්ල ආරාධනා කරන්න ඕනෑ. ආරාධනා කරපුවහම වැඩිහිටියෙක් ගෙන් අවසර ගන්න ඕනෑ. අන්න එහෙම නැතුව ආවට ගියාට හන්දියක් හන්දියක් ගානෙ බණ කියන්න පටන්ගත්තහම ධර්මයටත් ගෞරවය නැති වෙනවා. ඒ පුද්ගලයොත් අර පුද්ගලයා ගැන නොසලකා ඉන්න පටන්අරගන්නව. ඉතින් ඒ වගෙ සෑම තැනකදීම අප්‍රතිරූප = ගැලපෙන්නේ නැති වචන කථා කරනව නම්, ඉතින් ඒ පුද්ගලයාට තියන වෙලාව නැති වෙනවා. ඉඳගත්තට පස්සෙ භාවනාවට ගියාට පස්සෙ පැය ගානක් අර කරපු කතාව නැවත නැවත දෙස් දෙන්න පටන් අරගන්නව. එහෙම නොවීම පිණිස නම් ඉස්සෙල්ල ඉස්සෙල්ල මේව කරල, බණ අහල, ආදීනව විදින්න වෙනව. ඒක ලොකු අපරාධයක් නෙමෙයි. එහෙම තමයි තේරුම්ගන්නෙ. ටික ටිකක් කල් යනකොට යනකොට යනකොට තේරෙන්න පටන්ගන්නව මේක හෝදහෝද මඩේ දනවාට වැඩිය පුළුවන් තරම් සීල සංවර, සති සංවර, ඛන්ති සංවර, විරිය සංවර, ඤාණ සංවර කියන විදිහට නොවී වග බලාගැනීම තමයි ඔය තේරුන් වහන්සේ කෙනෙක් වෙනකොට සිද්ධ වෙන්නෙ.

බුරුම පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේ නිතරෝම මතක් කරනවා, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ ළඟට එන්නෙ බොහෝදෙනෙක් බටහිර ඇත්තෝ නිසා හුඟාක් වෙලාවට ඒ ඇත්තන්ට තියන ප්‍රශ්න තමයි භාවනා කරන්න ගියාම හිනිවිලි එන එක. දිගට හිනිවිලි ගලනව. ඒ හිනිවිලි එන්න හේතුව මොකද්ද? ඊට ඉස්සර වෙලා කථාව වැඩිකම. ඒ නිසා උන්වහන්සේ කියනව ඒක බලන්න ඕනෑ නම් භාවනා පර්යංකයට යන්න ඉස්සර වෙලා විනාඩි පහක් කෙනෙක් එක්ක හැඟුම් මුදු හැරල කථා කර කර ඉඳල කෙළින්ම ගිහිල්ල භාවනාවට වාඩි වෙන්න කියල. අඩු ගානෙ විනාඩි දහයක් අර කථා කරපු ඒවා පිළිබඳව ඇතුළත කතාව යනවා. ඉතින් ඒ කාලය ඇතුළත මූල කර්මස්ථානයක් අඳුරලා දෙන්නවත් හිත “මම දැන් මෙතන” කියන තැනට ගන්නවත් අමාරුයි. ඉතින් ඒ නිසා හොඳම වැඩේ තමයි ඊට ඉස්සෙල්ල කල් ඇතුළු හොඳට සක්මන් කරන්න ඕනෑ කිසි කෙනෙක්

එක්ක කතාවක් නැතුව. හිත ලැස්ති කරගන්න ඕනෑ. ඒ වගේම ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කරනවා. අපි ආධුනික පුරුදු වෙන කාලෙ හෝ රාත්‍රි කාලයේ දේශනයක් දෙන්න හෝ වුණොත් හෙම - අපි හිතමු හතේ ඉඳල අට දක්වා බණක් කියන්න තියනව. විශාල සෙනගක්. අඳුරන්තේ නැති සෙනගක්. ඉතින් ඒකට ලැස්ති වෙලා බණක් කිව්වොත් බණ සාර්ථක වුණත් අසාර්ථක වුණත් ඇවිල්ල බුදිය ගන්න ගියාට දෙළඟ වෙනකල්වත් නින්දයන්නෙ නෑ. අර හිතේ කැලඹීම දිගට්ම හිතේ වැඩ කරනවා. හරි ගියත් හිතේ වැඩ කරනවා. වැරදුණත් හිතේ වැඩ කරනවා. ඉතින් ඒ ලැස්ති වෙනකල් නම් ඒ දේශනය ඉවර වෙනකල්, සාර්ථක කරගන්න තමයි අවශ්‍යතාව. නමුත් ඇවිල්ල බුදියන්න බලන්න. නින්දයන්නෙ නෑ. මොන විදිහකින්වත් ඉන්න බෑ. හැම වෙලාවෙදීම අර කරපු එක එන්න පටන්ගන්නව.

ඉතින් ඒකෙන් තේරෙන්න තියෙන්නෙ, මේ වචන කතා කරනවයි කියල කියන්නෙ, වචන කියල කියන්නෙ කැලඹිල්ලක්. විජ්ජාභාරයක්. ඒ විජ්ජාභාරය කරන්න දීර්ඝ ගමනක් ඇවිල්ල තමයි වචනයක් කටින් පිට වෙන්නෙ. පිට වෙන්න ඉස්සෙල්ල විතක්ක විචාර වේගයෙන් වැඩ කරනවා. ඒ වැඩ කරපු එක අරමුණට විතක්කය වශයෙන් නංවන්න විචාරය නංවන්න, ඒ අරමුණු කීකරු නෑ. ප්‍රගල්භයි. ඒ ප්‍රගල්භ නිසා අරමුණේ හිත හිටින්නේ නෑ. ඉතින් එතකොට චෝදනා කරන්න වෙනව. මම ඉඳගත්තහම මට හිතිවිලි වැඩියි කියල. මේක විතරම නෙමෙයි, හිතිවිලිවලට හේතු එකක් මේ කථා කරන්නෙ. ඒ නිසා වචි සංස්කාර පිළිබඳව කියන්නෙ, විතක්ක විචාර පිළිබඳව යම් කිසි කෙනෙකුට හැඟීමක් නැත්නම් ඉතින් ඒ පුද්ගලයාට භාවනා කරන්න ගියාම අරමුණට හිත නැටීමේ විතක්කය හා අරමුණ විමසා බැලීමේ විචාරය කියන සෞඛ්‍ය සම්පන්න විතක්ක විචාර දෙකට හරවාගන්න බැරි වෙනව. කෝච්චිය වැරදි පිල්ලේ දුවන්නා වගෙ දුවන්න පටන්ගන්නව. ඒවටත් කියනවා වචි ප්‍රගල්භ කියල. මනෝ ප්‍රගල්භ කියල කියනව අප්‍යට්‍රප විතක්කවලට. විහිංසා විතක්ක, ව්‍යාපාද විතක්ක ආදී වශයෙන් විතක්කවලට කියනව ප්‍රගල්භ විතක්ක කියල. මේ ප්‍රගල්භ විතක්කවලට හේතුව ප්‍රගල්භ ක්‍රියා සහ

ප්‍රගල්භ වචන. ඉතින් මේක මතක් කරල දෙන්නෙ, ඒක හරි අමාරුයි ශික්ෂණයකින්ම ඇති කරගන්න. නමුත් ශික්ෂණය නොකර කරන්නත් බෑ. ඒක නිසා අපිට සිද්ධ වෙනව - මුලින් මුලින් මේ අඩුපාඩු කාගේ ළගත් තියනව - ඒ නිසා ආධුනිකයාට අපි අනුකම්පා කළ යුතුයි. නමුත් කල් යනකොට යනකොට යනකොට මහණකම පිහිටන්නෙ නැත්නම් භාවනාව පිහිටන්නෙ නැත්නම් ඒ ආධුනික ගති දිගටම හිටිනව. ඉතින් ඒ ප්‍රගල්භ ගති දිගටම හිටිනව. වචනවල සංවරයක් නැති වෙනව. ඒ වාගේම භාවනාවට ගියාට පස්සෙ මිච්ඡා විතක්ක එන්න පටන්ගන්නව. ඉතින් එහෙම නැති කරන්න නම් බොහෝ පුහුණු කරන්න ඕනෑ.

දැන් අපි අරගත්තොත් ආධුනිකයෙක් සමඟ භාවනාවට යනවයි කියල. පටන් අරගන්න වෙලේ අරමුණේ හිත තියන්න බැරුව කොච්චර නිවරණ බාධා කරනවද? වෙන මොනවා කරන්නද. මොකද මෙතෙක් කල් හිටියේ නිවරණවල පමණයි. දැන් ඔන්න ඉස්සෙල්ලාම අරමුණක් අඳුරලා දෙනවා. සමඟ අරමුණක් අඳුරලා දෙනව. දුන්නට පස්සෙ මේ පුද්ගලයා කොච්චර කල් යනවද අඩු ගානෙ, දැන් කසිණ භාවනාවක් නම් උග්ගහ නිමිත්ත ගන්න ඕනෑ. උග්ගහ නිමිත්ත කියන්නෙ කසිණය දිහා බලාගෙන ඉඳල ඉඳල ඉඳල ඇස් වැහුවට පස්සෙත් ඒ කසිණය දිහා බලා ඉන්නව වගේම ඇහේ නිමිත්ත හිටිනවා නම් උග්ගහ නිමිත්ත, උදුරාගත්ත නිමිත්ත හිතට ගත්ත. ඊට පස්සෙ එතනින් නැගිටලා තමන් භාවනා කරන කාමරේට ගිහිල්ල ඇස් දෙක වහගත්තත් ඒ කසිණය දිහා බලාගෙන ඉන්නව වගේම ගන්න පුළුවන් නම් අන්න භාවනාවට නිමිත්ත අරන්; උග්ගහ නිමිත්ත අරන්. ඉගෙනගන්නව කියන වචනෙ ඔය තියෙන්නෙ. ආන්න ඒ වගෙ දැන් අපි අනාපානයට හිත තිබ්බට පස්සෙ ආශ්වාසයෙ ප්‍රශ්වාසයෙ හිත හිටින්න මේ ආශ්වාසය මේ ප්‍රශ්වාසය කියල, ඒක අර උග්ගහ නිමිත්ත වාගෙ කොච්චර අමාරුද? පුරුදු කරපු එක්කෙනා නම් දැන් ඒක මතකත් නැතුව ඇති.

නමුත් එහෙම ඉඳල ඉඳල අපි හිතමු වැටිවැටී, සද්ද මැද වේදනා මැද හිතීවිලි මැද අපි ආනාපානය කරල යන්නම් හිත යාළු කරගත්තයි කියල. කීකරු කරගත්තයි කියල. හේම කරගත්තයි කියල.

කරගෙන කරගෙන ඉන්නකොට අපිට කියනවා උපක්‍රම කරන්නයි කියල ඒ ආනාපානයේම විනාඩි පහ දහය පහළොව විස්ස ඉන්න. ඉන්න ගමන් මේ ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය දිගද කොටද, මුල මැද අග සියල්ල දැකල ක්‍රමයෙන් හිත සංසිද්ධාගෙන දක්ෂකමෙන්, කෙටි කාලයක් තුළ හරි ඒ පුද්ගලයා පටිභාග නිමිත්තක් ඇති කරගත්තයි කියල, ආලෝක නිමිත්තක් ඇති කරගත්තා කියල හිතමු. එතකොට නම් ලොකු ශාන්තියක් තියනවනෙ. අන්න දැන් නම් අරමුණෙන් පිට ගියහම හිරිහැරයක් කරදරයක් හිරේ විලංගුවේ දැමීම වගෙ. අරමුණේ හිත පවතිනකොට පටිභාග නිමිත්ත දියුණු වෙනකොට නම්, රජකමක් ලැබුණ වගෙ. බ්‍රහ්ම ලෝකෙ ගියා වගෙ සතුටක් තියනවා. ඉතින් ඕක දිගේ ගිහිල්ල ඉවර වෙලා - එතන හරි අමාරු තැනක්. ඊගාවට මේ පුද්ගලයා වගේ කරල - අපි හිතමු කීකරු කරගෙන අර්පණා සමාධියට ගියයි කියල. අරමුණට හිත බැසගත්තයි කියල.

මෙහෙම අරමුණට බැසගත්ත දවසේ මොන තරම් ලොකු වෙනසක්, මොන තරම් ලොකු සතුටක්ද? ලොකු ජයග්‍රහණයක් නෙ ලබන්නෙ. ඒ මොකද හේතුව. ඒ අර්ණාවේ ඉන්නා තාක් කල් ඒ පුද්ගලයාට මෙතෙක් කල් තිබුණ විදිහට බාහිර සද්ද කරදර බාධාවක් නෑ. නීවරණ බාධාවකුත් නෑ. අරමුණෙන් පිට යනවයි කියල දේකුත් නෑ. එතකොට ඒ පුද්ගලයා නැගිටලා ඉවර වෙලා ඔන්න ධ්‍යාන අංග වශයෙන් විතක්ක විචාර ප්‍රීති සුඛ ඒකාග්‍රතා බලාගෙන ඉන්නව. බලාගෙන ඉන්නකොට ඔය පුද්ගලයාට කියනවා ගුරුවරයා, හොඳයි ඔය සමාධිය කොච්චර වෙලා තියන්න පුළුවන්ද බලන්න කියනවා. ඉතින් බොහොම ජයට පැය භාගේ කරල ඇවිල්ල කියනවා. නෑ, පැය භාගේ මදි. විනාඩි හතළිස්පහක් කරල බලන්න. ඒකත් කරනවා. ඇවිල්ල කියනවා විනාඩි හතළිස්පහක් කළා. ආ එහෙනම් පැයක් ඉන්න. මදි. එකහමාර, දෙක, තුන දනව. දැමීමට පස්සෙ අර යෝගාවචරයාගෙන් ඇහුවොත් පැය එකහමාරක් දෙකක් ඉන්නකොට හිත දනකොට මොන තරම් ප්‍රේමනීය ගතියක්, මොන තරම් කාන්තියක්, මොන තරම් කාන්දම් ශක්තියක් තියනවද?

ඒ පැය එකහමාර දෙක යනකොට නැගිටින්න වෙන්නෙ මොකෝ? අරක ඇතුළේ අර මෙතෙක් කල් කීකරුව තිබුණ විතක්කය,

අරමුණටම නංවන ගතිය නන්නත්තාර වෙන්න පටන්ගන්නව. අරමුණේම හිත පවත්වමින් තිබුණ විතක්කය අනුව යන විචාරය සතුව ගෙන දුන්නා මෙතෙක් කල්. හිත නන්නත්තාර වෙන්න නෑ අරමුණට යන්න කියල. දුන් පැය එකහමාර දෙක යනකොට මොනම තාලෙකින්වත් අරමුණේ හිටින්නේ නෑ. නන්නත්තාරමයි. ඒ බව විචාරයට අහු වෙනව දුන්. අරමුණට නෙමෙයි හිත නගින්නෙ. දුන් නැගිටින්න ඕනෑ. ඇගේ අමාරුයි. අහවල් වැඩේ කරන්න තියනව. නැත්නම් සද්ද වැඩියි. වේදනා වැඩියි. හිතීවිලි වැඩියි. මෙව්වමයි විතක්කයට අහු වෙන්නේ. විචාරයට අහු වෙනව දුන් නම් ධ්‍යාන සුබයක් නෑ. දුන් කැඩී විසිරී යන ගතියක් තියෙන්නෙ. ආ - එතකොට ගුරුවරයා කියනව යනකොට තියන කාන්තිමත් ගතියත් කාන්දම් ගතියත් ඔය නැගිටිනකොට තියන පහු පහු වෙනකොට තියන කොහු කොහු ගතියත් හොඳට තේරුම්ගන්නයි කියල. ඕකට කියනව ආදීනව සහ ආස්වාද දෙක බලනවයි කියල. සමාධියට සමවදිනකොටම තියන ආස්වාදයත් යනකොට තියන ආදීනවයත්. ආන්න ඒ දෙක බලනකොට ජේනව, මුලින් මුලින් විතක්ක විචාර දෙක කීකරුව අරමුණේ තිබ්බට අන්තිම වෙනකොට විතක්ක විචාර දෙක නන්නත්තාරයි.

මේ නිසා කියනව දුන් විතක්ක විචාර දෙකෙන් තොර ද්විතීයක් ධ්‍යානය ලැබෙනව නම් හොඳයි කියල ක්‍රමයක් පොතේ තියනව. ඒ නිසා හොඳට ඕක හිතට වද්දගෙන ද්විතීයක් ධ්‍යානය ඉල්ලන්නයි කියනවා. ආන්න එදට ගියාට පස්සෙ එනව. අයියෝ ප්‍රථම ධ්‍යානය කියන්නෙ මොන තරම් ලාමක දෙයක්ද. ඉතින් දිගටම මේ විතක්ක විචාර කරදර කළා නෙ. දුන් නෑ නෙ කියල, අර තිබුණට වැඩිය ලොකු ප්‍රීතියක් එන්න පටන්ගන්නව. කියන්නෙ ප්‍රීතිය අතගාන්න පුළුවන් මට්ටමට එනවා. ආ - ඊට පස්සෙ ඉතින් ගුරුවරයාටත් ස්තුති කරනවා. භාවනා ක්‍රමයත් හොඳයි. ආයෙ මට්ටමක් තියනව. එතකොට ගුරුවරයා කියනව ඔන්න ප්‍රීතිය පැයක් එකහමාරක් පන්නන්න බලන්න කියල. අනේ ඔන්න පැය එකහමාර යනකොට ආය අර ප්‍රීතිය තුළින් ආයිමත් විතක්ක විචාර ජේන්න පටන්ගන්නව. ප්‍රීතියක් නෙමෙයි දුන් තියෙන්නෙ නිකන් පොර

කැමක්. අරභූදීමක් පමණයි කියල ඒකෙන් ආදීනව දැක්කට පස්සෙ ඔන්න ප්‍රීතියෙන් තොර වූ සුඛය. ඊට පස්සෙ කියනවා මනුස්ස ලෝකෙ ලබන්න පුළුවන් උපරිම සුඛය ඕක තමයි. තෘතීය ධ්‍යානය. නමුත් ගුරුවරයා කියල දෙනව ඔය සුඛය දිගේ යනකොට උපේක්ෂාව ගන්න බෑ. ඊට පස්සෙ උපේක්ෂාවට එනවා.

ඒ අනුව බලනකොට අපේ ථෙරවාදේ තියෙන්නෙ හොඳටෝම ගොරෝසු තැනින් පටන් අරගන්නව. ඒක අපලයක්වත් නරකක්වත් අපරාදයක්වත් නෙවෙයි. දැනගෙන පටන්ගන්න. ලෙල්ල ගලෝ ගලෝ, ගලෝ ගලෝ යන එකයි. පළවෙනියෙන්ම නීවරණ ටික අයිත් කරනව. ඊට පස්සෙ පටිභාග නිමිත්තට හේත්තු වෙලා අර්පණා සමාධියට එනවා. අර්පණා සමාධියේත් ධ්‍යාන අංග පහක් අරගෙන එක එක පොකු ගලව ගලව, ගලව ගලව තමයි උපේක්ෂාවට යන්නෙ. ඒ නිසා භාවනාවට බහින කෙනාගෙ ආරම්භයේදී ගොඩාක් දුර්වලකම් තියනව. ඒකේ ප්‍රශ්නයක් නෑ. කිසි සේත්ම ප්‍රශ්නයක් නෑ. ඒ පුද්ගලයාට ධ්‍යාන ලබල හතරවෙනි ධ්‍යානයට ගිය එක්කෙනෙක්ගෙ ලකුණු තියෙන්න ඕනෑ පටන් අරගන්න කියල ප්‍රශ්නයක් නෑ. තියනව. ඒව තිබුණට පිට තියෙන්නෙ ප්‍රගල්භ ගති. ඒ අපේගුළු ගති රාශියක් තියාගෙන තමයි කරන්නේ. ඉතින් ගුරුවරයා දන්නව පටන්ගන්නකොට මෙහෙම වුණාට හරි පාරෙ යනවා නම් ධ්‍යාන එක දෙක තුන හතර වශයෙන් එන්ඩ එන්ඩ, එන්ඩ එන්ඩ අර ලෑණු ගෙඩිය වේලෙන්න වේලෙන්න පිට පොත්ත ගැලවෙනවා නෙ. ඒක වේලලා, ගලවල තියල ආයෙ වේලෙනකොට ආයෙ පොත්තක් ගැලවෙනව. ආයෙ ගලවනකොට ආයෙ පොත්තක් ගැලවෙනව. ඔහොම ඔහොම සතෙක් හැව අරින්නා වාගෙ දිගින් දිගට දිගින් දිගට සියුම් වීමක් වෙන්නෙ.

ඕකමයි විපස්සනාවේදීත් වෙන්නෙ. විපස්සනාවේදීත් මූලින්ම නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණය කියන, ඉන්න අරමුණේම හිත තියාගන, මේ තමයි බලන හිත. මේ තමයි අරමුණ. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය නම් වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව. මේ ආශ්වාසය මෙනෙහි කරන හිත. මේ ප්‍රශ්වාසය මෙනෙහි කරන හිත. මේ පිට වෙන වායෝ ධාතුව කියල ඔය දෙකේ, එක විත්තක්ෂණයක් හෝ සියට සියක් හිත හිටිය නම්, ඒ

තුළ තමන්ට තේරෙන්න පටන් අරගන්නව මේ ආශ්වාසය හා ආශ්වාසය දැනීම, ප්‍රශ්වාසය හා ප්‍රශ්වාසය දැනීම කියන දෙයින් තොර, වෙන හර පද්ධතියක් මේ ජීවිතෙ නෑ. වෙන ජීව ආත්මයක් නෑ. ඒක තේරුම්ගත් දවසේ යම් ප්‍රමාණයකට ඒ පුද්ගලයා, නාම රූප දෙක පමණමයි කියන එක, හොඳට විනිවිද දැක්ක නම් එතන ජීව ආත්මයකට හිටින්න ඉඩ නෑ.

එතකොට හිතෙනව අප්පා! මේක මහ විශාල ඤාණයක් මේ. නාම රූප පරිච්ඡේද ඤාණය කියන්නෙ බොහෝම විශාල ඤාණයක්. හොඳයි ඕක දිගේ කරගෙන කරගෙන යනකොට ඔතනින් නතර වෙන්නෙ නෑ හිත. තේරෙන්න පටන් අරගන්නව මේ නාමය පහළ වෙන්නෙ හේතු සහිතව. රූපය පහළ වෙන්නෙ හේතු සහිතව. ඒකටත් හේතු වෙන්නෙ නාම රූපමයි. නාම රූපවලින් පරිබාහිර වූ මැවුම්කාරයෙක් නෑ. නාමම හේතුව වෙනව, එලත් වෙනව. රූපම හේතුව වෙනව, එලත් වෙනව කියල ඒ හේතු සහිතව දකින්න හදනකොට, අර මෙතෙක් කල් යට තිබුණට නොදැක්ක හැටියට තිබුණු පරමාර්ථයකට ඉඩ නැති වෙනව. මැවුම්කාර පරම වූ ආත්මයක් නෑ. ඉස්සෙල්ල තිබුණ මගේ කියලා ජීව ආත්මයක් නෑ. ඒක හැලුණට පස්සෙ ලොකු දෙයක් කියල හිතුවණට ඊයාවට බලනකොට පරම ආත්මයක් නෑ කියල හිතනකොට හිතෙනව, මේකෙන් ඉතින් ඔක්කොම ආගම්වලින් බුද්ධාගම වෙනස් වන හැටි. ඒක තේරෙනවනෙ. ඔව්වර විපස්සනා කරන්න ඕනෑ නෑ නෙ. මැවුම්කාරයෙක් නෑ, මැවුම් මැවිව්ව විඳින ආත්මෙකුත් නෑ කියල තේරෙනවා.

ඉතින් ඒක ලොකු දෙයක් කියල හිතාගෙන හිටියට තව ඉස්සරහට යනකොට හැම දේකම හේතු සහිතව එලය දැකල, මේ ඇති වෙනවා, පවතිනවා, නැති වෙනවා කියන මූලික සංස්කාර ලක්ෂණ ජේන්න පටන් අරගන්නව සම්මස්සන ඤාණයෙදී. එතනදී පටන්ගන්නකොට ජේනවා ආත්මයක් නෑ. පරමාත්මයක් නැති කතාව ඇත්ත. නමුත් දැනට ඔය තියාගන ඉන්න ටික ඒකාන්තයෙන්ම දුකක් කියල තේරෙනවා. ඒකාන්තයෙන්ම අනාත්මයක් කියල තේරෙනවා. ආන්න එතකොට හැලෙන්න පටන් අරගන්නහම ඒ තුන්වන

ඤ්ඤායෙදී අරිටත් වැඩිය ලෙල්ලක් ගලවල යනව. ඒ ලෙල්ල ගලවල යනකොට හරි භයක් පහළ වෙනව. හරි කනගාටුවක් පහළ වෙනව. හරි ඒකාකාරීකමක් පහළ වෙනව. ඒ මොකද, මෙතෙක් කල් සංසාරේ ගෙනාපු මම මාගේ සංඥව පැලඹුරි යන්න පටන්ගන්නව ආන්න ඒ තත්ත්වයේ ඉන්ද්‍රදී. එතනත් ලොකු දෙයක් තමයි. මෙතනදී හුගාක් බණ කියන්න හිතෙනවයි කියල කියනව. අනුන්ට කියල දෙන්න හිතෙනව. පණ්ඩිතකම් ගොඩාක් ඇවිල්ල, කොච්චර දේ වෙනවද කියනවා නම් රහත් වුණයි කියල පටලවාගන්නවයි කියල කියනවා. හැම කෙනෙකුටම ධර්මය කියල දෙන්න තරමට ලොකු අං එන ගතියක් එනව.

නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරල තියනව, ගුරුවරයා ලොකු වගකීමකින් ආරක්ෂා කරන්න ඕනෑ. ඔය වැඩේ දිගට යන්න නම් බාහිරයට බණ කියවිලි බෑ. ඒව කරන්න ගියාම වෙන්නෙ බාධා වෙන එක. මොකද මේ යන්තම් ලෙල්ල ගලවගෙන ආවා විතරයි. තව විපස්සනාවට දෙරට වඩලවත් නෑ. නමුත් මේ යෝගාවචරය හිතනවා රහත් වෙලයි කියල. ඉතින් මේ වැරදි රාශියක් තියෙද්දී තමයි යෝගාවචරයගෙ හිත තනා වඩලා කියන්න ඕනෑ දිගට මේ භාවනාවේ ඉන්න, අරමුණේම ඉන්න. ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා. කියන්න යන්න එපා. කමටහන් සුද්ධ කරන්නෙ නැතුව ඉන්න එපා. භාවනා නොකර ඉන්න එපා. ධර්ම සාකච්ඡා නොකර ඉන්න එපා. මේක දිගට කරන්න ඕනෑ කියනකොට, අන්න අර කියන අපිහාලු ගතියෙන් - ඒ කියන්නෙ තමන් අගයක් ආඩම්බරයක් ගන්නේ නැතුව - දිගට ගියොත් පමණක් ඒ යෝගාවචරයා උදයබ්බය ඤ්ඤාය කියන වහා ඇති වෙන නැති වෙන තත්ත්වයට එනකොට තමයි ඔන්න විපස්සනාව පටන්ගත්තයි කියල කියන්නෙ.

ඒ නිසා කමටහන් දෙන ගුරුවරුන්ට උපදෙස් දෙනවා මහා සී සයධෝ - ඔය නාමරූප පරිච්ඡේද ඤ්ඤාය, පච්චයපරිගහ ඤ්ඤාය, සම්මස්සන ඤ්ඤාය කියන තුනේදී ගෝලයා දෙන කතාවල හැටියටම ගුරුවරයා උත්තර දෙන කෙනෙක් වුණොත්, පනින රිලවුන්ට ඉණිමං බදින කෙනෙක් වුණොත් දෙන්නම අමාරුවේ වැටෙනව. ඒ තරමටම ඒ ශිෂ්‍යයා කියන්නෙ බොරු නෙමෙයි. කවදකවත් දූකල නැති අලුත්

දෙයක් නවමු තාලයට කියනවා. නමුත් ගුරුවරයා දැනගන්න ඕනෑ මේ විශාල කන්දක, රුවන්වැලි සෑය වගේ දේක ජේසා වළලු තුන විතරයි ඔය කථා කරන්නේ. ඒක ලොකු දෙයක් බව හැබෑව. නමුත් ධාතු ගර්භයටවත් දේවතා කොටුවටවත් රැස් වළල්ලටවත් ගිහිල්ල නෑ. විශාල දෙයක් කථා කරන බව හැබෑව. ඉතින් මේකේදී ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු නැතුව, මම ලොකු තැනකට ගිහිල්ල නෑ, හැබැයි ලොකු දේකට ලැස්තියක් තියනවයි කියල දිගටම මේ කටයුත්ත කරගෙන ගියොත් තමයි උදයබ්බ ඤාණයේදී ඔය තියන විපස්සනා උපක්කල්ලේශ ටික දැකගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. එතනින් එහාට නම් ඇත්තටම යම් ප්‍රමාණයකට ප්‍රගල්භ ගති අයින් වෙලා. ජ්‍යෙෂ්ඨ ගති අයින් වෙලා. ඒ පුද්ගලයා ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන්නේ නැතිව මසුරු ගති නැති වෙන්න ඕනෑ කියන එක යම් ප්‍රමාණයකට ඇඟට වදින්නේ දැනුයි. එතෙත්ට යනකල් නම් ඇත්තටම ගුරුවරු කියන දේ මත, නැත්නම් තමන්ගේ තියන සද්ධාවෙන් තමයි මේක තේරුම්ගන්නේ.

මෙන්න මෙතෙත්ට ගියාට පස්සේ, ඒ කියන්නේ විපස්සනා උපක්කල්ලේශ, වංචනික ධර්ම, කොච්චර ගොරෝසුවට භාවනා මාර්ගයේ අවංකව ගමන් කරන යෝගාවචරයාට බාධා වෙනවද කියල බැලුවොත්, එතනින් එහාට ගියාට පස්සේ තේරෙනවා, විපස්සනාව කියල කියන්නේ තර්ක කරල ගන්න පුළුවන් එකක් නෙමෙයි කියල. විපස්සනාව කියල කියන්නේ කවදවත් පොත්වලින් ගන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි කියල. විපස්සනාව කියන්නේ කවදවත් ගුරුවරුන්ගෙන් ගන්නත් බෑ. කවදවත් පුර්වනා කරල ගන්නත් බෑ. කවදකවත් වරද්දන්නේ නැතුව ගන්නත් බෑ. ඒ නිසා ගුරුවරයෙකුත් ඕනෑ. තර්කෙත් ඕනෑ. වරද්දගන්නත් ඕනෑ. ඒ දිගටම කරල අභ්‍යාසය වළක්වන්නේ නැතුව යන්නත් ඕනෑ. ඒක වළක්වන්න තමයි මාර බලවේග එන්නේ. ඔය විවිධාකාරයෙන් කම්මැලි වීම් එපා වීම් වෙලා, ගැටුම් ඇති කරගෙන, ප්‍රගල්භ ගති පහළ කරල අවුල් වෙනවා. මේව සේරටම තොග වශයෙන් සමාව දෙන්න ඕනෑ. එහෙම සමාව නොදී කවදවත් මේ පරම්පරාව ගෙනියන්න හම්බ වෙන්නේ නෑ. තමන්ගේ පරම්පරාව, විපස්සනා ඤාණ පරම්පරාව යන්නෙන් නෑ. ශිෂ්‍ය

පරම්පරාවක් හැඳෙන්නෙත් නෑ. ඉතින් ඒ නිසා ගුරුවරු හොඳට දන්නව මේ වෙලාවෙ පයින් ගැහුවට මේ වෙලාවෙ දඩබ්බරකම් කළාට එව්වා ගණන්ගන්න යන්න නරකයි. ඒක හරියට පොඩ් දරුවා අත පය හයි වෙනකොට අම්මගෙ ඔඩොක්කුවේ පයින් ගහනවා. ඒ ඉතින් දරුවගෙ හොඳ හැඳෙන ගති. බොක්කේ දරුවා ඉන්නකොටත් කොල්ලෙක් නම් පයින් ගහනවා. ඒක අම්මලා දන්නව. එතකොට ඒ දරුවා සිහි නැති කරන්න නිදි බේත් පෙති දෙන්නවක්වත් එව්ව කරන්න යන්නෙ නෑ. ඒවා හුරතල් විදිහටයි ගන්නෙ.

භාවනා කරනකොටත් තමන් තමන් ගැනත් ඒ වාගෙ අනුකම්පා කරන්න ඕනෑ - අනේ අම්මේ කොච්චර කල් අපිට මේ ප්‍රගල්භ ගති පාගෙන, ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන කුහක මච්ඡරී ගති තියනවද? නමුත් ඒ ටික වංචනික ස්වරූපයෙන් ඇවිල්ල තමන්ටම වමාරපු එකක් වගෙ ජේන දවසේ තේරෙනවා, බුදු අම්මේ මේ අවුරුදු දෙදහස් පන්සියක් මේක ගෙනාවේ කොහොමද කියල. කොච්චර අමාරුවෙන්ද මේක ගේන්න ඇත්තේ. අපි උඩගු ගති පාගෙන අතිමානකම් නුබුහුටි ගති පෑවට, මේව එකක්වත් ගුරුවරු ගණන්ගන්නෙ නෑ. ගුරුවරු ගණන්ගත්තොත් ගෙනියන්න බෑ මේ වැඩේ. කවද හෝ ඒ මනුස්සයෙක් ගුරුවරයෙක් වෙච්ච දවසේ තේරෙන්න පටන් අරගන්නව. ‘උඹේ දුවත් හිතුවෙන්ට දීග ගිය දිනේ - පියාණනුත් මමත් එද වින්ද දුක දූනේ’ කියල කියනවා වගෙ. පුදුමාකාරව දුක්ඛ සත්‍යය පිළිබඳව එහා පැත්තෙන් ජේන්න පටන් අරගන්නව. මූණත නෙමෙයි. පිටිපස්ස පැත්තෙන් ජේන්න පටන් අරගන්නව. එතකොට නම් තේරෙනවා මේ පතිලීන ගති, අකුහක ගති, අපිහාලු ගති, මේ ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු නොවෙන මසුරු නොවන ගති, කියන එක බුදුහාමුදුරුවෝ දේශනා කරල තියෙන්නෙ සමාජ සංශෝධකයෙක් වශයෙන් නෙවෙයි. සුවරිතවාදී අදහසකින් නෙවෙයි. ඒක නැතුවත් නොවෙයි. සුවරිතවාදී අදහසක් තියෙනවා. නමුත් උන්වහන්සේ හොඳට මේක දකලා තියනවා. තමන් ගුරුවරයෙකු වශයෙනුත් ඉඳල තියනව. ගෝලයෙක් වශයෙන් ඉඳලත් තියනව. භාවනා කොරලත් තියනව.

ඉතින් මේ මුළු පද්ධතිය දැක්කට පස්සේ ධර්මයේ තියන ගැඹුර දැක්කට පස්සේ, එහෙම නැත්නම් අපි කොච්චර බණ ඇහුවත් අපි ළඟත් මේ අඩුපාඩුකම් තියනව නේද කිව්වට පස්සේ ඒ වැරදි කරන මනුෂ්‍යයෝ පිළිබඳව පුදුම අනුකම්පාවක්, පුදුම සමාව දෙන්න පුළුවන් ගතියක් තියනව. හැබැයි මේ අනුකම්පාව සමාව දෙන්නෙ කාමය වැඩෙන්න නම්, ධ්‍යාන සැප වඩන්න නම් ලාමකයි. ඒක දෙන්න ඕනෑ පැහැදිලිවම මෙලොව වශයෙන් නිවන් දකින කෙනෙකුට. කොච්චර ඒ වෙනුවෙන් දුක් වින්දත් කොච්චර ඉවසුවත් ඒකෙ ප්‍රශ්නයක් නෑ. මොකද ඒකේ ප්‍රතිඵල දෙපැත්තකින් ලැබෙනව. එකක් සාසනික ලාභයක් ලැබෙනව. අනිත් එක මනුෂ්‍යය යමක් තේරුම්ගන්නව. හැප්පිලා කරන්න බෑ.

ඉතින් ඒ නිසා මේ වගේ ගුණවල වටිනාකම තේරෙන්නෙ විපස්සනා කරල අතනින් අර මඩ ගොඩෙන් ඔළුව උස්සපු දවසේ තමයි. මේක මෙතෙක් කල් ගෙනල්ල වචනයෙන් කිව්වට වැඩ කරගෙන යනකොට මේවයේ තියන ගුණ තේරෙන්න පටන්ගන්නෙ එදට තමයි. එතකොට ජිගුච්ඡ ගති පෑවොත් ගුරුවරයෙකු විසින් ගෝලයෙකුට, අර ගෝලයාගේ හිත බොහොම තැලෙනවා. මොකද ඒ වෙලාවෙ බොහොම ඇවිස්සිලා නේ තියෙන්නෙ. තාමත් ගුරුවරයා පිළිබඳ අප්‍රසාදයෙන් තමයි ඉන්නෙ. ඒ වුණත් ගුරුවරයා වග බලාගන්න ඕනෑ - ඒකට කමක් නෑ, ඒක උඹේ වැඩේ නෙ. මට මගේ ගුරුවරයා කියල දුන්නෙ ඕව බලල නෙමෙයි නෙ. මම උඹ කෙරේ වැරදියට බලන්නෙ නෑ කියල ඉන්ඩ ඕනෑ. එතකොට අර මවක් දරුවෙක් දිහා බලන්න වාගෙ. ඒක තේරෙන්නේ ආපිට තමන් ගුරුවරයෙක් වෙලා ගෝලයෙක් හදන දවසේ. ඒ නිසා මේ මුළු සාසනයටම වැඩක් වෙන්න නම්, අර තමන් හිටපු තැනට තමන් නැවත බලල දකින්න නම්, තව කාට හරි මේක කියල දෙන දවසක් එන්න ඕනෑ. අන්න එදට තේරෙනවා මේක කොච්චර අමාරුද, අපි මේ විදිහ ඉගෙනගන්න එක වෙනම දෙයක්. කියල දෙන එක කොච්චර අමාරුද කියන කාරණේ, කියල දෙන දවසේ තමයි තේරෙන්නේ. ථෙරවාදය කියල මේක තෙරුන් වහන්සේ ඉස්සර කරල යනවා කියන එකේ තේරුම එදට තමයි තේරෙන්නේ.

එතකොට තමයි තේරෙන්නේ ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ ඇයි මේ ප්‍රශ්නේ තව සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් ලව්වා අස්සවන්ත තරම් හේතු වුණේ? උන්වහන්සේට මේ ටික කියන්න ඕනෑ වුණා. නමුත් මේ කියන වචනයක් වචනයක් පාසා ඕනෑ කෙනෙකුට ඕනෑ අර්ථ කථනයක් දෙන්න පුළුවන්. සම්පූර්ණ පදසයම විවෘතයි. සම්පූර්ණ අර්ථ කථනයම තමන්ට තේරෙන්නෙ තමන්ට නිවන අවබෝධ වේගෙන එනකොට. ඊට පස්සෙ ඒක සාසනික වශයෙන් පැතිරෙන්නෙ තව කාට හරි කියල දෙනකොට. ඉතින් ඒ නිසා මේක මේ සාමාන්‍ය අභ්‍යාසයකට ගන්න බෑ. බොහොම දුර දිග යන අභ්‍යාසයක් තියෙන්නෙ. ඒ නිසා හැම කෙනෙක්ම භාවනාවේ යෙදිලා ඉන්න පිරිසක් නිසා මම හිතුව මේව සාකච්ඡා කරනකොට නැවත සලකා බැලීමක් කරල, කන්නාඩියෙන් මුණ බැලුව වගෙ කරගන්න පුළුවන් වෙයි කියල. එහෙම කරනකොට තමන්ට මේකෙන් අගයක් ආඩම්බරයක් තෙදක් එනව නම් තමන්ගෙ ඒ ගුණ ධර්මවලට, අපි ඒක අගය කරන්න ඕනෑ. කොච්චර වෙහෙසුණත් අගය කරන්න ඕනෑ. පද්ධතියක් වශයෙන් මේක කර තියාගෙන යන්න ඕනෑ.

ඉතින් හැම කෙනෙක්ම හිතාගන්න ඕනෑ මේක එක්කෙනෙක්ගෙ වැඩක් නොවෙයි. මුළු පද්ධතියම මේක තේරුම්ගත්ත දවසේ ඔක්කොටම ලාභ තියෙනවා. ඒ නිසා අද දවසේ අපි සාකච්ඡා කරන මේ අප්‍රගන්හ අජ්ගුව්ඡ කියන ගති දෙක හොඳින් තේරුම්ගන්න. ඉතුරු ගති වශයෙන් තියන පෙසුනෙයො ව නො යුතො කියන ඒව අපි අනිත් දවසට කලා කරන්න තියල, කාලය සලකලා අදට ධර්ම දේශනාව මෙතකින් නතර කරනවා.

සියලුදෙනාටම තමතමන්ගේ විපස්සනා ඤාණ මට්ටමට මේ ගුණ වැටහිලා මේ සාසනය ගැනත් තමන්ගේ දියුණුව ගැනත් බලල, තවත් ඔපයක් තෙදක් ගම්භීරත්වයක් යන ගුණවලින් යුක්තව තමතමන්ගේ ප්‍රතිපත්ති ඉදිරියට ගෙන යන්න ශක්තිය ධෙධරිය ලැබේවා! කියන ප්‍රථමතාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් නතර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. සියලුදෙනාට සැනසීම උද වේවා! කියල ප්‍රථමතා කරනවා.

7 | හත්වන දේශනය

නමෝ තසං භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

පතිලිනො අකුහකො අපිහාලු අමච්ඡරී

අසගබ්භො අජේගුචේඡා පෙසුනෙයො ච නො යුතො

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි. අනිකුත් මේ උපාසක මහත්වරු සම්බන්ධ කරගෙන අපි කරගෙන ආපු වාරිත්‍රයක් දිගට පැවැත්වීමක් වශයෙන්, බ්‍රහස්පතින්ද දවසේ ධර්ම දේශනාවටයි මේ ආරම්භය ලබාගත්තේ. අපි ධර්ම දූත වාරිකාවට ඉස්සෙල්ල මැයි මාසෙ මැද හරියෙ ධර්ම දේශනා වැඩ පිළිවෙළ නතර කරන්න සිද්ධ වුණා ඒ ගමන නිසා.

ඒ වෙනකොට අපි පටන් අරන් තිබුණේ ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර පිටකයෙ, බුද්දක නිකායට අයිති සුත්ත නිපාතයෙ අන්තර්ගත පුරාහෙද සූත්‍රය කියන සූත්‍රය. ඒක බොහොම පදසයක්, පරාසයක් විස්තර කරන වටිනා සූත්‍රයක්. මේකෙ දර්ශනික වචන, දර්ශනික අදහස් වශයෙන් හරි ගැඹුරකුත් සඳහන් වෙනව. ඒ වාගේම ඒක ඵදිනෙද ජීවිතයට සම්බන්ධ කරගැනීම වශයෙන්, අවශ්‍ය කරන්නා වූ ආචාර ධර්ම දිනාවට විස්තර විභාගයකුත් විසිතුරුකමකුත් සඳහන් වෙන නිසා ඒක ටික කාලයක් විග්‍රහ කිරීමෙන්, සර්වඥයන් වහන්සේ

ලෝකයට දෙන්න බලාපොරොත්තු වුණා වූ ඒ මහා ප්‍රඥවේ ස්වරූපයත් මහා කරුණාවේ ස්වරූපයත් තමතමන් හිත යෙදූ ප්‍රමාණයට උකහා ගන්නා පුළුවන් ශක්තියක් ලැබෙනව.

ප්‍රශ්න විචාරාත්මක වැඩ පිළිවෙළක් වශයෙනුයි, දෙබසක් කථා සල්ලාපයක් විදිහටයි, ඒ සූත්‍රය විකාශය වෙන්නේ. ඒ සඳහන් කරන්නේ සර්වඥයන් වහන්සේ වැඩ ඉන්න කාලේ, බුද්ධ කෘත්‍යය කරන කාලේ උන්වහන්සේට විවිධාකාර ගෙවල්වල ප්‍රශ්න, කායික ප්‍රශ්න, මානසික ප්‍රශ්න තියන ඇත්තෝ සර්වඥතා ඥානය උකහා බලන්නත් ඒ තියන ප්‍රශ්න විසඳගන්නත් සර්වඥයන් වහන්සේ එක්ක විවිධ අල්ලාප සල්ලාප සාකච්ඡා පැවතිලා තියනව. ඒ සෑම දේකදීම උන්වහන්සේ අර පුද්ගලයාගේ ප්‍රශ්නෙන් විසඳන ගමන්, තමන් වහන්සේ ලෝකයට අලුතෙන් හෙළි කරපු සර්වඥතා ඥානය විදහා දක්වනසුලුව කරුණාවත් ප්‍රඥවත් සම බර වෙන්න උත්තර රාශියක් දීල තියෙනවා. මේ ටික තමයි අපි සූත්‍ර පිටකය, විනය පිටකය වශයෙන් පිළිඅරගෙන තියෙන්නේ. එහෙම නමුත් ජේන්න තිබිල තියනව සර්වඥයන් වහන්සේ බලාපොරොත්තු වෙන ප්‍රශ්න හුගදෙනෙක්ගෙන් ඇහිලා නැති ගතියක්. හුගදෙනෙක් අහන්න තමන් පිටිතව ශෝක හරිතව තියන තත්ව යටතේ අසන ප්‍රශ්න. ඉතින් ඒවාට උත්තර දීමෙන් සර්වඥයන් වහන්සේ සෑහෙන අවස්ථාවක් ඇති කරගෙන තියනව, අර පිටිතුරු පිරිසිදු සර්වඥතා ඥානයට වැටහෙන ධර්ම, මේ කෙලෙසිවිච නමුත්, පිටිත නමුත්, ශෝක හරිත නමුත්, මේ හිත්වලට කාවද්දන්න.

නමුත් ඒ පුද්ගලයින් ගත කරන ජීවිතයේ තියන ඒ කෙලෙසෙන ගතිය නිසා, හරි පිරිසිදුවට තමන්ට අවශ්‍ය කරන දේ කියවුණාද, නැද්ද, කියන එක සැකයක්, සම්පූර්ණ හිතක් නැති වුණා වගේ හිතෙන අවස්ථාවක් තමයි මේ පුරාණද සූත්‍රයේ නිදනය කියනකොට මතක් වෙන්නේ. මොකද, උන්වහන්සේ බුදු කෙනෙක් මවල, ඒ බුදුහාමුදුරුවෝ ලව්වා තමන්ට ඕනෑ ප්‍රශ්නය අස්සවනවා සෙනග ඉදිරිපිට. එතකොට ඒ ප්‍රශ්නයට උත්තර දීම වශයෙන් කාටවක්වත් කෙනහිල්ලක්, කාටවක්වත් ගැරහිල්ලක්, එහෙම

නැත්නම් කාටවත් ඉඟි කිරිල්ලක් නැතුව, පිරිසිදුව තමන්ට ඕනෑ කරන ධර්මය දේශනා කරන්න ශුද්ධ අවස්ථාවක් ගත්තා වාගෙ පෙනුමෙන් තියෙන්නේ.

ඉතින් ඒකයි මට කලින් කියන්න හිතුවේ කවුරු කවුරුත් ප්‍රශ්න ඇහුවට ඒ අහන්නේ තමන්ගේ දූවෙන ප්‍රශ්න. ඒ වෙලාවේ ඒ පුද්ගලයාට තියන ප්‍රශ්න. ඒව ඒ වෙලාවේ තියන පටු මානසිකත්වයේ අවස්ථානෝචිත ප්‍රශ්න. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කිරීම සඳහා, කිසිම ප්‍රශ්නයක් නැතුව නමුත් නැත්නම් ධර්මය ධර්මය සඳහාම වෙන පිවිතුරු තත්ත්ව තිබිල තියෙනවා. ඒ නිසයි මේ තවත් සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් මවල, උන්වහන්සේ ප්‍රශ්න අහන විදිහට අහල, දැන් අපේ ගෞතම සිරි සර්වඥයන් වහන්සේ උත්තර දෙනව.

මේ අනුව, පුරාහෙද සූත්‍රයට මුල් වෙන්නේ කථංදසී කථංසීලො උපසන්තොති වුවහි - තං මෙ ගොතම පබ්බතො උත්තමං නරං කියල අහන ප්‍රශ්නයට උත්තරේ. ඒ නිර්මිත බුදුහාමුදුරුවෝ අපේ මේ ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේගෙන් අහනව, කථංදසී...පෙ...වුවහි. ස්වාමීන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්ස, ඔබවහන්සේ මේ උපශාන්ත වුණා කියල කියන්නේ, නිවුණා කියල කියන්නේ, සැනසුණා කියල කියන්නේ මොන විදිහේ දර්ශනයක් ඇති කෙනෙකුටද? මොන විදිහේ සීලයක් ඇති කෙනෙකුට ද? කථංදසී ලෝකෙ දිහාවට කුමන දෘෂ්ටියක්, කුමන ප්‍රඥවක්, කුමන දර්ශනයක් ඇති කෙනෙකුටද? කථංසීලො කොයි විදිහට සීතල වෙච්ච, කොයි විදිහකට හික්මිච්ච, කොයි විදිහට සිල්වන්ත වෙච්ච කෙනෙකුටද ඔබවහන්සේ උපශාන්තයි කියල කියන්නේ. ඒක තමයි සර්වඥයන් වහන්සේගෙන් අසන ප්‍රශ්නය. ඉතින් සර්වඥයන් වහන්සේ ඒකට කෙටි උත්තරයක් වශයෙන් දෙන්නේ, චීතතණො පුරා හෙද - පුබ්බමනාමනිසීතො - වෙමජේඤ්ඤාපසංබෙය්‍යා - තස්ස නඤ්ඤා පුරෙකකිතං. මෙතන පුරා හෙද කියන්නේ මරණයට කලින් කය බිඳී ඇති වන මරණය. මරණයට පුරා, පුරාව, පෙරාතුවම චීත තණ්හා - තණ්හාව දුරු කළ කෙනාට මම උපශාන්තයි කියල කියනව. ඒ කියන සුදුසුකම නැතුව වෙන විදිහකට

කියනවා නම්, මැරෙන ඉස්සෙල්ලම මෙලෝ වශයෙන්ම නිර්වාණය සාක්ෂාත් කරගත්ත කෙනෙක්ගෙන් මෙපිට කෙනෙකුට මට කට ඇරල උපශාන්තයි කියන්න බෑ.

එහෙම නමුත් අපේ ධර්මය දිහා බලනකොට, වෙන ධර්මත් එක්ක ගළපනකොට, සීලය නැති ඇත්තන්ට සීලය කියල දෙන එක්කෙනා දෙන්නෙ ලොකු උපශාන්තකමක් තමයි. ඉතින් ඒ සීලය කියල දීපු එක්කෙනාට දිවා රාත්‍රියේ වදිනවා. අනේ මං දුස්සීලව ඉන්න කාලෙ මට සීලය කියල දුන්න. ඒ කියල දීපු නිසා මොන තරම් ශාන්ත භාවයක් මගේ ජීවිතයට එකතු වුණාද, මම කොච්චර නිවුණාද, මට තිබුණ විනික්කම වර්ගයේ කෙලෙස්, කයින් වචනයෙන් සමාජ නීති උල්ලංඝනය කෙරෙන මට්ටමේ තිබුණ කෙලෙස් කොච්චරක් සන්සිඳුණද කියල, සීලය පිළිබඳ උපදෙස් ලැබුණ කෙනා දීපු කෙනාට වදිනවා මාව උපශාන්ත කළා කියල. ඒක ඉතින් පුංචි දෙයක් නෙමෙයි. මොකද, ජීවිතයක් වඩනකොට දුස්සීලව ඉන්න කෙනෙක්ගෙ ජීවිතේ ලොකුම උපශාන්තකම ඇති වෙන්නෙ සීලයක පිහිටියාට පස්සෙ.

නමුත් ඒ පුද්ගලයා එතනින් එහෙම නතර නොවී, යම් ආකාරයකට විනික්කම කෙලෙස්වලින් කීකරු කරගෙන හිත හදගෙන මම තැනකට ආවට මේක යා දෙන්න නම් මට හිතත් කීකරු කරගන්න ඕනෑ. නැත්නම් වරින් වර කෙලෙස් හිස ඔසවනවා. හිස එසෙව්වට පස්සෙ තමන්ට තරම් නොවෙන හිතවිලි පහළ වෙලා, සමහර විටක වචනයෙන් එව්ව පිට වෙන තරමට එනවා. සමහර විටක කයින් ක්‍රියාත්මක වෙන මට්ටමට එනවා. ඉතින් ඒ වෙලාවෙ තට්මගෙන දත කාගෙන රැකගෙන හිටියට, තේරෙනවා මේක හැමදම කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි. හිතේ කෙලෙස් ඇවිස්සීලා ආවොත් පරිවුටියාන මට්ටමට, ඒක සමහර විටක සීල සීමාව කඩාගෙන සමාජ චාරිත්‍ර ධර්ම කඩාගෙන යන්න ඉඩ තියෙනව. ඒ නිසා මට මේ සීලය යාදෙන්න නම් රැකෙන්න නම් හිත කීකරු කරගන්න ඕනෑ කියල යම් කිසි කෙනෙක් කලාතුරකින් හිතූණයි කියල හිතමු.

ආත් එහෙම කෙනෙක් සමාධි භාවනාව කරන, ඒවාට උපදෙස් දෙන කෙනෙක් ළගට ගිහිල්ල මේ ප්‍රශ්නය කිව්වොත් - මට සීලයෙ වටිනාකම තේරෙනව, ඒකෙන් මම කීකරු වුණා, මම මිනිහෙක් වුණා, මම සද්චාරගත වුණා, මම මහාත්ම ගති දියුණු කළා, නමුත් මේක පවතින්නේ නෑ. වරින් වර උද්ධමනය වෙනව. ඒ උද්ධමනය නතර කරන්න නම් මට ජේනව හිත සන්සුන් කරන්න ඕනෑ කියල. ඔබවහන්සේලා ඔබතුමන්ලා ඒක කරනව. අනේ! මට කියල දෙන්න කියල. ඉතින් කිව්වට පස්සෙ අපි හිතමු සමාධි උපදේශයක් දුන්නයි කියල. චතුරාරක්ඛ භාවනා කරන්න. නැත්නම් ආනාපාන සතිය කරන්න. මොකක් හරි භාවනාවක් කරල, දුන්න ඔක්කොටම හරි යන්නෙ නෑ නෙ. සමාධිය බොහොම අමාරුයි නෙ හරි යන්න. හරි ගියොත්, සමාධිය හරි ගියොත් මොන තරම් එයාට උපශාන්තකමක් එනවද. අර සීලෙන් ආව උපශාන්තය ඉක්මවලා ඉතාමත්ම සමාධි භාවනාත්මකව අර්පණා සමාධියට පත් වෙලා, කෙලෙස් ජේන තෙක් මානසේ නැතුව තද උපශාන්තකමක් ආවොත් ඒ පුද්ගලයාට සීල උපශාන්තය ලබලා සතුටු වෙන කෙනාට හිනා වෙනවා. ඕක මොකද්ද? මෙන්න නියම උපශාන්තකම. උපශාන්තකම නම්, හිතේ නීවරණ ධර්ම නැතුව ඉන්නකොට ඒ වෙලාවේදී කිසි සේත්ම සිල් කැඩෙන්න විදිහක් නෑ. කිසි සේත්ම සමාජ ධර්ම උල්ලංඝනය වෙන්න විදිහක් නෑ. අනුල්ලංඝනීය තාලෙට මට විශ්වාසයක් ඇති වෙනවා. ඔන්න නියම උපශාන්තකම. මේකට තමයි නිරාමිස සුඛය කියන්නෙ. ඉතින් ඒක මට කියල දුන්න උත්තමයන් වහන්සේ තමයි ලොකුම කෙනා කියල. ඉතින් අර සීලයකින් තැන්පත් වෙව්ව කෙනාට වැඩිය සමාධියකින් උපශාන්ත වෙව්ව කෙනා ඒ උපශාන්ත භාවය පිළිබඳ ලොකු අයිතිවාසිකමක් කථා කරනවා. කියල දුන්න කෙනාට හිස නමල වදිනවා.

ඒ වුණාට සර්වඥයන් වහන්සේ දන්නව ඒ මට්ටමට ගියත් ඒක නෙමෙයි සර්වඥයන් වහන්සේ මේ ලෝකයට පහළ වීමෙන් දෙන්න හදන උපශාන්තකම. ඒ මොකද, ඒ කියන සීලෙන් ඉක්මවලා ගිය සමාධියෙන් ලබන උපශාන්තකමත් මගේ උපශාන්තකමය, මම උපශාන්තය, මගේ ආත්මය උපශාන්තය කියල මම, මාගේ, ආත්ම

සංකල්පනාව තාම තියෙන්න ඉඩ තියෙනව. ඒ නිසා ඒ උපශාන්තකම තාවකාලික දෙයක්. අර කියන සමාධියට සමවැදිලි ඉන්න තාක් කල් පමණක් තියෙන, නෑ කියන්න බැරි වුණාට ඒ වෙලාවට තියෙන එකක් පමණක් නිසා ඒක යම් කිසි ප්‍රමාණයක දිරව්ව ලියකින් හදපු භාණ්ඩයක් වාගේ. ඕක කඩාගෙන වැටෙනව. අන්න ඕකත් නැති කරල, මේ ඇති කරගත්ත සමාධි උපශාන්තකමෙන් දෙස් දකිනාසුලුව - මොකද්ද දෝසෙ? මේකත් මම කියන්න ඉඩ තියෙනව, මේකත් මගේ කියන්න ඉඩ තියෙනව, මේක ආවත් ආත්ම සංඥව හිටින්න ඉඩ තියෙනවා කියල, මේ ලැබුවා වූ දෙවෙනි උපශාන්තකමේ ඇත්තා වූ දෙස් දකිනාසුලුව, එහි ඇත්තා වූ මම, මාගේ, ආත්ම ස්වරූපය දුරු කරන, මේ උපශාන්ත භාවයේ තියෙන අනිත්‍යභාවය, දුක් දෙන ස්වභාවය, ආත්ම ස්වභාවය කියන මේ ත්‍රිලක්ෂණය දකිමින් කරන දේ කියන්නයි සර්වඥයන් වහන්සේ ලෝකෙට පහළ වුණේ. ඒකට අපි කියනවා විපස්සනාව කියල.

අද අන්‍ය ආගම් එක්ක සංසදනය කරල බලනකොටත් බුද්ධ සාසනය ඇතුළත බැලුවත් සීලයෙන් සැනසිව්ව ඇත්තො සීලයේ ගුණ වර්ණනා කරනවා. සමාධියෙන් සැනසිව්ව ඇත්තො සමාධියේ ගුණ වර්ණනා කරනවා. බොහෝමත්ම කලාතුරකින් තමයි විපස්සනාවේ ගුණ වර්ණනා කරන්න අවස්ථාවක් සැලසෙන්නේ. එතකොට සර්වඥයන් වහන්සේ ඇයි මේ සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් ලවාම ප්‍රශ්නයක් අස්සවල, ඇයි ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේ උත්තර දෙන්නේ? ලෝකයේ ඉන්නා තාක් කල් ඉන්නේ ඔන්න ඔය හොඳ වුණාට, සීලයෙන් සැනසිව්ව, සමාධියෙන් සැනසිව්ව ඇත්තො පමණයි. විපස්සනාවෙන් සැනසිව්ව ඇත්තන්ගෙන් ප්‍රශ්නයක් නැගෙන්නෙත් නෑ. ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ, සර්වඥයන් වහන්සේ නමකගෙන් ප්‍රශ්නයක් නාස්සවා, ඒකට උත්තර නොදී පිරිනිවන් පෑවොත් සමහර විටක සර්වඥයන් වහන්සේ පහළ වෙන්න ඉස්සර ඉන්දියාවේ තිබුණ තත්ත්වයේම නතර වෙන්න ඉඩ තිබුණ. අන්න ඒක නොවීම පිණිසයි උන්වහන්සේ මේ පිරිසිදු ප්‍රශ්නයක් අස්සවල ඒකට උත්තර දෙන්නේ. දෙන උත්තරෙන් ජේනව අඩියටම අතගාලයි කථා කරන්නේ. සීලය ගැන කථා කරන්නේ නෑ. සමාධියක්

ගැන කලා කරන්නෙ නෑ. ප්‍රඥාවෙන්ම ඇති කරන්නා වූ උපශාන්තකමක් ගැනයි කලා කරන්නෙ.

චීන තණෙනා පුරා හෙද - පුබ්බමනමනිසිසිතො - වෙමජේඤ්ඤාපසංඛෙය්‍යා - තසස නඤ්ඤි පුරෙකකිතං. මෙතන චීන තණ්හෝ පුරා හෙද කියපු මේ ජීවිතයේදීම මරණයට, කය බිඳී මරණයට ඉස්සෙල්ලා තෘෂ්ණාව දුරු කිරීමයි මගේ, මම කියන නියම උපශාන්තකම. ඒකයි දර්ශනය විය යුත්තේ. ඒකටයි සිල් රකින්නෙ. අන්න එවැනි කෙනාටයි උපශාන්ත කියන්න ඕනෑ කියල සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරල, උන්වහන්සේ සඳහන් කරනව ඒ තත්ත්වයට පත් වෙව්ව කෙනා, පුබ්බමනමනිසිසිතො. ඒ පුද්ගලයා පූර්වාන්තය පිළිබඳව උපනිශ්‍රය කරන්නෙ නෑ. අතපත ගාන්නෙ නෑ. මම, මාගේ කියන්නෙ නෑ. මම ඉස්සර මෙහෙම කෙනෙක්, මට මේ මේ දේවල් තිබ්ලයි මම මෙතෙක්ට ආවෙ කියල ඒ කුණු කන්දල් අවුස්සන්ට යන්නෙ නෑ. නැත්නම් මම ඉස්සර බොහොම හීන දීන කෙනෙක්, තුවිලි කෙනෙක්, අද මම මේ තත්ත්වයට ඇවිල්ල ඉන්නවා කියල තමන් පිළිබඳව අහංකාර වෙන්නෙත් නෑ. අතීතය පිළිබඳව කල්පනා කරන්න කියල කියන්නෙ අපට සර්පයෙක් හලපු හැව වාගෙ. සර්පයා කවදකවත් අර අතහැරල දුපු හැව ගැන ආයෙ කල්පනා කරන්නෙ නෑ. ඒක අතඅරින්න ඕනෑ. උභ්‍යාදෙන්න නම් ඒක අතඅරින්න ඕනෑ. අතඅරියට පස්සෙ, ඒක සුත්ත නිපාතෙ මුල්ම සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනව, සත්ත්වයෝ හැව ඇරීම පිළිබඳව උරග සූත්‍රය කියල. අතහැරීම. ඕක තමයි පූර්වාන්තය අතහරිනවයි කියන්නෙ.

ඊට පස්සෙ වෙමජේඤ්ඤාපසංඛෙය්‍යා. වෙමජේඤ්ඤා කියන්නෙ - මේ දැන් වර්තමානෙ අපි යම් විදිහකට විවේකීව ගාන්නව ඉන්නවයි කියල හිතමු. නැත්නම් යම් ප්‍රමාණයකට කෙලෙස්වලින් කුපිත වෙල ඉන්නවයි කියල. ඒකත් ගණන්ගන්නෙ නෑ. ඒකත් පශ්චාත්තාපයකට හෝ ආඩම්බරයකට ගණන්ගන්නෙ නෑ. ඒකත් මහා ලොකුවට හිතන්නෙ නෑ. ඒකත් අනිත්‍ය බව තේරුම්ගන්නව. ඒකත් දුක බව තේරුම්ගන්නව. ඒකත් අනාත්ම බව තේරුම්ගන්නව. මේක මෙහෙමයි කියල දැනගැනීමට පමණයි ඕක තියෙන්නෙ. ආඩම්බර

වෙනත්වත් කනගාටු වෙන්වත් නෙමෙයි. ඒ නිසා වර්තමාන වශයෙන් දැන් පවතින විත්ත තත්ත්ව පිළිබඳවත් ගණන් කිරීමකට යන්නේ නෑ. මම මෙහෙව් කෙනෙක් කියල හිතන්න යන්නේ නෑ. එව්වත් වෙනස් වෙනසුලු බව උපසංබේයා. ඒවායින් ආඩම්බර වෙන් යන්නේ නෑ. කනගාටු වෙන් යන්නේ නෑ. තසු නත්ථි පුරෙකතං. ඔහුට අනාගතය පිළිබඳ සැලසුමක් නෑ. වෙමජේකුපසංබේයා - තසු නත්ථි පුරෙකතං. ඉස්සරහ පිළිබඳව, මම අද මෙහෙම කරපු නිසා මට මෙහෙම වුණා, මත්තට මම මෙහෙම කරන්න ඕනෑ කියල කිසි සේත්ම සැලසුමකුත් නෑ. අන්න එහෙම කෙතාට විතරයි උපශාන්තයි කියන්න පුළුවන්නේ. එහෙම වෙන් කොහොමද? ජීවිතේ කය බිඳී මරණයට ඉස්සෙල්ලම තෘෂ්ණාව දුරු කළා, දුරු කරන්න ඕනෑ, ඒකයි දර්ශනය අපේ විය යුත්තේ, ඒ සඳහායි මේ සිලේ, ඒකයි උපශාන්තකම කියන මෙන් මේ සකස් කිරීම කරල දෙන එකයි මේ සූත්‍රයේ අපි පසුගිය දේශනා හයේ සමාලෝචනයක්, පිණ්ඩාර්ථයක් වශයෙන් ගත්තොත්.

ඉතින් මේකෙදි අර ප්‍රශ්නට උත්තරේ වශයෙන් වීත තණ්හා පුරා හෙද කියන එක පදයෙන් දීපු උත්තරේ, අතීත අනාගත වර්තමාන වශයෙන් ඊගාව පද තුනෙන් සුද්ධ කරල පෙන්වනව. දැන් අද අපි ගන්නේ ඒ අනුව යන පස්වෙනි ගාථාව. ඒකේ පෙන්වල දීල තියනව තවත් විස්තර සහිතව. එහෙම උපශාන්ත භාවයක් සර්වඥයන් වහන්සේ විසින් හොඳයි! සාධු! යයි, නැත්නම් වටිනවා යයි සම්මත කරන උපශාන්ත භාවයට පත් කරන කෙනා ළඟ තිබිය යුතු අමතර ලකුණු, නැත්නම් පුහුණු කළ යුතු ලක්ෂණ දැන් දිගින් දිගට සාකච්ඡා කරනවා.

පතිලීනො අකුහකො අපිහාලු අමච්ඡරී - අසගබ්හො අපේගුච්ඡො පෙසුනෙයා ච නො යුතො ඒකෙදි කියන්නේ පතිලීනො අකුහකො අපිහාලු අමච්ඡරී. මේව ඔක්කොම නිකන් මේ ආචාර ධර්ම. මේ ආචාර ධර්ම ගැන කථා කරනකොට අපේ සාමාන්‍ය අටුවා විවරණයේ සඳහන් කරන්නේ මේ තත්ත්වයට පත් වෙච්ච කෙනාගෙ ලකුණු වශයෙන්, පතිලීන කියන්නේ රහතන් වහන්සේගේ ලකුණක්,

අකුහක, කුහක නැති වුණා කියල කියන්නෙ රහතන් වහන්සේගේ ලකුණක්, අපිහාලු කියල කියන්නෙ ස්ඵරුහා කියන ආසාවල් නැතිකම රහතන් වහන්සේගේ ලකුණක්, අමච්ඡරී කියල කියන්නෙ මසුරුකම නැතිකම රහතන් වහන්සේගේ ලකුණක් කියල. නමුත් මේ දේශනාවේදී අපි මතු කරගන්න හදන්නෙ රහත් වෙන්න කැමති කෙනා පුහුණු කළ යුතු ලකුණු වශයෙන්. රහත් වුණාට පසු මේක එනවයි කියන එක අපි නෑ කියන්න යන්නෙ නෑ. ඒක නෙමෙයි අපිට ඕනෑ කරල තියෙන්නෙ. දැන් අපි දැනගන්න ඕනෑ අපි ළඟ දැනට පතිලීන භාවය තියනවද? පතිලීන භාවය තියෙනවා නම් රහත් නෑ. රහත් වෙන පාරට ඇවිල්ලත් නෑ. ඒක හදගන්න ඕනෑ. ඒ නිසා අපේ මේ කෙලෙසය දැන් තියන වෙලාවේදී කෙලෙසය වශයෙන් හඳුනාගැනීමටයි මේ සූත්‍රය අපි සාකච්ඡා කරගන්නෙ.

මම කලින් දේශනාවේදී පතිලීන කියන වචනය පහද දුන්නා. ඒක නැවත මතක් කරගන්නොත් - පතිලීන කියන්නෙ ඉදිරියට පැනල කටයුතු කරන කෙනෙක් නෙමෙයි, අවශ්‍යතාවක් ආප්‍රවාහම දෙසැරයක් කල්පනා කරන ජාතියේ කෙනෙක්. තමන්ගේ හැකියා, ආඩම්බරකම්, බලපූළුවන්කාරකම් කියාපාන, දක්ෂතා හැකියා අනුන් ඉදිරිපිට කියා පාන ගතියක් නෙමෙයි. ඒකට කියන්නෙ ඉදිරියට පතින ගතියක් කියල සමපසාරන ගතිය. මෙතන තියෙන්නෙ න සමපසාරීයනී. දෙයක් ආප්‍රවාම හැම වෙලාවෙම ලජ්ජී තත්ත්වයට පත් වෙනව. කුකුස් කරන ගතියක් තියනව. මේක කරල මට මොන විදිහේ විපාකයක් ආනිසංසයක් ලැබෙයිද? මා විසින් මෙවැන්නක් කළ යුතුද, නැද්ද කියල කොයි වැඩේ කරන්න ගියත් දෙසැරයක් කල්පනා කරන ගතිය. අන්න ඒකට කියනවා පතිලීන කියල.

ඒ වගෙම අකුහකො කියල කියන්නෙ කුහකකම නැති තැනට නම් අපි යන්න හදන්නෙ, දැනට කුහකකම තියනව නම්, ඒක තියන වෙලාවේදීම කුහකකම එන්න ඉස්සර වෙලා, මගේ චිත්ත තත්වය මෙච්චරයි. කුහකකම හිතේ වැඩ කරනකොට චිත්ත තත්ත්වය මෙච්චරයි. කුහකකම ගියාට පස්සෙ චිත්ත තත්ත්වය මෙච්චරයි කියල, මුල මැද අග දැනගන්න කටයුතු කරන එක තමයි මේ බණෙන්

අපිට හම්බ වෙන ආදර්ශය. අපිට හම්බ වෙන උපදේශය. අපිට හම්බ වෙන ප්‍රතිපදාව. ඊළඟට අපිභාලු, පිභා කියල කියන්නෙ ආසාව. ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන ගතිය. ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන ගතිය තියනා තාක් කල් ප්‍රතිඵල හම්බ වෙන්නෙ නෑ. ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ නැතුව කරන්නත් බෑ. ඉතින් ඔය දෙක මැද මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හොයාගන්න එකට කියනවා අපිභාලු කියල. ඊළඟට අමව්‍යරිය කියල කියන්නෙ මසුරුකම. භෞතික සම්පත්ති වශයෙන් බලනකොට නම්, තම වස්තුව අනුන්ට සාධාරණ වීම දකින්න අකැමතිකම මසුරුකම කියල කියනවා. එහෙම මසුරුකම තියෙනවා නම් අපිට අරිහත් ආදී තත්ත්වයකට යන්ට හෝ උපශාන්ත භාවයකට යන්ට බෑ. ආන් ඒවා නැති තත්ත්වයට යන්න නම්, මසුරුකම තියන වෙලාවට අපි මේ සූත්‍රයෙන් ඒක හොඳට ලකිණ රස පච්චුපධ්‍යාන වශයෙන් තේරුම් අරගෙන තියන වෙලාවේ අඳුනාගැනීමමයි, ඇති මසුරුකම නැති කිරීමට තියන ක්‍රමය. ඒකට තුන් නොදකින් කියල මුණට කෙළ ගහන එකෙන් කරන්න දෙයක් නෑ. ඒකෙන් කවදවත් මසුරුකම නැති වෙන්නෙ නෑ. මසුරුකම පිළිබඳ වෛරය විතරයි ඇති වෙන්නෙ.

අපි මේ විපස්සනා වශයෙන් කරන්න හදන්නෙ මේව කෙලෙස් බව සැබෑව. නමුත් මේ කෙලෙස් දූන් අපි කැමති වුණත් අකමැති වුණත් තියනව නෙ. අන්න ඒ තියන කෙලෙස්, කෙලෙස් වශයෙන් එතන ඇස්පනාපිට වර්තමාන වශයෙන් දැකගන්න නම්, මේ කෙලෙස් කියන එක පිළිබඳව සුතමය වශයෙන් අහන්න ඕනෑ. ඊගාවට වින්තාමය වශයෙන් තමන් කල්පනා කරල බලන්න ඕනෑ. ශුද්ධවන්තයෙක් වෙන්න අපි උත්සාහ කළාට, දැනට තියන එක පිළිගත්තට අපේ ශුද්ධ භාවයට කෙලෙසීමක් වෙන්නෙ නෑ. තව පිරිසිදු භාවයට ඒක ලකුණක් වෙනව. එතකොට පමණමයි ඒවා අයිත් කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒක නිසා මේක හොඳට කළ යුත්තක් වශයෙන්, මම කුසල ඡන්දය පහළ කළ යුත්තක් වශයෙන් තේරුම්ගන්න ඕනෑ. ඊට පස්සෙ භාවනා කරනකොට පැහැදිලිවම මේව එනව. එදිනෙද ජීවිතයේදී එනව. සක්මන් වෙලාවේදී එනව. පර්යංකයේදී එනව. ආන්න එනකොට ඒකට මුණ දෙන්න නම්, අපි

දැනගන තියෙන්න ඕනෑ මේවට තරහ වෙලා පිහල දලා මේව නැති වේවා! කියල හංගස්ථාන වේවා! කියල හිතුවට හරියන්නෙ නෑ. මේවා ඇති හැටියෙන් ස්වාභාවික ලක්ෂණ වශයෙන් දැකීමෙන් තමයි අපට පුළුවන් වෙන්නෙ මේකෙ මුල මැද අග දැකගන්න. දැකීමෙන්මයි ප්‍රභාණය සිද්ධ වෙන්නෙ.

ඉතින් ඒ නිසා මං හිතුව අද මේ පතිලීන කියන වචනෙන් අපි මේ විස්තර කතාවට බහිමු කියල. පතිලීන කියන වචනය සඳහන් කරල තියෙන්නෙ අනවශ්‍ය, පව් උපදවන, හය ලැජ්ජා නැති කරන දෙයක් ඇති වෙව්වහම එයින් ලැජ්ජා වෙලා පැත්තකට වෙන එක. පවට හය. නැත්තම් පවට ලජ්ජාව. ඊට වඩා ටිකක් ගැඹුරුයි හැබැයි පතිලීන කියන වචනය. පවට ලැජ්ජාව කියන එක සාමාන්‍යයෙන් සාකච්ඡා කරන්නෙ සීල මට්ටමේදී. අපි කරන්න අකමැති නොහොබිනා කමක් සමාජ දූෂිත වැඩක් කරන්න අපිට යම් කිසි විදිහකට වෙනකොට අපි ඒක විශාල වශයෙන් ලැජ්ජා කරනව, හිරි ඔතප් ධර්ම නිසා. දේව ධර්ම නිසා. ලෝකයේ පවතින සාධාරණ ධර්ම නිසා. ඒක සීල මට්ටම.

ඊගාවට සමාජ මට්ටමේ යනකොටත් ඔය ගතිය අවශ්‍යයි. අවසානේ විපස්සනාවේදී අන්තිම වශයෙන් සංඛාරුපෙක්ඛා ඤාණයේදීත් මේ පතිලීන ගතිය පවතිනව. පවතින්ට ඕනෑ. ඒක ඒ වෙලාවට හොඳට විස්තර වශයෙන් දැකගන්නත් පුළුවන්. තමන්ගේ ගුණයක් වශයෙන් නෙමෙයි ධර්ම ගුණයක් වශයෙන්. මුලදී මුලදී නම් මේක ජේන්නෙ, රැකිය යුත්තක්ද? දුරු කළ යුත්තක්ද? කියල දන්නෙ නැතුව. අපි හිතුවොත් ඒ සීලය පිළිබඳව අහල, සීලය මම වෙන්න ඕනෑ, සීලවන්න වෙන්න ඕනෑ කියල කුසල ඡන්දයක් ඇති කරගන්න කෙනෙකුට මේ පතිලීන තත්ත්වය එනකොට, ඒ පුද්ගලයා ලජ්ජී කුක්කුච්චක තත්ත්වයකට පත් වෙනව. ලජ්ජී වෙනවයි කියල කියන්නෙ නරක වැඩ කරන පිරිසක් මැද්දට තමන්ට යන්න සිද්ධ වෙනව. ඒ ඇත්තො පොදුවේ වැරදි වැඩේ කරනවා. ඒ ඇත්තෝ කියනවා එන්ඩ අපිත් එක්ක මේ වැඩේ කරන්න කියල. ඒ කරනකොට මේ පුද්ගලයාට තේරෙන්න පටන්ගන්නව, මොකක්දෝ

නොගැළපෙන කමක්. ඉතින් එතකොට ඔව් ඔව් මාත් ඔව් කරන්න ඕනෑ, සමාජයේ අපි ඉන්න ඕනෑ, එක රැල්ලට වැටී යන්න ඕනෑ, රැල්ලට අහු වෙන්න ඕනෑ කියල පැනල කරන්න හදනව නෙමෙයි. ලැප්ප් භාවයකට පත් වෙනව. කුකුස් කරනව. මං වගෙ කෙනෙක් මේ තත්ත්වයේදී මෙහෙම ඉක්මනට පත් වෙලා මේක කරන්න ඕනෑද? එහෙම නැත්නම් මම මේකෙ පොඩ්ඩක් පමා වෙලා, මම ගුරු භාමුදුරුවන්ගෙන් අහල එන්නම්කො, එහෙම නැත්නම් මම මගේ සහෝදර ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහල එන්නම්කො, නැත්නම් මම ශිෂ්‍ය පිරිසගෙන් පොඩ්ඩක් අහල බලන්නම්කො කියල, ඒකට ලප්ප් කුක්කුවිචක භාවය ඇති කරගන්න එකට අපි කියනවා පතිලීන භාවය කියල.

ඉතින් ඒ නිසා ශ්‍රමණ ගුණයක්, එහෙම නැත්නම් සුර්ණකාලීනව භාවනා කරන එක්කෙනෙක්ගේ ගුණයක් තමයි මේ ලප්ප් කුක්කුවිචකම. තමන් නුහුරු නුපුරුදු වැඩක් කරන්න යනකොට කවදකවත් ඉස්සර වෙලා ප්‍රමුඛතාව ගන්නෙ නෑ. පොඩ්ඩක් පමා වෙනවා. ලප්ප් භාවයට පත් වෙනවා. කුකුස් කරනවා. මේක කරල මම නොදන්නා ක්ෂේත්‍රයකටද මේ යන්නෙ? සතර සතිපට්ඨානයෙන් තොර තැනකටද? එහෙම නැත්නම් මගේ ගෝචර භූමිය ඉක්මවනවාද? කියල දැනගන්න ඕනෑ නිසා, කියනවා මේක කරන්නම ඕනෑ නම් මම පොඩ්ඩක් අහල ඇවිල්ල කරන්නම්. කියන්නම්. මම විරුද්ධ වෙන්නෙත් නෑ. නමුත් මට දැන් මේක කරන්නත් බෑ. ආන් ඒ විදිහට චිත්තක්ෂණයක විවේකය ගන්න එක, චිත්තක්ෂණයක ඉවසීම ලබන එක, චිත්තක්ෂණයක අතීරණව ගත කරන එක, චිත්තක්ෂණයක මේකට සාමීචි පටිපන්න වෙන එක, සාසනෙ ඕනෑම භාවනා කරන කෙනෙකුට ඉබේම ලැබෙන ලයිසන් එකක්. ඒ ලයිසන් එක පාවිච්චි කරන්න දන්නෙ නැතුව අපි සමාජශීලී වෙන්න ඕනෑ, අපි ඉදිරියට යන්න ඕනෑ කියල ඉදිරියට ගියොත් ඉතින් අරක අත දල ගාගත්තට පස්සෙ කාටවක්වත් සුද්ධ කරන්න බැරි තත්ත්වයට පත් වෙනව. තමනුත් පශ්චාත්තාප වෙනව. මේ අවස්ථාව ලැබීවිච ගමන්ම පැනල ඒකට ගිහිල්ල මම අනාගත්ත. ඒ විතරක් නෙමෙයි මම වැඩිහිටියන්ට ගෞරව කෙරුවෙ නෑ. ඇහුවේ නෑ. කා එක්කවත් සාකච්ඡා කෙරුවේ

නෑ. ඒ වගෙම තමයි ඒව කරනකොටත් සතියක් නෑ. සමාධියක් නෑ. ආන් ඔය තත්ත්වය තේරුම් අරගැනීමටයි මේ කල් ඇතුළු කියල දෙනෙන පතිලීන කියල ගතියක් තියනව. පතිලීන තත්ත්වය කියල කියන්නෙ සැඟවෙන ගතිය. පවට ලැජ්ජාවෙන්, පවට භය වෙන ගතිය.

ඉතින් ඒක හොඳට තේරුම් බේරුම් කරගන්න ඕනෑ. කළ යුතු ක්‍රියාවේ වතේ පිළිවෙතේ ලැජ්ජා වෙන එක නෙමෙයි මේ කථා කරන්නෙ. තමන්ට කරන්න තියන වත් පිළිවෙත්වලදී ලැජ්ජා වෙන එක නෙමෙයි. ඒක කරන්න ඕනෑ. ඒක නොකර කවදකවත් සීලයක පිහිටන්නෙත් නෑ. සීල සම්පන්නෙක්, වත්ත සම්පන්නෙක් වෙන්නෙත් නෑ. නමුත් නොකළ යුතු නොපනත්කමක් එනකොට ඒක පිළිබඳ සැකයක් තියනව නම්, පමා වෙන්න අවස්ථාවක් අපට තියනවා. පුළුවන්කමක් අපට සර්වඥයන් වහන්සේ පෙන්වා දීල තියනව. ඒ පෙන්වා දෙන එක සෑම සද්චාරාත්මක ආගමකම දර්ශනයකම උගන්වලා තියනව. ඒක අපෙත් තියන ගාථාවක්. ඒ වාගෙම සංස්කෘත ශ්ලෝකෙකට බැඳල තියනව. පරපවාදේ බධිර: පරච්ඡද්‍රොෂ්චලොචන:¹² කියල. අනුන්ගේ දෙස් කථා කරන තැනක් තියනව නම් බධිර වගෙ, බිරෙක් වගෙ හැසිරෙන්න කියල තියනව. ඒ ඇත්තොත් කාගෙ හරි දෝෂයක් අරගෙන කටකමසෙයියාවක් නැතුව ප්‍රසිද්ධියෙ කථා කරනව. දැන් තමන්ට එතන ඉන්න වෙලා. මොකක් හරි පෙර කර්මයක් නිසා හෝ මේ වෙලාවේ මොකක් නිසා හෝ තමන් එතනට ගියා නම්, පරවාදය අනුන්ගේ දෙස් විවේචනය කරන තැනක් නම්, බධිර - බධිර කියල කියන්නෙ බිරෙක් වෙන්නයි කියල කියනව. ඒ වගේම පරච්ඡද්‍රොෂ්චලොචන: අනුන්ගේ දෙස් දකින රන්ඳු ගවේසී කතාවල් යනවා නම්, නැත්නම් අනුන්ගේ විවේචනය කරන තැනක් වෙනව නම්, ලොචන: අන්ධයෙක් වගෙ හැසිරෙන්න කියල තියෙනව - පරපවාදේ බධිර: පරච්ඡද්‍රොෂ්චලොචන:.

¹² ව්‍යාසකාරය - පද්‍ය 35

එතකොට අපේ සර්වඥයන් වහන්සේ අපට කියල තියෙන්නෙ කොහොමද? වක්‍රමාක්‍ෂ්‍ය යථා අනෙධා සොනවා බධිරො යථා¹³. උඹ ඇස් ඇත්තෙක් නමුත් අන්ධයෙක් විදිහට හිටපං, කන් ඇත්තේ නමුත් බීරෙක් විදිහට හිටපං කියල තියනව. ඉතින් මේක බලනකොට මේ පින් කරල, පෙර පින් කරල ලබපු හොඳ ඇස් දෙකක් තියාගෙන, හොඳට කන් දෙකකුත් තියාගෙන, බුදුහාමුදුරුවෝ ඊරිසියාවට නිකන් අපිට මේ දකින්න තියන දේවල් දකින්න කියන්න දෙන්නෙත් නෑ. අහන්න තියන දේවල් අහන්න දෙන්නෙත් නෑ කියල ඕනෑ කෙනෙකුට විවේචනය කරන හැකි. නමුත් ලෝකෙ වැඩි හරියක් ඉන්නෙ දුස්සීලයෝ නිසා කෙරෙන හරියක් බොහෝ විට කෙරෙන්නෙ දෙස් කථාම තමයි. කරන හරියක් කරන්නෙ අනුන්ගේ වැරදි හොයන එක තමයි. ඒක නිසා පොදුවේම කී හැකියි කරබාගෙන පැත්තකට වෙල හිටපං, අන්ධයෙක් වගෙ බීරෙක් වගෙ කියල.

සර්වඥයන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ විවේචනයක් කරගන්නව. නිදර්ශනයක් කරගන්නව. උන්වහන්සේ සදහන් කරනව,

අහං නාගෝ'ව සඛාමෙ වාපාතො පතිතං සරං
අතිවාකායං තිතිකික්‍ෂුං දුස්සීලො හි බහුජ්ජනො.¹⁴

මම යුදට වන් ඇතකු සේ දුන්නෙත් ගිළිහී එන ඊතල ඉවසා දරා සිටිනව. ඒ මොකද මගෙ පිට උඩ ඉන්න රජ්ජරුවො මම බේරන්න ඕනෑ. මම යුදට ගිය ඇතෙක්. ඇත් කඳට ඊතලය අමාරු තමයි. නමුත් ටිකක් මනුස්සයෙකුට වැඩිය ඉවසන හැකි නෙ. ඒක නිසා මම යුදට වන් ඇතකු සේ දුන්නෙත් මිදී එන ඊතල ඉවසනව. අතිවාකායං තිතිකික්‍ෂුං, අතිවාකාය ඉවසනව. තිතිකික්‍ෂු කියල කියන්නෙ ඉවසීමේ ශක්තියට. තිති - බන්තී පරමං තපො තිතිකා කියන වචනයමයි. තිතිකිශාව තියනව. අතිවාකායට හුගදෙනෙක් අතිවාකාය කථා කරනවා. මොකද හේතුව? දුස්සීලො හි බහුජ්ජනො. මේ ලෝකෙ ඉන්න හරියක් ඇත්තො බොහෝදෙනෙක් දුස්සීලයි.

¹³ මහාකච්චායන පේර ගාථා.
¹⁴ ධම්මපදය, නාග වර්ගය

ඒගොල්ලන්ට ඕනෑම මම හොඳයි, අනුන් හොඳ නෑ කියන්නමයි. ඉතින් එහෙවි එකේ මමත් විවේචනය වෙනව. ගුරු භාමුදුරුවොත් විවේචනය වෙනව. ගෝලයත් විවේචනය වෙනව. ඔක්කොම විවේචනය වෙනව. ඒත් හරියට දුන්නෙන් එවන ඊතලයක් ඉවසන ඇතකු සේ, යුද බිමේ ඉවසන ඇතකු සේ මම මේව සේරම ඉවසනව. ඒකම සර්වඥයන් වහන්සේ, සර්වඥයන් වහන්සේගේ ගුණයක් වශයෙන් පෙන්වනව - මම මේ ලෝකෙ කවුරු එක්ක නොගැටී හිටියත් ලෝකෙ හැමදම මගෙන් එක්ක ගැටෙනවා කියල. නිකන් ඉන්න දෙන්නෙ නෑ. ඉතින් ඒක උන්වහන්සේ සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් පෙරුම් පුරල බුදු වෙලා, ආසයානුස ඤාණය දැනගෙන සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය ඤාණ තියාගනත් උන්වහන්සේට එහෙම නම්, මේ අපිට කෙලෙස් හරිතව ඉන්නකොට කුමන කපාද?

ඒක නෙවෙයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නෙ. අපි නරකයි ඔය වැඩේ කරන්න. අපිට ඕනෑ නෑ කාගේවත් දෝෂයක් හොයන්න. අපිට ඕනෑ නෑ පරවාදයක්. එතකොට අපි නිසා කාටවත් අන්ධ වෙන්න වෙන්නත් එපා. අපි නිසා කාටවත් බිරි වෙන්නත් නොවේවා කියල හිතාගෙන වැඩ කරන්න ඕනෑ. ඒක එහෙම නොසලකා වැඩ කරන පිරිස් බහුලව ඉන්න නිසා ලෝකෙ, අපි මතක තියාගෙන ඉන්න ඕනෑ, අපෙන් කාටවත් කනේ ඇඟිලි ගහගන්න වචන නොකියවේවා! ඇස් දෙකේ වැලි ගාගන්න කටයුත්තක් නෙවේවා! ඒ විතරක් නෙමෙයි කවුරු එහෙම කළත් කවුරුත් ඇවිල්ල කියන්න ඕනෑකමක් නෑ, අපි බීරෙක් වගෙ හැසිරෙන්න ඕනෑ කොතනද කියල. කවුරුත් ඇවිල්ල කියන්න ඕනෑකමක් නෑ, අපි අන්ධයෙක් විදිහට හැසිරෙන්න ඕනෑ කොතනද කියල. ඉතින් අටුවාචාරීන් වහන්සේලා කිව්වට මොකද මේක ඇත්ත වශයෙන්ම රහතන් වහන්සේගේ ගුණයක් කියල, මේ වෙලාවෙ මෙව්වර වචන ගානක් පාවිච්චි කිරීමෙන් මම බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ ඇයි මේක අපිට කෙලෙස් සහිත පුද්ගලයන් වශයෙන් කරන්න බැරිද? පුළුවන්. ඕකට තමයි සද්චාරය කියන්නෙ. ඕකට තමයි හික්මෙනවයි කියල කියන්නෙ. ඕකට තමයි සීලය කියල කියන්නෙ.

ඉතින් අපි තුළ දැනට තියන ගතිය තමයි අනුන්ගේ වැරදි ඇහෙනකොට කන් දෙක පිපිලා එන්නෙ. එක හාමුදුරු කෙනෙක් බණට කියනව, අපි සර්වඥයන් වහන්සේගෙ ගුණ, හොඳ පිරිත් සූත්‍රයක්, නැත්නම් හොඳ බණක් අහනකොට ඕව මතක හිටින්නෙ නැහැ නෙ කියල හරියට කනිපින්දම් ගහනවා. ඔබවහන්සේට නම් මේක ඡෝක් එකට මතක හිටිනව, අපිට නම් මතක නෑ. කවුරු හරි අපිට පොඩ්ඩක් බනින එකක් අහන්න බලන්න. අකුරක් ව්‍යංජනයක් වරද්දන්නෙ නැතුව ටක් ගාල මතක හිටිනව. ඒ වගෙම අපි කැමති කෙනෙකුට කවුරු හරි දෝෂයක් කියනවා අහන්න බලන්න. හැම වචනෙම කියපු හැටි, කට උල් කරපු හැටි, බර කරපු තැන්, සැහැල්ලු කරපු තැන්, සේරම මතක හිටිනව. ඒක නිසා මේකෙ තියෙන්නෙ ඇත්තටම මතක තියාගන්න බැරිකමක් නෙමෙයි. ඕකට ඔය කටගැස්ම වැටුණට පස්සෙ කෙලෙස් හරින වුණාට පස්සෙ මතක හිටිනවා. කෙලෙස් රහිත වුණාට පස්සෙ ඕව නිකන් අර පිදුරු කන ගොනා වගෙ රස නැති තත්ත්වයකට යනවා.

අන්න ඒ නිසා අපි තේරුම් අරගන්න ඕනෑ අපේ වැඩේ. සර්වඥයන් වහන්සේ, සර්වඥයන් වහන්සේ නමක් අහපු ප්‍රශ්නයකට දෙන පිළිතුරක් වශයෙන් දෙන විදිහට මැරෙන්න ඉස්සර වෙලා තණ්හාව දුරු කරන්න නම්, මේ පතිලීන කියන වචනෙ, ඒ කියන්නෙ ලැජ්ජ වෙලා පස්සට එන ගතිය - කොතනදීද? අනුන්ගේ දෙස් කපා කරන තැන්වල, අනුන්ගේ සිදුරු හොයන තැන්වල. දුස්සංකල්පෙෂ්වචෙනනා. තවත් කතාවක් තියනව පඩිගු: කර්මස්වනාර්යෙෂු දුස්සංකල්පෙෂ්වචෙනනා. යම් කිසි විදිහකට නරක ක්‍රියා කලාපයකට යන්න ගියොත් පිලෙක් වගෙ, අත පය නැති එකෙක් වගෙ හැසිරෙන්න කියල තියනව. පඩිගු: කියල සඳහන් කරන්නෙ අත පය නැති පිළාට. එහෙම නැත්නම් යමක් කමක් කරගන්න බැරි මනුස්සයාට. අපි කියනව අංශභාගකාරයා කියල කියමු. අන්න එහෙම කියනව කර්මස්වනාර්යෙෂු. නරක කර්ම දුශ්චරිත කරන්න වෙනව නම් අත පය නැති කෙනෙක් වගෙ, කොන්ද පණ නැති කෙනෙක් වගෙ, අංශභාගකාරයෙක් වගෙ ඉන්ඩයි කියල. ඒ වාගෙම දුස්සංකල්පෙෂ්වචෙනනා. තමන්ට කල්පනාව පහළ

වෙනතෙ අනුන්ට අහිත පිණිස අමනාප පිණිස නම්, කල්පනාවක් නැති කෙනෙක් වගෙ, කල්පනා කරන්න බැරි කෙනෙක් වගෙ හැසිරෙන්න කියල කියනවා. ඉතින් මේක බලනකොට තමා විසින්ම තමන්ට පටවාගන්නා ලද, පනවාගන්නා ලද හික්මීම්. මේ හික්මීම් සාමාන්‍ය සමාජයේ කලා කරල බැලුවොත් නිහිනකම් කියලයි පෙන්වන්නෙ. ඒ වාගෙම එව්ව බයාදු ගති. නිහින ගති. ඔහොම පුළුවන්ද අද සමාජයේ ජීවත් වෙන්න? ගැහුවොත් ගහපං, බැන්නොත් බැනපං කියලයි උගන්වන්නෙ.

නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ ලෝක ප්‍රජාවට අනුකම්පාව නැතුවා වාගෙ, නිකන් කලා කරද්දී ජේන්න තිබුණත් ඉතාම අනුකම්පාවෙන් උන්වහන්සේ සරණ යන ඇත්තන්ට දේශනා කරල තියනව, ඇස් ඇත්තේ නමුත් අන්ධයො වගෙ ඉඳල බේරියල්ල. කන් ඇත්තේ නමුත් බීරෝ වගෙ ඉඳල බේරියල්ල. ඒ වාගේම පඤ්චඤාචාසස යථා මූගො - උඹලට හොඳට තීක්ෂණ ප්‍රඥව තිබුණත් ඔය අනුන්ට යටිකට්ටු අදින වැඩ තියනවනෙ ලෝකෙ. කට්ට කෙරාටික වැඩ. අන්න ඒකෙදි මෝඩයෙක් විදිහට හැසිරෙන්න කියල තියනව. මූග විදිහට හැසිරෙන්න කියල තියනව. ඒ වාගෙම බලවා දුකිලොර්ව. නොකටයුතු කර්ම කරන්න හදනකොට කොන්ද පණ නැති මිනිහෙක් වාගෙ, කරගන්න බැරි කෙනෙක් වාගෙ ඒ දුශ්චරිත ක්‍රියාවලදී හැසිරෙන්නයි කියල තියනව. අප අපේ සමුප්පනෙ සයෙප මතසායික'නති, බේරෙන්නම බැරි නම්, වට කර ඉන්න මාර සේනාව මතු කරල මෙන්න මේක කරපන්, අරක කරපන් කියල අවුස්සනවා නම්, මළමිනියක් වගෙ වෙලා වැතිරගන්නයි කියල තියනව. ඒ විදිහට අපි මේ පතිලීන ගතිය ඇති කරගන්න ඕනෑ; සැගවෙන ගතිය.

මේ පතිලීන ගතිය පිළිබඳව තවත් තැනකදී මට මතක් වෙනව. විපස්සනාව කරගෙන කරගෙන යනකොට, විපස්සනාවේ යම් කිසි වෙලාවක සංඛාරුපෙක්ඛා ඤාණය ආව නම්, සංඛාරුපෙක්ඛා අවස්ථාවේදී හිතේ තත්ත්වය විස්තර කරනවා අටුවාවාරීන් වහන්සේලා බොහෝම ලස්සනට. ඒකට නම් මම බොහොම කැමතියි.

ඒකෙදි සඳහන් කරල තියනව සංඛාරපෙක්ඛාවට ආවට පස්සෙ ඒ පුද්ගලයාට තරහ යන්නෙ නැති ගතිය වැටහෙනවා කියල. කුප්පන්න බෑ එයාව. මොන හොඳ සංස්කාරයක් ආවත් නරක සංස්කාරයක් ආවත් ඉන් කිපෙන ගතිය, ඇවිස්සෙන ගතිය නැතිව යනවා. කුපිත ගතිය නෑ. උපේක්ෂා ගතිය ඇති කරනවා. ඒ වගෙම සතියක් ඇති වෙනව. ඉතාමත්ම යා දෙන සතියක්. දැන් සාමාන්‍යයෙන් සංඛාරපෙක්ඛාවට මෙපිටත් සතිය තියෙනවා. හොඳට සතිය එන්න එන්න දියුණු වේගන යනවා. නමුත් ඒකෙ අස්ථිරතාවක් අපිට ඇති වෙනව, මේ වෙලාවෙදි සද්දයක් ආවොත් වේදනාවක් ආවොත් හිතිවිල්ලක් ආවොත් කැඩෙයිදෝ! කැඩුණොත් ඊගාවට ආයි සැරයක් අරමුණට යනකොට පිරිහිලා තියෙයිදෝ! කියල සැකයි. ඔය සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණයෙදී හොඳටම පැහැදිලි වෙනව, දැන් මොන සංස්කාරයක් ආවත් හොඳ, නරක, කුපිත කරවන දෙයක් ආවත් මගේ සතිය නම් මොන විදිහෙන්වත් වැටෙන්නෙ නෑ කියල. පොල් ගෙඩියක් වතුරට දෑම්මොත් ඒ පොල් ගෙඩියේ ලඝු පැත්ත උඩට එනවා. කොච්චර කරකවල අල්ලලා දෑම්මත් ඒක වතුරේ තැන්පත් වෙන්න තිබ්බ ගමන්, අත ගත්ත ගමන්, එහාට මෙහාට පෙරළිලා පෙරළිලා පෙරළිලා ලඝු පැත්තමයි උඩට එන්නෙ. ඉතින් ඒ පොල් ගෙඩිය බලන කෙනාට තේරෙනවා වතුරේ තියල ඇඟිලි ගහන්නෙ නැත්නම්, පොල් ගෙඩිය ලබු පැත්තමයි උඩට එන්නෙ.

ඒ වගෙ තමයි සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණයෙ තියන තාක් කල් හිතේ, කවදවත් මේ සතිය නැති වෙයි කියල සැකයක් එන්නෙ නෑ. සතියට අහු වෙනව. හැබැයි. මට මේ වෙලාවෙ හිතිවිලි තියන බව අහු වෙනව. හැබැයි කනගාටුවක් නෑ. පශ්චාත්තාපයක් නෑ. දන්නවා, සතියට අහු වෙනව. මේ අරමුණේ නෙමෙයි. ඒ වුණාට හිතවිල්ලෙ හිත තියනව. වේදනාවක් තියනව දරාගන්න බෑ, නමුත් ඒක හොඳට දන්නව. ඒ වගෙම සද්ද ඇහෙනව. බොහොම කර්කශ සද්ද. නමුත් ඒ සද්ද නිසා හිත පීරිගැවෙන බව දන්නව. හිත නරක් වෙච්ච බවත් දන්නව. නමුත් ඒ නිසා නරක් වෙච්ච හිතෙන්, සතිය නරක් වෙන්නෙ නෑ. ආන්න ඒ තරමට සතිය යා දෙන ගතියක් ඇති වෙනවා. ඒ වාගේම තමයි, ඒ සංස්කාර පිළිබඳව ඇති උපේක්ෂාව නිසා පුදුම

සැහැල්ලුවක්, හිතේ පැතිරීවිච ගතියක්, ඇති වෙන්න පටන් අරගන්නව. ඒක මනුස්ස හිතක, කෙලෙස් සහිත හිතක හිතාගන්න බැරි විවේකයක් ඇති වෙනව.

අන්න ඊට අමතරව හිතේ තියන ලකුණු හතරක් පෙන්වනව. හයවෙනි ලක්ෂණයක් විදිහට පතිලීන පතිකුට පතිවට න සමපසාරියන කියල. ඒකෙදි පෙන්වන පළවෙනි වචනයයි පුරාහෙද සූත්‍රයේ අපි සාකච්ඡා කරන පතිලීන වචනයයි එකයි. ඒකට සැඟවෙන ගතිය පෙන්වනව. සැඟවෙන ගතිය කියන්නේ, ඒකට බුරුමේ ඉන්න කාලෙ ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා බොහොම ලස්සන උපමාවක් පෙන්නුවා. ප්ලාස්ටික් ලණුවක් අරගෙන ඒකෙ කොන, අපි කරන්නේ සාමාන්‍යයෙන් විසිරී ගියොත් ලණුව එන්න එන්න ගැලවිලා යන නිසා ඕක පුවිචලා ගුලි කරන එක නේ. අන්න ඒ වගෙ කොන විසිරිවිච ලණුවක් හෝ කොන ඇකිළිලා තිබුණත් කමක් නෑ. ඒක ගිනිදරට ළං කළොත් ඒක ගින්නට ළං වෙන්න ළං වෙන්න ළං වෙන්න ඉදිරියට පැනල ගිනිගන්න යන්නේ නෑ. උණු වෙචී උණු වෙචී, පිටිපස්සෙන් පිටිපස්සට, පිටිපස්සෙන් පිටිපස්සට ලැජ්ජාවට පස්සට යනවා. ඒක තමයි උපමාවට පෙන්වන්නේ. ගින්නට ළං වෙනකොට තමන් ඒ පැත්තට යන්න ලැජ්ජා වෙල, පස්සෙන් පස්සට එනව වගේ. අටුවාව පෙන්වන්නේ කුරුලු පිහාටිටක් ගින්නට ළං කෙරුවාහම ඒක ඇකිළිලා තමන් පැත්තට එනවා මිස ඉදිරියට යන්නේ නෑ. ආන්න ඒකට කියනවා සැඟවී ගන්නා ගතිය කියල. පතිලීන කියල කියනව. ඉදිරියට යන්නේ නෑ. කෙලෙස් දිහාවට වණ්ඩ පරුෂ පුරුෂයන් දිහාවට නොකටයුතු දේවල් දිහාවට මොනම හේතුවක් නිසාවක් ඉදිරියට යන්නේ නෑ. ලැජ්ජා වෙලා පස්සෙන් පස්සට යනව.

ඒකට සමාන වචන වශයෙන් තමයි පෙන්වන්නේ, පතිවට. ඇකිළෙන ගතිය. නිකන් කලබලයක් වෙච්චහම භාවා නැවතත් තමන්ගේ පැලස්සට රිංගගන්නව වගේ, බිල්වල ඉන්න සත්තු බිලට රිංගගන්නව වගේ තමන් ආපහු හිටපු තැනට පත් වෙනව මිසක්ක ඉදිරියට යන්නේ නෑ. පතිකුට, ඒ තියන දිහාවෙන් අන් දිහාවකට

හැරෙනවා. ඒ දිහා බලන්න බෑ. ඒවා අසාධාරණයි. ඒ වගේම අධාර්මිකයි. ඒ නිසා ඒක දිහා බැලීමෙන් පවා තමන්ගේ හිතක් නරක වෙනව. ඒ ඇත්තන්ටත් අනුග්‍රහ කෙරුව වෙනව. ඒ නිසා නොබලා නිකන් ඉන්නව. අද තියන පත්තර ගැන කියන්න තියෙන්නෙ ඔන්න ඔව්වරයි. රූපවාහිනිය ගැන කියන්න තියෙන්නෙත් ඔව්වරයි. ඔව දිහා බලන්න බලන්න, අර මිනිස්සු තවතවත් කුණුහරප අවිච්චි ගහගහා පෙන්නව. නමුත් ඒ වෙලාවේදී තමන් පැත්තකට වෙච්චහම අනිත් පැත්තට හැරිච්චහම බලන කෙනෙක් දිව දික් කරගෙන හොට දික් කරගෙන බෙල්ල දික් කරගෙන බලපුවාවෙ. තමන් පැත්තකට වෙන එකයි තියෙන්නෙ. ඔව වළක්වන්න අපිට පුළුවන්කමක් නෑ.

ළඟදී සාකච්ඡාවකදී එක්කෙනෙක් කිව්ව - රූපවාහිනිය, ගුවන් විදුලිය වගෙ ඒවායේ නරක දේවල් කපා කරන එකට විරුද්ධව සමාජ සංශෝධකයෙක් කපා කරනකොට, අනිත් එක්කෙනෙක් කිව්ව ඔය හැම යන්නරේම නතර කරන්න බොත්තමක් තියනව. හොඳ නැති දෙයක් ඇහෙනවා නම් නතර කරල නිකන් ඉන්නව. ආයෙ හදන මිනිහට බැන බැන ඕක බලාගෙන ඉන්න ඕනෑ නෑ. හැම යන්නරයකම බොත්තමක් තියනව නතර කරන්න. නතර කරල දන්න. ඒ වගේම උඹටත් තියනව බොත්තමක්. බුදුහාමුදුරුවෝ කියල තියනව ඇස් දෙක වහගනින්. නැත්නම් අනිත් පැත්ත හැරියන්. ඔව නතර කරන්න බෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ පහළ වුණයි කිව්වත් නතර වෙන්නෙත් නෑ. ඉස්සරත් තිබුණා, දැනුත් තියෙනවා, හෙටත් තියනවා. අපි නිවන් දක්කත් තියනව. නමුත් මේ පතිවටට ගතිය, අනිත් පැත්ත හැරෙන්න පුළුවන් ගතිය, එහෙම නැත්නම් පතිකුට ගතිය අපි ළඟ තියනව. ඒක මානව අයිතිවාසිකමක්. අම්ම අප්ප නරක වැඩක් කළත් තමන්ට පුළුවන්කම තියනව අහක බලාගන්න.

මෙන්න මේක ඉබේම එනවයි කියල තියනව, මේ සංඛාරපෙක්ඛා අවස්ථාවේදී. ඒ කියන්නෙ සංස්කාරවල තියන නොපනත්කම්වල කිසිම වෙනසක් වෙන්නෙ නෑ. සංස්කාර හැමදම ගොජ දනව. හැමදම උඩ දනව. හැමදම කුප්පගත කරනවා. අසාධාරණ වැඩ කරනවා. තමන් ඉදිරිපිටත් කරනව. නමුත් තමන්ට

තියෙන්නෙ ඒ වෙලාවට එක්කො මේ කියන පතිලීන වචනය - සැගවීගන්නව. හයට ලැජ්ජාවට හැදිවිච කෙනෙක් නොකටයුතු, නොපනත්කමක් දැක්කම ලැජ්ජා වෙනව වගෙ. එහෙම නැත්නම් පතිවට ගතිය, ඇකිලීගන්නව. ඉබ්බා කට්ට ඇතුළට අඩු ටික ගත්ත වාගෙ අකුළාගන්නව. එහෙම නැත්නම් පතිකුට. ඉවත බලාගන්නව. ඉවත බලාගැනීමෙන් අහිංසකකම පෙන්වනව. විවේචන කරන්න යන්නෙත් නෑ. දුවන්න යන්නෙත් නෑ. බලන්නෙත් නෑ. න සමපසාරියනි. පැනල දෙන්න යන්නෙ නෑ. න සමපසාරියනි අලුත්ම වචනෙ තමයි ලෝකෙ පාවිච්චි කරන, පැනල දෙන්න යන්නෙ නෑ. සමපසාරී වෙනවයි කියන්නෙ ඒ දිභාවට ප්‍රසාරණය වෙනවයි කියල එකයි. එහෙම ප්‍රසාරණය වෙන්නෙ නෑ. තමන් අකුළන එකයි කරන්නෙ.

ආන්න ඔය ලකුණු හතර සංඛාරපෙක්ඛා අවස්ථාවේදී වෙනව. ඉතින් මේ උපේක්ෂාව සංඛාරපෙක්ඛාව විතරක් නෙවෙයි නෙ. දස ආකාර උපේක්ෂාවක් අපේ පොතේ සඳහන් වෙනව. කොයි වෙලාවේදී කවුරු කොයි මට්ටමේ කෙනෙක් නරක වැඩ කළත් ඒකට අපි අනිවාර්යයෙන්ම අත දෙන්න ඕනෑ, අපි අනිවාර්යයෙන්ම ඒක යෝජනා ස්ථිර කරන්න ඕනෑ කියල දෙයක් නෑ. එහෙම තත්ත්වයක් ආවට පස්සෙ අපිට සර්වඥයන් වහන්සේ උගන්වල තියෙන්නෙ අතීරණ වෙන්නයි කියල. අවිරුද්ධ ප්‍රතිපත්තියකට යන්නයි කියල. සාමීචි පටිපන්න වෙන්නයි කියල. හොඳයි මෙතන තද අවශ්‍යතාවක් තියනව, මමත් මේකට සම්බන්ධයි, මමත් නැගිටලා යන්නෙත් නෑ. ඡන්ද නොදී යන්නෙත් නෑ. පොඩ්ඩක් ඉන්න මම මේ වෙලාවේදී කළ යුත්ත මොකද්ද කියල පොඩ්ඩක් සාකච්ඡා කරල බලල කියන්නම් කියල යනව මිස, කෙළින්ම විරුද්ධ වෙන්න ගියොත් ඔය සමාජය අපිව විනාශ කරනවා. මොකද මුළු සමාජයෙම සීයට අනූනවයක්ම ඒ පැත්තට ඡන්දෙ දීලයි තියෙන්නෙ. අපිට ජේනවා මේක අපිට ගැළපෙන්නේ නෑ. එතකොට කියන්න තියෙන්නෙ අපි පොඩ්ඩක් කල් ගන්නව. එතකොට කිව්වොත් එහෙම අපිට ඕගොල්ලෝ ගැන බලාගෙන ඉන්න වෙලාවක් නෑ, අපි මේක තීන්දු කරනව. ආ ඒක ප්‍රශ්නයක් නෑ. ඕගොල්ලෝ තීන්දුවක් ගන්න. මම නෑ. මම තීන්දු

කරනවා, මම ගුරු භාමුදුරුවෝ හම්බ වෙන්න ඕනෑ. මගේ සබ්බන්ධයෙන් වහන්සේලා හම්බ වෙන්න ඕනෑ. මගේ ගෝල පිරිස හම්බ වෙන්න ඕනෑ. හම්බ වෙලා මම කියන්නම් කියල පස්සට දනවට අපි කියනව අවිරුද්ධ ප්‍රතිපත්තිය කියල. ඕකට කියනවා සාමීච්චි පටිපත්ත ගතිය කියල. අපණ්ණක ප්‍රතිපදාව කියල.

අපි ඕනෑන ඔය අපණ්ණක ප්‍රතිපදාව හුඟාක් වෙලාවට ගන්නෙ නෑ. අපි කරන්නෙ සමාජයට බනින්න පටන් අරගන්නව. ඕගොල්ලෝ මේ සම්පූර්ණ සමාජ විරෝධී වැඩක් කරන්නෙ. මම කොහොමද මේව කරන්නෙ කියල කැගැහුවොත් වෙන්නෙ මොකද්ද? අපි වවුලගේ ගෙදරට ගිහිල්ල පුටුව ඉල්ලුව වගෙ වැඩක්. වවුලගේ ගෙදරට ගියා නම් පුටුව ඉල්ලන්න එපා. අපි එතනට යන්න ඕනෑ අපේ පෙර කළ අකුසල කර්මයකට. නමුත් ඔළුව බේරගන එන්න නම් කරන්න තියෙන්නෙ මේ පතිලීන ගතිය අපි පුරුදු කරන්න ඕනෑ. අපි ඒකට ඒ වෙලාවට දෙන උත්තරේ සාසනික වශයෙන් දෙන්න ඉගෙනගන්න ඕනෑ. ඒ නිසා මේ ගති සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණයෙදී ඉබේ එනවා. ආවත් මේක බණක් අහල, මෙවැනි ගතියකින් මේ සමාජයෙන් බේරලා එන්න පුළුවන් ගතිය ගුණ ආනිසංස නොදකපු කෙනාට, මේ ගතිය අදුනගන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ. අදුනගත්ත කෙනාට සංඛාරපෙක්ඛාවට කලිනුත් මේකෙ තියන ප්‍රායෝගික කොටස් ක්‍රියාවත් කරල බලනකොට ජේනව බුදුරජාණන් වහන්සේ මොන තරම් ඤාණවන්තද, මොන තරම් කරුණාවන්තද කියල.

ආත් ඒක තේරුම් අරගන්න බැරි නම් බුදුභාමුදුරුවොත් එක්ක සිවුර අල්ලගෙන ඉඳගෙන හිටියත් ධර්මය තේරුම්ගන්න අමාරුයි. මොකද, මේ තත්ත්වය බුදුභාමුදුරුවෝ කරන දේවල් නෙමෙයි. ලෝක ස්වභාවය. ඒක නැති කරන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ කවදුවත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නෙත් නෑ. එහෙම හතරැස් වෙන්න කියල ලෝකෙට ප්‍රාර්ථනාවක් බුදුභාමුදුරුවන්ගෙ නෑ. උන්වහන්සේ කියන්නෙ සදකාලිකව මේ විෂමතා ඇති වෙනවා. ඒ සෑම විෂමතාවකදීම ක්‍රියාත්මක වෙන්න පුළුවන් පැතිකඩ තුනක් උඹට තියනව. ඒකෙ මේ පතිලීන කියන පැත්ත හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනෑ. තේරුම්ගත්තත්

අසාධාරණයක් වෙන්ඩම එපායැ. ඒ නිසා බණ තේරෙන්න අසාධාරණකම් තියෙන්න ඕනැ. සියල්ල හොඳට තිබිල අපි බුදුවරු, පසේ බුදුවරු, මහා රහතන් වහන්සේලාත් එක්ක ඉන්න ගියාම අපිට ඔය පතිලීන ගුණයක් ඕනැත් නැ. තේරෙන්නෙන් නැ. වැඩකුත් නැ.

නමුත් ඒකෙ නෙමෙයි නෙ අපිට ඉන්ඩ තියෙන්නෙ. අපිට ඉන්ඩ තියෙන්නෙ කාය දුශ්චරිත වවී දුශ්චරිතවලින් පිරිවිච දුසසීලො බහුඡ්ඡනො කියන ලෝකෙ. ඕකේ ඉන්නකොට අපි මේ ගුණ දන්නව නම්, මේ ගුණවලට පත් වෙලා රහත් නොවී හිටියත්, එහෙම නැත්නම් අපි සංඛාරුපෙක්ඛා නොවුණත්, අපි පත් විය යුත්තේ මෙහෙම ගුණයකටයි, මේකයි අපි දැකිය යුත්තේ ලෝකෙ දිහා, මේකයි අපි සිල්වත් විය යුත්තෙ කියල, කථංදසසී කථංසීලො කියලා අර නිර්මිත සර්වඥයන් වහන්සේ අහන ප්‍රශ්නයට උත්තරේ ලෝකය දිහා මේ විදිහට බලන්න - කොහොමද? කවුරු මොන විදිහට ගහගත්තත් තමන් එහෙම ගහගත යුතු බවක් නැ. තමන්ට බේරිලා ඉන්න පුළුවන්. කථංසීලො - කොහොමද උඹ සිල්වත්ත වෙන්න ඕනැ? කොහොමද හික්මෙන්න ඕනැ? හික්මෙන්න ඕනැ නම් විරුද්ධ වෙන්න ඕනැ නැ. විරුද්ධ නොවී, වෙලා ගන්න පුළුවන්. අවිරුද්ධ ප්‍රතිපත්තිය ගන්න පුළුවන්. අපණ්ණක ප්‍රතිපත්තියට, සාමීචි පටිපන්න ගතියට යන්න පුළුවන්.

අන්න එහෙම කරගෙන කරගෙන යනකොට ඒ පුද්ගලයා අනිත් කෙනෙක් කවදවත් හතුරෙක් විදිහට සලකන්නෙන් නැ. ඒ වගේම අනිචාර්යයෙන්ම සමාජයේ ඉන්න ඕනැ පුද්ගලයෙක් කියල ගණන්ගන්නෙන් නැ. කොන් කරන්නත් ඉඩ තියනව. බොහොම හොඳයි. කොන් කරන තරමට හොඳයි. සාධු ! කියල පැත්තකට වෙන එකයි තියෙන්නෙ. හැබැයි අගවන්න එපා. අර ඉබ්බා දියට දන්න හදනකොට ඇන්නැවේ මැරෙයි කියල කිව්වලු. එන්න ඒක කියල පැත්තකට වෙන එකයි තියෙන්නෙ. මාව වතුරට දන්න එපා අම්මෝ, මට හුස්ම ගන්න බැරුව මැරෙයි කියල කියනව ඒ වෙලාවේ. ඒ කියන්නෙ අර ඉබ්බා කියන කතාව තමයි. ඒකට නම් මෙන්න මේ පතිලීන කියල කියන්නෙ ඒ සැඟවෙන ගතිය. ඒක බුදුහාමුදුරුවෝ

කොච්චර පාවිච්චි කරල තියනවද කියල බලන්න. බුදුහාමුදුරුවන්ට ආශ්චර්ය ගුණ අද්භූත ගුණ කොච්චර තිබ්බත් වෙලාව ආවට පස්සෙ උන්වහන්සේ දන්නව ගැලවිලා යන හැටි. ආශ්චර්ය ගුණ නැතුව සාමාන්‍ය ක්‍රමයට ගැලවෙන හැටි දන්නව.

ඒ නිසා අපටත් පුළුවන් රහත් වෙලා තියෙයි, තියෙන්නට ඕනෑ, කියන මේ ගුණ එදිනෙද ජීවිතයේදී කටයුතු කරනකොට ටික ටික ටික ක්‍රියාත්මක කළොත් - ඉතින් මගේ සාමාන්‍ය උපමාව තමයි - එහෙව් ක්‍රියාත්මක කරන කෙනා කාර් එකක තියන ෂොක් ඇබ්සෝබර් එකක් වගෙ තමයි. ඒ පුද්ගලයා කෙරේ මොන වේගයක් ආවත් මොන කම්පනයක් ආවත් ඇතුළට ගන්නව මිසක්කා ප්‍රතික්‍රියා කරන්නෙ නෑ. ආපහු කම්පනය පිටතට දෙන්නෙ නෑ. වාහනෙ යනකොට පුංචි වළකට ටයර් එකක් වැටිච්ච ගමන් ඒ ෂොක් ඇබ්සෝබර් එක තමයි ෂොක් එක ගන්නෙ. යන මගීන්ට තේරෙන්නේ නෑ. අනික් රෝද තුනට තේරෙන්නේ නෑ. එයා ඒක අරගෙන බර දරාගෙන වාහනයට ආපහු සම බර භාවයක් ඇති කරල දෙනව. එහෙම නැති වුණොත් අපිට පාරට බනින්න වෙනව අපි යන පාරෙ වළවල් තිබ්බයි කියල. නමුත් හැම වාහනයකම ඔය ෂොක් ඇබ්සෝබර් හතරක් හයි කරල තියනව. හැම රෝදෙටම තියනව. ඒව හරි සවුත්තු වෙච්චහම තමයි ඇතුළට දඩ බද සද්දෙ එන්නෙ. බර කරන්නෙට ෂොක් ඇබ්සෝබර් නෑ. ඒක ඉතින් ජරස් බරස් තමයි. ඒ නිසා භාවනා කරපු නැති හිත බර කරන්නයක් වගෙ. හොඳට භාවනා කරපු හිත හොඳට සස්පෙන්ෂන් තියන මර්සිඩීස් බෙන්ස් එකක් වගෙ. එහෙම නැත්නම් රෝල්ස් රොයිස් වගෙ. කොච්චර කබල් පාරක යන්න වුණත් හුඟක් ඒව දන්නෙත් නෑ, සාමාන්‍ය පාරක දන්නෙත් නෑ. ඉතින් ගොඩේ පාරවල්වල දූම්මට වදින්නෙත් නෑ.

ඒ සඳහා අපි තේරුම් අරගන්න ඕනෑ බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා ප්‍රඥවෙන් මේක තේරුම්ගත්ත එක වෙනම දෙයක්. මහා කරුණාවෙන් අපිට කියල දීල තියනව ඔය වගෙ සියුම් සුන්දර තැන්වලට යන්න නම් මේ ගොරෝසු තැන්වලදී ඔළුව බේරගන්න හැටි. අපි හිතනවා නම් රහත් වුණාට පස්සෙයි මේවට උත්තර දෙන්න

පුළුවන් වෙන්නෙ කියල, ඒ වගෙ දෙයක් නම් රහත් මාර්ගයෙන් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. රහත් මාර්ගයට යන්න හම්බ වෙන්නෙන් නෑ එහෙම කෙනෙකුට. ඒ නිසා උදුල්ලෙන් අයිත් කරන්න තියන කුණු උදුල්ලෙන් අයිත් කරන්න දැනගන්න ඕනෑ. මේසන් හැන්දෙන් අයිත් කරන කුණු මේසන් හැන්දෙන් අයිත් කරන්න ඕනෑ. කන් හැන්දෙන් අයිත් කරන ඒව කන් හැන්දෙන් අයිත් කරන්න ඕනෑ. කන් හැන්දෙන් අයිත් කරන්න ඕනෑ ඒවා උදුල්ලෙන් අයිත් කරන්න කවදවත් බෑ. ඒ වගෙම උදුල්ලෙන් අයිත් කරන ඒවා කන් හැන්දෙන් අයිත් කරන්නත් බෑ. සීලයේදී අයිත් කරන කෙලෙස්, උදුල්ලෙන් අයිත් කරන කෙලෙස් වගෙ බොහොම ගොරෝසුයි. ඒව ඔක්කොම සුද්ධ කළාට පස්සෙ සමාධියෙන් අයිත් කරන කෙලෙස් මේසන් හැන්දෙන් අයිත් කරන වැඩ. ඊට පස්සෙ ප්‍රඥාවෙන් අයිත් කරන ඒවා කන් හැන්දෙන් වගෙ.

ආත්ත ඒ ක්‍රමයට වැඩ කරගෙන යන්න නම් සෑම වෙලාවකදීම අපි ජාම බේර ගන්නවයි කියල තියෙන්නෙ. අපි පරිස්සම් කියල වචනයක් තියෙන්නෙ. ආත්ත ඒ පරිස්සම් වචනය තේරුම්ගත්ත කෙනාට තමයි මේ උපශාන්ත භාවයට සුදුසුකම් ලැබෙන්නෙ. ඒ වගෙම තමයි උපශාන්ත ඇත්තන්ගේ ලකුණක් ඒ. කවදවත් හැකියාවල් පෙන්වන්න ගිහිල්ල එළියට අඩු පුප්පන්න යන්නෙ නෑ. හැම වෙලාවෙදීම දන්නෙ නැති කෙනෙක් වගෙ, බයාදු කෙනෙක් වගෙ, සැඟවීගත්ත ගති ඇති කෙනෙක් වගෙ හැසිරෙනව. අවශ්‍යතාවක් ආවොත් විතරක් ගති එළියට එන්න අරිනව. කවදවත් පෙන්වන්නෙ නෑ.

ඔය ලෝකෙ වෙළඳ ව්‍යාපාර නිසා ප්‍රචාරක වශයෙන් කරගෙන යන (ආරක්ෂක/ ආත්මාරක්ෂක සටන් ක්‍රම) මාෂල් ආටිස් කියල තියෙන්නෙ. ඔය සෑම දෙයක්ම ස්වාමීන් වහන්සේලා පුරුදු කරපු දේවල්. උන්වහන්සේලා කැලෑවල ඉන්නකොට දමරිකයො එනව. හොරු එනව. කවදකවත් ඒ කට්ටියට යටත් වෙන්නෙ නෑ. ඒ නිසා හොරු එන්න ඉස්සෙල්ල හොඳට ඇග හුරු කරගන්නව කවුරු හරි ආවොත් තරු ඇඳලා ගහන්න. හැම හැකියාවම තියනව. නමුත් කවදවත් කාටවත් අත තියන්නේ නෑ. එනකොට කියනවා මෙහෙමයි

අපි ළඟ යමක් කමක් නෑ. හොරු ඇවිල්ල කියන්නෙ එහෙම නෙමෙයි, උඹල මේක හංගගන තියාගන ඉන්නව, දීපියව් කිව්වහම අනේ නෑ උපාසක මහත්තයෝ තරහ වෙන්න එපා, අපි ළඟ මොකවත් නෑ. ඕන්නම් ඇවිල්ල ඉඳලා ඕනෑ දෙයක් කියනව නම් කාල බීල ඉන්න. අපිට විවේකය ඕනෑ. ඉතින් ඒ මනුස්සය බෙල්ලෙන් අල්ලලා හොල්ලල කලබල කරනවා. නෑ අපි ළඟ ගන්න ඕගොල්ලෝ කැමති මනාප දෙයක් නෑ. දෙවෙනි සැරේටත් කියනවා කරදර කරන්න එපා. අපි ළඟ මුකුත් නෑ. තුන් වෙනි සැරේටත් ඔව්වර බනිද්දි ගහද්දි කියනවා අපි ළඟ මුකුත් නෑ. ඉතින් හොරා පුම්බනවා නම් ඊගාව සැරේ දීපුවහම දෙකක් පැත්ත වැටිලා වැටෙන්න, ගහල කියනවා. උඹට කිව්ව සැරයක් කිව්ව. දෙකක් කිව්ව. තුනක් කිව්ව. එන්න ඒකටයි ඔය මාෂල් ආටි දියුණු කළේ. දියුණු කරපු කට්ටිය ගහලත් නෑ. දැන් එහෙම නෙමෙයි නෙ. සද්දේ අහන්න ඕනෑ මාෂල් ආටිස් පුරුදු කරන තැන්වල. හාස් හුස් ගාන හැටි දකිනකොට ජේනවා හොරා එන්න ඉස්සෙල්ල මෙහෙ පුම්බල ඉවරයි. එහෙම එකක් නෑ මේකෙ. කවදවත් නෑ හැකියාව කොච්චර තිබුණත් අන්තිමටම බයාදුකමෙන් තමයි වැඩ අරගන්නෙ. බැරිම වුණොත් විතරක් පාවිච්චි කරනවා.

ඇත්තටම සර්වඥයන් වහන්සේ ප්‍රාතිහාර්ය පාපු වෙලාවල් කියල කියන්නෙ වෙන මොනම ක්‍රමයකින්වත් බැරි තැන තමයි එවැනි ලකුණු පෙන්නලා අනිත් කට්ටිය තක්බීර් තත්ත්වයට පත් කළා මිසක් කවදවත් ගැහුවේ බැන්නේ නෑ. ඒ නිසා මේ ගුණ සියල්ලම තියෙන්න ඕනෑ. නමුත් කවදවත් වැඩ ගන්නෙ නෑ. මේක ථෙරවාදයෙ ප්‍රධානම ලක්ෂණයක්. ඒ කියන්නෙ සෑම හැකියාවක්ම ඇති කරගන්නව. නමුත් හැකියාවක් නැති කෙනෙක් වශයෙන් කටයුතු කරනවා. මේ පරාසය තියන කෙනා බුදු වුණා වගෙ තමයි. සම්පූර්ණ හැකියාව තිබුණට බැරි කෙනෙක් වාගේ කටයුතු කරනවා. මේක තමයි කොච්චර ලස්සනද - ඇස් ඇත්තේ නමුත් අන්ධයෙක් විදිහට හැසිරෙනව. කන් ඇත්තේ නමුත් බීරෙක් විදිහට හැසිරෙනව. ඤාණය ඇත්තේ නමුත් මෝඩයකු විදිහට හැසිරෙනව. කොන්ද පණ ඇත්තේ නමුත් හයිය හත්තිය තිබෙන නමුත් පණ නැති කෙනෙක් විදිහට

හැසිරෙනව. මේ කියන්නේ ජාම බේරලා කරආරින වැඩක් නෙමෙයි. දුස්සීලවලටයි දුශ්චරිතවලටයි මේ කථා කරන්නේ.

ඒක නිසා මේ පතිලීන කියන ගතිය හොඳට බැලුවොත් නියම වීරයෝ ගාවත් නියම නායකයෝ ගාවත් අබෞද්ධ වුණත් තිබිල තියනව. ඒව තමයි හුඟාක් වෙලාවට ඔය වරිත ලකුණු ලියනකොට වීර වරිත ලියනකොට වීර වරිත ලියමනේ දක්ෂයා කරල තියන වැඩේ. වීර වරිත නැති නිකන් ඔය කාඩ්බෝඩ් වීරයන්ට වීර වරිත ලියන්න ගියාම නැති ගුණ ඇති කරල පෙන්වනව. හරිම කැතයි. හරිම අප්ප්වයි. ඇති ගුණ වහල ලියන එක තමයි වීර වරිතයක තියන වටිනාකම. ඒ නිසා හුඟක් ඇත්තෝ තමන්ගේ ස්වයං ලිඛිත වරිත ලියනව. මොකද, අනික් ඇත්තෝ බොරු ලියන නිසා. නැති ගුණ පෙන්වන නිසා. ඒ නිසා පතිලීන ගුණය බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා විසින් අගය කරපු දෙයක්.

ඒ වාගෙම අකුහක - කුහක නැතිකම. කුහක ගතිය කියල කියන්නේ කොහොත්වත්, කුහක ගති, තමන් ළඟ තියන මාන්ත ගති නිසා ඇති කරගන්න විකෘති. ඒකට හොඳ උපමාවක් වශයෙන් පෙන්වන්න පුළුවන් සෝණදණ්ඩ සූත්‍රය. ඒක සර්වඥයන් වහන්සේගේ දීර්ඝ සූත්‍රයක්. ඒ සූත්‍රය මේ වෙලාවේදී සාකච්ඡා කරන්න අපිට වෙලාවක් නෑ. ඉතාමත්ම වටිනා කරුණු ටිකක්. වටිනා බමුණු ධර්ම තියන බමුණෙක් සර්වඥයන් වහන්සේ ඉදිරියට පත් වෙලා - සර්වඥයන් වහන්සේ බොහොම ලස්සනට ඒ බමුණට කියල දෙනව ඔය කියන නිර්මාණවාදයේ ඇති දුර්වලකම. ඔය බමුණු මත නෙමෙයි කෙරෙන්න තියෙන්නේ, මැරෙන්න ඉස්සෙල්ල තණ්හාව දුරු කරගන්න කියන එක කියලා හොඳට ඔප්පු කරනවා. ඔප්පු කළාට පස්සෙ බමුණා ඇත්තටම සර්වඥයන් වහන්සේට නතු වෙල පහුවෙනිද, දනෙන් දීල, දනෙන් පස්සෙ ළඟ ඉඳගෙන කියනව, මෙන්න මෙහෙම කතාවක්.

“අවසරයි! ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් මම මේ බමුණු ගමේ ලොක්කා. මට මේ ඔක්කොමල ඉතාම උසස් විදිහට සලකනව. මේ ගෞරවය නිසා මට ලාභ සත්කාර තියනව. ඒ ලාභ සත්කාර ටික

පවත්වාගන්නේ නැතුව මට කොරන්න අමාරුයි. ඒ නිසා යම්ම කිසි වෙලාවක මම ඔබවහන්සේ ළඟින් යන වෙලාවේදී මගේ ගෝල බාලයෝ පිරිසත් එක්ක හොඳට ආසනයක වාඩි වෙලා හිටියොත්, මම කළ යුත්ත නම් නැගිටල ඔබවහන්සේට වදින එකයි. ඒක තමයි කළ යුත්ත ස්වාමීන් වහන්ස. නමුත් මම වදින්න ගියොත් ගෝල බාලයෝ මං ගැන මොනවා හිතයිද කියල මට විශ්වාස නෑ. ඒ නිසා මම ඒ වෙලාවට ඔබවහන්සේට ඉඳගෙනම දැන එකතු කරල වදින්නම්. අනේ! එතකොට මම නැගිටලා වැන්ද කියල භාරගන්න” කියල කියනව. “ඒ වගෙම මම ජටාව බැඳගෙන මේ කට්ටියට බණ කියකියා ඉන්න වෙලාවේදී ඔබවහන්සේ ළඟින් යනකොට මම අනිවාර්යයෙන්ම දන්නව මට ජටාව දුර්ම ගැළපෙන්නේ නෑ කියල. ඒ වෙලාවට මම ජටාව ගලවන එක තමයි කරන්න තියෙන්නේ. ඒ වුණාට ස්වාමීන් වහන්ස ඔබ වාගේ කඵ කෙස් ඇති තරුණයෙකුට මං වගේ මේ වයසක කෙනෙක් ජටාව ගැලව්වොත් මිනිස්සු මං ගැන නරකක් හිතල මගේ කීර්ති නාමය නරක් වෙන නිසා මම ඔඵව පාත් කරන්නම්. ඒකෙන් තේරුම් අරගන්න මම ජටාව ගැලව්වයි කියල. මම උසස් හුගාක් වටින වාහනයක මම යනව. යන වෙලාවේදී මම දන්නව වාහනෙන් බැහැල ඔබවහන්සේට මම වදින්න ඕනෑ. ඔබවහන්සේ පයින් යනවා පාත්‍රය අරගෙන. අනේ ස්වාමීන් වහන්ස, බැස්සොත් රට්ටු මම ගැන මොනවා හිතයිද මන්ද, මම කෙටිට උස්සල ආචාර කරන්නම්. ඒකෙන් හිතාගන්න මම වාහනෙන් බැහැල වැන්දයි කියල. එහෙම නැත්නම් මං වාහනේ ඉඳගෙනම අත් දෙක එකතු කරන්නම්, ඒකෙන් බාර ගන්ඩ” කියල සෝණදණ්ඩ කියනවා.

අටුවාවාරීන් වහන්සේලා පෙන්නල දීල තියනව මේකට තමයි කුහකකම කියන්නේ කියල. කළ යුත්ත දන්නව. නමුත් සමාජයෙන් ලැබෙන ලාභ සත්කාර අඩු වෙයි කියල ඒ වෙලාවට ලකුණක් පෙන්නවනවා. ලකුණක් පෙන්නුවාට දණ ගහල වැන්දෙත් එහෙම අමාරුයි. ඕක කොච්චර අපි ළඟ තියනවද බලන්න. හුගාක් වෙලාවට අපි කළ යුත්ත කරන වෙලාවේදී අපි පොඩි ලකුණක් පෙන්නල නතර වෙනව. මොකද, අපි අර ගෙනාපු කීර්ති රාවය නතර නොවී තියාගන්න. ඉතින් ඕව තියන තාක් කල් අපි ළඟ තියන මේ කුහනා

ලපනා කියන අකුසල ධර්ම හිතේ වැඩ කරනවා. ධර්ම ගෞරවය ආපු ගමන්, නියම ධර්ම ගෞරවය ආවට පස්සෙ කුහක ගති ඉතුරු වෙන්නෙ නෑ. ඒක නිසා ඒ කුහක ගති නැති එක තමයි අකුහක කියල කියන්නෙ. අකුහක තත්ත්වය කියන්නෙ තමන්ගේ මහන්තත්වකම ඇත්තටම දන්නව - මේ ඉස්සරහ පුද්ගලයා ඉදිරිපිට මහන්තත්ව නැති බව. නමුත් අර ඉන්න සමාජයේ පිළිගැනීම කැඩෙයි කියල ඒ මහන්තත්ව ගතිය පොඩ්ඩක් පාත් කරල පෙන්නනව මිසක් නියම බැගැපත් ස්වරූපයට නිහතමානී තත්ත්වයට එන්නේ නෑ. ඒ නිසා කුහක ගතිය නිහතමානිකමේ අනිත් පැත්ත. ඉතින් ඒව තියන තාක් කල් වෙන්නෙ බුද්ධ ගෞරවය, ධර්ම ගෞරවය, සංඝ ගෞරවය අඩු වෙනව.

ආරම්භක භාවනා ජීවිතයක් පටන්ගන්නකොට කා ළගත් ඕක තියනවා. ඒ මොකද හේතුව, අපි සමාජ මට්ටම්වල තමයි ජීවත් වෙන්නෙ. නමුත් ඉහළට යනකොට යනකොට තේරෙනව සමාජ මට්ටමේ තියෙන්නෙ ආමිස සුඛය. ආමිසයට තියන ලාභයට සත්කාරයට සිලෝකයට තියන භය. නමුත් නිරාමිස සුඛය දැනගත්ත එක්කෙනාට තේරෙනව, මේ ආමිස සුඛයෙ ආඨාච තේජවත්තව සෙනග පිරිස සහිතව ඉන්නවට වැඩිය නිරාමිස සුඛය කොච්චර හොඳද කියල. එතකොට ධර්ම ගෞරවය එනකොට ධර්මය ඉදිරිපිට ඕනෑ දෙයක් දීල බැගෑ වෙන්න පුළුවන් තත්ත්වයට පත් වෙනව. තව යම් කිසි වෙලාවකට අපි අවේදයිත සුඛය කියන නිවන් සුඛයට පත් වුණා නම් ආය බුද්ධ රත්නය ඉදිරිපිට, ධර්ම රත්නය ඉදිරිපිට, සංඝ රත්නය ඉදිරිපිට අර අවේච්ච ප්‍රසාදය පහළ වුණාට පස්සෙ කිසිම දෙයක් ඉතුරු වෙන්නෙ නෑ, මමය කියල මගේය කියල මගේ ආත්මය කියල. ඒ සම්පූර්ණ පාවා දීමේ ශක්තිය ඇති වෙනවා. කොටින්ම කියනව නම්, තමන්ගේ සීලය පිළිබඳවත් පුදුමාකාර අරියකාන්ත සීලයකට පත් වෙන්න පටන්ගන්නව.

ආන් ඒ විදිහට ඒ කුහක ගති ඇත්තටම පෘථග්ජනයෙක් තුළ හෝ සමාජයේ ජීවත් වෙනකොට නැති කෙනෙක් නෑ. ඉතින් ඒක අපි අපරාධයක් රාජ අපරාධයක් දඬුවමක් විදිහට කුහක ගති තියන එක

හොඳ නෑ කියන එක නෙමෙයි තියෙන්නේ. අපි ළඟ තියනව නම්, කල්පනා කරන්න ඕනෑ බුද්ධ රත්නය ධර්ම රත්නය සංඝ රත්නය ඉදිරිපිට කුහක ගති පාන්නේ අපි මේ කුමන ලාභයක් සත්කාරයක් බලාපොරොත්තුවෙන්නද? එහෙම බැලුවොත් අපිට තේරෙන්න පටන් අරගනී, ඔය උගුරට හොරා බේත් කෑමක් මේකේ කරන්න බෑ. හොඳට විපස්සනා භාවනා කරගෙන යනකොට එන්ඩි එන්ඩි එන්ඩි එන්ඩි මේ ගති නතර වෙලා, නිකන් සාමාන්‍ය අද ඉපදිව්ව පොඩ් බබෙක් අම්මගේ ඔඩොක්කුවේ ඉන්නකොට එයාගෙ තියන මෙළෙක් ගතිය කොච්චරක්, ඒ මවට පිරිව්ව ගතියක් ඇති කරල දෙනවද? ඒ නිසා සුර්ණ ආරක්ෂාවක් මව විසින් ඇති කරල දෙනව.

ඒ වගෙ තමයි අපි කුහක ගති නැතුව, අකුහකව ත්‍රිවිධ රත්නයේදී කටයුතු කරගෙන යනකොට ධර්ම ආරක්ෂාව සියට සියක්ම ලැබෙනව. අපි යම් විදිහකට කල්පනා කරල වැඩ කරන්න ගත්තොත් කල්පනා කෙරෙන්නෙම මම රැකෙන්නයි. මගේකම රැකෙන්නයි. ආත්මය රැකෙන්නයි. නමුත් ඒක කවදවත් මේ කියන විදිහට හිතල ප්‍රාර්ථනා කරලම ගන්නත් බෑ. එනකොට වෙන්නේ නිකන් කෘත්‍රීම වැඩ පිළිවෙළක්. නමුත් අපි අදහස් වශයෙන් ගන්න වෙනව, ධර්මය පිපිගන එනව නම්, විපස්සනාව නැඟිගන එනව නම්, ඉබේම මේ පතිලීන ගතිය, අපි පසුබාලා පැත්තකට වෙන ගතිය, කුහක නැති ගති, එන්න පටන්ගන්නව. එහෙම එනකොට හිතන්න නරකයි මේක මේ බයාදු කමක්, නොන්පල්කමක් කියල. මේක බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලාට කියන්න ඕනෑ වෙච්ච කාරණාවක්. ලෝකයා මේක අනිත් පැත්තට කියන්නේ. ලෝකයා කියන්නේ කිසි සේත්ම ඒ වගෙ දේකට නොනැමී, තමන්ගේ මාන්තක්කාරකමට ජීවත් වෙන්නයි අපිට ශිල්ප ශාස්ත්‍ර උගන්නන්නේ. අපිට උසස් කුල උසස් ධනවත් ප්‍රභවත් ගති එන්නේ.

නමුත් ධර්මය ඉදිරිපිට බලනකොට කොච්චරක් මේකේ තියනවද කියල දැනගන්න තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදු කෙනෙක් මවල, ප්‍රශ්න අස්සවල උන්වහන්සේ මේ කථා කරන්නේ. හැබැයි මේ කියන පතිලීන ගතිය, අකුහක ගතිය, පුරාණද සූත්‍රයේ පමණක් තියන

වචන නෙමෙයි. හුගාක් සුත්‍රවල තියනව. විශුද්ධි මාර්ගයේ විශේෂයෙන්ම සීල නිද්දේසිය බැලුවොත් මේව ගොඩක් විස්තර වෙනව. නමුත් මේ සුත්‍රයේ තියනව, බොහොම ලස්සනට මේක බුදු කෙනෙක් අහන ප්‍රශ්නයක්. මොකද එහෙම නැති වුණොත් අපිට අහන්න හිතෙන්නෙත් නෑ. අපි මේ ප්‍රශ්න වරනගන්න දන්නෙ නෑ. හැබැයි මම හුගාක්ම පුද්ගලිකව අත්දැක්ක දෙයක් තමයි ධර්ම සාකච්ඡාවලදී මේක මතු වෙනව. ධර්ම සාකච්ඡාවලදී මේක විකෘති අර්ථවලින් මතු වෙනව. සමහර වෙලාවට ප්‍රකෘතියම මතු කරනවා. මෙන්න මේ වගෙ තත්ත්ව තියනව - අපි කොහොමද මෙව්වයේදී ගෙවල් දෙරවල්වල කටයුතු කරන්නෙ. මේ සෙනගක් ඉන්නකොට කටයුතු කරන්නෙ, පුද්ගලික මතයක් වශයෙන් කටයුතු කරන්නෙ කියන එක මතු වෙනව. ඉතින් එතකොට නම් තේරෙනවා බුදු කෙනෙක් ඉන්නව වගෙ තමයි නියම ධර්ම සාකච්ඡාව යනකොට.

නමුත් ධර්ම දේශනාවේදී පොතක් පතක් බැලීමේදී මේක ඔය තරම් හිත් වදින තාලයට එන්නේ නෑ. නමුත් මේ දෙකම - ධර්ම සාකච්ඡා, පොත් පත් බැලීම - කරන ගමන් මේ සතිය කියන ගුණ ධර්මය පුරුදු කරනවා නම් සතිය කවදවත් නෑ මම, මාගේ, ආත්ම කියන ගතියක් ඇති කරන ගතියක්. කොටින්ම ආඩම්බර වෙන ගතියක් නෑ. ඒකෙන් නම්බු ගන්න ගතියක් නෑ. එන්ඩ එන්ඩ නිහතමානී ගති ඇති වෙනකොට අපිට අවුරුදු දෙදහස් පන්සියපනහක් ගියයි කියන එක මතක නැති වෙනව. බුදු හාමුදුරුවොත් එක්ක ඉන්නව වගෙ තේරෙන්න පටන් අරගන්නව. මේ අපි ඉන්නෙ හැතැක්ම දුස්ගානක් ඇත, ජේතවනාරාමයෙන් ඇතයි කියල දෙයක් නෑ. එකට ඉන්න පුළුවන් ගතියක් ඇති වෙනව. ඒ නිසා මේ ගුණ අඳුනාගෙන තමතමන්ගේ සන්තානවලට කීට්ටු කරගන්නව නම්, ඒ බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලත් එක්ක ඇසුරු කරපු ඇත්තො යම් උපශාන්ත භාවයකට පත් වුණාද, ඒකෙ මිහිරියාව ඒකෙ සුවඳ අපිට දූකගන්න පුළුවන් වෙනව.

ඒ නිසා සියලුදෙනෙක්ම මතක තියාගන්න ඕනෑ. බණ අහන්න ඕනෑ. ධර්ම සාකච්ඡා කරන්න ඕනෑ. බණ භාවනා කරන්න

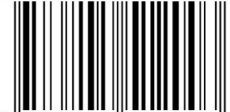
ඕනෑ. කරන ගමන් මේ ගුණ මතු වුණහම හිත දෙනුවර වෙන්නෙ නැතුව, මේව බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා අගය කරපු දේවල්. ඒක නිසා අපේ ගිහි ධර්මත් එක්ක නොගැළපෙන්න පුළුවන්. මේ ධර්මය විෂයෙහි නැමෙන්න නැමෙන්න අපිට කවදවත් නරකක් වෙන්නෙ නෑ. සතියට ලොකු ශක්තියක් ඇති වෙනව ආනාපානය හරි ගියත් නැතත්. සද්ද වේදනා බාධා ආවත් නැතත්. නින්ද ලැබුණත් ජයග්‍රහණ ලැබුණත්. කොයි එකේදීත් දිගට සතිය පවත්වන්න පුළුවන් වුණොත් විතරක් අපිට මේ පුරා හෙද වීත තණ්හෝ කියන විදිහට මරණයට කලින් යම් ප්‍රමාණයකට තෘෂ්ණාව දුරු කරගන්න පුළුවන් වෙයි කියල බලාපොරොත්තු තියන්න පුළුවන්. ඉතින් අපි උත්සාහ කරන්න තියෙන්නෙ මේ ලැබිව්ව අවස්ථාව තුළ උපරිම වශයෙන් තෘෂ්ණාව දුරු කිරීමේ කටයුත්ත කිරීමටයි. ඉතින් ඒ සඳහා පැයක් පමණ මේ ධර්ම දේශනාවට සවන් දීමෙනුත් තම තමන් දියුණු කරන ලද ගුණ ධර්මවලට එකතු වෙව්ව අත්දැකීමිවලිනුත් තවතවත් ශක්තිය ටෙටරිය බලය ලැබිල, මේ දර්ශනයක් මෙවැනි සීලයක් ඇතුළු උපශාන්ත භාවය මෙලෝ වශයෙන් සාක්ෂාත් කරගන්න ලැබේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් නතර කරනවා.

සියලුදෙනාටම සැනසීම උද වේවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

උපෙකඩකො සඳු සතො න ලොකෙ මඤ්ඤදුතෙ සමං,
න විසෙසී න නිවෙයෙඝා තසස නො සතති උසසදා.

සයාකාර වූ උපේක්ෂාවෙන් යුක්ත වූයේ, හැම කල්හි සතිමත් වූයේ, ලොවිහි
කිසිවකු හා තමා සම කොට නොසිතා ද, 'මම විශිෂ්ට වෙමි' යන මාන
නැතියේ, 'හින වෙමි' යන මානත් නැතියේ ද, ඔහු හට උත්සදයෝ නැත.
ඔහු 'උපශාන්ත' යයි මම කියමි.

ISBN 978-624-5512-00-3

9 786245 512003